

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΜΑΥΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Έγκριμένη δια μίαν τριετίαν

Διά τής υπ' αριθ. 54410/22-6-50 απόφασεως Υπουργείου Παιδείας

Έκδοσις τρίτη

ΔΩΡΕΑ
ΒΑΣΙΛΗ ΛΑΧΑΝΑ
ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΓΙΟΣΣΑΛΙΤΟΥ - ΛΑΧΑΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : "ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ,, ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

*Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα και
τη σφραγίδα του εκδότη.*

Copyright by Ε. Σ. Ε. Β.

ΑΘΗΝΑΙ — 1952

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄.

Α΄. Η ΓΗ

Ἡ Γῆ, τὴν ὁποία κατοικοῦμε, εἶναι ἓνα μέτριο σὲ μέγεθος οὐράνιο σῶμα, ποὺ δὲν ἔχει δικό του φῶς καὶ εἶναι ὅμοιο μὲ τὰ πολλὰ ἄστρα (οὐράνια σῶματα), ποὺ βλέπομε τὴ νύχτα στὸν οὐρανό.

Ἡ Γῆ δὲν στηρίζεται πουθενὰ καὶ αἰωρεῖται στὸ χάος ὅπου, ὅπως θὰ μάθωμε, κινεῖται μὲ μεγάλη ταχύτητα.

1. Τὸ σχῆμα τῆς Γῆς.

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Ὁμοιάζει μ' ἓνα τεράστιο πορτοκάλι. Τὴ σκέψη, ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή, τὴν ἔκαμαν πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες καὶ τὴν ἐβεβαίωσαν ἀργότερα οἱ ἐξῆς παρατηρήσεις :

α) Ὅταν ἓνα καράβι φεύγει ἀπὸ τὸ λιμάνι γιὰ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ὅσο ἀπομακρύνεται ἀπὸ μᾶς, παρατηροῦμε ὅτι, στὴν ἀρχὴ χάνεται τὸ σκάφος του κι ὕστερα σιγά-σιγά καὶ τὰ κατάρτια του.

Ὅταν τὸ καράβι ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα πρὸς ἑμᾶς, πρῶτα βλέπομε τὰ κατάρτια ἢ τὰ φουγάρα του κι ὕστερα, ὅσο πλησιάζει, τὸ σκάφος του. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπόδειξη ὅτι ἡ γῆ εἶναι *στρογγυλή*. (εἰκ. 1).

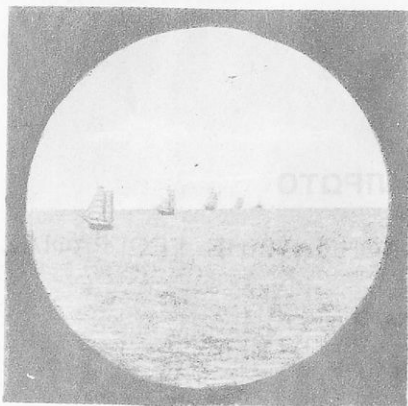
β) Οἱ ἄνθρωποι κατῶρθωσαν κι ἔκαμαν τὸ γύρο τῆς γῆς. Δηλαδή, ξεκίνησαν ἀπὸ κάποιο μέρος καὶ προχωρώντας κατὰ τὴν ἴδια διεύθυνση, ἔφθασαν πάλι στὸ μέρος ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν.

Τὸ γύρο τῆς Γῆς, οἱ ἄνθρωποι, τὸν ἔκαμαν πρῶτα μὲ καράβια (Μαγγελάνος) καὶ σήμερα τὸν κάνουν μ' ἀεροπλάνο μέσα σὲ 40—60 ὥρες.

γ) Στὸ μέρος ποὺ ζοῦμε, βλέπομε ἓνα ὠρισμένο μέρος τῆς ξηρᾶς ἢ τῆς θάλασσας. Ἄν ἀνεβοῦμε ὕψηλότερα ὁ κύκλος τοῦ ὀρίζοντα μεγα-

λώνει και στη θάλασσα έχει σχήμα κυκλικό, πράγμα που μας δείχνει, ότι η Γη είναι στρογγυλή.

δ) Στις έκλειψεις της Σελήνης—που θα μάθουμε παρακάτω— η σκιά της Γης, που πέφτει επάνω της, έχει σχήμα κυκλικό. Σκιά όμως κυκλική μόνο σώμα σφαιρικό μπορεί να ρίξει. Άρα η γη είναι στρογγυλή.

Εικ. 1. 'Η σφαιρική της Γης φαίνεται από το όρμησιμα των πλοίων.

ε) "Αν η γη ήταν επίπεδη, σε οποιοδήποτε μέρος της κι αν βρισκόμαστε, θα βλέπαμε τα ίδια άστρα. Αλλά όμως δεν συμβαίνει' άλλα βλέπομε στο Βόρειο ημισφαίριο κι άλλα στο Νότιο. Αυτό είναι μια ακόμη απόδειξη, ότι η γη είναι στρογγυλή.

Και στ) 'Αφοϋ όλα τα ούρανια σώματα, ο 'Ηλιος, η Σελήνη κ.τ.λ. είναι στρογγυλά, άρα και η Γη θα είναι ομοια.

2. Το μέγεθος της Γης.

Οί 'Αρχαίοι "Ελληνες, που πρώτοι διακήρυξαν τη στρογγυλότητα της Γης, προσπάθησαν να μετρήσουν και το μέγεθος αυτής.

Και πραγματικά κατέληξαν σε μετρήσεις, που πλησιάζουν στις σημερινές, αν και δεν είχαν, ούτε τα μέσα, ούτε τα όργανα, που διαθέτει η σημερινή επιστήμη.

'Από τότε, ως τα σήμερα, οί επιστήμονες με διάφορες μετρήσεις και γεωμετρικούς ύπολογισμούς κατόρθωσαν να καθορίσουν σχεδόν ακριβώς, το μέγεθος της Γης.

'Η Γη έχει ακτίνα στον 'Ισημερινό μήκους 6.380.000 μ. και στους δύο πόλους 6.360.000 μ. 'Η διαφορά αυτή μας δείχνει, ότι η Γη δεν είναι τέλεια σφαίρα, αλλά είναι έξογκωμένη στον 'Ισημερινό και πεπιεσμένη στους δύο πόλους.

Το μήκος του *μεσημβριού* της γης (δηλ. η περίμετρος) είναι 40.000.000 μ. του *Ίσημερινού* λίγο μεγαλύτερο (4.076.000), για το λόγο που είπαμε παραπάνω.

'Η *διάμετρος* της Γης στον 'Ισημερινό έχει μήκος 12.760.000 μ. η *επιφάνειά της* έχει έμβαδόν (έκταση) 510.000.000 τετ. χλμ. ο *όγκος της* είναι ένα τρισεκατομμύριο κυβικά χιλιόμετρα, και το *βάρος της* περίπου έξάκις έκατομμύρια τόνους!!!

“Αν παραβάλλωμε τή Γῆ με ἄλλα οὐράνια σώματα, θά παρατηρήσωμε ὅτι ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα κι ἄλλα μικρότερα ἀπό αὐτή.

Ὁ Ἥλιος εἶναι 1.300.000 φορές μεγαλύτερος ἀπό τή Γῆ καί ἡ Σελήνη 50 φορές μικρότερή της. (εἰκ. 2).

Ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς

Λιθόσφαιρα—Υδροσφαιρα—Πυρόσφαιρα.

Ἡ Γῆ, εἶπαμε παραπάνω, ὁμοιάζει με τεράστια σφαῖρα, ἡ ὁποία εἶναι ἐξογκωμένη στὸν Ἰσημερινὸ καί πεπιεσμένη τοὺς πόλους.

Ἡ Γῆ, δὲν ἦταν πάντοτε τέτοια, πού εἶναι σήμερα. Οἱ ἐπιστήμονες πού ἀσχολοῦνται με τὴν Ἱστορία τῆς Γῆς, κατέληξαν στὰ ἑξῆς συμπεράσματα :

Ἡ Γῆ, πρὶν ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνια, βρισκόταν σὲ *ρευστή, διάπυρη* καί *ἀερῶδη* κατάσταση. Ὅλα τὰ ὑλικά, πού ἀποτελοῦν τή Γῆ, ἦταν στὴν ἴδια κατάσταση. Ἡ Γῆ ἀκτινοβολοῦσε ὅπως ὁ Ἥλιος. Ζωὴ καμιά δὲν ὑπῆρχε ἐπάνω της. Ἀργότερα με τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων, ἄρχισε νὰ ψύχεται, ὥσπου ἔφθασε στὸ σημεῖο, πού βρίσκεται σήμερα.

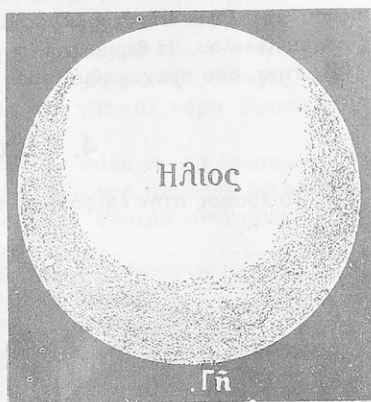
Ἔτσι σχηματίστηκε ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς ἐπιφάνειας τῆς Γῆς, πού ὀνομάζεται *λιθόσφαιρα*. Τὸ ὄξυγόνο καί ὕδρογόνο, πού βρισκόταν σὲ ἀερῶδη κατάσταση, ἐνώθησαν καί σχημάτισαν τὸ νερό. Πολλὰ χρόνια τὸ νερὸ αὐτὸ σκέπαζε ὀλόκληρη τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Ὅμως, με τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων, ἡ ἐσωτερικὴ μάζα ψυχόταν περισσότερο καί σχημάτισε προεξοχὲς καί βαθουλώματα.

Στὰ βαθουλώματα καί χαμηλότερα μέρη τραβήχτηκαν τὰ νερά καί σχημάτισαν τὶς θάλασσες καί τοὺς ὠκεανούς, πού λέγεται καί *ὕδρσφαιρα*. Ἐνῶ οἱ προεξοχὲς καί τὰ ὕψηλότερα μέρη ἀποτελέσαν τὴν ξηρὰ, τὶς ἡπείρους.

Ὡστε ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς δὲν εἶναι μόνον ἡ ξηρὰ, ἀλλὰ καί ὁ βυθὸς τῶν θαλασσῶν. Οἱ ἐπιστήμονες παραδέχονται, ὅτι ἡ λιθόσφαιρα ἔχει πᾶχος περίπου 70 χιλιόμετρα.

Κάτω ὅμως ἀπὸ τὸ βᾶθος αὐτὸ, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, ὅλα τὰ ὑλικά ἐξακολουθοῦν νὰ βρισκῶνται σὲ ρευστὴ καί λιωμένη κατάσταση. Τὸ ἐσωτερικὸ αὐτὸ τῆς Γῆς ὀνομάζεται *πυρόσφαιρα*.

Ἡ θερμοκρασία τῆς λιθόσφαιρας, στὴν ἐπιφάνεια κυμαίνεται ἀπὸ 0—50 βαθμούς, ἄνω καί κάτω τοῦ μηδενός. ἀνάλογα με τὴ θέση κάθε

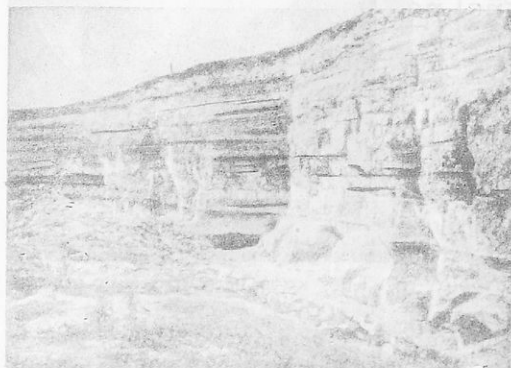

Εἰκ. 2. Σύγκριση Γῆς καί Ἡλίου.

τόπου της Γης. Ἡ θερμοκρασία της πυρόσφαιρας εἶναι 4.000—6.000 βαθμοὶ Κελσίου. Ἡ θερμοκρασία της λιθόσφαιρας αὐξάνει 3 βαθμούς ἀνά 100 μέτρα, ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ της.

4. Πετρώματα.

Τὸ ἔδαφος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα, ἄμμο,

Εἰκ. 3. Πετρώματα.

χαλίκια καὶ πέτρες. Κάτω ὅμως ἀπ' αὐτὰ βρίσκεται ὁ σκληρὸς βράχος, πού τὸν συναντοῦμε παντοῦ, ὅταν σκάψωμε σὲ μεγαλύτερο βάθος. Τὸν σκληρὸ αὐτὸ βράχο τὸν βλέπομε καλύτερα στὰ βουνά.

Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Γῆς μαζί μὲ τὸ χῶμα, βρίσκονται κι ἄλλα ὑλικά, ὅπως ἡ κιμωλία, ὁ χαλκός, ὁ σίδηρος, ὁ κασίτερος κι ἄλλα μεταλλεύματα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὑλικά, μ' ἓνα ὄνομα λέγονται *πετρώματα*.

α) Πετρώματα ὕδατογενῆ καὶ πυριγενῆ.

Ὅσα πετρώματα σχηματίστηκαν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῶν ὑδάτων τὰ λέμε *ὕδατογενῆ*. Αὐτὰ σχηματίστηκαν ἀπὸ παλιότερα στρώματα. πού κατέφαγε τὸ νερὸ ἢ τὰ παρέσυρε καὶ τὰ συσώρευσε κάπου.

Τὰ πετρώματα αὐτὰ τὰ βρίσκομε συνήθως, σὲ στρώματα παράλληλα, τὸ ἓνα ἐπάνω στ' ἄλλο. Στὰ πετρώματα αὐτὰ οἱ γεωλόγοι διακρίνουν ἀπολιθώματα ζῶων καὶ φυτῶν. (εἰκ. 3).

Μερικὰ ὅμως πετρώματα σχηματίζονται ἀπὸ ὕλη ὕγρη καὶ ρευστή, πού βγήκε ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς (*ἠφαίστεια*) καὶ ὑστερώτερα κρῦωσε καὶ στερεοποιήθηκε. Ἡ ὕλη αὐτὴ λέγεται *λάβα* καὶ τὰ πετρώματα, πού σχηματίσε, *πυριγενῆ*. Τὰ πετρώματα αὐτὰ εἶναι ἀκανόνιστα καὶ παρουσιάζουν κρυστάλλους. Ὁ *γρανίτης* π.χ. εἶναι πέτρωμα πυριγενές.

5. Μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα, πού εἶναι καὶ τὰ περισσότερα ἐπάνω στὴ Γῆ, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἔγιναν κανονικὰ καὶ ὀριζόντια, ἀργότερα ἔπαυσαν νὰ εἶναι τέτοια ἀπὸ διάφορες αἰτίες.

α) Μεταβολές από την έσωτερική θερμότητα της Γης.

Το έσωτερικό της Γης εξακολουθεί να ψύχεται άργα - άργα. Όσο όμως ψύχεται, τόσο συστέλλεται, όπως και κάθε πράγμα. Με τη συστολή όμως αυτή, ο στερεός φλοιός κατακάθεται και σχηματίζει πτυχές. Αυτό γινόταν τα πρώτα χρόνια στην επιφάνεια της γης και τώρα εξακολουθεί να γίνεται στο έσωτερικό της.

Τα παλαιά χρόνια, με τη συστολή που πάθαινε το έσωτερικό της Γης, σχιζόταν ή λιθόσφαιρα και από τα ανοίγματα πετιόταν ή λάβα των ήφαιστειών και σχημάτιζε νέα πετρώματα. Και σήμερα υπάρχουν ήφαιστεια, αλλά όχι όσα τα παλιότερα χρόνια.

Έτσι, από τη διαρκή αυτή συστολή, που πάθαινε το έσωτερικό της Γης, χάρη στην έσωτερική θερμότητά της, μεταβάλλεται και η μορφή της επιφανείας της Γης.

β) Μεταβολές από τη μηχανική ενέργεια του νερού.

Τα νερά των βροχών, των ποταμών και των χειμάρρων παρασέρνουν από τα ύψηλότερα μέρη προς τα χαμηλότερα, το χώμα, τα χαλίκια, τις πέτρες, άκομη και τους βράχους (είκ. 4).

Είκ. 4. Βαθιά χαράδρα που άνοιχτηκε από τo νερό.

Όλα αυτά τὰ ύλικά, με τη διαβρωτική του δύναμη, τo νερό τὰ κάνει συντρίμμια και τὰ μεταφέρει στις έκβολές των ποταμών.

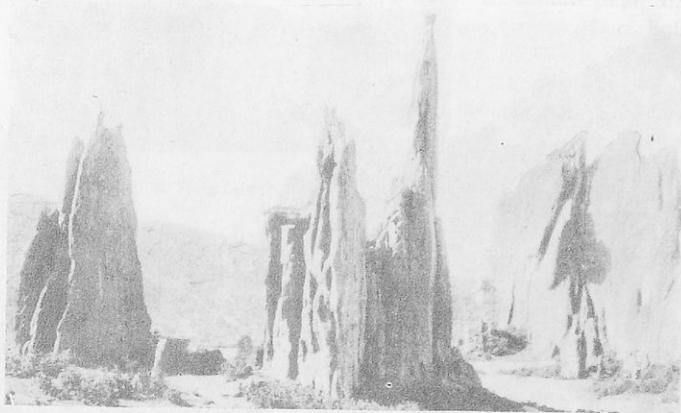
Έκει μαζεύονται στρώματα - στρώματα και σχηματίζουν νέες ξηρές, τις λεγόμενες προσχώσεις (δέλτα των ποταμών).

"Ετσι σχηματίστηκε ἡ Κάτω Αἴγυπτος ἀπὸ τὸν ποταμὸ Νεῖλο κ.τ.λ. Σιγὰ - σιγὰ τὸ νερὸ εἶναι ἱκανὸ νὰ ἐξαφανίση ὀλόκληρους λόφους ἀπὸ χῶμα, ἀλλὰ κι ἀπὸ βράχους ἀκόμη. Τόσο μεγάλη εἶναι ἡ διαβρωτικὴ του ἐνέργεια.

Ἀποσάθρωση πετρωμάτων.

Μεταβολὴ στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς κάνει τὸ νερὸ κι ὅταν παγώνη. Ξέρομε δι, ὅταν παγώνη τὸ νερὸ μεγαλώνει ὁ ὄγκος του. "Ετσι, ὅταν τὸ νερὸ παγώνη μέσα στὶς τρύπες καὶ τὰ βαθουλώματα τῶν βράχων καὶ τῶν διαφόρων πετρωμάτων, τὰ θρυμματίζει σὲ μικρὰ κομμάτια καὶ τὰ μεταβάλλει σὲ ἄμμο. Τὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ νεροῦ τὴν ὀνομάζομε *ἀποσάθρωση*.

Ἀκόμη, οἱ παγετῶνες τῶν βορείων χωρῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων, ὅταν τὸ θέρος λιώνουν καὶ κατεβαίνουν πρὸς τίς πεδιάδες, ἔχουν τέτοια δύναμη, πού παρασέρνουν καὶ συντρίβουν ὅ,τιδήποτε βροῦν στὸ δρόμο τους. (εἰκ. 5).

Εἰκ. 5. Ἀπόκρημνοι βράχοι πού σχηματίστηκαν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ νεροῦ καὶ τοῦ ἀνέμου.

γ) Μεταβολὲς ἀπὸ τὴ χημικὴ σύσταση τοῦ νεροῦ.

Τὰ νερὰ τῆς βροχῆς, πού εἰσχωροῦν βαθιὰ μέσα στὴ Γῆ, ὅταν μάλιστα θερμανθοῦν, διαλύουν τὰ διάφορα πετρώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπὸ ἀλάτι, γύψο, ἀβεσθόλιθο κι ἔτσι σχηματίζονται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς μεγάλα σπήλαια.

"Όταν τὰ σπήλαια αὐτὰ εἶναι πολὺ μεγάλα, τότε, πολλὲς φορές τὰ ἐπάνω πετρώματα σπάζουν ἀπὸ τὸ βᾶρος κι ἓνα μέρος των γκρεμίζεται στὸν ἀπὸ κάτω του ἀδειανὸ χῶρο. Ἀπὸ τὸ γκρέμισμα αὐτό, πολλὲς φορές, προκαλεῖται σεισμὸς.

Σε πολλά σπήλαια, που βρίσκονται κοντά στην επιφάνεια της Γῆς, οί διαλυμένες ύλες από τὸ νερὸ σχηματίζουν περιέργα κι ὁμορφα σχήματα, που ὀνομάζονται *σταλακτίτες*.

δ) Μεταβολές ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου.

Μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς προκαλοῦν καὶ οἱ ἄνεμοι. Στὰ παράλια ἀμμώδη μέρη, ὅταν ξηραίνεται ἡ ἄμμος, οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι παρασέρνουν πολλές φορές ὄγκους ἄμμου καὶ τοὺς μεταφέρουν στὸ ἐσωτερικὸ σὲ μικρὲς σειρές, που λέγονται *θίνες*. Οἱ σειρές αὐτὲς βέβαια μετατοπίζονται ταχτικά.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὶς ἐρημικὲς ἐκτάσεις, ὅπως στὴ *Σαχάρα τῆς Ἀφρικῆς*, κι ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν μετατόπιση αὐτῆ τῆς ἄμμου εἶναι μεγάλος, γιὰ κείνους που ταξιδεύουν σ' αὐτὰ τὰ μέρη.

ε) Μεταβολές ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῶν ζῶων.

Ἀκόμη μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἐπιφέρουν τὰ διάφορα ζῶα, ποντικοί, κουνέλια, κάστορες κ.τ.λ. τὰ ὁποῖα ἀνοίγουν ὑπόγειες στοές.

Στὶς στοές αὐτὲς εἰσέρχεται τὸ νερὸ, τὸ ὁποῖο μὲ τὴ διαλυτικὴ του δύναμη προξενεῖ, ὅπως εἶπαμε, μεγάλες καταστροφές.

Τὶς μεγαλύτερες ὅμως μεταβολές προξενοῦν τὰ *κοράλλια*, που στοιβάζονται τὸ ἓνα πάνω στ' ἄλλο καὶ τὰ ὁποῖα ὅταν ἀποθνήσκουν, τὰ ὄστρακά τους σχηματίζουν ὀλόκληρα νησιά μέσα στὴ θάλασσα. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ ὀνομάζομε *Κοραλλιογενῆ*.

Ἄπ' ὅσα εἶπαμε παραπάνω καταλαβαίνομε, ὅτι μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἐγίνοντο πάντοτε καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται παντοτινά.

6. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς.

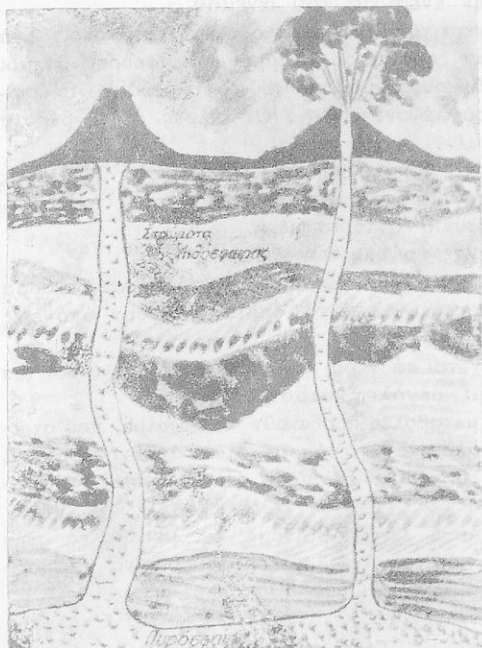
Εἶπαμε, ὅτι ἡ Γῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ *λιθόσφαιρα* καὶ τὴν *πυρόσφαιρα*. Καὶ *λιθόσφαιρα* ὀνομάσαμε τὸ στερεὸ φλοιὸ τῆς Γῆς, που ἔχει πάχος 70 περίπου χιλμ.· *πυρόσφαιρα* δὲ ὀνομάσαμε τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, που πιστεύομε, ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ βρίσκεται σὲ ρευστὴ καὶ διάπυρη κατάσταση. Δηλ. ὄλα τὰ ὑλικά εἶναι λιωμένα καὶ πολλὰ σὲ ἀερώδη κατάσταση.

Οἱ ἄνθρωποι μόνο *μέχρι τὰ 2.000 μ.* προχώρησαν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, στ' ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Σιλεσίας (Γερμανία). Ἐπομένως, ἀπὸ ἄλλες αἰτίες ἔφθασαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς βρίσκεται ἀκόμη σὲ ρευστὴ καὶ διάπυρη κατάσταση. Καὶ οἱ αἰτίες αὐτὲς εἶναι : *Τὰ ἠφαιστεία, οἱ θερμὲς πηγὲς καὶ οἱ σεισμοί.*

α) **ἠφαιστεία.** Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Γῆς ὑπάρχουν λόφοι καὶ βουνά, μὲ σχῆμα κώνου, στὴν κορυφὴ τῶν ὁποίων ὑπάρχει μεγάλη τρύπα. Ἡ τρύπα αὐτὴ συγκοινωνεῖ μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς. Τοὺς λόφους καὶ τὰ βουνά αὐτὰ τὰ λέμε *ἠφαιστεία*. Τὴν τρύπα στὴν κορυφὴ τὴν ὀνομάζομε *κρατήρα* καὶ τὴν ὑπόλοιπη *σήραγγα*.

Πώς σχηματίζονται τὰ ἥφαιστεια.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, πού ὄλες οἱ ὕλες βρίσκονται σὲ ρευστὴ

Εἰκ. 6.

Εἰκ. 7.

κατάσταση, σχηματίζονται καὶ ἀέρια, τὰ ὁποῖα, ὅπως ξέρομε ἀπὸ τὸν ἀτμὸ, πιέζουν τὰ τοιχώματα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς καὶ ζητοῦν νὰ ἐξέλθουν.

Πολλὲς φορές καὶ ὅπου βροῦν μικρότερη ἀντίσταση, τρυποῦν τὰ διάφορα πετρώματα καὶ τότε τὰ ἀέρια παρασέρνουν μαζί τους κι ἄλλα διάπυρα ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἐκτινάσσονται μὲ δυνατοὺς κρότους, σὲ μεγάλο ὕψος πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ. Τὰ ὑλικά αὐτά, πού ξεχύνονται ἀπὸ τὸν κρατήρα σὰν πύρινος ποταμὸς, λέγονται *λάβα*. Ἡ λάβα αὕτη κατόπιν ψύχεται καὶ σχηματίζει τὴν κωνικὴ μορφή τῶν ἥφαιστειῶν. (εἰκ. 6 καὶ 7).

Ἡφαιστεια ὑπάρχουν καὶ στὴν ξηρὰ ἀλλὰ καὶ στὴ θάλασσα, τὰ ὁποῖα

πολλὲς φορές σχηματίζουν καινούργια νησιά. Τὰ ἥφαιστεια ἄλλα εἶναι ἐνεργὰ κι' ἄλλα ὄχι.

Στὴν Εὐρώπῃ ἐνεργὰ ἥφαιστεια εἶναι ὁ *Βεζούβιος* στὴν Ἰταλία, ἡ *Αἶτνα* στὴ Σικελία κι ἄλλα. Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἐνεργὸ ἥφαιστειο στὴ θάλασσα τῆς νήσου *Θήρας*. (Εἰκ. 8).

β) Θερμὲς πηγές.

Τὰ νερὰ τῆς βροχῆς, πού ἀπορροφοῦνται ἀπὸ τὰ πετρώματα τῆς Γῆς, ὅταν φθάσουν σὲ μεγάλο βάθος θερμαίνονται καὶ πολλὲς φορές βράζουν. Τότε, οἱ ἀτμοὶ πού σχηματίζονται, ζητοῦν διέξοδο καὶ, ὅπου βροῦν ἀσθενῆ πετρώματα, τὰ σπάζουν καὶ ἐκτινάσσονται μαζί μὲ νερὸ σὲ ὕψος 60 - 70 μέτρα, καὶ σχηματίζουν τοὺς θερμοπίδακες, ὅπως εἶναι οἱ περίφημοι «*Γκένυερς*» στὴν *Ἰσλανδία* καὶ ἄλλοῦ.

Πολλὲς φορές ὅμως, δὲν θερμαίνονται σὲ σημεῖο, πού νὰ ἐξατμισθοῦν καί, τότε ἀναβρῦζουν χωρὶς τὸ νερὸ τους νὰ πετιέται ἐπάνω.

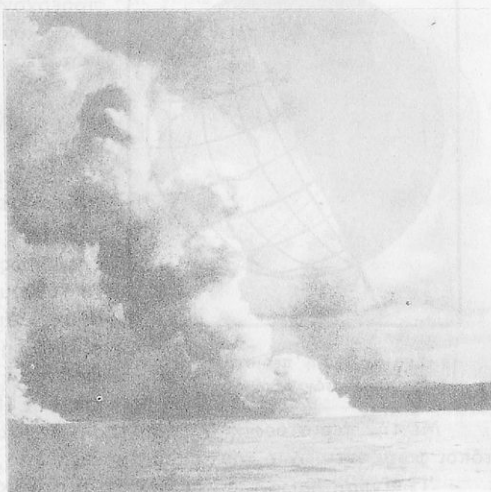
Τὰ νερά τῶν πηγῶν αὐτῶν φέρνουν μαζί τους σέ διάλυση κι ἄλλα ὕλικά, σίδηρο, θειάφι, ἄλατι κι ἄλλα ὀρυκτά καί γι αὐτό τὰ λέμε *λαματικά νερά*. Τέτοιες λαματικές πηγές ὑπάρχουν πολλές καί στήν πατρίδα μας, ὅπως καί σ' ὄλο τὸν κόσμο.

γ) Σεισμοί.

Σεισμὸ ὀνομάζομε μία ἀπότομη καί ἰσχυρὴ κίνηση, ἐνὸς τμήματος τῆς γῆς. Οἱ αἰτίες, ποὺ προκαλοῦν τὸ σεισμό, εἶναι τρεῖς:

1) **Σεισμοὶ ἠφαιστειογενεῖς.** Ὅταν γίνονται ἐκρήξεις ἠφαιστειῶν ἔχομε καί σεισμούς, τοὺς ὁποίους προκαλοῦν τὰ ἀέρια, ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ φλοιὸ τῆς Γῆς καί προσπαθοῦν νὰ ἀνοίξουν δίοδο γιὰ νὰ ἐξέλθουν.

Οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ λέγονται *ἠφαιστειογενεῖς*. Εἶναι ἰσχυροί, ἀλλὰ δὲν σειοῦν τὴ Γῆ σέ μεγάλες ἀποστάσεις.

Εἰκ. 8. Τὸ ἠφαιστειο τῆς Θήρας.

2) **Σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεων.** Εἴπαμε στὰ προηγούμενα, ὅτι τὰ νερά τῆς βροχῆς, τὰ ὅποια εἰσχωροῦν βαθειὰ μέσα στὴ Γῆ, δταν μάλιστα θερμανθοῦν, διαλύουν διάφορα πετρώματα καί σχηματίζουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς μεγάλα σπήλαια.

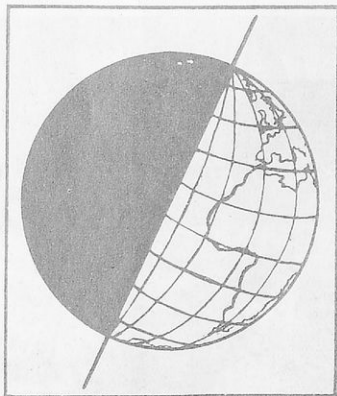
Στὰ σπήλαια αὐτὰ πέφτουν πολλὲς φορές οἱ ὄγκοι πετρωμάτων, ποὺ βρίσκονται ἀπὸ πάνω κι ἔτσι προκαλεῖται σεισμός. Ἐπειδὴ κρημνίζονται ὄγκοι πετρωμάτων, οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ λέγονται *ἐγκατακρημνίσεως* καί ὀφείλονται στὴ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τοῦ νεροῦ.

Οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἰσχυροί, οὔτε καταστρεπτικοί.

3) **Σεισμοὶ τεκτονικοί.** Μάθαμε πρωτίτερα, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς (ἢ Πυρόσφαιρα) διαρκῶς ψύχεται. Ἀκόμη γνωρίζομε ὅτι, κάθε πράγμα δταν ψύχεται συστέλλεται. Ἐπομένως αὐτὸ συμβαίνει καί στὰ πετρώματα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς.

Μὲ τὴ σύστολῃ ὁμοῦ τῶν πετρωμάτων σχηματίζονται ρήγματα καί ζαρωματιές. Τὴ στιγμὴ αὐτῇ, ποὺ ἀνοίγονται τὰ ρήγματα προκαλοῦνται σεισμοί.

Οι σεισμοί αυτοί λέγονται *τεκτονικοί* και όφείλονται στη συνεχή ψύξη και στολίδωση (πύκνωση) της Πυρόσφαιρας της Γης.

Είκ. 9. Ἡ Γῆ περιστρέφεται γύρω στὸν ἀξονά της.

Οἱ τεκτονικοὶ σεισμοὶ εἶναι ἰσχυροὶ καὶ τὸ ἔδαφος σείεται σὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Οἱ δονήσεις, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τέτοιο σεισμό, εἶναι κυματοειδεῖς καὶ καταστρεπτικώτατες.

7. Κινήσεις τῆς Γῆς.

α) **Περιστροφικὴ κίνηση τῆς Γῆς (γύρω στὸν ἑαυτὸ της):**

Ἡ Γῆ κινεῖται γύρω στὸν ἀξονά της, ὅπως ἡ σβούρα, μὲ διεύθυνση ἀπὸ Δυσμὰς πρὸς Ἀνατολάς. Ἡ κίνηση αὐτὴ γύρω στὸν ἀξονά της (ἑαυτὸ της) γίνεται σὲ διάστημα 24 ὥρων καὶ λέγεται *περιστροφικὴ* κίνηση τῆς Γῆς (Είκ. 9).

Μὲ τὴν περιστροφικὴ κίνηση τῆς Γῆς ἔχομε *ἡμέρα* καὶ *νύχτα*. Ὅσοι τόποι φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιο ἔχουν ἡμέρα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔχουν νύχτα.

Ἡ κίνηση ὁμως τῆς Γῆς δὲν σταματᾷ καὶ συμβαίνει σὲ λίγο οἱ τόποι ποὺ εἶχαν ἡμέρα νὰ ἔχουν νύχτα, καὶ αὐτὸ συνεχίζεται ἀδιάκοπα.

Ἐπειδὴ ἡ Γῆ παρουσιάζει στὸν ἥλιο τὰ διάφορα μέρη της μὲ τὴ σειρά, τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο, ἔχομε τὴ διαφορὰ τῶν ὥρων τῆς ἡμέρας στοὺς διάφορους τόπους.

Ἔτσι, ἡ Ἀθήνα ποὺ παρουσιάζεται πρωτύτερα στὸν ἥλιο, ὅταν ἔχη 7 τὸ πρωτὶ, τὸ Παρίσι, ποὺ εἶναι δυτικώτερα, ἔχει 5. Δηλ. 2 ὥρες διαφορὰ.

Ἄνισότητά ἡμέρας καὶ νύχτας. Στὴν περιστροφικὴ κίνηση τῆς Γῆς ὁ ἀξονάς της δὲν εἶναι ὀρθος, ἀλλὰ γυρτὸς πρὸς τὸ βόρειο μέρος. Ἄν ὁ ἀξονάς της ἦταν κατακόρυφος, ὅλοι οἱ τόποι θὰ εἶχαν 12 ὥρες ἡμέρα καὶ 12 νύχτα. (Είκ. 9).

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ Γῆ, στρέφεται μὲ τὸν ἀξονά της γυρτὸ, στὴν κίνηση γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, ὅλοι οἱ τόποι δὲν διαγράφουν τὸ ἴδιο τόξο μπροστὰ στὸν ἥλιο, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι τόποι ἄλλοτε διαγράφουν μεγαλύτερο τόξο καὶ ἔχουν ἡμέρα μεγαλύτερη τῶν 12 ὥρων καὶ ἄλλοτε μικρότερη.

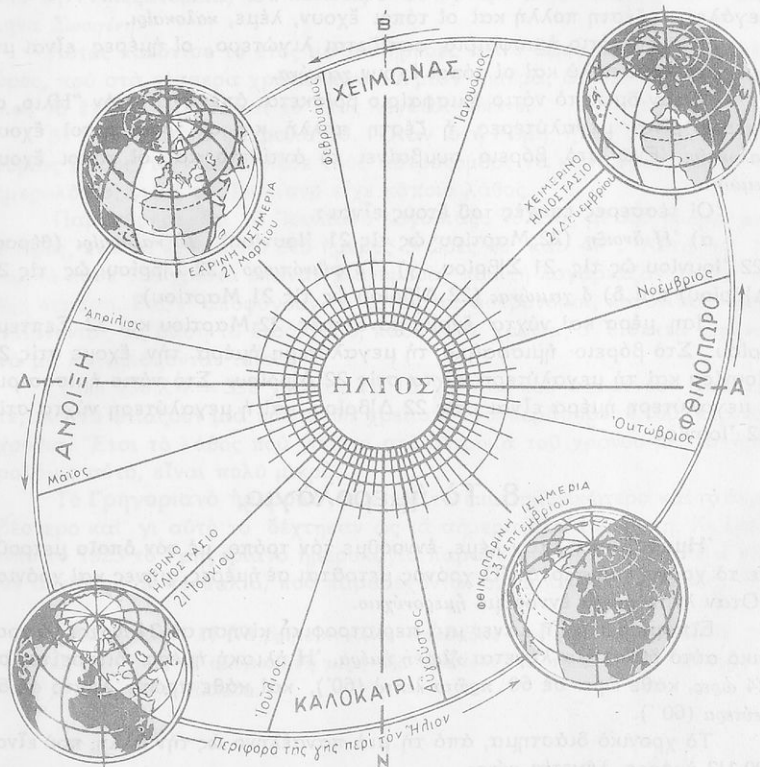
Ἐκτὸς τῶν τόπων γύρω στὸν Ἰσημερινό, ὅλοι οἱ ἄλλοι τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἔχουν 6 μῆνες μεγαλύτερη ἡμέρα καὶ μικρότερη νύχτα καὶ 6 μῆνες τὸ ἀντίθετο.

Βέβαια ὅταν τὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἔχει μεγαλύτερη ἡμέρα, τὸ νότιο ἔχει μικρότερη, ὁ Βόρειος πόλος 6 μῆνες ὅλο ἡμέρα καὶ ὁ Νότιος πόλος 6 μῆνες συνέχεια νύχτα.

Κι αντίθετα, όταν τὸ Νότιο ἡμισφαίριο ἔχει μεγαλύτερη ἡμέρα, τὸ Βόρειο ἔχει μικρότερη, ὁ Νότιος πόλος ὁ μήνες ἡμέρα καὶ ὁ βόρειος ὁ μήνες συνεχῆς νύχτα.

β) Κίνηση μεταθέσεως (γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο).

Ὅταν ἡ Γῆ κἀνῆ τὴν *περιστροφικὴ κίνηση* γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὴ τῆς δὲ μένει στὸ ἴδιο μέρος, ἀλλὰ κινεῖται καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Εἰκ. 10. Ἡ τροχιά τῆς Γῆς στὶς 4 εποχές τοῦ ἔτους.

Τὴν κίνηση αὐτὴ τῆς Γῆς, γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὴν ὀνομάζομε *κίνηση μεταθέσεως*.

Στὴν κίνηση γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο ἡ Γῆ δὲν διαγράφει κύκλο, ἀλλὰ μιὰ *γραμμὴ ἑλλειροειδῆ*, ὅμοια μὲ τὸ σχῆμα τοῦ αὐγοῦ. Ἡ γραμμὴ αὐτὴ λέγεται *τροχιά τῆς Γῆς*. (Εἰκ. 10).

Γιὰ νὰ κάμῃ ἡ Γῆ μιὰ στροφή γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο χρειάζεται 365 ἡμέρες 5 ὥρες, 48' λεπτά καὶ 47''.

Οι τέσσερες εποχές του έτους. Από την περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο και την κλίση του άξονά της προέρχονται οι 4 εποχές του έτους. Όταν η Γη βρίσκεται σε τέτοια θέση, που το βόρειο ημισφαίριό της να είναι άπέναντι στον Ήλιο, οι ακτίνες του πέφτουν σ' αυτό *κάθιστα*, ενώ στο νότιο, πέφτουν *πλάγια*.

Τότε το βόρειο ημισφαίριο φωτίζεται περισσότερο, οι ημέρες είναι μεγάλες, η ζέστη πολλή και οι τόποι έχουν, λέμε, *καλοκαίρι*.

Ενώ το νότιο ημισφαίριο φωτίζεται λιγώτερο, οι ημέρες είναι μικρές, το κρύο πολύ και οι τόποι έχουν *χειμώνα*.

Όταν όμως το νότιο ημισφαίριο βρίσκεται άπέναντι στον Ήλιο, οι ημέρες είναι μεγαλύτερες, η ζέστη πολλή και οι τόποι αυτοί έχουν *καλοκαίρι*. Ενώ στο βόρειο συμβαίνει το αντίθετο και οι τόποι έχουν *χειμώνα*.

Οι τέσσερες εποχές του έτους είναι :

α) *Η άνοιξη* (22 Μαρτίου ως τις 21 'Ιουνίου). *Το καλοκαίρι* (θέρους) (22 'Ιουνίου ως τις 21 Σεπτεμβρίου). γ) *Το φθινόπωρο* (22 Σεπτεμβρίου ως τις 21 Δεκεμβρίου) και δ) *ο χειμώνας* (22 Δεκεμβρίου ως τις 21 Μαρτίου).

Ίση μέρα και νύχτα έχουμε μόνο στις 22 Μαρτίου και 22 Σεπτεμβρίου. Στο βόρειο ημισφαίριο τη μεγαλύτερη ημέρα την έχουμε στις 22 'Ιουνίου και τη μεγαλύτερη νύχτα στις 22 Δεκεμβρίου. Στο νότιο ημισφαίριο η μεγαλύτερη ημέρα είναι στις 22 Δεκεμβρίου και η μεγαλύτερη νύχτα στις 22 'Ιουνίου.

8. Το ημερολόγιο.

Ήμερολόγιο όταν λέμε, έννοούμε τον τρόπο, με τον οποίο μετρούμε το χρόνο που περνά. Ο χρόνος μετράται σε ημέρες, μήνες και χρόνια. Όταν λέμε *ημέρα* έννοούμε *ημερονύχτιο*.

Είπαμε ότι η Γη κάνει μια περιστροφική κίνηση σε 24 ώρες. Το χρονικό αυτό διάστημα λέγεται *ήλιακη ημέρα*. Η ήλιακη ημέρα διαιρείται σε 24 ώρες, κάθε ώρα σε 60 πρώτα λεπτά (60'), και κάθε πρώτο λεπτό σε 60 δεύτερα (60").

Το χρονικό διάστημα, από τη μία πανσέληνο ως την άλλη, που είναι 29 1/2 ημέρες, λέγεται *μήνας*.

Το χρονικό διάστημα, που χρειάζεται η Γη, για να κάμη μια κίνηση γύρω από τον Ήλιο, λέγεται *έτος*.

Όμως, επειδή το χρονικό διάστημα που χρειάζεται η Γη, για να κάμη μια κίνηση μεταθέσεως, γύρω από τον Ήλιο είναι 365 ημέρες, 5 ώρες, 48' και 47" έδόθησαν σε άλλους μήνες 30 ημέρες και σε άλλους 31, στο Φεβρουάριο 28, και κάθε 4 χρόνια να έχη 29.

Όλοι οι αρχαίοι λαοί Χαλδαίοι, Αιγύπτιοι, Αρχαίοι Έλληνες, είχαν ημερολόγιο, που στηριζόταν στους σεληνιακούς μήνες.

Από όλους περισσότερο ασχολήθηκαν με το ημερολόγιο οι Ρωμαίοι,

οί όποιοί από τό 75 π.Χ. λογάριάζαν τό χρόνο μέ 12 μήνες. "Όμως περισσευαν 4 ήμέρες, οί όποίτες στά 25 χρόνια έγιναν 100 και ό Σ)βριος ήταν χειμώνας ! !

α) **Ίουλιανό ήμερολόγιο.** Ό Αύτοκράτορας τής Ρώμης Ίούλιος Καίσαρ τό 45 μ.Χ. άποφάσισε νά διορθώση τό ήμερολόγιο και κάλεσε από τήν Άλεξάνδρεια, τόν καλύτερο άστρονόμο τής έποχής, τόν "Ελληνα Σωσιγένη.

Αύτός κανόνισε τό έτος μέ 365 ήμέρες και 6 ώρες. Για τίς 6 αυτές ώρες, πού στά τέσσερα χρόνια κάνουν μιάν ήμέρα, ώρισε ό Φεβρουάριος νά έχη 29 ήμέρες και τό έτος λέγεται *δίσεκτο*.

β) **Γρηγοριανό ήμερολόγιο.** "Όταν στη Ρώμη ήταν Πάπας ό Γρηγόριος ό 13ος, τό 1582 κάλεσε τούς άστρονόμους νά κανονίσουν πάλι τό ήμερολόγιο, γιατί τό Ίουλιανό είχε κάποιο λάθος.

Παρατήρησε, ότι τό Ίουλιανό λογάριάζε τό έτος μέ 365 ήμέρες και 6 ώρες, ένώ τό έτος είναι 365 ήμέρες 5 ώρες 48' και 47". Αύτά τά 11 λεπτά κάθε 130 χρόνια έκαναν μία ήμέρα, πού τή λογάριάζαν χωρίς νά έχη περάση. Για ν' άποφύγουν τό λάθος, οί άστρονόμοι, κανόνισαν τότε, παίρνοντας ως βάση τό έτος 1600, κάθε 400 χρόνια, 3 δίσεκτα χρόνια νά μη λογαριάζονται τέτοια.

"Ετσι $130 \times 4 = 390$ χρόνια. Τά 10 χρόνια, πού άπομένουν από τότε, για νά φτιάξουν μιá ήμέρα θά χρειασθί νά περάσουν 4.000 περίπου χρόνια. "Ετσι τό λάθος πού γίνεται στο μέτρημα του χρόνου μέ τό ήμερολόγιο αυτό, είναι πολύ μικρό.

Τό **Γρηγοριανό ήμερολόγιο** είναι τό έπιστημονικώτερο και τό άκριβέστερο και γι αυτό τό δέχτηκαν ως τά σήμερα όλα τά κράτη. Κι έμεις από τό 1923 τό Γρηγοριανό ήμερολόγιο παραδεχόμαστε και τό λέμε νέο, σε αντίθεση μέ τό παλιό, πού παραδέχονται οί Παλιοσημερολογίτες.

Άσκήσεις : 1) Νά βρήςτε κι άλλες άποδείξεις για τή στρογγυλότητα τής Γης. 2) Νά βρήςτε τὰ σεισμοπαθή μέρη τής 'Ελλάδος και νά ειπήτε τί είδους σεισμοί γίνονται στήν 'Ελλάδα.

Β΄. Ο ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

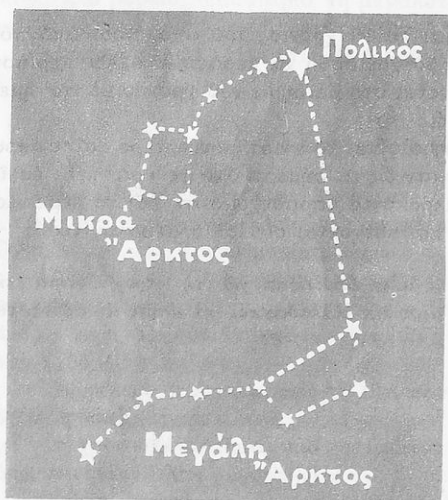
1. Οί σπουδαιότεροι άστερισμοί.

Τό Σύμπαν. Ἡ Γῆ μας εἶναι ἓνα ἀπό τά ἑκατομμύρια ἄστρα (οὐράνια σώματα), πού βλέπομε κάθε βράδυ στόν οὐρανό.

“Όλα μαζί αὐτά τά οὐράνια σώματα, ἀπό τά ὅποια, ἄλλα εἶναι πολύ μεγαλύτερα τῆς Γῆς κι ἄλλα μικρότερα, καί τά ὅποια κινουῦνται μέ μεγάλη ταχύτητα στό ἄπειρον, ἀποτελοῦν τό Σύμπαν.

Ἄστερισμοί : Πολλά ἀστέρια, πού τά βλέπομε στόν οὐρανό πάντα μαζί καί κινουῦνται ἐπίσης ὅλα μαζί, τά ὀνομάζομε *ἀστερισμούς*. Τέτοιοι

ἀστερισμοί εἶναι ὁ ὁ *Γαλαξίας*, ἡ *Μεγάλη Ἄρκτος*, ἡ *Μικρὴ Ἄρκτος*, ἡ *Ποιῦμα* κ.λ.π.

Εἰκ. 11. Ἄστερισμοί. Ἡ Μεγάλη καί ἡ Μικρὴ ἄρκτος.

Ἄ *Γαλαξίας*. Τό καλοκαίρι κυρίως, πού ὁ οὐρανός εἶναι καθαρός, βλέπομε ἀπό πάνω μας μιὰ φωτεινὴ ζώνη, πού περιβάλλει τόν οὐράνιο θόλο ἀπό Β. πρὸς Ν.

Ἡ ζώνη αὐτὴ λέγεται *Γαλαξίας* καί ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑκατομμύρια ἄστρα, τά ὅποια, ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα κι ἀπὸ τὴ Γῆ καί ἀπὸ τόν Ἥλιο κι ἄλλα μικρότερα. Ὁ *Γαλαξίας* κινεῖται στόν οὐρανό μέ τὴν καταπληκτικὴ ταχύτητα τῶν 650 χιλμ. τὸ δευτερόλεπτο.

Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος. Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 ἀστέρες, πού ἔχουν πάντα τὴν ἴδια θέση, καί κινουῦνται γύρω ἀπὸ τὴ *Μικρὴ Ἄρκτο*. (εἰκ. 11).

Ἡ Μικρὴ Ἄρκτος. Ἡ Μικρὴ Ἄρκτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 ἀστέρες, ποὺ κινοῦνται γύρω στὸν πιὸ ζωηρότερο, ποὺ μένει ἀκίνητος καὶ ὀνομάζεται *Πολικὸς ἀστέρας*. (Εἰκ. 11). Ἄλλοι ἀστερισμοὶ εἶναι ἡ *Πούλια*, ὁ *Περσεὺς* κ.τ.λ.

2. Ἀπλανεῖς καὶ πλανῆτες.

Ἀπλανεῖς λέμε τοὺς ἀστέρες, ποὺ ἔχουν δικό τους φῶς, εἶναι δηλ. ἥλιοι καὶ διατηροῦν τὴν ἴδια θέση στὸν οὐρανὸ. Ὅμως κι αὐτοὶ κινοῦνται, ἀλλὰ, ἐπειδὴ τὸ φῶς τους, γιὰ νὰ φθάσῃ στὴ Γῆ, κάνει ἑκατοντάδες χρόνια, μᾶς φαίνονται ὅτι δὲν ἀλλάζουν θέση.

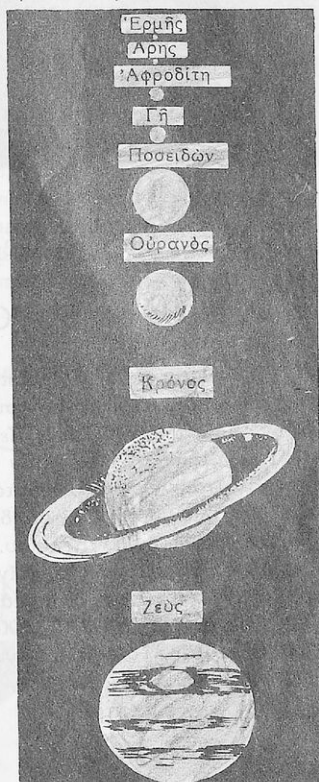
Πλανῆτες λέμε τοὺς ἀστέρες, ποὺ κινοῦνται διαρκῶς στὸν οὐράνιο θόλο, καὶ δὲν ἔχουν δικό τους φῶς, ἀλλὰ παίρνουν φῶς ἀπὸ κάποιον ἥλιο: Τέτοιος πλανῆτης εἶναι καὶ ἡ Γῆ μας, ποὺ φωτίζεται ἀπὸ τὸν Ἡλιο.

Ὅλοι οἱ πλανῆτες κάνουν δυὸ κινήσεις: Μιὰ γύρω στὸν ἄξονά τους καὶ μιὰ γύρω ἀπὸ τὸν Ἡλιο.

Ἡλιοὶ ὑπάρχουν πολλοί. Γύρω στὸ δικό μας Ἡλιο στρέφονται οἱ ἐξῆς πλανῆτες: Ὁ Ἐρμῆς, ὁ Ἄρης, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Γῆ, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Οὐρανός, ὁ Κρόνος, καὶ ὁ Ζεὺς. (εἰκ. 12).

3. Δορυφόροι.

Πολλοὶ πλανῆτες συνοδεύονται ἀπὸ ἄλλους μικρότερους ἀστέρες, ποὺ τοὺς ὀνομάζουμε *δορυφόρους*. Ἔτσι ἡ Σελήνη περιφέρεται γύρω στὴ Γῆ καὶ τὴν ἀκολουθεῖ καὶ στὴν τροχιά της γύρω στὸν Ἡλιο. Ἡ Γῆ ἔχει δορυφόρο τὴ Σελήνη. Ὁ Ἄρης ἔχει 2 δορυφόρους, ὁ Ζεὺς ἑννέα κ.τ.λ.

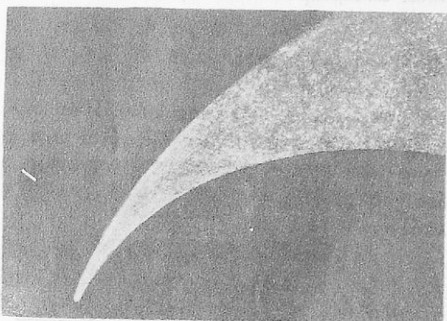

Εἰκ. 12. Οἱ πλανῆτες τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.

4. Κομηῆτες καὶ διάττοντες.

Πολλὲς φορές ἐμφανίζονται ξαφνικὰ στὸν οὐρανὸ ἀστέρες μὲ πολλὴ περίεργη μορφή. Οἱ ἀστέρες αὐτοὶ περιβάλλονται ἀπὸ νεφέλωμα, κόμη

(κομήτες) και ούρά. Έμφανίζονται κατά περιόδους και πάλιν εξαφανίζονται. Οί άστέρες αυτοί λέγονται *κομήτες*, (Εικ. 13).

Εικ. 13. Κομήτες.

Κατά τη νύχτα έμφανίζονται ξαφνικά στον ούρανό φωτεινά σώματα, τά όποια άφου διαγράψουν μιá φωτεινή γραμμή, εξαφανίζονται άμέσως. Τά σώματα αυτά, πού παρουσιάζουν τό παραπάνω φαινόμενο, λέγονται *διάττοντες άστέρες*.

Οί άστέρες αυτοί είναι μικρά διάπυρα σώματα, τά όποια, όταν εισέλθουν στην άτμόσφαιρα της Γης, άναπτύσσουν έκ της τριβής μεγάλη

θερμότητα κι έτσι φεγγυβολοϋν μέχρι νά καοϋν έντελώς.

5. Ο Ήλιος.

Ο Ήλιος είναι ένας άπό τούς άπλανείς άστέρες, και τό κέντρο γύρω στο όποιο περιστρέφονται — όπως είπαμε — οί παρακάτω πλανήτες: *Ερμής, Άφροδίτη, Γη, Άρης, Ζεύς, Κρόνος, Ούρανος και Ποσειδών*.

Και ό ίδιος ό Ήλιος, άν και φαίνεται ότι δέν κινείται, όμως, κι αυτός κινείται, γύρω στον έαυτό του και στο άπειρο.

Ο Ήλιος βρίσκεται σε διάπυρη κατάσταση και ή θερμοκρασία του είναι περίπου $+ 6.000^{\circ}$ Κελσίου.

Αυτός φωτίζει και θερμαίνει τούς πλανήτες και τη Γη μας. Χωρίς ή θερμοότητα του Ήλιου, ζωή επάνω στη Γη δέν θά ύπήρχε.

Άπέχει άπό τη Γη 150.000.000. χλμ. και είναι μεγαλύτερος άπ' αυτή 1.300.000 φορές. Τό φώς του, για νά φθάση στη Γη, κάνει 8 πρώτα λεπτά και 20 δευτερόλεπτα. Και νά ξαίρωμε, ότι τό φώς τρέχει 300.000.000 μέτρα τό δευτερόλεπτο !!

Η Σελήνη.

Οί φάσεις της Σελήνης. Είπαμε, ότι ή Σελήνη είναι δορυφόρος της Γης. Έχει σχήμα σφαιρικό και είναι 50 φορές μικρότερη της Γης. Φώς δέν έχει δικό της, αλλά φωτίζεται άπό τόν Ήλιο.

Οί έπιστήμονες βεβαιώνουν, ότι ή Σελήνη δέν έχει άτμόσφαιρα, ούτε νερό, κι έπομένως επάνω της δέν ύπάρχει ζωή. Οί σκιές πού παρουσιάζονται επάνω στη Σελήνη, λένε ότι είναι όρη και κρατήρες ήφαιστειών.

7. Οί φάσεις τῆς Σελήνης.

Ἡ Σελήνη, ὡς δορυφόρος τῆς Γῆς, γυρίζει γύρω ἀπὸ τῆ Γῆ. Ὄταν ἡ Σελήνη γυρίζει γύρω ἀπὸ τῆ Γῆ μας, παρουσιάζει 4 διάφορες μορφές, πὺ τὶς ὀνομάζομε *φάσεις*.

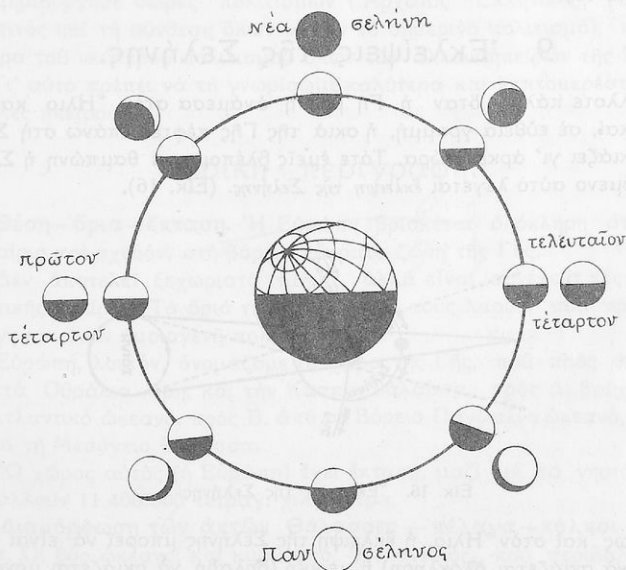
Οἱ φάσεις αὐτές εἶναι: *νέα Σελήνη*, *πρῶτο τέταρτο*, *πανσέληνος* καὶ *τελευταῖο τέταρτο*.

Ὄταν ἡ Σελήνη βρίσκεται μεταξύ Ἡλίου καὶ Γῆς εἶναι ἀόρατη. Τότε ἔχομε *νέα Σελήνη*. Σέ διάστημα 7 ἡμερῶν, περίπου, ἡ Σελήνη φωτίζεται κατὰ τὸ ἓνα τέταρτο, σὲ σχῆμα φωτεινοῦ ἡμικυκλίου. Τότε ἔχομε τὸ *πρῶτο τέταρτο*. Μετὰ 15 περίπου ἡμέρες ἀπὸ τῆς πρώτης φάσεως ἡ Σελήνη παίρνει τὸ σχῆμα κυκλικοῦ φωτεινοῦ δίσκου. Ἡ φάση αὐτὴ λέγεται *πανσέληνος*.

Μετὰ 22 ἡμέρες ἀπὸ τῆς νέας Σελήνης φαίνεται πάλι σὰ φωτεινὸ ἡμικύκλιο. Τότε ἔχομε τὸ *τελευταῖο τέταρτο*.

Ἀπὸ τῆ φάση αὐτὴ ἡ Σελήνη γίνεται συνέχεια μικρότερη, ὥσπου γίνεται πάλιν ἀόρατη καὶ ἀρχίζουν οἱ φάσεις τῆς ἀπὸ τὴν ἀρχή.

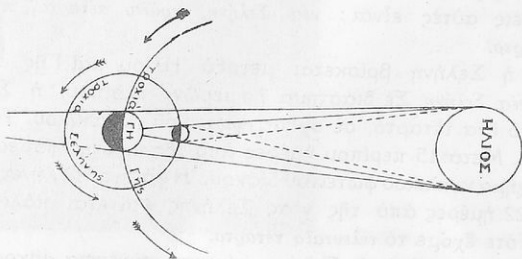
Ὁ χρόνος, πὺ παρέρχεται ἀπὸ μιὰ νέα Σελήνη μέχρι τὴν ἐπόμενη νέα Σελήνη, εἶναι 29 ἡμέρες καὶ 13 περίπου ὥρες. (εἶκ. 14).

Εἶκ. 14. Οἱ φάσεις τῆς Σελήνης.

8. Έκλειψεις του Ήλιου.

Μερικές φορές, καθώς περιστρέφεται γύρω στον Ήλιο ή Γη, συμβαίνει να βρεθῆ ἡ Σελήνη ἀνάμεσα Ἐλίου καὶ Γῆς καὶ σ' εὐθεία γραμμῆ. Τότε, ἡ σκιά τῆς Σελήνης πέφτει ἐπάνω στὴ Γῆ καὶ γι' ἀρκετὴ ὥρα φαί-

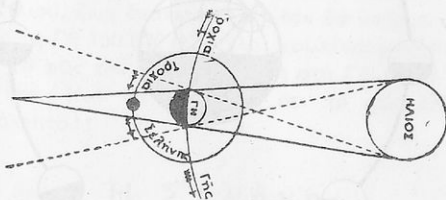

Εἰκ. 15. Ἐκλειψὶς τοῦ Ἐλίου.

νεται πὼς ὁ Ἐλιος σκοτεινιάζει, ἐνῶ εἶναι ἡμέρα. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται *ἐκλειψὶς τοῦ Ἐλίου*. Ἡ ἐκλειψὶς μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλική ἢ μερικὴ. (Εἰκ. 15).

9. Ἐκλειψεις τῆς Σελήνης.

Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ἡ Γῆ βρεθῆ ἀνάμεσα στὸν Ἐλιο καὶ στὴ Σελήνη καί, σὲ εὐθεία γραμμῆ, ἡ σκιά τῆς Γῆς πέφτει ἐπάνω στὴ Σελήνη καὶ τὴ σκοιάζει γι' ἀρκετὴ ὥρα. Τότε ἐμεῖς βλέπομε νὰ θαμπῶνῃ ἡ Σελήνη. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται *ἐκλειψὶς τῆς Σελήνης*. (Εἰκ. 16).

Εἰκ. 16. Ἐκλειψὶς τῆς Σελήνης.

Ὅπως καὶ στὸν Ἐλιο, ἡ ἐκλειψὶς τῆς Σελήνης μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλική (δηλαδὴ νὰ σκοιάζεται ὀλόκληρη) ἢ μερικὴ (δηλαδὴ νὰ σκοιάζεται μόνο ἓνα μέρος τῆς). (Εἰκ. 16).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Εισαγωγή. — Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ ἡπειρος, στὴν ὁποία βρίσκεται καὶ ἡ πατρίδα μας ἡ **Ἑλλάδα**. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ τετάρτη σὲ ἔκταση καὶ δευτέρη σὲ πληθυσμὸ ἡπειρος τοῦ κόσμου. Ὅμως εἶναι πρώτη στὸν κόσμο ἀπὸ ἄποψη πολιτισμοῦ.

Δημιούργησε σεμρὲς πολιτισμῶν (Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς, Ρωμαϊκὸς, Βυζαντινὸς καὶ τὴ σύνθεση ὄλων αὐτῶν τὸ σημερινὸ πολιτισμὸ), καὶ εἶναι ἡ μητέρα τοῦ νεώτερου πολιτισμοῦ ὄλων τῶν ἄλλων ἡπείρων τῆς Γῆς.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ γνωρίσωμε καλύτερα καὶ λεπτομερέστερα ἀπὸ τὶς ἄλλες ἡπείρους.

Φυσικὴ περιγραφή.

Θέση—ὄρια—ἔκταση. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται ὀλόκληρη στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ σχεδόν, στὴ βόρεια εὐκρατο ζώνη τῆς Γῆς.

Δὲν ἀποτελεῖ ξεχωριστὸ τμήμα, ἀλλὰ εἶναι συνέχεια τῆς μεγάλης Ἀσιατικῆς ἡπείρου. Τὰ ὄριά της περικλείουν τοὺς λαοὺς, ποὺ πρώτοι δημιούργησαν ἕναν ὁμοιογενῆ πολιτισμὸ.

Εὐρώπη, λοιπὸν, ὀνομάζομε τὸ χῶρο τῆς Γῆς, ποὺ πρὸς Α. φθάνει μέχρι τὰ Οὐράλια ὄρη, καὶ τὴν Κασπία θάλασσα, πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ, πρὸς Β. ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανὸ, καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Ὁ χῶρος αὐτὸς (ἡ Εὐρώπη) ἔχει ἔκταση, μαζί μὲ τὰ νησιά ποὺ τὸν περιβάλλουν 11.400.000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν Θάλασσες — πέλαγα — κόλποι — ἀκρωτήρια. Οἱ δύο ὠκεανοὶ καὶ κυρίως ὁ Ἀτλαντικὸς, ποὺ περιβάλλουν τὴν Εὐρώπη, δημιουργοῦν τόσες κολπώσεις σ' αὐτὴ, ποὺ δὲν παρατηροῦνται σὲ καμιά ἄλλη ἡπειρο.

Τὶς μεγαλύτερες κολπώσεις τῶν ὠκεανῶν τὶς ὀνομάζομε *θάλασσ*.

σε. Τέτοιες θάλασσες είναι: Ἡ *Λευκή* θάλασσα, ἡ *Βαλτική* θάλασσα, ἡ *Βόρεια* θάλασσα, ἡ *Μεσόγειος* θάλασσα καὶ ὁ *Εὐξείνιος Πόντος* ἢ *Μαύρη* θάλασσα.

Ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τίς θάλασσες εἶναι ἡ *Μεσόγειος Θάλασσα*, ἡ ὁποία σχηματίζει μικρότερες θαλάσσιες κολπώσεις, πού ὀνομάζονται πέλαγα.

Τέτοια πέλαγα στὴ Μεσόγειο θάλασσα εἶναι: Τὸ *Αἰγῆιον* πέλαγος, τὸ *Ἴόνιον* πέλαγος, τὸ *Ἀδριατικὸν* πέλαγος καὶ τὸ *Τυρρηρικὸν* πέλαγος.

Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι: Ὁ *Φοινικός*, ὁ *Βοθητικός*, ὁ *Σκαγεράκης* καὶ *Κατεγάτης* καὶ ὁ *Γασκωνικός* στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, ὁ κόλπος τοῦ *Λέοντος*, τῆς *Γένονας*, τοῦ *Τάροντος* τῆς *Τεργέστης* καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ κόλποι στὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Τὰ σπουδαιότερα *ἡρωτήρια* εἶναι: Τὸ *Βόρειο*, στὸ Β. Παγωμένο ὠκεανό, τὸ *Λάνδσενδον* (Ἀγγλία), τοῦ *Ἁγίου Ματθαίου* (Γαλλία), τὸ *Φινιστέρον* καὶ τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου* (Ἰσπανία), στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Τὸ *Τράφαλγκαρ* (Γιβραλτάρ), τὸ *Σπαρσιβέντο* (Ἰταλία) καὶ τὸ *Ταίναρον* καὶ *Μαλέας* (Ἑλλάδα) στὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Χερσόνησοι. Οἱ βαθειές κολπώσεις τῆς θάλασσας σχηματίζουν πολλές χερσονήσους. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι: Ἡ *Σκανδιναυική*, ἡ *Γιοτλάνδη* (Δανία) ἢ *Ἰβηρική* (Πορτογαλία, Ἰσπανία) ἢ *Ἰταλική*, ἢ *Ἑλληνική* (Βαλκανική) καὶ ἡ *Κριμαϊκή* (Ρωσία).

Πορθμοί. *Σκαγεράκη - Κατεγάκη*, *Καλαί* (στὴ Μάγχη) *Γιβραλτάρ*, *Μεσσηνίας* (Ἰταλία) *Εὐρίπου* (Ἑλλάδα) *Δαρδανελίων* καὶ *Βοσπόρου* (Τουρκία).

Φιόρδ. Ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τῆς θάλασσας σὲ ὠρισμένες ἀκτὲς ἔχει δημιουργήσει περιέργες κολπώσεις, πού ὀνομάζονται *Φιόρδ*.

Στὰ μέρη αὐτὰ ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθιὰ μέσα στὴν ξηρά, κυρίως σὲ βραχώδη μέρη, ἀφοῦ διέβρωσε καὶ παρέσυρε στὸ βυθὸ τῆς τὰ χῶματα τῶν κοιλάδων, πού ὑπῆρχαν ἄλλοτε στὰ μέρη αὐτὰ.

Γι' αὐτό, στὰ μέρη αὐτὰ οἱ βράχοι εἶναι ἀπότομοι καὶ ὑψώνονται σὲ μεγάλο ὕψος μέχρι 500-1000 μ. Τὰ μεγαλύτερα *Φιόρδ* βρίσκονται στὴ *Νορβηγία*.

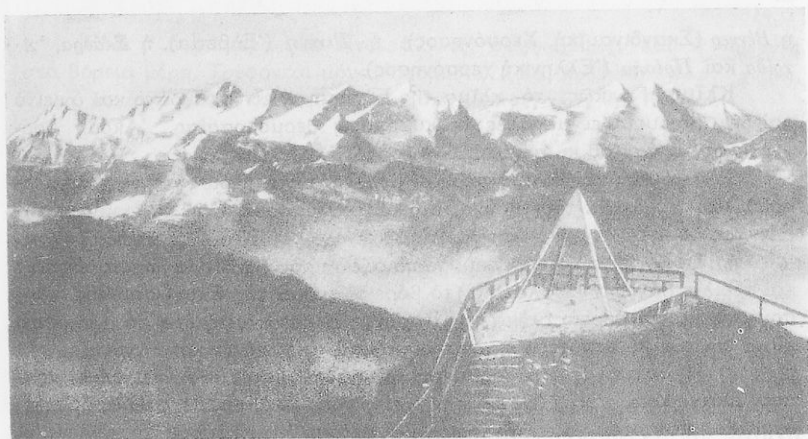
Νῆσοι. Οἱ μεγαλύτερες νῆσοι τῆς Εὐρώπης εἶναι: Οἱ *Βρετανικὲς νῆσοι*, (Μεγάλη Βρετανία, Ἰρλανδία), ἡ *Ἰσλανδία*, οἱ *Βαλεαρίδες*, ἡ *Κορσική*, ἡ *Σαρδηνία*, ἡ *Σικελία*, ἡ *Κρήτη* καὶ ἡ *Κύπρος*.

Ὀρη - πεδιάδες. Ἡ διάρθρωση τῶν βουνῶν τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά:

α) Ὅλα τὰ πραγματικὰ Εὐρωπαϊκὰ ὄρη, ἀποτελοῦν μιὰ καὶ μόνη ὄροσειρά, πού διευθύνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ διαχωρίζει τὴ μεγάλη Εὐρωπαϊκὴ πεδιάδα πρὸς Β.

β) Ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Εὐρώπης εἶναι προεκτάσεις τοῦ κεντρικοῦ κορμοῦ τῶν *Ἄλπεων*. (εἰκ. 17).

Καὶ γ) Οἱ ἀνεξάρτητες ὄροσειρές, τοῦ *Κανκάσου*, τῶν *Οὐραλίων* καὶ τῶν *Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων*, περικλείουν τὴ μεγάλη Εὐρωπαϊκὴ πεδιάδα καὶ

Εικ. 17. Κορυφογραμμή των "Άλπεων.

διαχωρίζουν φυσικά (τὰ Ουράλια καὶ ὁ Καύκασος) τὴν *Εὐρώπη* ἀπὸ τὴν *Ἀσία*.

Ἀναλυτικότερα παρατηροῦμε τὰ ἐξῆς κύρια ὄρη στὴν Εὐρώπη: Τὶς *Ἀλπεις*, τὰ *Πυρηναῖα*, τὰ *Ἀπέννινα*, τὰ *Καρπάθια*, οἱ *Τρανσυβανικὲς Ἀλπεις*, οἱ *Δυναρικὲς Ἀλπεις*, ὁ *Αἶμος*, ἡ *Πίνδος*, ὁ *Καύκασος*, τὰ *Ουράλια* καὶ οἱ *Σκανδιναβικὲς Ἀλπεις*.

Ἡ διαμόρφωση αὐτὴ τῶν βουνῶν τῆς Εὐρώπης σχηματίζει μιὰ μόνο μεγάλη πεδιάδα, τὴ *Μεγάλῃ Εὐρωπαϊκῇ πεδιάδα*, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ *Πυρηναῖα* καὶ τελειώνει στὸν *Καύκασο* καὶ τὰ *Ουράλια* ὄρη. Καὶ ἀνάμεσα στὶς διακλαδώσεις τῶν βουνῶν αὐτῶν μεγάλες εὐφορες πεδιάδες καὶ κοιλάδες.

Οἱ κυριώτερες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι: Ἡ *Οὐγγρική* πεδιάδα, ἡ *Ρουμανική* πεδιάδα καὶ ἡ πεδιάδα τῆς *Λομβαρδίας* (Ἰταλία).

Ποταμοί. Ἡ φυσικὴ τοποθέτηση τῶν βουνῶν προσδιορίζει καὶ τὸν ροὺν τῶν ποταμῶν. Γι' αὐτὸ, οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, ρέουν πρὸς τὴ μεγάλη πεδιάδα καὶ χύνονται στὸν *Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ* καὶ τὸν *Εὐξείνιο Πόντο*.

Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι: Ὁ *Βόλγας* καὶ ὁ *Θεῶγλης*, ποὺ χύνονται στὴν *Κασπία* θάλασσα, ὁ *Πειχόρας* καὶ *Δούνας* ποὺ χύνονται στὸ *Β. Παγωμένο ὠκεανό*.

Ὁ *Δύνας*, ὁ *Βιστούλας*, ὁ *Ἐλβας*, ὁ *Ρήνος*, ὁ *Σηκουάνας* ὁ *Ἀλγηρ*, ὁ *Τάγος* καὶ ὁ *Γουαδελκιβίρος*, ποὺ χύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Ὁ *Ἐβρος* (Ἰσπανία), ὁ *Ροδανός*, ὁ *Πάδος* καὶ ὁ *Ἐβρος* (Ἑλλάδα), ποὺ χύνονται στὴ *Μεσόγειο* θάλασσα.

Καὶ ὁ *Δούναβης*, ὁ *Δνείστερος* καὶ ὁ *Δόν* στὸν *Εὐξείνιο Πόντο*.

Λίμνες. Οἱ κυριώτερες λίμνες εἶναι: Ἡ *Λαντόγκα*, ἡ *Ονέγκα* (Ρωσία),

ή *Βένετο* (Σκανδιναυϊκή Χερσόνησος), ή *Γενεύη* (Έλβετία), ή *Σκόδρα*, *Άλ-ζαΐδα* και *Πρέσα* (Έλληνική χερσόνησος).

Κλίμα. Γενικώς, τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης, εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ καὶ δὲν παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις θερμοκρασίας. Ἀκόμη βροχὲς πέφτουν παντοῦ κι ἀρκετὲς.

Στὰ βόρεια καὶ δυτικὰ μέρη οἱ βροχὲς εἶναι περισσότερες τὸ καλοκαίρι, καὶ στὰ νότια τὸ χειμῶνα. Εἰδικώτερα μποροῦμε νὰ ξεχωρίσωμε τὴν Εὐρώπη σὲ 4 ζῶνες, ἀπὸ ἄποψη κλίματος.

1) **Τὴ βόρεια ζώνη**, ποὺ πλησιάζει πρὸς τὸ Β. Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ περιλαμβάνει τὴν Ἰσλανδία, τὸ βόρειο τμήμα τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου καὶ τὸ βόρειο τμήμα τῆς Ρωσίας. Ἡ ζώνη αὐτὴ ἔχει τὸ *ψυχρότερο κλίμα* καὶ τὸν περισσότερο καιρὸ σκεπάζεται ἀπὸ χιόνια καὶ πάγους.

2) **Τὴ δυτικὴ ζώνη**, ποὺ περιλαμβάνεται μεταξὺ Ἑλλείων καὶ κόλπου Σκαγεράκη. Ἡ ζώνη αὐτὴ ἔχει κλίμα *ὠκεάνειο*, μὲ πολλὲς βροχὲς, ὑγρασία πάντοτε, χαμηλὴ νέφωση καὶ μέτρια θερμοκρασία τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα.

Τὸ ἥπιο αὐτὸ κλίμα, τὸ δημιουργεῖ τὸ *μεγάλο θερμὸ θαλάσσιο ρεῦμα, τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ* (Γκόλφ-Στρήμ).

3) **Τὴν κεντρικὴ** (ἀνατολικά τῶν Ἑλλείων ζώνη) καὶ *ἀνατολικὴ* μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων, ποὺ ἔχει κλίμα *ἠπειρωτικὸ*. Πολὺ κρύο τὸ χειμῶνα, πολλὴ ζέση τὸ καλοκαίρι καὶ λιγώτερες βροχὲς, καὶ

4) **Τὴ νότια ζώνη**, ποὺ τὴ βρέχει ἡ Μεσόγειος θάλασσα κι ἔχει κλίμα καθαρῶς *μεσογειακὸ*. Γλυκὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι.

Φυτὰ - Ζῶα - Προϊόντα.

Γιὰ νὰ παρουσιασθῆ σὲ μιὰ ἠπειρο ποικιλία ζῶων καὶ φυτῶν, πρέπει, πρῶτα καὶ κυριώτερα, νὰ ὑπάρχη μεγάλη διαφορά κλίματος. Στὴν Εὐρώπη ὅμως, δὲν συμβαίνει τέτοιο πρᾶγμα καὶ γι' αὐτὸ δὲν παρατηρεῖται ἡ ποικιλία ζῶων καὶ φυτῶν, ποὺ παρατηρήσαμε πέρυσι στὴ Γεωγραφία τῶν ἠπείρων.

Φυτὰ. Στὴ νότια ζώνη (περιοχὴ Μεσογείου) τὰ κυριώτερα φυτὰ εἶναι ἡ *ἐλιά*, τὸ *ἀμπέλι*, ὁ *καπνός*, τὰ *εσπεριδοειδῆ*, καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα ἡ *βαλανιδιά*. (Τ' ἄλλα δασικὰ δέντρα ἀπαντοῦν καὶ στὶς ἄλλες ζῶνες).

Στὴ δυτικὴ ζώνη, ποὺ ἔχει, ὅπως εἴπαμε, ὠκεάνειο κλίμα, εὐδοκίμου τὰ *δημητριακὰ*, ὑπάρχουν ἀφθονες βοσκὲς καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα φύονται οἱ *ὄξυές*, οἱ *καστανιές*, καὶ οἱ *βαλανιδιές*.

Στὴν κεντρικὴ, ἀνατολικὴ καὶ βόρεια ζώνη εὐδοκίμου τὰ *δημητριακὰ*, οἱ *πατάτες*, τὸ *λίναρι*, καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα, τὰ *ἐλατα* καὶ τὰ *ὄρενὰ πεῦκα*.

Ζῶα. Στὴν Εὐρώπη δὲν ὑπάρχουν μεγάλα ἄγρια ζῶα, φίδια καὶ πτηνὰ, ποὺ μάθαμε στὶς ἄλλες ἠπείρους.

Ἐδῶ τ' ἀγριώτερα ζῶα εἶναι, ὁ *λύκος*, ὁ *ἀγριόχοιρος*, καὶ ἡ *ἀρκοῦδα* στὰ βόρεια μέρη. Τρέφονται μόνο κατοικίδια ζῶα, *προβάτα*, *γίδια*, *χοίροι*, *ἄλογα*, *μοιλιάρια*, *βόδια* καὶ πουλερικά, *κότες*, *πάπιες*, *χήνες* καὶ *ὕδιανοι*.

Οἰκονομικὴ περιγραφή.

Γεωργία — κτηνοτροφία. Τόσο ἡ γεωργία, ὅσο καὶ ἡ κτηνοτροφία, στὴν Εὐρώπη εἶναι στὸν ἀνώτερο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου ἐξαντλήθηκε κι ἔχει ἀνάγκη λιπασμάτων.

Τὰ βασικὰ προϊόντα τῆς Εὐρώπης εἶναι τὰ δημητριακὰ, ἡ πατάτα, τὸ κρασί, τὸ λάδι, ὁ καπνὸς καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

Τὰ κτηνοτροφικὰ εἶναι, κρέατα, γαλακτοκομικὰ εἶδη καὶ δέρματα.

Δασικὰ προϊόντα. Στὴν ἀνατολικὴ καὶ βόρεια Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ὅρυκτός πλοῦτος Τὸ ὑπέδαφος τῆς Εὐρώπης περιέχει ἀπ' ὅλα τὰ ὄρυκτὰ καὶ *μέταλλα*. Τὰ μεγαλύτερα κοιτάσματα εἶναι σὲ γαιάνθρακα, σίδηρο, πετρέλαιο, μολύβι, ψευδάργυρο, θειάφι, καὶ ὄρυκτὸ ἀλάτι. *Τὰ εὐγενῆ μέταλλα*, χρυσός, πλατίνα, ἄργυρος, βρίσκονται σ' ἐλάχιστες ποσότητες.

Θαλάσσιος πλοῦτος. Οἱ θάλασσες τῆς Εὐρώπης, κυρίως τὰ βόρεια τμήματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἡ Βόρειος θάλασσα, τρέφουν πλῆθος ψαριῶν, ποὺ ἀλιεύονται σὲ τεράστιες ποσότητες, ὠριομένες ἐποχές.

Τὰ ψάρια αὐτὰ εἶναι οἱ *ρέγγες*, οἱ *σαρδέλλες*, οἱ *βακαλοῖ*, οἱ *τόνοι* κ.τ.λ. ποὺ βιομηχανοποιοῦνται καὶ φέρνουν μεγάλο οἰκονομικὸ εἰσόδημα.

Βιομηχανία καὶ ἐμπόριο Ἡ Βιομηχανία εἶναι καθαρὸ δημιούργημα τῆς Εὐρωπαϊκῆς τεχνικῆς, καὶ γι' αὐτὸ ἐσημείωσε τὴ μεγαλύτερη πρόοδο. Στὰ ἐργοστάσιά τῆς κατασκευάζονται μηχανεὲς κάθε εἴδους, σιδηρόδρομοι, ἀτμόπλοια, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα, ἐργαλεῖα, φάρμακα, ὑφάσματα, γυαλικά, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, χημικὰ προϊόντα, χαρτί, πολεμικὲς μηχανεὲς κ.τ.λ.

Τὴ μεγαλύτερη βιομηχανία τὴν ἔχει ἡ βορειοδυτικὴ Εὐρώπη.

Ἡ τεράστια βιομηχανία τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων, δημιούργησε τὸ μεγάλο ἐμπόριο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων. Ἡ Εὐρώπη ἐξάγει, κυρίως, βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει πρῶτες ὕλες.

Σήμερα, μὲ τὴν τεράστια βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Εὐρώπη κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴ πρώτη θέση, ποὺ εἶχε μέχρι τώρα στὸν κόσμον.

Συγκοινωνία. Ἡ Βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη καὶ οἱ ἐμπορικὲς ἀνάγκες, ἔφεραν καὶ μεγάλη συγκοινωνιακὴ ἀνάπτυξη. Σὲ τοῦτο βοήθησε πολὺ :

α) Ἡ παραλιακὴ διαμόρφωση τῆς θάλασσας, ποὺ περιβάλλει τὴν Εὐρώπη (ἀτμοπλοικὴ συγκοινωνία) καὶ β) τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλο βάθος (ποταμοπλοῖα). Ἀκόμη τὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ἀμαξιτὸ δίκτυο εἶναι παντοῦ πυκνότερο καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ τὸ ἀεροπορικὸ.

Πολιτική περιγραφή.

Πληθυσμός. Ἡ Εὐρώπη ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πληθυσμὸ 550.000.000 κατοίκους.

Φυλές. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν σχεδὸν στὴν ἴδια φυλὴ, ποὺ λέγεται *Ἰνδοευρωπαϊκὴ*. Τὴν ὀνομάζουν ἔτσι, γιατί πιστεύουν, ὅτι οἱ λαοὶ ποὺ κατοικοῦν σήμερα τὴν Εὐρώπη, ἦλθαν, μπροστὰ ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ κυρίως ἀπὸ τὶς Ἰνδίες.

Ἡ *Ἰνδοευρωπαϊκὴ φυλὴ* εἶναι ἡ καθαρὰ λευκὴ φυλὴ καὶ ὑποδιαιρεῖται σὲ τρεῖς φυλές, ποὺ περισσότερο τὶς διαμόρφωσε τὸ *κλίμα καὶ τὸ γεωγραφικὸν περιβάλλον*.

1) **Ἑλληνολατινικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ὑπάγονται οἱ *Ἕλληνες, οἱ Ἴταλοί, οἱ γότιοι Γάλλοι, οἱ Ἴσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι*. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς αὐτῆς εἶναι: Μέτριο ἀνάστημα, καστανόμαυρα μαλλιά καὶ μάτια, εὐθυμὴ καὶ θερμὴ ἰδιοσυγκρασία.

2) **Τευτονικὴ ἢ Γερμανικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ἀνήκουν οἱ *Γερμανοί, οἱ βόρειοι Γάλλοι, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Βέλγοι, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Νορβηγοί*. Χαρακτηριστικὰ: Ψηλὸ ἀνάστημα, ξανθὰ μαλλιά, γαλανὰ μάτια, ὑπομονητικὴ καὶ ψυχρὴ ἰδιοσυγκρασία.

3) **Σλαυτικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ἀνήκουν οἱ *Ρῶσοι, οἱ Φινλανδοί, οἱ Πολωνοί, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Γιουγκοσλαῦοι*. Χαρακτηριστικὰ: Μέτριο ἀνάστημα, μεγάλο κεφάλι, ἐξωγκωμμένα μάγουλα, ὑπομονητικὴ καὶ σκληρὴ ἰδιοσυγκρασία.

Ἐντελῶς διαφορετικὲς φυλές ἀποτελοῦν οἱ *Οὐγγροὶ καὶ οἱ Βάσκοι τῆς Ἰσπανίας*. Οἱ *Τούρκοι* ἀνήκουν στὴ *Μογγολικὴ φυλὴ* καὶ διατηροῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς.

Θρησκεία. Ἐκτὸς τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑβραίων, ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι *Χριστιανοὶ* καὶ χωρίζονται: α) Σὲ *Ὀρθόδοξους* (Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρουμάνοι καὶ Ρῶσοι). β) Σὲ *Καθολικοὺς* (Ἴταλοί, Ἴσπανοί, Πορτογάλοι, οἱ μισοὶ Γάλλοι καὶ πολλοὶ Γερμανοί, Αὐστριακοί, Πολωνοὶ καὶ Τσεχοσλοβάκοι). Καὶ γ) Σὲ *Διαμαρτυρομένους* (Ἀγγλοσάξωνες, Νορβηγοί, Σουηδοί, Φινλανδοὶ καὶ ἄλλοι).

Γλώσσα. Οἱ γλώσσες ποὺ ὁμιλοῦνται στὴν Εὐρώπη, εἶναι πολλές. Οἱ κυριώτερες γλώσσες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξελίχτηκαν καὶ διαμορφώθηκαν οἱ ἄλλες, εἶναι τέσσερες.

α) **Ἡ Ἑλληνικὴ**, ποὺ ὁμιλεῖται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἱστορίαν.

β) **Ἡ Λατινικὴ**, ποὺ δὲν ὁμιλεῖται σήμερα καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ἰταλικὴ, ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ Πορτογαλικὴ, ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ρουμανικὴ.

γ) **Ἡ Γερμανικὴ**, ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ἀγγλικὴ, ἡ Ὀλλανδικὴ, ἡ Δανικὴ καὶ ἡ Σουηδικὴ.

Καί δ) Ἡ Σλαυϊκή, ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ρωσική, ἡ Πολωνική, ἡ Τσεχική, ἡ Βουλγαρική καὶ ἡ Σερβική.

Οἱ ἐπικρατέστερες γλώσσες στὴν Εὐρώπη εἶναι : Ἡ Γαλλικὴ (γλώσσα λογοτεχνίας καὶ διπλωματίας), ἡ Ἀγγλικὴ (γλώσσα ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας), ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Ρωσικὴ, ποὺ ὁμιλοῦνται ἀπὸ πολλὰ ἑκατομμύρια.

Πολιτεύματα. Τὰ πολιτεύματα τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι *Συνταγματικὲς Βασιλεῖες καὶ Δημοκρατίες.*

Ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ ἄλλος κόσμος.

Ἡ Εὐρώπη, στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, ἤρθε τὸν πρῶτο πολιτισμὸ ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴ βόρεια Ἀφρική (Αἴγυπτο). Ὅμως, ἐνῶ ὁ πολιτισμὸς στὶς χώρες ἐκεῖνες ἤ ἔσταμάτησε ἢ καταστράφηκε, στὴν Εὐρώπη συνέχισα ἔξελισσόταν.

Ἔτσι, ἡ Εὐρώπη πάνω ἀπὸ 2 χιλιοτηρίδες, κρατοῦσε τὰ ἡνία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τὴ διηύθυνε πολιτικά, κοινωνικά, οἰκονομικά καὶ πνευματικά.

Σήμερα, μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο, τὸ γόητρό της καὶ ἡ δύναμή της λιγόστεψε. Δύο καινούργιες δυνάμεις ἤλθαν σέ φῶς. Ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία, μὲ φανερὴ ὑπεροχὴ τῆς Ἀμερικῆς. Σὰν Εὐρωπαῖοι ποὺ εἴμαστε, πιστεύομε στὴν ἀναγέννηση τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη ἀνάπτει τὸ μεγαλύτερο Χριστιανικὸ πολιτισμὸ κατὰ τὸ 19ο αἰῶνα, καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ χαθῆ.

Ἡ Εὐρώπη ποὺ μέχρι χθὲς ἦταν ἡ περισσότερο προηγμένη ἡπειρος στὴ βιομηχανία, τὴν οἰκονομικὴ δύναμη, τὴν πολιτικὴ πείρα, καὶ εἶχε τὴ στρατιωτικὴ καὶ πνευματικὴ ὑπεροχὴ, θ' ἀντίληση δύναμη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς *Ἱστορίας της καὶ τῆς ξαναγεννηθῆ!*

Φυσικὴ διαίρεση τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη γεωγραφικὰ διαιρεῖται σὲ 5 περιοχές.

α) Στὴ **νότια Εὐρώπη**, ποὺ περιλαμβάνει τὰ κράτη, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, καὶ συγκεκριμένα τὰ κράτη τῶν χερσονήσων *Ἑλληνικῆς* (Βαλκανικῆς), *Ἰταλικῆς* καὶ *Ἰβηρικῆς.*

β) Τὴ **δυτικὴ Εὐρώπη** (Γαλλία, Βέλγιο, Ὁλλανδία, Λουξεμβούργο, Ἀγγλία).

γ) Τὴν **κεντρικὴ Εὐρώπη** (Ἑλβετία, Αὐστρία, Οὐγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Γερμανία).

δ) Τὴν **ἀνατολικὴ Εὐρώπη** (Πολωνία, Ρωσία, Βαλτικὰ κράτη καὶ Φινλανδία).

Καὶ ε) Τὴ **βόρεια-Εὐρώπη** (Νορβηγία, Σουηδία καὶ Δανία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α' ΕΛΛΗΝΙΚΗ Ή ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἑλληνική ἢ Βαλκανική χερσόνησος λέγεται ἡ γεωγραφικὴ περιοχή, ποὺ περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, τοῦ Ἐξέσιου Πόντου καὶ διαχωρίζεται, σχεδόν, ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη, μὲ τὸν ποταμὸ Δούναβη.

Λέγεται Ἑλληνική, γιατί τὸ κράτος ποὺ μὲ τὴν ἱστορία του καὶ τὸν πολιτισμὸ του, δεσπόζει αὐτοῦ τοῦ χώρου, εἶναι ἡ Ἑλλάδα.

Λέγεται ὁμως καὶ Βαλκανική ἀπὸ τὸ ὄρος *Μπαλκάν* (Αἶμος), ποὺ ξαπλώνεται στὸ μέσο τῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλική της στήλη.

Τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου εἶναι: 1) ἡ Ἑλλάδα, 2) ἡ Ἀλβανία, 3) ἡ Γιουγκοσλαβία (Σερβία), 4) ἡ Βουλγαρία, 5) ἡ Ἑθνωπαϊκὴ Τουρκία (ἀνατ. Θράκη) καὶ 6) ἡ Ρουμανία.

Τὴν Ἑλλάδα θὰ τὴν ἐξετάσωμε στὸ τέλος τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ τὴν ἐξετάσωμε ἀναλυτικώτερα καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ τὴ συγκρίνωμε μὲ τ' ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη.

1. Ἡ Ἀλβανία.

Θέση - ὄρια - ἔκταση. Ἡ Ἀλβανία βρίσκεται στὸ κέντρο τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Συνορεύει πρὸς Β. καὶ Α. μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία, ΝΑ. μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Ἐχει ἔκταση 28.000 τετρ. χιλμ., εἶναι δηλ. λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο. Κράτος ἐλεύθερο ἔγινε ἡ Ἀλβανία μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον κατ' ἀπαίτηση τῆς Ἰταλίας, ποὺ ἤθελε νὰ ἔχη ἓνα σκαλοπάτι στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο.

Φυσικὴ περιγραφή.

Διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

Ὀρη - πεδιάδες. Ἡ Ἀλβανία εἶναι ὄρεινὴ. Τὸ Βόρειο καὶ ΒΑ. τμήμα τῆς τὸ καταλαμβάνουν οἱ Ἀλβανικὲς ἢ Ἰλλυρικὲς Ἀλπεις, ποὺ εἶναι συνέ-

χεια τῶν Δυναρικῶν. Τὰ βουνά αὐτὰ τῆς Ἀλβανίας, ὅπως καὶ τῆς Ἑλλάδος, μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν παραφυάδες τῶν *Κεντρικῶν Ἀλπεων*.

Τὸ βόρειο συγκρότημα τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων λέγεται *Σκάλδος* καὶ ἡ ψηλότερη κορυφή, *Κοράμπ* (2.800 μ.).

Στὸ νότιο τμήμα διακρίνονται τὰ βουνά *Κανδοῦλα*, τὸ *Τόμαρο* (2.400 μ.) καὶ ἡ *Τρεμπεσίνα*. Τὰ βουνά συνεχίζονται πρὸς Δ. ὅπου συναντοῦν τ' *Ἀκροκεραΐνια ὄρη*.

Ὅλα τὰ βουνά τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἀπὸ τὰ ἀγριώτερα καὶ τὰ πιὸ δύσβατα τῆς Εὐρώπης. Σὲ μεγάλο μέρος σκεπάζονται ἀπὸ δάση (ὄξυές, ἔλατα, πεῦκα καὶ καστανιές).

Τὸ Δυτικὸ τμήμα τῆς χώρας εἶναι πεδινὸ καὶ ἡ κυριώτερη πεδιάδα εἶναι τῆς *Μουζαϊκῆς*.

Ἀνάμεσα στὰ βουνά σχηματίζονται μικρὲς κοιλάδες εὐφορες, πού ἡ σπουδαιότερη εἶναι τῆς *Κοριτοῦς*.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας, πού ὅλοι εἶναι ὄρητικοί, γιὰ τὴν κατέρχονται ἀπὸ τὰ βουνά, χύνονται στὸ *Ἀδριατικὸν πέλαγος*.

Οἱ κυριώτεροι εἶναι: Ὁ *Ἀῶς*, ὁ *Δρίνος*, ὁ *Ἄγρος*, καὶ ὁ *Γενοῦσος*.

Λίμνες. Οἱ κυριώτερες λίμνες εἶναι ἡ *Σκόδρα*, ἡ *Ἀχρίδα* (στὰ Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικὰ σύνορα) καὶ ἡ *Πρέσπα* (στὴν Ἑλληνο-Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικὴ μεθόριο).

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Οἱ ἄκτεις τῆς χώρας δὲν παρουσιάζουν φυσικοὺς κόλπους καὶ ὄρμους. Εἶναι χαμηλὲς καὶ γεμάτες ἀπὸ ἄμμο καὶ «λίλυ», πού φέρνουν οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ καλύτερο φυσικὸ λιμάνι εἶναι τῆς *Αῦλώνας* καὶ κατόπιν τοῦ *Δυραχίου*, τῆς *Χειμάρας* καὶ τῶν *Ἀγίων Σαράντα*.

Ἡ Ἀλβανία ἔχει μιὰ μόνο νῆσο, τὴν *Σάσωνα*, κοντὰ στὴν Αῦλώνα. Ἡ νῆσος αὕτη ἔχει μεγάλη στρατηγικὴ ἀξία, γιὰ τὴν δεσπότεῖ τῶν στενῶν τῆς Ἀδριατικῆς.

Κλίμα. Τὸ Δυτικὸ τμήμα τῆς χώρας δέχεται πολλὰς βροχὰς καὶ ἔχει κλίμα *μεσογειακόν*, γιὰ τὸ χτυποῦν οἱ θαλασσινοὶ ἄνεμοι. Τὸ ἐσωτερικόν, πού εἶναι ὀρεινόν, ἔχει κλίμα *ἠπειρωτικόν* μὲ πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ πολλὰ χιόνια.

Τὰ ψηλὰ βουνά δὲν ἐπιτρέπουν στοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν στὴ χώρα. Πολλὰ μέρη τῆς Ἀλβανίας καὶ κυρίως τὰ παράλια μαστίζονται ἀπὸ ἐλονοσία, γιὰ τὴν οἱ ποταμοὶ ξεχειλίζουν ὅταν βρέχει, καὶ γεμίζουν μὲ νερά τῆς παρακείμενης χαμηλῆς ἐκτάσεως. Στὴν ἐκτάσιν αὐτῆς, ἐπειδὴ βρέχει συχνά, τὰ νερά δὲν προφθάνουν νὰ ἐξατμισθοῦν καὶ μεταβάλλονται σὲ ἀνθυγιεινὰ τέλματα.

Οἰκονομικὴ περιγραφή.

Γεωργία, κτηνοτροφία, ἀλιεΐα. Ἡ Ἀλβανία εἶναι χώρα καθαρὰ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Ἐχει λίγες καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται κατὰ πρωτόγονο τρόπο.

Παράγει δημητριακά (κυρίως καλαμπόκι), έλιές, καπνά, ρύζι και βαμβάκι, αλλά σέ μικρές ποσότητες.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη. Τρέφει πρόβατα, γίδια, βόδια, χοίρους, μουλάρια, καὶ δρους.

Ἡ ἀλιεία εἶναι ἀναπτυγμένη, γιατί καὶ τὰ ποτάμια καὶ οἱ λίμνες ἔχουν ἀρκετὰ ψάρια (πέστρφες, χέλια καὶ κυπρίνους).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι ἀνεκμετάλλευτος. Ἔχει μεταλλεύματα χαλκοῦ, γαιάνθρακα, λιγνίτη, σιδήρου κ. ἄ. Σήμερα βγάζουν λίγο γαιάνθρακα καὶ σίδηρο (Τεπελένι) καὶ λίγο πετρέλαιο (Αὐλώνα).

Βιομηχανία, συγκοινωνία, ἔμπόριο. Ἡ βιομηχανία τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἀνάξια λόγου.

Ἡ συγκοινωνία εἶναι πολὺ καθυστερημένη. Μία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ὑπάρχει, Δυρράχιο—Αὐλώνα. Οἱ ἀμαξιτοὶ δρόμοι εἶναι περισσότεροι καὶ τοὺς ἔφτιαξαν οἱ Ἴταλοι γιὰ στρατιωτικούς λόγους. Ἡ θαλάσσια συγκοινωνία τῆς γίνεται μὲ ξένα καράβια, γιατί δικὰ τῆς δὲν ἔχει.

Τὸ ἔμπόριό τῆς εἶναι μικρό. Οἱ εἰσαγωγές τῆς εἶναι τριπλάσιες τῶν ἐξαγωγῶν. Εἰσάγει ὑφάσματα, μηχανές, ζάχαρη, βενζίνη. Ἐξάγει μαλλιά, ζῶα καὶ δέρματα.

Πολιτικὴ περιγραφή.

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας κατὰ σημερινούς ὑπολογισμοὺς ὑπερβαίνει τὸ 1.300.000 κατοίκους.

Λαὸς—Ἦθη—Γλῶσσα. Οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἀνήκουν στὴν Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὴ φυλὴ, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ξεχωριστὴ φυλὴ. Μεταξύ τους διαίροῦνται σέ δυὸ φυλές, στοὺς βόρειους, ποὺ λέγονται *Γκέκηδες* καὶ εἶναι ὑψηλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, καὶ στοὺς νότιους, ποὺ εἶναι κοντοὶ καὶ λιτοδίαιτοι.

Ἡ πλειονότητα τῶν κατοίκων εἶναι Μουσουλμάνοι, ὕστερα ἀκολουθοῦν οἱ Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἔπειτα οἱ καθολικοὶ.

Ἡ γλῶσσα τους εἶναι πολλὴ πτωχὴ καὶ δὲν ὁμοιάζει μὲ καμιά ἄλλη Εὐρωπαϊκὴ.

Πολίτευμα. Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Στὸ βόρειο τμῆμα μεγάλες πόλεις εἶναι τὰ *Τίρανα* (40.000 κάτοικοι), πρωτεύουσα τῆς χώρας, τὸ *Δυρράχιο* (30.000 κάτ.) καὶ τὸ *Σκούταρι* (Σκόδρα). Στὸ νότιο τμῆμα εἶναι ἡ *Κορινθία*, τὸ *Ἀργυρόκαστρο*, ἡ *Αὐλώνα*, ἡ *Χειμάρα*, οἱ *Ἄγιοι Σαράντα*, ἡ *Πρεμετή* καὶ τὸ *Βεράτιον*, ὅλες Ἑλληνικὲς πόλεις, μὲ σχεδὸν καθαρῶς Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ, ποὺ βρίσκεται σκλαβωμένος στοὺς Ἀλβανούς.

Τὸ νότιο αὐτὸ τμῆμα εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ *Βόρειος Ἠπειρος*, ποὺ ὅπως δῆποτε θά γίνῃ πάλιν Ἑλληνικὴ ἐπαρχία.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Ἡ πιὸ μικρὴ καὶ ἡ πιὸ καθυστερημένη χώρα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

2. Γιουγκοσλαυία (Σερβία)

Εισαγωγή. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἢ Νοτιοσλαυία εἶναι νέο κράτος, πού σχηματίστηκε μετὰ τὸν πρῶτο Παγκόσμιο πόλεμο (1914—1918), μὲ βάση τὴ Σερβία καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λαούς, πού δὲν ἔχουν τὴν ἴδια γλώσσα. Ἡ ἀνομοιογένεια αὐτὴ εἶναι μιὰ πηγὴ ἀδυναμίας γιὰ τὸ κράτος.

Οἱ χώρες, πού ἀποτελοῦν τὴ Γιουγκοσλαυία εἶναι : ἡ *Κροατία*, *Σλοβενία*, *Δαλματία*, *Βοσνία*, *Ἐρζεγοβίνη*, *Μαυροβούνιο*, *Σερβικὴ Μακεδονία*, *Βοϊβοδίνα* καὶ ἡ κυρίως *Σερβία*.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Γιουγκοσλαυία βρίσκεται στὸ Β. Δ. τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Πρὸς Α. συνορεύει μὲ τὴ Ρουμανία καὶ Βουλγαρία, πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀλβανία, πρὸς Β. μὲ τὴν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἐχει ἕκταση 250.000 τετρ. χιλμ.

Φυσικὴ περιγραφή.

Ὅρη—Πεδιάδες. Ὁλόκληρο τὸ Δ., τὸ Ν. καὶ ΝΑ. μέρος τῆς χώρας εἶναι ὄρεινόν. Στὸ Δ. τμήμα τῆς χώρας ἐκτείνονται οἱ *Δειναρικὲς Ἄλπεις*, πού τὸ μεγαλύτερο ὕψος των εἶναι 2.600 μ. καὶ βρίσκεται στὴν περιοχὴ τοῦ Μαυροβουνίου. Στὸ ΒΔ. τμήμα ἐκτείνονται οἱ *Σλοβενικὲς Ἄλπεις*. Στὸ Ν. τμήμα τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἡ ὄροσειρὰ τοῦ *Σκάλδου* (2.500 μ.), πού οἱ Σέρβοι τὴν ὀνομάζουν *Πλάνινα*, δηλ. ὄρεινὴ βοσκή.

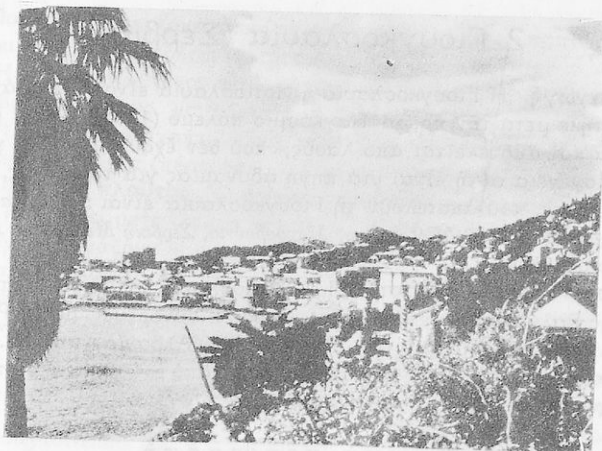
Οἱ Δειναρικὲς καὶ Σλοβενικὲς Ἄλπεις σκεπάζονται ἀπὸ μεγάλα δάση. Τὰ δέντρα τῶν δασῶν εἶναι ἔλατα, ὄξυές, καστανιές καὶ κυρίως βαλανιδιές.

Οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες βρίσκονται πρὸς τὰ Β. Α. Κυριώτερες εἶναι ἡ πεδιάδα τῆς *Σλοβενίας*, τοῦ *Μοράβα* (γύρω στὸ Βελιγράδι) καὶ τὸ ὄροπέδιο τοῦ *Κοσσυφοπεδίου* μεταξὺ τῶν ποταμῶν *Μοράβα* καὶ *Δρίνου*.

Ποταμοὶ - Λίμνες. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Δούναβης*, πού ἔρχεται ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία καὶ ἐξέρχεται τῆς Γιουγκοσλαυίας στὸ μέρος πού λέγεται «*Σιδηρὰ πύλη*» τοῦ ποταμοῦ. Στὸ Δούναβη χύνονται σχεδὸν ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας. Ὁ *Δραϊνός* καὶ ὁ *Σαῦος*, πού πηγάζουν ἀπὸ τίς Αὐστριακὲς Ἄλπεις, καὶ ὁ *Μοράβας*, πού πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Ὁ *Ἀξιός*, πού πηγάζει ἀπὸ τὰ Πλάνινα ὄρη (Σκάρδος), ρεεῖ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ χύνεται στὸ *Θερματικὸν κόλπο*.

Οἱ κυριώτερες λίμνες τῆς Γιουγκοσλαυίας, *Δοϊράνη* καὶ *Πρέσπα*, βρίσκονται στὰ Ἑλληνο - Γιουγκοσλαυικὰ σύνορα, καὶ ἡ *Ἀρχίδα* καὶ *Σκόδρα*, στὰ Ἀλβανο - Γιουγκοσλαυικὰ σύνορα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Ὁλόκληρη ἡ παραλιακὴ ἀκτὴ τῆς χώρας, πρὸς τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα, παρουσιάζει πάρα πολλὰς κολπώσεις. Οἱ κολπώσεις αὐτὲς σχηματίζουν *φιάδ*, γιὰ τὸ λόγο πού εἶπαμε στὴν ἀνασκόπηση τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχει πολλὰ φυσικὰ λιμάνια. Τὰ κυ-

Εικ. 18. Ντουμπρόβνικ μιά πόλη τῆς Γιουγκοσλαβίας.

ριώτερα λιμάνια τῶν Δαλματικῶν ἀκτῶν εἶναι τοῦ *Σπαλάτον*, τοῦ *Φιοῦμε* καί τοῦ *Κατάρον*. Κοντά στίς Δαλματικές ἀκτές βρίσκονται ἑκατοντάδες μικρά νησιά. πού τὰ περισσότερα εἶναι ἀκατοίκητα.

Κλίμα. Τό κλίμα τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι γενικῶς ἠπειρωτικό, πολὺ ψυχρὸ τὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ τὸ καλοκαίρι. Τοῦτο συμβαίνει γιατί τὰ βουνά, πού ἐκτείνονται ἀπὸ Β. Δ. πρὸς Ν., δὲν ἀφήνουν τοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους νὰ φθάσουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας. Ἐνῶ ἡ χώρα ἀπὸ ΒΑ. εἶναι ἀνοικτὴ στοὺς βόρειους ψυχροὺς ἀνέμους.

Στίς Δαλματικές ἀκτές τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν. Βροχὲς δέχεται πολλὲς ἡ χώρα, γιατί σὲ τοῦτο βοηθοῦν καὶ τὰ πολλὰ δάση.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι χώρα καθαρῶς γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Τώρα προσπαθεῖ ν' ἀναπτύξη καὶ μεγάλη βιομηχανία.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι τὸ καλαμπόκι, τὸ σιτάρι, ἡ βρώμη, τὸ κριθάρι, οἱ πατάτες καὶ ἀπὸ τὰ φρούτα τὰ δαμάσκηνα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη, γιατί ἔχει πάρα πολλὰ βοσκήματα καὶ τόπους γιὰ λιβάδια. Τρέφει πολλὰ πρόβατα, γίδια, χοίρους, βόδια καὶ ἄλογα.

Ἄκόμη ἡ χώρα ἔχει μεγάλο δασικὸ πλοῦτο. Ἀπὸ τὰ μεγάλα δάση τῆς βγάζει ἄφθονη ξυλεία, τὴν ὁποία στέλνει στὸ ἐξωτερικόν.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει μεγάλο ὄρυκτό πλοῦτο. Γαιάνθρακα, χαλκόν, σιδηρόν, βωξίτην, μολύβιν καὶ ἄλλα. Τὸ κυριώτερον ἀπὸ τὰ ὄρυκτά τῆς εἶναι ὁ *ὕδραργυρος*.

Βιομηχανία — Έμπόριο. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας βρίσκεται στὴν ἀνάπτυξή της. Καταβάλλονται σήμερα μεγάλες προσπάθειες καὶ χρησιμοποιοῦνται οἱ ὕδατοπτώσεις γιὰ τὴν παραγωγή ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Τὸ ἔμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο καὶ ὑπάρχει ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Ἡ χώρα ἐξάγει γεωργικὰ προϊόντα, ξυλεῖα ἀκατέρ-γαστα ὀρυκτὰ καὶ εἰσάγει μηχανές, πετρέλαιο, ζάχαρη καὶ ἄλλα εἶδη.

Ἡ χώρα μας πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε ἔμπορικὲς συναλλαγές μὲ τὴ Γιουγκοσλαυία. Ἀγοράζαμε ξυλεῖα, κρέατα καὶ ὄσπρια καὶ στέλναμε λάδι, σταφίδα καὶ καπνό.

Συγκοινωνία. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἔχει καλὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο (9.500 χλμ.), ἀρκετοὺς ἀμαξιτοὺς δρόμους καὶ μικρὴ ποταμοπολικὴ συγκοινωνία.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Ἡ χώρα τῶν μεγάλων δασῶν.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἔχει 16 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Λαὸς — Γλῶσσα — Θρησκεία. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς κυρίως φυλές. Τοὺς *Σέρβους*, τοὺς *Κροάτες* καὶ τοὺς *Σλοβένους*. Ἀκόμη ὑπάρχουν οἱ *Μαυροβούνιοι* καὶ οἱ *Σερβομακεδόνες*, ποὺ ἔχουν βουλγαρικὴ νοοτροπία.

Στὴ Γιουγκοσλαυία οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Κροάτες μιλοῦν τὴ σερβικὴ γλῶσσα, οἱ Σλοβένιοι τὴ σλοβενικὴ καὶ οἱ νότιοι Μακεδόνες τὴ μακεδονικὴ διάλεκτο, ποὺ ὁμοιάζει μὲ τὴ βουλγαρικὴ.

Θρησκεία. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Σερβο-Μακεδόνες εἶναι *ορθόδοξοι*. Οἱ Κροάτες καὶ Σλοβένοι *καθολικοὶ* καὶ οἱ Βοσνιακοὶ καὶ Μαυροβούνιοι *Μωαμεθανοί*.

Πολίτευμα — Διοίκηση. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμο οἱ διάφορες χώρες τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀπέτελεσαν ὁμόσπονδες δημοκρατίες, ποὺ ἡ κεντρικὴ τους Κυβέρνηση ἐδρεύει στὸ Βελιγράδι.

Τὸ πολίτευμα εἶναι Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ὅμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας εἶναι τὸ *Βελιγράδι* (400.000 κάτ.), τὸ ὁποῖον εἶναι κτισμένο στὴ συμβολὴ τῶν ποταμῶν Σαύου καὶ Δούναβη. Εἶναι τὸ διοικητικὸ καὶ τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Δεύτερη πόλη εἶναι τὸ *Ζάγκρεμπ* (300.000 κάτ.), ἡ πρωτ. τῆς Κροατίας. Ἡ *Δουμπλιάνα* (120.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο γεωργικὸ κέντρο τῆς χώρας, πρωτ. τῆς Σλοβενίας. Τὸ *Σεράγεβο* (120.000 κάτ.), πρωτ. τῆς Βοσνίας. Ἡ *Θηρσαιούπολη* στὴ Βοϊβοδίνα. Τὰ *Σκόπια* (90.000 κάτ.), πρωτ. τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, ἡ *Κετίγνη*, πρωτ. τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ *Νύσσα* στὰ νότια τοῦ Βελιγραδίου, πατρίδα τοῦ *Μεγάλου Κωνσταντίνου*, τὸ *Μοναστήριον* στὸ νότιο μέρος, ποὺ ἄλλοτε ἦταν Ἑλληνικὸν κέντρον καὶ ἡ *Ζάρα* τὸ *Σπαλάτον* καὶ τὸ *Νιουμπόρβικ* παράλιες πόλεις τῆς Δαλματίας.

3. Βουλγαρία

Εισαγωγή. Ἡ Βουλγαρία ὡς κράτος ἐμφανίζεται στὰ χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν πῶση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε καὶ ἡ Βουλγαρία Τουρκικὴ ἐπαρχία. Ἐλευθερώθηκε μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ρωσίας στὰ 1878.

Θέση - Ὅρια - Ἐκταση. Ἡ Βουλγαρία βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Συνορεύει πρὸς Β. μὲ τὴ Ρουμανία, πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴ Γιουγκοσλαυία. Πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει ἔκταση 110.000 τετ. χλμ., εἶναι δηλαδὴ μικρότερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη - Πεδιάδες. Στὸ κέντρο τῆς Βουλγαρίας ἐκτείνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. τὸ μεγάλο σὲ μῆκος καὶ ὄγκο, ἀλλὰ ὀμαλὸ ὄρος ὁ *Αἶμος*. Ἡ πρὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ φθάνει τὰ 2.400 μ. Δυτικὰ τοῦ Αἶμου ὑψώνεται τὸ *Ρίλον* (3.000 μ.), τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ ὄρος αὐτὸ χωρίζει τὴ χώρα σὲ δυὸ τμήματα, στὸ βόρειο καὶ στὸ νότιο. Ὁ Αἶμος εἶναι κατάφυτος καὶ τὰ δάση τοῦ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὄξυές, βαλανιδιές καὶ πεύκα.

Ἄλλα ὄρεινά συγκροτήματα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἡ *Ροδόπη* (2.900 μ.), ὁ *Ὀυβηλος* (2.000 μ.) καὶ τὸ *Μπίλες* (Κερκίνη) (2.000 μ.), ποὺ ἐκτείνονται στὴ μεθόριο γραμμὴ Βουλγαρίας - Ἑλλάδος.

Πρὸς Β. τοῦ Αἶμου ἐκτείνεται ἡ μεγάλη βουλγαρικὴ *πεδιάδα τοῦ Δούναβη*. Ἀνάμεσα Αἶμου καὶ Ροδόπης ἐκτείνεται ἡ δεύτερη βουλγαρικὴ πεδιάδα, τῆς *Ρωμυλίας* καὶ ἡ μικρότερη στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ὅλες αὐτὲς οἱ πεδιάδες εἶναι εὐφορες καὶ καλλιεργοῦνται μὲ σύστημα, γιὰτὶ οἱ Βούλγαροι εἶναι καλοὶ γεωργοί.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Βουλγαρίας εἶναι ὁ *Δούναβης*, ποὺ εἶναι τὸ φυσικὸ ὄριο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ρουμανίας. Ὁ Δούναβης εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ, ἐπειδὴ εἶναι πλωτός, ἀποτελεῖ σπουδαιότατη συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία, μὲ διεθνή σημασία.

Δεύτερος μεγάλος ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἐβρος*, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἶμο, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ χύνεται στὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Στὸν Ἐβρο χύνονται δυὸ ποτάμια τῆς Βουλγαρίας, ὁ *Τόντζος* καὶ ὁ *Ἄρδας*. Ἀπὸ τὴ Ροδόπη πηγάζουν ὁ *Στρυμόνας* καὶ ὁ *Νέστος*, ποὺ τὰ νερά των ρέουν πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Οἱ ἄκτες τῆς Βουλγαρίας, πρὸς τὸν

Εύξεινο Πόντο, είναι όμαλές και σχηματίζουν δυο καλούς λιμένες της *Βάρνας* και του *Πύργου*.

Κλίμα. Ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει παντοῦ τὸ ἴδιο κλίμα. Ἡ περιοχή πρὸς Β. τοῦ Αἴμου ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμένη στοὺς βόρειους ἀνέμους ἔχει κλίμα ἠπειρωτικό. Ἡ περιοχή πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου ἐπειδὴ κλείνεται ἀπὸ παντοῦ μὲ ὑψηλὰ βουνὰ ἔχει κλίμα θερμότερο τὸ χειμῶνα. Γι' αὐτὸ στὴν πεδιάδα αὐτὴ τῆς Ρωμυλίας καλλιεργοῦν *ροδῶνες* σὲ μεγάλη ἔκταση (50.000 στρέμματα).

Ἡ ἀνατολικὴ περιοχή πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο ἔχει κλίμα θαλάσσιο.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Τὸ πεδινὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι εὐφωρότατο. Οἱ Βούλγαροι εἶναι οἱ καλύτεροι γεωργοὶ τῶν Βαλκανίων καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται μὲ σύστημα καὶ μέθοδο.

Οἱ Βούλγαροι γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς γεωργούς, ἔχουν ἐγκαταστήσει στὴ χώρα πολλοὺς γεωργικοὺς σταθμοὺς καὶ κατώτερες γεωπονικὲς σχολές.

Στὴν πεδιάδα τοῦ Δούναβη καλλιεργοῦνται τὰ δημητριακὰ (σιτάρι, καλαμπόκι, βρώμη, κριθάρι) μὲ μεγάλη ἀπόδοση. Στὴν πεδιάδα τῆς Ἐνατ. Ρωμυλίας καλλιεργοῦνται τὸ ἀμπέλι, ὁ καπνός, καὶ οἱ ροδῶνες, ποὺ βγάζουν τὸ *ροδέλαιο*, τὸ ὁποῖον εἶναι μεγάλος πλοῦτος γιὰ τὴ Βουλγαρία.

Ἡ Βουλγαρία παράγει περισσότερα δημητριακὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καί, σχεδὸν τὰ μισὰ καπνὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι καλῆς ποιότητος καὶ συναγωνίζονται τὰ δικά μας.

Ἄκόμη παράγει ζαχαρότευτλα.

Ἡ κτηνοτροφία τῆς εἶναι ἀναπτυγμένη, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸν ἀριθμὸ τῶν ζώων ποὺ ἔχει ἡ Ἑλλάδα.

Ὄρυκτος πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Βουλγαρίας δὲν εἶναι πλούσιο σὲ ὄρυκτά. Τὰ τελευταῖα χρόνια βγάζει λίγο κάρβουνο καὶ χαλκό.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία τῆς εἶναι μικρὴ. ἔχει ἀλευρόμυλους, καπνεργοστάσια, νηματουργεῖα καὶ ἐργοστάσια παραγωγῆς ροδελαίου.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία γενικῶς δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο μικρὸ (3.300 χιλμ.) Ἄτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία ἔχει μὲ τὰ λιμάνια τοῦ Εὐξείνιου Πόντου καὶ ποταμοπλοῖα μὲ τὸ Δούναβη. Ἐμπορικὸ στόλο δὲν ἔχει.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Βουλγαρία ἔχει πληθυσμὸ 7.300.000 κατοίκους.

Λαὸς — Γλῶσσα — Θρησκεία. Οἱ Βούλγαροι ἀνήκουν στὴ *Μογγολικὴ φυλὴ* καὶ ὀνομάζονται Βούλγαροι, γιὰτὶ πρὶν ἔλθουν στὴ Βουλγαρία κα-

τοικοῦσαν πέρα ἀπὸ τὸ Βόλγα ποταμὸ τῆς Ρωσίας. Δὲ διατηροῦν ὁμῶς ἀπόλυτα τὸ χαρακτῆρα ποῦ εἶχαν, γιατί ἤλθαν σὲ ἐπιμειξία μὲ τοὺς Σλοβένους, ποῦ κατοικοῦσαν πρὶν τὴ χώρα, καὶ μὲ ἄλλους λαοὺς. Στὴ Βουλγαρία, στὸ νότιο, τμῆμα κατοικοῦν καὶ οἱ *Πομάκοι*, ποῦ ἡ φυλὴ των δὲν ζαίρομε ἀπὸ ποῦ κατάγεται.

Ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα εἶναι *Σλαβική*, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐξελιγμένη.

Οἱ Βούλγαροι εἶναι Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ ἀποσχίσθησαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κι ἔχουν δικὸν τοὺς Πατριάρχη, ποῦ τὸν ὀνομάζουσι *Ἐξαρχο*.

Πολίτευμα. Ἡ Βουλγαρία σήμερα εἶναι *Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία*.

Πόλεις. Ἡ μεγαλύτερη πόλη εἶναι ἡ Σόφια (450.000 κάτοικοι), πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ τὸ διοικητικὸ, οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ τῆς κέντρο

Δεύτερη πόλη εἶναι ἡ *Φιλιππούπολη* (100.000 κάτ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς *Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας*, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦταν μεγάλο Ἑλληνικὸ κέντρο. Εἶχε μεγάλα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ Ἑλληνικὸ διδασκαλεῖο. Τὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία τὴν κατέλαβαν πραξικοπηματικῶς οἱ Βούλγαροι τὸ 1885 καὶ τοὺς παραχωρήθηκε ἐπισήμως τὸ 1913, μετὰ τὸν Ἑλληνο-τουρκικὸ πόλεμο.

Οἱ Βούλγαροι καταδίωξαν πολὺ τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο καὶ σχεδὸν τὸ ἐξόντωσαν. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ἔχουν καὶ τὸ θράσος νὰ διεκδικοῦν ἀκόμη καὶ ἐδάφη τῆς Ἑλληνικῆς Θράκης.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ *Βάρνα* (80.000 κάτ.), ὁ πρῶτος λιμένας τῆς χώρας, ὁ *Πύργος* στὰ παράλια τοῦ Εὐξεινίου Πόντου, καὶ οἱ δυὸ πόλεις τῆς *Δοβρουτσᾶς* (ποῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὴ Ρουμανία μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο), τὸ *Ρουχισούκιον* καὶ ἡ *Δοβρουτσά*.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Ἡ χώρα τῆς παραγωγῆς ροδελαιίου.

4. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία

(Ἀνατολικὴ Θράκη)

Εἰσαγωγή. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία λέγεται ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ εἶναι τὸ μόνον τμῆμα τῆς Τουρκίας στὴν Εὐρώπη. Ἡ ὑπόλοιπη Τουρκία εἶναι Ἀσιατικὸ κράτος καὶ τὴν ἐξετάσαμε στὴ Γεωγραφία τῆς Ε' τάξεως.

Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἦταν τὸ κυριώτερον τμῆμα τῆς Μεγάλης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ κάτοικοι τῆς ἦταν ὅλοι Ἕλληνες καὶ γι αὐτὸ οἱ πόλεις τῆς ἔχουν ἑλληνικὰ ὀνόματα.

Στὰ 1453, ποῦ ἔπεσε ἡ Πόλη, καταλήφθηκε κι αὐτὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μέχρι τὸ 1922 ἂν καὶ ἦταν Τουρκικὴ εἶχε μεγάλο Ἑλληνικὸ πληθυσμό. Δυστυχῶς μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀνταλλάχθηκε μὲ Τουρκικὸ, ποῦ ἔμενε στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ χώρα τῶρα ἔχει ἐλάχιστους Ἕλληνες, ποῦ μένουσι στὴν Κωνσταντινουπόλη.

Τὸ μεγάλο ὄνειρο ὅμως ζεῖ στοὺς Ἕλληνες καὶ Ἰσως, καμιὰ ἡμέρα, τὰ μέρη αὐτὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς φυσικοὺς κατόχους των.

Θέση — Ὅρια — Ἐκταση. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη κατέχει τὸ ἀνατολικώτερο τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἀνατολικά καὶ νότια βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, τὴν Προποντίδα, τὸν Ἑλλησποντο καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Βουλγαρία καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ἔχει ἔκταση 24.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, εἶναι δηλ. ἴση μὲ τὴν Πελοπόννησο.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη — Πεδιόδες. Πραγματικά βουνὰ ἢ Ἀνατολικὴ Θράκη δὲν ἔχει. Δυὸ χαμηλές ὄροσειρές, παραφυάδες τοῦ *Αἴμου*, μὲ ὕψος 300 - 600 μ., ἐκτείνονται στὰ ΒΑ. καὶ ΝΑ. τῆς χώρας. Ἡ ΒΑ. ὄροσειρὰ λέγεται *Ἰερὸν ὄρος* καὶ ἡ ΝΑ. λέγεται *Σιράντζα*.

Ὅλη ἡ ἄλλη ἔκταση ἀποτελεῖ μιὰ μεγάλη εὐφορώτατη πεδιάδα.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς ποὺ χωρίζει τὴν Ἀνατολικὴν Θράκη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ *Ἐβρος*. Πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἴμο τῆς Βουλγαρίας καὶ χύνεται στὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς Ἀνατ. Θράκης, εἶναι ὁ *Ἐργίνης*, ποὺ ἔχει τὶς πηγές του στὴ ΒΑ. ὄροσειρὰ, διασχίζει στὸ μέσο τὴν μεγάλην πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει στὸν Ἐβρο ποταμό. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς συγκεντρώνει καὶ τὰ νερὰ πολλῶν μικρῶν ποταμῶν, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας. Ὅλα τὰ ποτάμια αὐτὰ εἶναι ἤρεμα καὶ ποτίζουν τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς χώρας.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Τὸ Β. καὶ Ν. τμήμα τῆς Ἀνατ. Θράκης βρέχεται ἀπὸ θάλασσα. Πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο δὲν ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια.

Στὴν Προποντίδα, ὅμως ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια, τὰ ὑποῖα δὲν προσβάλλονται ἀπὸ τρικυμίες. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι τοῦ *Κεράτιου Κόλπου* καὶ τῆς *Καλλιπόλεως*.

Πορθμοὶ - Κόλποι — Χερσονήσοι. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη μὲ τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκία χωρίζεται μὲ δύο πορθμούς, τὸν *Ἑλλησποντο* καὶ τὸ *Βόσπορο*. Στὰ παράλια τῆς Προποντίδας σχηματίζεται ὁ *Κεράτιος κόλπος* καὶ στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου τῆς *Καλλιπόλεως*. Ἀκόμη ἡ χώρα σχηματίζει δυὸ χερσονήσους: τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Προποντίδας καὶ τῆς *Καλλιπόλεως*, μεταξὺ Αἰγαίου καὶ Ἑλλησπόντου. Στὴ θάλασσα τῆς Προποντίδας βρίσκονται καὶ τὰ ἄμορφα *Πρωγκηδόνησα*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης στὰ παράλια πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο εἶναι ψυχρὸ τὸ χειμῶνα. Στὰ παράλια τῆς Προποντίδας μέτριο τὸ χειμῶνα καὶ πολὺ εὐχάριστο τὸ καλοκαίρι.

Τὸ ἐσωτερικὸ καὶ βόρειο τμήμα τῆς χώρας ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν, γιὰτὶ δὲν προστατεύεται ἀπὸ τοὺς βόρειους ψυχροὺς ἀνέμους. Βροχές

Είκ. 19. "Αποψη τής Κωνσταντινουπόλεως με τήν 'Αγιά Σοφιά.

πέφτουν αρκετές σ' όλόκληρη τή χώρα, και περισσότερες στο άνατολικό τμήμα.

Οικονομική περιγραφή.

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Οί πεδιάδες τής 'Ανατολικής Θράκης εἶναι εὐφορες και παράγουν δημητριακά, κρασιά, ἐλιές, σῦκα, λινάρι και διάφορα ἄλλα βιομηχανικά προϊόντα (γλυκόριζα, ριζάρι, καπνός κ.ἄ.).

"Ομως οί Τούρκοι δέν εἶναι καλοί γεωργοί και δέν καλλιεργοῦν μέ σύστημα. Τούς ἀρέσει ν' ἀσχολοῦνται μέ ἄλλες ἐργασίες. 'Υφαίνουν μεταξωτά ὑφάσματα (γιατί παράγουν και μετάξι) και θαυμάσιους τάπητες.

'Η κτηνοτροφία εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη, γιατί ἔχει πολλές βοσκές. Τρέφουν γιδοπρόβατα, βόδια και βουβάλια και βγάζου ἀφθονα κτηνοτροφικά εἶδη.

Και στήν ἀλιεία ἐπιδίδονται, γιατί ἡ Προποντίδα συγκεντρώνει πολλά ψάρια (παλαμίδες, τόνους και σκουμβριά).

Βιομηχανία — Βιοτεχνία. Βιομηχανία δέν ἔχουν, ἀλλά μόνο βιοτεχνία: μεταξωτά τοῦ ἀργαλειοῦ και τάπητες.

Συγκοινωνία. Μιά μόνο σιδηροδρομική γραμμή ένώνει την Κων-πολη με την Άνδριανούπολη και κατόπιν προχωρεί προς τη Βουλγαρία. Στο έσωτερικό υπάρχουν αρκετοί άμαξιτοι δρόμοι. Στα παράλια ή συγκοινωνία γίνεται με μικρά πλοία.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ χώρα ἔχει πληθυσμό 1.300.000 κατ. Ἐάν ἀφαιρέσει κανεῖς τόν πληθυσμό τῆς Κωνπόλεως (1.000.000 κάτ.), καταλαβαίνει ὅτι ἡ χώρα εἶναι ἀραιά κατοικημένη.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Ὁ λαός, πού κατοικεῖ σήμερα τή χώρα, εἶναι *τουρκικῆς καταγωγῆς*, ὁμιλεῖ τουρκικά καί ἔχει γιά θρησκεία τὸ *Μωαμεθανισμό*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι ἡ *Κωνσταντινούπολη* (1.000.000 κάτ.), ἡ βασίλισσα τῶν πόλεων, ἡ ἔνδοξη ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας.

Εἶναι κτισμένη πάνω σέ ἑπτὰ λόφους (ἑπτάλοφος), ἀπό τὸ ἓνα καί τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου καί συνδέεται μετὰ τὴ μεγάλη γέφυρα τοῦ Γαλατᾶ.

Ἐκεῖ ἔχει τὴν ἔδρα τοῦ ὀικουμενικοῦ Πατριάρχου τῆς Ὀρθοδοξίας, καί ἐκεῖ λάμπει σὰ διαμάντι τὸ ὑπέροχο ἀριστούργημα τῆς Χριστιανωσύνης, ὁ τεράστιος ναὸς τῆς *Ἁγίας Σοφίας*.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ *Ἀδριανούπολη* (100.000 κάτ.), ἡ *Κελίπολη* (35.000 κάτ.), ἡ *Ραιδεστός* (30.000 κάτ.), οἱ *Σαραντα Ἐκκλησίαι* (25.000 κάτ.) κι ἄλλες, ἄλλοτε Ἑλληνικά κέντρα πολιτισμοῦ.

5. Ρουμανία

Εἰσαγωγή. Ἡ Ρουμανία, κράτος ὅπως εἶναι σήμερα, ἔγινε μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον (1914—18). Τὸ 1873, πού παρουσιάστηκε σὰν κράτος ἀνεξάρτητο, ἦταν μικρὸ σέ ἔκταση καί ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὴ *Βλαχία* καί *Μολδαβία*.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Ρουμανία κατέχει τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. (Πολλοὶ δὲν τὴ θεωροῦν Βαλκανικὴ χώρα, γιὰτὶ ξεφεύγει ἔξω τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου καί τὴν συμπεριλαμβάνουν ἢ στὴν κεντρικὴ ἢ στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπῃ).

Συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τὴ Ρωσία, Πολωνία καί Τσεχοσλοβαυία, πρὸς Ν. μετὰ τὴ Βουλγαρία, πρὸς Δ. μετὰ τὴ Γιουγκοσλαβία καί Οὐγγαρία καί βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ Ρουμανία ἔχει καί φυσικὰ σύνορα ΝΔ. τὸν ποταμὸ Δούναβη καί ΒΑ. τὸν ποταμὸ Δνεῖστερο.

Ἐχει ἔκταση περίπου 240.000 τετ. χλμ. καί εἶναι τὸ μεγαλύτερο Βαλκανικὸ κράτος.

Φυσική περιγραφή

Όρη—Πεδιάδες. Όλοκληρο τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς χώρας εἶναι ὄρεινόν. Τὰ βουνὰ αὐτὰ εἶναι τὰ *Καρπάθια* πρὸς Β. καὶ οἱ παραφυάδες τους πρὸς Δ. πού ὀνομάζονται *Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις*. Τὰ Καρπάθια εἶναι μεγάλη ὄροσειρά (2.000 μ. ὕψος), πού σὲ συνέχεια μὲ μικρότερα ἄλλα βουνὰ ἐνώνεται μὲ τὶς Κεντρικὲς Ἄλπεις. Οἱ Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις ἔχουν μεγαλύτερο ὕψος (2.530 μ.) καὶ σχηματίζουν στὸ κέντρο τὸ μεγάλο ὄροπέδιο τῆς *Τρανσυλβανίας*. Τὸ ὑπόλοιπο μισὸ πρὸς Α. καὶ Ν. τμήμα τῆς χώρας εἶναι πεδινό, μὲ μικροὺς λόφους 100 καὶ 200 μέτρων.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Δοίναβης*, πού διαρρέει ὀλόκληρο τὸ νότιο τμήμα τῆς καὶ ἐκβάλλει (χύνεται) στὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ἐκεῖ χωρίζεται σὲ τρία στόμια καὶ σχηματίζει δύο *δέλτα*.

Ἄλλοι ποταμοὶ τῆς Ρουμανίας, πού εἶναι καὶ παραπόταμοι τοῦ Δούναβη, εἶναι : Ὁ *Προῦθος* καὶ ὁ *Σερέτης*, πού πηγάζουν ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ ὁ *Ἀλούτιας*, πού πηγάζει ἀπὸ τὶς Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις. Ὁ *Μάρος* πού πηγάζει ἀπὸ τὶς Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις, χύνεται στὸν παραπόταμο τοῦ Δούναβη *Τάι* ἢ *Τισα*.

Ὁ *Δνεϊστερος* πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια, χωρίζει τὴ Ρουμανία ἀπὸ τὴ Ρωσία καὶ χύνεται στὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Ρουμανίας ἐκτὸς ἀπὸ τὸ *Μάρο* καὶ τὸν *Ἀλούτια* εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλο μήκος καὶ ὁ Δούναβης σωστὴ θάλασσα.

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἶναι χαμηλὰ καὶ σχηματίζουν λίγους κόλπους καὶ λιγώτερους καλοὺς ὄρμους.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι σχεδὸν ἡπειρωτικόν, θερμὸ τὸ καλοκαίρι καὶ ψυχρὸ τὸ χειμῶνα. Ἀκόμη στὴ Ρουμανία παρατηρεῖται ἀνεξήγητη διακύμανση τῆς θερμοκρασίας.

Πολλὲς φορές ὁ χειμῶνας εἶναι βαρὺς καὶ ἄλλοτε ὄχι. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ τὸ καλοκαίρι. Ἄλλοτε οἱ ζέστες εἶναι ἀφόρητες καὶ ἄλλοτε ὑποφερτές.

Βροχὲς πέφτουν γενικῶς ὀλίγες. Περισσότερες στὰ ὄρεινά καὶ κατὰ πολὺ ὀλιγώτερες στὰ πεδινὰ μέρη ἢ καὶ ὀλότελα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ χειμῶνα πέφτουν ἀρκετὰ χιόνια, τὸ ἔδαφος διατηρεῖ ὕγρασία ἀρκετὸ καιρὸ.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις τῆς χώρας εἶναι εὐφορώτατες. Ἄν καὶ ἡ καλλιέργεια δὲ γίνεται συστηματικὰ, παράγονται μεγάλες ποσότητες δημητριακῶν (καλαμπόκι, σιτάρι, βρώμη καὶ κριθάρι). Ἀκόμη παράγονται καπνός, ὄσπρια, κυρίως φασόλια καὶ ζαχαρότευτλα.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη, γιατί οἱ ὄρεινοὶ κυρίως τό-

ποι, έχουν άφθονες βοσκές. Τρέφονται πρόβατα, γίδια, βόδια, χοίροι και άλογα.

Δασικός πλούτος. Ἡ Ρουμανία έχει μεγάλα δάση, από τὰ ὁποῖα βγάζει άφθονη καὶ καλὴ ξυλεία. Ἡ ἐκμετάλλευση ὁμως τῶν δασῶν δὲν γίνεται ὅπως πρέπει.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ὁ μεγαλύτερος ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι τὸ πετρέλαιο (5—7 ἑκατομ. τόννοι τὸ χρόνο). Ἔρχεται δευτέρα σὲ παραγωγή στὴν Εὐρώπη μετὰ τὴ Ρωσία. Ὁ ἄλλος ὀρυκτὸς πλοῦτος εἶναι ὁ γαιάνθρακας καὶ τὸ ὀρυκτὸ ἄλατι.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Βαριὰ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη δὲν ἔχει. Ἡ βιομηχανία τῆς περιορίζεται στὴν ἐξαγωγή καὶ τὸ καθάρισμα τοῦ πετρελαίου καὶ στὴν κατεργασία τῆς ξυλείας.

Προπολεμικῶς εἶχε ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Εἰσάγει ὑφάσματα, μέταλλα, μηχανές, φάρμακα κ. ἄ. καὶ ἐξάγει δημητριακὰ, πετρέλαιο, ξυλεία, ὄσπρια καὶ διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Ἑλλάδα εἶχε μεγάλες ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ τὴ Ρουμανία. Ἐπαιρνε ξυλεία, πετρέλαιο καὶ ἔστειλε ἐλιές, καπνὰ, σύκα, σταφίδα κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Ἡ Ρουμανία ἔχει ἀναπτυγμένη συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι 10.000 χλμ. καὶ τὸ ἀμαξιτὸ δίκτυο τουλάχιστον διπλάσιο. Ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ ποταμοπλοΐα, γιατί ὅπως εἴπαμε, ὁ Δούναβης καὶ οἱ περισσότεροὶ ποταμοὶ τῆς εἶναι πλωτοί.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας, μετὰ τὴν παραχώρηση τῆς Βεσσαραβίας στὴ Ρωσία καὶ τῆς *Γούιας Μπουκοβίνας* στὴ Βουλγαρία, φθάνει τὰ 16.000.000 κατοίκους.

Λαὸς — Γλῶσσα — Θρησκεία. Οἱ Ρουμάνοι προέρχονται ἀπὸ διασταύρωση πολλῶν λαῶν: Σλάβων, Ρωμαίων, Τατάρων καὶ τῆς φυλῆς τῶν Δακῶν. Στὴ χώρα των ζοῦν καὶ πολλοὶ Οὐγγροὶ, Γερμανοί, Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνες. Ἡ Ρουμανικὴ γλῶσσα ἔχει Λατινικὴ (Ρωμανικὴ) προέλευση, ἀλλὰ ἔχει καὶ ξένα στοιχεῖα μέσα. Ἀπὸ ἄποψη θρησκείας εἶναι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ ἔχουν δικὸ τους Πατριάρχη.

Πολίτευμα - Διοίκηση. Τὸ σημερινὸ πολίτευμα εἶναι Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία. Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς διαμερίσματα: 1) *Βλαχία*, 2) *Μολδαβία*, 3) *Τρανσυλβανία* καὶ μέχρι πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου εἶχε τὴ *Βεσσαραβία* καὶ *Μπουκοβίνα*.

Ἡ Βλαχία καὶ Μολδαβία κατὰ τὰ χρόνια τῆς δουλείας ὑπῆρξαν μεγάλα κέντρα προστασίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γιατί στὶς χώρες αὐτὲς οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀπολίτιστοι Τοῦρκοι ἔστειλαν ὡς ἡγεμόνες Ἕλληνες Φαναριώτες τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Αὐτοὶ προστάτευσαν τοὺς Ἕλληνες, ἴδρυσαν Ἑλληνικὰ σχολεῖα

και γενικῶς πρόσφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὴ διάσωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας εἶναι τὸ *Βουκουρέστι* (1.400.000 κάτ.), ὡραία πόλη κτισμένη σὲ παραπόταμο τοῦ Δούναβη.

"Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Γαλάτσι* (120.000 κάτ.), τὸ *Ίάσιο* (100.000 κάτ.), ἡ *Βραϊλα*, τὸ *Πλοέστι*, κέντρο πετρελαιοπηγῶν, ἡ *Κωσιάντζα*, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας, στὸ ὁποῖο φθάνει, μὲ ὑπόγειους σωλῆνες, τὸ πετρέλαιο ἀπὸ τὸ Πλοέστι.

Μέχρι πρὸ τοῦ Πολέμου ὑπῆρχαν στὴ Ρουμανία πολλοὶ Ἕλληνες καὶ συντηροῦσαν σχολεῖα Δημοτικὰ καὶ Γυμνάσια, ὅπως στὸ Βουκουρέστι, στὸ Γαλάτσι, στὸ Ίάσιο κι ἄλλοῦ.

Στὸ *Ίάσιο τῆς Μολδαβίας* ὁ *Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης* ἐκήρυξε πρῶτα τὴν *Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση*.

Τὸ σημερινὸ ὅμως καθεστῶς τῆς χώρας κήρυξε τοὺς Ἕλληνες σὲ διωγμὸ, καὶ πολλοὶ ἐγκατέλειψαν τὶς περιουσίες τους καὶ ἦλθαν πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα.

Ἀσκήσεις. 1. Ποιὰ εἶναι τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα καί, γιατί δὲν ὑπάρχει μεγάλη βιομηχανία στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο ; 2. Γιατί δὲν ὑπάρχει ἀναπτυγμένη συγκοινωνία στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο ; 3. Ποιοὶ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο ;

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Α'

"Ἐκταση καὶ πληθυσμὸς τῶν κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου

Κράτη	"Ἐκταση σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς	Πρωτεύουσες	Κάτοικοι
1. Ἑλλάδα	133.000	7.500.000	Ἀθήνα	900.000
2. Ἀλβανία	28.000	1.300.000	Τίρανα	40.000
3. Γιουγκοσλαυία	250.000	16.000.000	Βελιγράδι	400.000
4. Βουλγαρία	110.000	7.300.000	Σόφια	450.000
5. Εὐρ. Τουρκία (Θράκη)	24.000	1.300.000	Κων]πολη	1.000.000
6. Ρουμανία	240.000	16.000.000	Βουκουρέστι	1.400.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β'

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου

Πόλεις	Κάτοικοι	Κράτος
1. Βουκουρέστι	1.400.000	Ρουμανία
2. Κωνσταντινούπολη	1.000.000	Τουρκία
3. Ἀθήνα	900.000	Ἑλλάδα
4. Σόφια	450.000	Βουλγαρία
5. Βελιγράδι	400.000	Γιουγκοσλαυία
6. Ζάγκρεμπ	300.000	

7.	Πειραιεύς	300.000	Έλλάδα
8.	Θεσσαλονίκη	220.000	»
9.	Γαλάτσι	130.000	Ρουμανία
10.	Ίάσιο	100.000	»
11.	Φιλιππούπολη	100.000	Βουλγαρία
12.	Λουμπλιάνα	100.000	Γιουγκοσλαυία
13.	Σεράγεβο	100.000	»
14.	Πάτρα	90.000	Έλλάδα
15.	Βάρνα	80.000	Βουλγαρία

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Γ'

Παραγωγή δημητριακών (σιτάρι, καλαμπόκι, βρώμη, κριθάρι)

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	10.200.000	τόνοι
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ	6.000.000	»
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2.800.000	»
ΕΛΛΑΔΑ	1.300.000	»
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ	500.000	»
ΑΛΒΑΝΙΑ	400.000	»

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Δ'

Κτηνοτροφία γενικώς (άριθμός κτηνών)

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	24.000.000	κεφάλια
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ	20.000.000	»
ΕΛΛΑΔΑ	17.000.000	»
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	13.000.000	»
ΑΛΒΑΝΙΑ	3.000.000	»
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ	1.000.000	»

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ε'

Έμπόριον : εισαγωγές = εξαγωγές (πρό τοῦ 1940)

Εισαγωγή	3 4	Έξαγωγή	1 4	Έλλάδα
Εισαγωγή	3 4	Έξαγωγή	1 4	Άλβανία
Εισαγωγή	11 20	Έξαγωγή	9 20	Βουλγαρία
Εισαγωγή	11 20	Έξαγωγή	9 20	Γιουγκοσλαυία
Εισαγωγή	9 20	Έξαγωγή	11 20	Ρουμανία

Β'. ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Ἱταλική Χερσόνησος κατέχει τὸ κέντρο τῆς νότιας Εὐρώπης. Ἐκτείνεται μὲ διεύθυνση νοτιοανατολική σὲ σχῆμα τεράστιας μπότας μέσα στὴ Μεσόγειο θάλασσα, τὴν ὁποία χωρίζει σχεδὸν σὲ Ἀνατολική καὶ Δυτικὴ Μεσόγειο. Ἡ Ἱταλική χερσόνησος ἀποτελεῖ ἓνα μόνο κράτος, τὴν Ἱταλία.

Ἱταλία.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἱταλία στὴν ἀρχαιότητα ἦταν τὸ κέντρο τῆς Μεγάλης Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ποῦ ἤκμασε μετὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸν πολιτισμό.

Ἀργότερα ἡ αὐτοκρατορία διαλύθηκε καὶ ἡ Ἱταλία χωρίστηκε σὲ πολλὰ μικρὰ κράτη. Ἐνώθηκε τὸ 1859 σ' ἓνα κράτος, ὅπως εἶναι σήμερα.

Στὸν τελευταῖο πόλεμο ἦταν μὲ τὸ μέρος τῆς Γερμανίας. Ἐμᾶς μᾶς ἐπετέθηκε ἀνάνδρα στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1940 ἀπὸ τὴν Ἀλβανία καὶ πῆρε, γιὰ τελευταία φορά, ἓνα καλὸ μάθημα. Δὲν διδάχτηκε τόσοσους αἰῶνες, ὅτι ἡ Ἑλλάδα πάντοτε ὑπεράσπιζε τὴν τιμὴ τῆς καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς καὶ ὑπῆρξε τὸ παράδειγμα γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Ἱταλία κατέχει τὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς νότιας Εὐρώπης. Πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, πρὸς Ν. ἀπὸ τὸ Τυρρηρικὸν πέλαγος, πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία, Ἑλβετία καὶ Γιουγκοσλαυία καὶ πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Ἐχει ἔκταση 304.000 τετρ. χλμ.

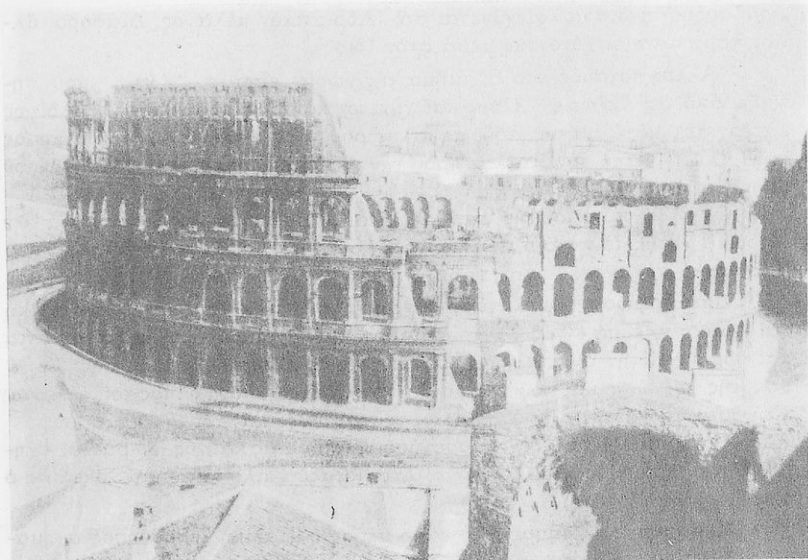
Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιᾶδες. Στὸ Β. τμήμα τῆς Ἱταλίας ξαπλώνονται οἱ κύριοι κορμοὶ τοῦ ὄρεινοῦ ὄγκου τῶν Ἀλπεων. Τὰ ὄρεινά αὐτὰ συγκροτήματα τῶν Ἱταλικῶν Ἀλπεων ἔχουν ὕψος 2.500—3.000 μ. καὶ τὰ ὑψηλότερα, τὸ βουνὸ *Βίτσο* (3.800 μ.), ἡ *Μπερνίνα* (4.000 μ.) καὶ ἡ *Ρόζα* (4.600 μ.).

Στὴν κυρίως Ἱταλική χερσόνησο ἐκτείνεται σὲ σχῆμα τόξου, ἡ μεγάλη ὄροσειρά τῶν Ἀπεννίνων ὄρεων.

Ἡ ὄροσειρά αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πόλη Γένουα καὶ φθάνει ὡς τὴ νοτιώτερη χερσόνησο τῆς Καλαβρίας. Τὸ μέσον ὕψος τῶν Ἀπεννίνων εἶναι 2.000 μ. καὶ τὸ ὑψηλότερο βουνὸ εἶναι τὸ *Μόντε Κόρνο* (2.900 μ.), στὸ κέντρο τῆς Ἱταλίας.

Τὰ Ἀπεννίνα διακόπτονται σὲ πολλὰ μέρη καὶ ἀφήνουν διαβάσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες διευκολύνεται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἁκτῆς.

Εικ. 20. Τό κολοσσαϊόν της Ρώμης.

Στά νότια της Νεαπόλεως ύψώνονται οί *Καλαβριακές Άλπεις*, μέχρι του πορθμού της Μεσσήνης. Τά βουνά αυτά είναι ήφαιστειογενή με ένεργά ακόμη ήφαιστεια, από τά όποια τό μεγαλύτερο είναι ό *Βεζούβιος*, πού συχνά συνταράσσει τίς γύρω περιοχές.

Στά μέρη αυτά υπάρχουν πολλές θερμές πηγές καί από σχισμές του έδάφους έξέρχονται δηλητηριώδη άέρια.

Στή νήσο Σικελία ύψώνεται τό ένεργό ήφαιστειο *Άίτνα*, σέ ύψος 3.300 μ. Τό ήφαιστειο αυτό, σέ μιá έκρηξη κατά τό 1923, καταπλάκωσε ή έγινε αίτία νά φονευθοούν 100.000 άνθρωποι.

Οί *Άλπεις*, ως καί τά *Άπέννινα όρη*, είναι δασωμένα από όξυές, βαλανιδιές, πεύκα καί έλατα.

Πεδιάδες. Άνάμεσα στις Άλπεις καί τά Άπέννινα όρη σχηματίζεται ή εύφορώτατη πεδιάδα της *Λομβαρδίας*. Η πεδιάδα αυτή έχει μήκος 400 χλμ. καί μέσο πλάτος (γιατί όσο προχωρεί πρós τό Άδριατικόν πέλαγος άνοίγει) 100 χιλιόμετρα.

Άλλες άξιόλογες πεδιάδες είναι τό όροπέδιο της *Τουσκάνης*, μεταξύ Φλωρεντίας - Ρώμης, καί ή πεδιάδα της *Καμπανίας*, άνατολικά της Νεαπόλεως. Στά ένδιάμεσα των Άπεννίνων όρέων καί στα παράλια υπάρχουν μικρές εύφορες κοιλάδες.

Ποταμοί. Ό μεγαλύτερος ποταμός της Ιταλίας είναι ό *Πάδος*, ό όποιος πηγάζει από τίς δυτικές Άλπεις, διαρρέει ήσυχά στο κέντρο τη

Λομβαρδική πεδιάδα και χύνεται στο 'Αδριατικόν πέλαγος. Διάφοροι άλλοι παραπόταμοι χύνονται μέσα στον ίδιο.

"Άλλος ποταμός στο Β. τμήμα της χώρας είναι ο 'Αδίγης, πού πηγάζει από τις *Κεντρικὲς Ἄλπεις* και χύνεται κοντά στον Πάδο. Ο 'Αδίγης κατέρχεται κατά μήκος του μεγαλύτερου και καλύτερου περάσματος των 'Αλπεων, από την 'Ιταλία προς την Αύστρια, πού λέγεται «*στενό του Μπρένερ*».

Οί άλλοι ποταμοί της 'Ιταλίας είναι μικροί και αναφέρομε μόνο τον ιστορικό *Τίβερι*, τὸ ποτάμι πού περνάει κοντά στη Ρώμη και χύνεται στο Τυρρηνικό πέλαγος.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οί ακτὲς της 'Ιταλίας στην ἀνατολική και δυτική πλευρά είναι μᾶλλον ὀμαλές και σχηματίζουν καλά λιμάνια και ὄρμους. Στην ἀνατολική παραλία σχηματίζεται ὁ ὄρμος της *Τεργέστης*, της *Ἀγκώνας* και του *Μπάρι*. Στη νότια ὁ μεγάλος κόλπος του *Τάραντα* Στη δυτική, ὁ ὄρμος της *Νεαπόλεως*, του *Λιβόρον* και της *Γένουας*.

Πορθμοί. Μεταξύ της χερσονήσου 'Απουλίας και της 'Αλβανίας σχηματίζεται ὁ πορθμὸς του *Οτιάντο*. Στο μεταξύ Καλαβρίας και Σικελίας ὁ πορθμὸς της *Μεσσήνης*.

Χερσόνησοι - Νήσοι. Στο νότιο μέρος ἡ 'Ιταλική χερσόνησος σχηματίζει δυὸ μικρὲς χερσονήσους, της *Καλαβρίας* και *Ἀπουλίας*.

Στην 'Ιταλία ὑπάγονται και οί μεγάλες νήσοι, *Σικελία* και *Σαρδηνία* και οί μικρότερες, *Ἐλβα* (ἐξορία Μ. Ναπολέοντος) και *Κάπρι*, κοντά στον κόλπο της Νεαπόλεως, πού ἔχει τὸ ὠραιότερο κλίμα της Μεσογείου.

Στά νότια της Σικελίας βρίσκεται ἡ μικρὴ νήσος *Μάλτα* (Βαλέτα), πού ἀνήκει στους "Αγγλους και τὴ χρησιμοποιοῦν γιὰ ναυτική βάση της Μεσογείου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα της 'Ιταλίας είναι διαφορετικὸ στα διάφορα μέρη της. Στο βόρειο τμήμα, γύρω στην πεδιάδα της Λομβαρδίας τὸ κλίμα είναι ἠπειρωτικό. Στο ἄλλο τμήμα μεσογειακό, και στην παραλία κατά μήκος του κόλπου της Γένουας, πολὺ ἥπιο, ὥστε και τὸ χειμῶνα ἀκόμη οί τόποι είναι ἀνθισμένοι. Βροχὲς πέφτουν ἀρκετές, σ' ὅλες τις ἐποχὲς.

Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ἠ π ε ρ ι γ ρ α φ ἠ .

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία είναι σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Σὲ τοῦτο συνετέλεσαν τρεῖς παράγοντες :

α) Τὸ εὐφορον ἔδαφος, β) ἡ μεγάλη φιλοπονία τῶν 'Ιταλῶν, πού θεωροῦνται ὡς οί καλύτεροι γεωργοί της Εὐρώπης και γ) τὰ πολλὰ ἐργατικά χέρια.

Στά βόρεια μέρη (Λομβαρδία, Πεδεμόντιο) καλλιεργοῦνται δημητριακὰ μὲ μεγάλη ἀπόδοση. Στο κέντρο και τὴ νότια 'Ιταλία και Σικελία καλλιεργεῖται ἡ ἐλιά, τὸ ἀμπέλι και τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

Εικ. 21. Ἡ Μητρόπολη τοῦ Μιλάνου.

Ἡ Ἰταλία ἔρχεται τρίτη στήν Εὐρώπη στήν παραγωγή δημητριακῶν (πρώτη ἡ Ρωσία, δεύτερη ἡ Γαλλία), δεύτερη στή παραγωγή λαδιού (πρώτη ἡ Ἰσπανία, τρίτη ἡ Ἑλλάδα), δεύτερη στήν παραγωγή κρασιού (πρώτη ἡ Γαλλία), καί πρώτη στήν παραγωγή ἐσπεριδοειδῶν (πορτοκάλια, λεμόνια, κίτρα).

Σημαντικὲς εἶναι καί οἱ καλλιέργειες βιομηχανικῶν φυτῶν: κοκκινογούλια (ζάχαρη), βαμβάκι καννάβι καί ρύζι.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τρέφουν καί μεταξοσκώληκα.

Καί ἡ κτηνοτροφία συμβαδίζει μὲ τὴ γεωργία. Τρέφει βόδια, πρόβατα, γίδια καί χοίρους.

Ὁ Δασικὸς πλοῦτος δὲν εἶναι πολὺ μεγάλος καί δὲν φθάνει γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Ἡ Ἀλιεΐα γίνεται μὲ σύστημα καί φέρνει μεγάλο κέρδος.

Ὁρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἰταλίας δὲν εἶναι πλούσιο σὲ ὄρυκτὰ καί μέταλλα. Τὰ κυριώτερα ὄρυκτὰ εἶναι τὸ θειάφι καί τὸ ὄρυκτὸ ἀλάτι. Κατόπιν ἔρχονται τὸ μολύβι, ὁ χαλκός, ὁ γαιάνθρακας κ.τ.λ. Ἀκόμη ἡ Ἰταλία ἔχει πολλὰ μεταλλεῖα μαρμάρου.

Βιομηχανία—**Υδατοπτώσεις.** Ἡ Ἰταλία ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία καί θεωρεῖται μεταξὺ τῶν κυριωτέρων βιομηχανικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Γιά την ανάπτυξη της βιομηχανίας της χρησιμοποίησε σε μέγιστο βαθμό τις ύδατοπτώσεις, από τις οποίες παράγει μεγάλη ηλεκτρική κινητήριο δύναμη. Στην υδροηλεκτρική ενέργεια έρχεται πρώτη στην Εύρωπη και τρίτη στον κόσμο (Άμερική—Καναδάς).

Οι μεγαλύτερες βιομηχανίες της βρίσκονται στο βόρειο τμήμα (Μιλάνο — Τουρίνο) και είναι οι έξης : Βιομηχανία βαμβακιού, έριουργίας, μακαρονοποιίας, μηχανών, αυτοκινήτων, ως και ναυπηγίας μεγάλων πλοίων. Άκόμη έχει αναπτυγμένη βιομηχανία χημικών προϊόντων (θειικό όξύ, θειικός χαλκός, λιπάσματα), σαπωνοποιία κ.τ.λ.

Πολύ αναπτυγμένη είναι και ή καλλιτεχνική βιομηχανία : δαντελλοποιία, ύαλουργία, πιλοποιία, κεραμεική κ.τ.λ.

Έμπόριο. Η Ίταλία έχει σπουδαίο έμπόριο εισαγωγών και εξαγωγών. Εισάγει πρώτες ύλες για τή βιομηχανία της και δημητριακά.

Έξάγει βιομηχανικά είδη (μηχανές, αυτοκίνητα κ.τ.λ.).

Στήν Ελλάδα ή Ίταλία έξάγει μηχανές, ύφασματα, θειάφι, φαρμακευτικά προϊόντα, ρύζι κ.τ.λ. Από τήν Ελλάδα εισάγει κακνό, διάφορα μεταλλεύματα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Η Ίταλία έχει θαυμάσιο συγκοινωνιακό δίκτυο σιδηροδρόμων (23.000 χλμ.), αυτοκινητοδρόμων και στα παράλια της μεγάλη ακτοπλοϊκή συγκοινωνία. Άκόμη έχει μεγάλο έμπορικό στόλο, που εκτελεεί διεθνή δρομολόγια.

Τελευταίως έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό και τήν άεροπορική συγκοινωνία.

Εικ. 22. Ο Άγιος Πέτρος τής Ρώμης

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ο πληθυσμός τής Ίταλίας είναι 46.000.000 κάτοικοι.

Λαός - Γλώσσα - Θρησκεία. Οι Ίταλοι κατάγονται από τους άρχαίους Ρωμαίους, αλλά αναμίχθησαν και με άλλες φυλές και, γι' αυτό, οι βόρειοι Ίταλοι είναι ξανθοί και οι νότιοι κοντοί και μελαχροινοί.

Η γλώσσα τους, ή Ίταλική, προήλθε από τήν άρχαία Λατινική.

Οι Ίταλοι είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Από τò 1946 ή Ίταλία έχει δημοκρατικό πολίτευμα.

Εικ. 23. Πανόραμα της Βενετίας, Το παλάτι των Δόγηδων
'Ο ναός του 'Αγίου Μάρκου.

'Η 'Ιταλία διαιρείται σὲ διάφορα διαμερίσματα, πού τὰ κυριώτερα εἶναι : Στὸ βόρειο τμήμα : *Λομβαρδία, Πεδεμόντιο* Στὸ κεντρικόν : *Τοσκάνη, Λάτιο, Καμπανία*. Στὸ νότιο : *'Απουλία καὶ Καλαβρία*.

Πόλεις. Στὸ βόρειο τμήμα : Τὸ *Μιλάνο* (1.300.000 κάτ.), κοντὰ στὸν Πάδο, μὲ τὴν ὠραιότατη Μητρόπολη, κέντρο βιομηχανίας. Τὸ *Τουρίνο* (700.000 κάτ.), μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο. 'Η *Γένοβα* (650.000 κάτ.), ὁ μεγαλύτερος λιμένας τῆς χώρας. 'Η *Βενετία*, κτισμένη πάνω σὲ μικρὰ νησάκια, πού συγκοινωνοῦν μὲ τίς γόνδολες. Στὴ Βενετία ὑπάρχει ὁ ἑξακουστός ναός τοῦ *'Αγίου Μάρκου*. 'Η *Τεργέστη*, μεγάλο λιμάνι, μὲ τεράστιο κυματοθραύστη.

Στὸ κεντρικὸ τμήμα : 'Η *Φλωρεντία* (400.000 κάτ.), ἡ πόλη ἀπὸ τὴν ὁποία ξεπήδησε ἡ *'Αναγέννηση*, ἡ *Ρώμη* (1.700.000 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς 'Ιταλίας καὶ ἔδρα τοῦ *Πάπα*.

'Η πόλη διατηρεῖ πολλὰ μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῆς καὶ ἀπὸ τὰ νεώτερα, τὸ *μεγαλύτερο ναὸ τοῦ κόσμου, τὸν "Ἄγιο Πέτρο*.

'Η *Νεάπολη* (1.000.000 κάτ.), μεγάλο λιμάνι καὶ βιομηχανικὸ κέντρο. 'Η *Βολωνία* (350.000 κάτ.).

Στὸ νότιο τμήμα : Τὸ *Μπάρι*, τὸ *Βρονθήσιο* καὶ τὸ *Ρήγιο*. Στὴ νῆσο Σικελία εἶναι οἱ πόλεις *Παλέρμο* (450.000 κάτ.), *Κατάνη* καὶ οἱ *Συρακοῦσες*, ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλη.

Σημείωση. 'Η νότια 'Ιταλία καὶ ἡ νῆσος Σικελία στὴν ἀρχαιότητα ἦταν Ἑλληνικὴ ἀποικία, μὲ γνήσιο Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ καὶ Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. Γι' αὐτὸ καὶ τότε λεγόταν *Μεγάλη Ἑλλάδα*.

Γ. Κ. Μαυριᾶ, Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης, ΣΤ'. Δημοτικὸ

Γ'. ΙΒΗΡΙΚΗ ἢ ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος κατέχει τὸ δυτικὸ μῆμα τῆς νότιας Εὐρώπης καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴν ἡπειρο, μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Πυρηναίων ὄρέων.

Ἐχει σχῆμα γεωμ. τραπεζίου καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Στὸ νοτιώτερο ἄκρο τῆς πλησιάζει τὴν Ἀφρική ἀπὸ τὴν ὁποία χωρίζεται μὲ τὸν *Πορθμὸ τοῦ Γιβραλτῶρ* (πλάτος 14 χιλιομέτρα).

Ἐχει ἔκταση 590.000 τετρ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος εἶναι ὅλη σχεδὸν ὄρεινῃ. Στὰ ἐνδιάμεσα τῶν ὄροσειρῶν τῆς σχηματίζονται μεγάλα ὄροπέδια. Πεδιάδες πραγματικὲς δὲν παρουσιάζει.

Ἡ μεγαλύτερη καὶ ὀγκωδέστερη ὄροσειρὰ εἶναι τῶν *Πυρηναίων ὄρέων*, ἡ ὁποία τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴ Γαλλία. Εἶναι δασωμένη ὄροσειρὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο ὕψος τῆς εἶναι 3.400 μέτρα.

Σχεδόν, συνέχεια τῶν Πυρηναίων εἶναι τὰ *Κανταβουκά ὄρη*.

Στὸ κέντρο τῆς χώρας ἐκτείνεται τὸ μεγάλο ὄροπέδιο τῆς *Καστιλλίας*, ποὺ περικλείεται ἀπὸ τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά μὲ τὰ *Ἰβηρικὰ βουνὰ* καὶ, ἀπὸ τὰ νότια, μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῆς *Σιέρρας Μορένας*.

Στὸ νότιο μῆμα ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ τῆς *Σιέρρας Νεβάδας*, ποὺ οἱ κορυφές τῆς (3.500 μ.) εἶναι πάντα χιονισμένες. Στὰ βουνὰ τῆς Σιέρρας Νεβάδας φύεται τὸ εἶδος τῆς βαλανιδιάς ποὺ βγάζει τὸ *φειλό*.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄροπέδιο τῆς *Καστιλλίας*, ποὺ συνεχίζεται ἕως τὸν Ἀτλαντικὸ, ἀνάμεσα Σιέρρας Μορένας καὶ Σιέρρας Νεβάδας ἐκτείνεται τὸ *βαθύπεδα τῆς Ἀνδαλουσίας*.

Ἀνατολικά σχηματίζεται ἡ πεδιάδα τῆς *Βαλενθίας* καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ἡ εὐφορὴ πεδιάδα τῆς *Αραγωνίας*.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι : ὁ *Δοῦρος*, ὁ *Τάγος* (ὁ μεγαλύτερος), ὁ *Γουδιάνος*, ὁ *Γουαδαλκιβίρος*, ποὺ χύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ ὁ *Ἐβρος*, ὁ μόνος ποὺ χύνεται στὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας ἔχουν ὀρμητικὸν ροῦν καὶ συχνὰ ξεχειλίζουν. Μόνον ὁ Γουαδαλκιβίρος ἔχει ὀμαλὸν ροῦν καὶ εἶναι πλωτὸς σὲ ἀρκετὸ βάθος.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν—Κόλποι—Ἀκρωτήρια. Ἡ Ἰβηρική χερ-

Είκ. 24. Λαϊκοί Ίσπανικοί χοροί.

σόνησος δέν παρουσιάζει τις κολπώσεις της Έλλάδος. Στην άνατολική άκτē σχηματίζεται ό κόλλπος της Βαλενθίας με τούς καλούς όρμους της Βαυκελώνης, Βαλενθίας και Καρθαγένης.

Στή Ν. άκτē σχηματίζονται οι όρμοι της Μαλάγας και του Κάδιξ.

Στή Δ. άκτē ό θαυμάσιος φυσικός λιμένας της Λισσαβώνας και βορειότερα του Όλόρο.

Τά κυριώτερα άκρωτήρια είναι τó Φινιστέριον στό Β.Δ. άκρο, τού Άγίου Βικεντίου στό Ν.Δ. άκρο, τού Τραφαλγάρ στό Ν. άκρο, όπου και τó στενό του Γιβραλτάρ.

Τό βράχο του Γιβραλτάρ, που δεσπόζει τού στενού και είναι τó κλειδί της Μεσογείου, τόν κατέχουν οι Άγγλοι και τόν έχουν καλά όχυρωμένο.

Στό ΝΑ. άκρο είναι τó άκρωτήριο Πάλοζ, από τó όποιο ξεκίνησε ό Κολόμβος για τήν αναάλυψη της Άμερικής.

Νήσοι Στην Ίβηρική Χερσόνησο άνήκουν και οι Νήσοι Βαlearίδες (Ίμπίθα, Μαγιόρκα και Μινόρκα) με τó θαυμάσιο κλίμα των.

Κλίμα. Τά κλίμα της χώρας στα παράλια είναι ώκεάνειο, με πολλές βροχές. Στό έσωτερικό όμως είναι ήπειρωτικό: Πολύ θερμό τó καλακαίρι, πολύ ψυχρό τó χειμώνα, με έλάχιστες βροχές και συχνές άνομβρίες.

Φυτά και Ζώα. Στό νότιο μέρος της χώρας παρατηρούνται φυτά όμοια με της Άφρικής, βανάνες, ζαχαροκάλαμο και φοίνικες.

Άπό τά ζώα θά αναφέρωμε τά πρόβατα μερνός, με τó μακρό μαλακό και γυαλιστερό μαλλί.

Διαίρεση τῆς χερσονήσου

Ἡ Ἰβηρική Χερσόνησος διαίρεται σὲ δύο κράτη: τὴν Ἰσπανία καὶ τὴν Πορτογαλία.

1. Ἰσπανία.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἰσπανία ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος τὸ 1492 καὶ μὲ τὶς κτήσεις της, στὴ Ν. Ἀμερική, ἀπετέλεσε μεγάλη αὐτοκρατορία. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἔχασε τὶς ἀποικίες της καὶ μαζί καὶ τὴ δύναμή της.

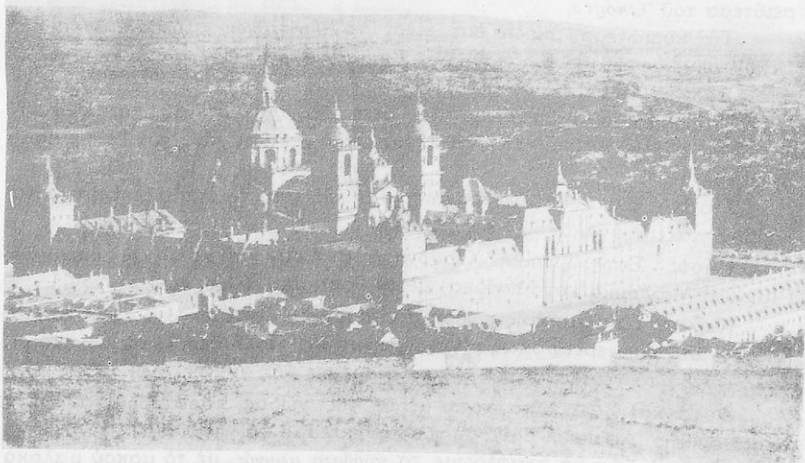
Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία Κτηνοτροφία. Γενικῶς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰσπανίας δὲν εἶναι πολὺ εὐφορο. Ὅμως καὶ ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται μὲ σύγχρονα μέσα. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι τὰ κρασιά, οἱ ἐλιές καὶ τὸ λάδι (πρῶτη στὸν κόσμος), τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ ἔσπεροειδή.

Ἡ κτηνοτροφία καὶ αὐτή, δὲν εἶναι ὅσο ἔπρεπε ἀναπτυγμένη. Τρέφουν πρόβατα, γίδια, χοίρους, ἄλογα κτλ. Τὰ πρόβατα ράτσας *μερινὸς* εἶναι περίφημα γιὰ τὸ μαλλί τους.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄρκετὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο: γαιάνθρακα, σίδηρο, χαλκὸ, μολύβι καὶ ὑδράργυρο.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Βιομηχανία ἀναπτυγμένη δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἔμπόριο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν δὲν εἶναι ἰσοσκελισμένο. Οἱ εἰσαγωγές

Εἰκ. 25. Τὸ Ἐσκοριάλ. Μέγα ἀνάκτορο φρούριο ἔξω τῆς Μαδρίτης.

είναι μεγαλύτερες. Έξάγει έλιές, λάδι, έσπεριδοειδή, κρασιά, μαλλιά και φελλό. Εισάγει είδη διατροφής, πρώτες ύλες, μηχανές κτλ.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία της χώρας δέν είναι ικανοποιητική. Υπάρχουν λίγες σιδηροδρομικές γραμμές, λίγοι αυτοκινητόδρομοι, και ή άκτοπλοία περιωρισμένη.

Πολιτική περιγραφή

Η Ίσπανία έχει έκταση 500.000 τετ. χλμ. και πληθυσμό περίπου 28.000.000 κατοίκους.

Ο Λαός της είναι έντόπιος, αλλά έχει διασταυρωθή με άλλες φυλές και κυρίως με Άραβες, που έκατοντάδες χρόνια έμειναν στη χώρα τους.

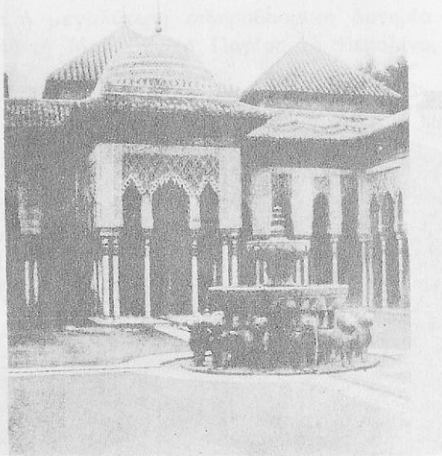
Η γλώσσα τους είναι ή ισπανική και προήλθε από την άρχαία λατινική.

Θρησκεία. Είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Τό Πολίτευμα της χώρας είναι δικτατορικό.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή *Μαδρίτη* (1.450.000 κάτ.), παλαιά πόλη, αλλά όμορφη, κτισμένη στο κέντρο της χώρας. Τά σπουδαιότερα κτίριά της είναι τά μουσεΐα της, που περιέχουν μεγάλους καλλιτεχνικούς θησαυρούς και, κυρίως, άριστουργήματα ζωγραφικής τέχνης. Η *Βαρκελώνη* (1.300.000 κάτ.), ό μεγαλύτερος λιμένας της στη Μεσόγειο. Η *Βαλένθια* (550.000 κάτ.), που βρίσκεται στην εύφορώτερη περιοχή της χώρας. Η *Σεβίλλη*, με περίφημο άραβικό ανάκτορο. Τό *Τολέδο* στά νότια της Μαδρίτης. Στην πόλη αυτή έξησε ό μεγαλύτερος Έλληνας ζωγράφος κι ένας από τους μεγαλύτερους του κόσμου, ό *Δομίνκος Θεοτοκόπουλος* (Γκρέκο). Η *Γρανάδα*, στην όποια υπάρχουν ύπέροχα κτίρια της άραβικής τέχνης. Η *Καρθαγένη*, ό μεγαλύτερος ναύσταθμος της χώρας κ.ά.

Οί ισπανικές πόλεις έχουν όλες νά έπιδείξουν κάτι, που κάνει έντύπωση στον έπισκέπτη.

Είκ. 26 Τό περίφημον άνάκτορον Άλάμπρα. Άριστούργημα άραβικής τέχνης.

2. Πορτογαλία

Εΐσαγωγή. Η Πορτογαλία είναι άνεξάρτητο κράτος από τό 1200 μ. Χ. Άργότερα άπόκτησε πολλές άποικίες, στην Άφρική και νότιο Άμε-

Εικ. 27. "Αποψη της Λισσαβώνας.

ρική, κι έγινε μεγάλο ναυτικό κράτος. Κατά τόν 18ον αιώνα έχασε τις περισσότερες άποικίες της και ή δύναμή της ξέπεσε. Διατηρεί ακόμη τις άποικίες της στην 'Αφρική (*°Αγγόλα* και *Μοζαμβίκη*) και μερικά νησιά στον 'Ατλαντικό ώκεανό. 'Η Πορτογαλία έδωσε στον κόσμο και τούς μεγάλους θαλασσοπόρους *Βάσκο δέ Γάμα*, *Μαγγελάνο* κ. ά.

Τή **Φυσική Περιγραφή** την κάναμε εξετάζοντας στην άρχή όλκληρη την 'Ιβηρική χερσόνησο. Καί ή Πορτογαλία είναι χώρα όρεινή, αλλά έχει κλίμα ώκεάνειο, μέ πολλές βροχές, γιατί βρίσκεται έκτεθειμένη στους θαλασσινούς άνέμους του 'Ατλαντικού ώκεανού.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. 'Η γεωργία δέν είναι όσο έπρεπε άναπτυγμένη. Τά κυριώτερα γεωργικά προϊόντα είναι τά κρασιά (περίφημο είναι τό κρασί του 'Οπόρτο), οί έλιές και τά έσπεριδοειδή.

Και ή κτηνοτροφία βρίσκεται καθυστερημένη. Τρέφουν βόδια, πρόβατα και χοίρους.

'Αλιεία. Στά παράλια της χώρας συγκεντρώνονται πολλά ψάρια, κυρίως σαρδέλες, ή άλιεία γίνεται μέ σύστημα και άποφέρει έθνικό πλοΰτο.

Βιομηχανία — 'Εμπόριο. 'Η βιομηχανία της χώρας είναι άσήμαντη. Περιορίζεται στή βιομηχανία τών ψαριών (άλίπαστα), τών κρασιών και τών έλαιουργικών ειδών (οίνοπνευματοποιΐα, σαπωνοποιΐα).

Τό εμπόριο δέν είναι άναπτυγμένο και οί εισαγωγες είναι τριπλάσιες τών εξαγωγών.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἀραιή. Ὑπάρχει μικρὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο καὶ πολὺ λίγοι αὐτοκινητόδρομοι.

Ἀπὸ τῆ Λισσαβόνα ἀρχίζει ἡ μεγαλύτερη σιδηροδρομικὴ ἀρτηρία τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία διέρχεται ἀπὸ τῆ Μαδρίτη, τὸ Παρίσι, τὸ Βερολίνο, τῆ Μόσχα καὶ καταλήγει στὸ Βλαδιβαστόκ τῆς Ἀσίας.

Πολιτικὴ περιγραφή

Ἔκταση — Πληθυσμός. Ἡ χώρα ἔχει ἔκταση 90.000 τετ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 8.500.000 κατοίκους.

Λαὸς — Γλώσσα — Θρησκεία. Οἱ Πορτογάλοι εἶναι Ἰσπανικῆς καταγωγῆς. Ἡ γλώσσα τῶν ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἰσπανικὴ. Εἶναι Χριστιανοὶ καθολικοί.

Πολίτευμα. Ἡ χώρα ἔχει πολίτευμα *δικτατορικό*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Λισσαβόνα* (700.000 κάτ.), κτισμένη σὲ ὠραιότατο φυσικὸ λιμμένα.

Ἡ περιοχή τῆς Λισσαβώνας εἶναι σεισμοπαθῆς. Τὸ 1775 ὀλόκληρη ἡ πόλη καταστράφηκε ἀπὸ σεισμό. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ Ὀπόρτο, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ἢ *Κόϊμπρα*.

Ἀσκήσεις: 1) Ποιὰ εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς νότιας Εὐρώπης; — 2) Μὲ ποιὲς χῶρες τῆς νότιας Εὐρώπης ἔχει ἡ χώρα μας τις περισσότερες ἔμπορικὲς συναλλαγές; — 3) Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Μεσογείου;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ Γαλλία

Εἰσαγωγή. — Ἡ Γαλλία ὑπάρχει ὡς ἀνεξάρτητο κράτος ἀπὸ τὸ 860 μ. Χ. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν 1.100 χρόνων ἀνάπτυξε μεγάλη δύναμη καὶ ἔγινε ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ πολιτισμένα κράτη τῆς Εὐρώπης.

Θεωρεῖται ἡ χώρα τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τis ἀρχές αὐτές τις διακήρυξε στὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1789.

Μὲ τοὺς δυὸ παγκόσμιους πολέμους ἔπαθε μεγάλες καταστροφές, γι' αὐτὸ ἡ χώρα σήμερα δὲν ἔχει τὴν παλιά της δύναμη.

Ἡ Γαλλία διατηρεῖ ἀποικίες στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Ἀσία.

Φυσικὴ περιγραφή

Θέση — Ὅρια Ἔκταση. Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Ἰταλία, Ἑλβετία, Γερμανία, τὸ Λουξεμβούργο καὶ τὸ Βέλγιο. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ συνορεύει μὲ τὴν Ἰσπανία. Πρὸς Β. βρέχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Ἐχει ἔκταση 550.000 τ. χλμ. καὶ εἶναι τὸ δεύτερο σὲ ἔκταση κράτος τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴ Ρωσία.

Ὅρη — **Πεδιᾶδες.** Τὸ Γαλλικὸ ἔδαφος παρουσιάζει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικό. Εἶναι χωριστὰ τὰ βουνὰ καὶ χωριστὰ τὰ πεδινὰ μέρη.

Τὸ ΝΑ. τμῆμα εἶναι ὄρεινὸ καὶ τὸ ΒΔ. μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα.

Τὰ σπουδαιότερα βουνὰ τῆς χώρας εἶναι οἱ *Γαλλικὲς Ἀλπεις* (δυτικὸ τμῆμα τῶν Κεντρικῶν Ἀλπεων), στὶς ὁποῖες βρίσκεται ἡ ὑψηλότερη κορυφὴ τῶν Ἀλπεων, τὸ *Λευκὸν Ὄρος* (4.800 μ.).

Παραφυάδα τῶν Ἀλπεων πρὸς Β. εἶναι τὸ βουνὸ *Τούρας* (1.700 μ.) καὶ βορειότερα τὰ *Βόσγια ὄρη* (1.500 μ.).

Βορειότερα ἀπὸ τὰ Βόσγια ὄρη ἐκτείνονται οἱ χαμηλές λοφοσειρές τῶν Ἀρδενῶν (700 μ.). πού σὲ πολλὰ σημεῖα σχηματίζουν τέλματα.

Στὸ κέντρο, πρὸς τὰ νότια τῆς Γαλλίας, ξαπλώνεται ἡ ὀγκωδέστερη ὄροσειρά, τὰ *Κεντρικὰ ὄρη* (1.900 μ.).

Στὸ ΝΔ. τμῆμα ἐκτείνεται ἡ ὄροσειρά τῶν *Πυρηναίων* (3.400 μ.) φυσικὸ σύνορο μετὰ τὴ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας. Τὰ Βουνὰ τῆς Γαλλίας σκεπάζονται μὲ πυκνὰ δάση ἀπὸ βαλανιδιές καὶ καστανιές στὰ χαμηλά

καί πευκά κι ἔλατα στὰ ψηλότερα. Οἱ **Άλπεις* σκεπάζονται στὶς κορυφές διαρκῶς μὲ χιόνια.

Μὲ τὴ φυσικὴ διάταξη τῶν βουνῶν διακρίνομε :

- 1) Πρὸς τὰ ΒΔ. τὴ *μεγάλῃ πεδιάδα τῆς Γαλλίας*.
- 2) Πρὸς Ν. τὴ μικρότερη *πεδιάδα τοῦ Ρῶν* (Ροδανοῦ), μεταξὺ Κεντρικῶν ὄρέων καὶ Γαλλικῶν **Άλπεων* καὶ
- 3) Τὸ μεγάλο *ὄροπέδιο τῆς Λωρραίνης* μεταξὺ Κεντρικῶν ὄρέων, Ἰούρα καὶ Βοσγίων.

Οἱ πεδιάδες τῆς Γαλλίας εἶναι εὐφορώτατες, ἐκτὸς τῆς περιοχῆς μεταξὺ *Πυρηναίων ὄρέων* καὶ ποταμοῦ *Γαρούνα*.

Ἡ παραλιακὴ αὐτὴ ἀκτὴ πρὸς τὸ *Βισκαϊκὸ κόλπο*, σκεπάζεται μὲ ἄμμο καὶ πολλὲς φορές οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι σχηματίζουν *θίνες*, τὶς ὁποῖες μεταφέρουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας. Τὰ μέρη αὐτὰ οἱ Γάλλοι τὰ ὀνομάζουν *Λάνδεις*.

Ποταμοί. Ἡ Γαλλία ἔχει μεγάλους ποταμούς, πού ὅλοι πηγάζουν ἀπὸ τὸ δικό της ἔδαφος. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς χώρας εἶναι :

Ἡ *Σηκουάνας* ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ ὄρη καὶ χύνεται στὸν κόλπο τῆς Χάβρης, στὴ Μάγχη. Παραπόταμοι τοῦ Σηκουάνα εἶναι ὁ *Μάρνης* καὶ ὁ *Ουάξ*.

Βορειότερα εἶναι ὁ *Μόσας* (Μεύσης), πού πηγάζει ἀπὸ τὰ Βόσγια καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ Βέλγιο καὶ τὴν Ὀλλανδία.

Στὸ κέντρο τῆς χώρας σχηματίζεται ὁ ποταμὸς *Λίγηρ*, ὁ μεγαλύτερος τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνει τὰ νερὰ τῶν Κεντρικῶν ὄρέων καὶ χύνεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Πρὸς Ν. τοῦ Λίγηρος ρεεὶ ὁ *Γαρούνας*, ὁ ὁποῖος ἔχει τὶς πηγές του στὰ Πυρηναῖα καὶ Κεντρικὰ ὄρη καὶ χύνεται στὸ Γασκωνικὸ κόλπο.

Στὴ Μεσόγειο χύνεται ὁ *Ροδανός*, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὶς δυτικὲς **Άλπεις*.

Ἄλλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Γαλλίας συνδέονται μὲ διώρυγες κι ἔτσι ἡ χώρα ἔχει τὴ *μεγαλύτερη ποταμοπλοῖα τῆς Εὐρώπης*. Ὁ Γαρούνας μὲ διώρυγα συνδέει τὴ Μεσόγειο μὲ τὸν Ἀτλαντικόν. Ὁ Λίγηρ συνδέεται μὲ τὸ Ροδανόν, καὶ ὁ Σηκουάνας συνδέεται μὲ τὸ Μόσα καὶ τὸ Ρῆνον.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ Μεσογειακὲς ἀκτὲς εἶναι ὀμαλὲς καὶ σχηματίζουν τὸν κόλπο τοῦ *Λέοντος* καὶ τὰ θαυμάσια φυσικὰ λιμάνια τῆς *Μασσαλίας*, *Τουλῶνας* καὶ *Νίκαιας*.

Οἱ δυτικὲς ἀκτὲς εἶναι ἀβαθεῖς καὶ στὸ μεγάλο Βισκαϊκὸ κόλπο σχηματίζονται δύο καλοὶ ὄρμοι, τοῦ *Μπορνῶ* καὶ τῆς *Νάντης*.

Οἱ βόρειες ἀκτὲς σχηματίζουν περισσότερες κολλώσεις καὶ καλὰ λιμάνια, ὅπως τῆς *Βρέστης*, τοῦ *Χερβούργου*, τῆς *Χάβρης* καὶ τοῦ *Καλαί*.

Στὴ Γαλλία ὑπάγεται καὶ ἡ νῆσος *Κορσικὴ* (πατρίδα τοῦ Μ. Ναπολέοντα) στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἡ ὁποία εἶναι ὀρεινὴ καὶ τὸ μεγαλύτερο βουνό της ἔχει ὕψος 2.700 μ.

Κλίμα. Γενικῶς τὸ κλίμα τῆς Γαλλίας χαρακτηρίζεται ὡς εὐκρατό'

γιατί η χώρα απέχει έξ' ύσου από τόν Ἰσημερινό καί τὸ Βόρειο πόλο. Εἰδικώτερα τῆ Γαλλία μποροῦμε νὰ τῆ διαιρέσωμε σὲ τρεῖς ζώνες ἀπὸ ἀποψη κλίματος :

1) **Μεσογειακὴ ζώνη.** Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς χώρας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα, πολὺ ἥπιο τὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ τὸ καλοκαίρι. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ βρίσκεται ἡ περιφημὴ σ' ὅλο τὸν κόσμον «*Κυανὴ Ἀκτὴ*», μὲ κέντρο τῆ *Νίκαια*. Στὰ μέρη αὐτὰ καταφεύγουν τὸ χειμῶνα οἱ πλοῦσοι ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Γῆς. Λέγεται Κυανὴ Ἀκτὴ, γιατί καί τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανός εἶναι καθαρὸς καὶ ἡ θάλασσα ἤρεμῃ καὶ καταγάλανη.

-Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πεδιάδας τοῦ Ρῶν (Ροδανοῦ) ἔχει κλίμα μᾶλλον ἠπειρωτικὸ, γιατί περιβάλλεται ἀπὸ ψηλὰ βουνά. Οἱ περισσότερες βροχὲς στὴ μεσογειακὴ ζώνη πέφτουν τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ φθινόπωρο.

2) **Ἀτλαντικὴ ζώνη.** Τὸ Ν. τμήμα ἕως τὸν ποταμὸ Λίγηρα ἔχει χειμῶνα ἥπιο, ἀλλὰ καλοκαίρι θερμότατο. Τὸ Β. τμήμα καὶ ἡ περιοχὴ τῶν Παρισίων, ἔχει κλίμα καθαρῶς *ὠκεάνειο*, γιατί ἐδῶ φθάνουν οἱ θερμοὶ ἄνεμοι τοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Τὸ ὑπόλοιπο τμήμα ἔχει κλίμα ὑγρὸ καὶ ἥπιο, μὲ πολλὲς βροχὲς, καὶ τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανός του εἶναι πάντοτε συννεφιασμένος.

3) **Ἠπειρωτικὴ ζώνη.** Ἠπειρωτικὴ ζώνη χαρακτηρίζεται τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, στὴν ὁποία τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸ (ψυχρὸς χειμῶνας, θερμὸ καλοκαίρι) καὶ μὲ βροχὲς πολλὲς κατὰ τὸ χειμῶνα.

Τὸ κλίμα χαρακτηρίζει καὶ τὴ βλάστηση. Στὸ ΒΑ. τμήμα τῆς χώρας εὐδοκιμεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ φρούτα. Στὸ Β. τὰ λαχανικά καὶ τὰ ζαχαρότευτλα. Ἀπὸ τὸ Λίγηρα καὶ κάτω τ' ἀμπέλια καὶ τὰ σιτηρά, καὶ στὴ μεσογειακὴ ζώνη ἡ ἐλιά, τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδή.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία Τὸ πεδινὸ εὐφορὸ ἔδαφος καὶ τὸ εὐκρατὸ κλίμα, βοήθησαν πολὺ τὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας. Ἡ καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν γίνεται μὲ μηχανικά μέσα κι ἐπιστημονικοὺς τρόπους.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι τὸ σιτάρι (δεύτερη παραγωγὴ τῆς Εὐρώπης) καὶ τὰ κρασιά (πρώτη στὴν Εὐρώπη). Τὰ κρασιά τῆς *Καμπανίας* εἶναι περίφημα στὸν κόσμον. Ἄλλα προϊόντα εἶναι οἱ πατάτες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὰ λαχανικά καὶ τὰ ἐσπεριδοειδή.

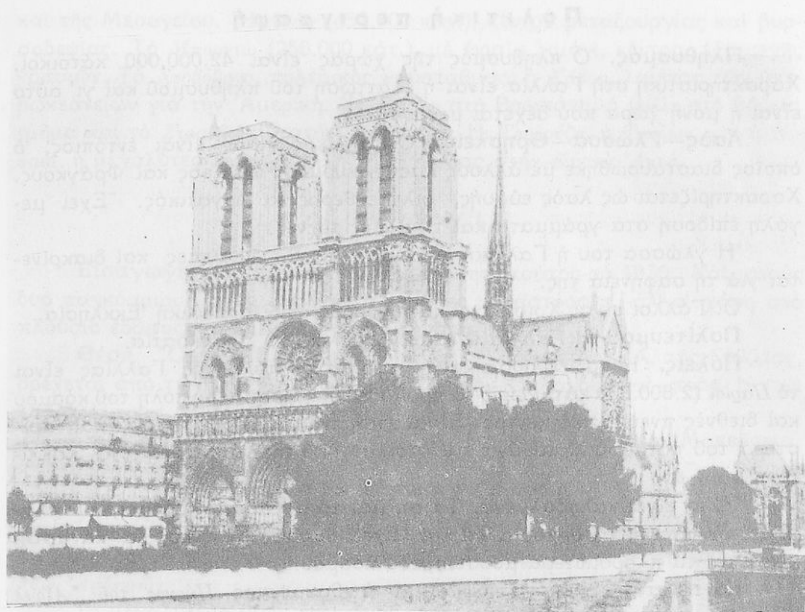
Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη καὶ ἡ χώρα τρέφει βόδια, πρόβατα καὶ χοίρους.

Ἀπὸ τὰ κτηνοτροφικὰ εἶδη τῆς γνωστότατο εἶναι τὸ τυρὶ *ροκφόε*.

Καὶ ἡ ἀλιεία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ φέρνει ἀρκετὸ ἐθνικὸ πλοῦτο.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Ἡ Γαλλία ἔχει σημαντικὸ ὄρυκτὸ πλοῦτο σὲ γαιάνθρακα καὶ σίδηρο. Τὰ ἄλλα ὄρυκτά βρίσκονται σὲ μικρὲς ποσότητες καὶ λείπει τελείως τὸ πετρέλαιο.

Βιομηχανία—Ἐμπόριο. Ἡ Γαλλία ἀνήκει στὰ βιομηχανικά κράτη

Εικ. 28. Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων.

τῆς Εὐρώπης. Στὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας βοήθησε ἡ μεγάλη παραγωγή γαιάνθρακα καὶ ἡ δημιουργία ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ σιδηρουργία, ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ μεταξουργία, ἡ κεραμεικὴ καὶ ἡ βυρσοδεψία.

Μεγάλῃ ἀνάπτυξη ἔχει καὶ ἡ βιομηχανία *εἰδῶν πολυτελείας*: ἀρωματοποιία, οἴνοπνευματοποιία (ἡδύποτα, κρασιά πολυτελείας), καταστήματα γυναικείας μόδας κτλ.

Τὸ ἐμπόριο, ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο καὶ προπολεμικῶς ἡ Γαλλία εἶχε ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν.

Ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη, μηχανές, αὐτοκίνητα, εἶδη πολυτελείας (ἀρώματα, κοσμήματα, κρασιά) κτλ. Εἰσάγει πρώτες ὕλες γιὰ τὴ βιομηχανία τῆς, ἀποικιακὰ προϊόντα, ξυλεῖα, κ.τ.λ. Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ἀλιευτικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, φάρμακα, βιβλία κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, ἐλιές, λάδι, σταφίδα, σύκα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ἡ Γαλλία ἔχει τέλειο σιδηροδρομικὸ δίκτυο (44.000 χλμ.), ὁδικὸ δίκτυο (150.000 χλμ.) καὶ ποταμοπλοϊκὸ δίκτυο (10.000 χλμ.).

Ἡ Γαλλία ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ ἀνοίξει διώρυγες μεταξὺ τῶν ποταμῶν τῆς. Ἐχει μεγάλῃ ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὶς ἀποικίες τῆς, καὶ τελευταία καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 42.000.000 κάτοικοι. Χαρακτηριστικὴ στὴ Γαλλία εἶναι ἡ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἡ μόνη χώρα ποῦ δέχεται μετανάστες.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Ὁ Γαλλικὸς λαὸς εἶναι ἐντόπιος, ὁ ὅποιος διασταυρώθηκε μὲ ἄλλους λαούς, κυρίως Ρωμαίους καὶ Φράγκους. Χαρακτηρίζεται ὡς λαὸς εὐφυῆς, φιλελεύθερος κι ἐργατικὸς. Ἔχει μεγάλη ἐπίδοσιν στὰ γράμματα καὶ τὶς καλὲς τέχνες.

Ἡ γλῶσσα τοῦ ἡ Γαλλικὴ εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ πλούσιες καὶ διακρίνεται γιὰ τὴ σαφήνειά της.

Οἱ Γάλλοι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ ἀνήκουν στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία.

Πολίτευμα. Ἡ Γαλλία ἔχει κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία.

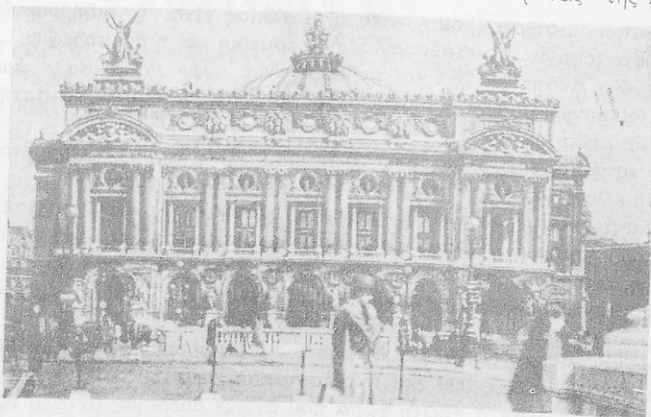
Πόλεις. Ἡ πρωτεύουσα καὶ ἡ μεγαλύτερη πόλις τῆς Γαλλίας εἶναι τὸ Παρίσι (2.800.000 κάτ., χωρὶς τὰ προάστεια), ἡ ῥαιότερη πόλις τοῦ κόσμου καὶ διεθνὲς πνευματικὸ κέντρο. Εἶναι κτισμένη στὶς ὄχθες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ Σηκουάνα καὶ στὸ σύνολό της ἀποτελεῖ ἓνα καλλιτέχνημα.

Ὅλα εἶναι καλοβαλμένα. Τὰ σπίτια, τὰ μέγαρα, οἱ δρόμοι, οἱ πλατεῖες, τὰ πάρκα, τὰ δημόσια κτίρια. Ἔχει θαυμάσια ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ τὰ πλουσιώτερα μουσεῖα τοῦ κόσμου.

Κοντὰ στὸν Σηκουάνα ὑψώνεται ὁ θαυμάσιος Πύργος τοῦ Ἀιφέλ (ὄλος σιδερένιος), ποῦ ἔχει 300 μ. ὕψος.

Σὲ λίγη ἀπόστασις ἀπὸ τὸ Παρίσι εἶναι οἱ Βερσαλλίαι, ὅπου τὰ πολυτελέστατα παλάτια τῶν παλιῶν Γάλλων βασιλείων.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Μασσαλία (650.000 κάτ.), ποῦ κτίσθηκε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τὸ 600 π. Χ. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμένας τῆς Γαλλίας

Εἰκὴ 29. Ἡ ὄπερα τῶν Παρισίων.

καί τῆς Μεσογείου. Ἡ *Λυὼν* (450.000 κάτ.), κέντρο μεταξουργίας καί βυρσοδεφίας. Τὸ *Μπορνιὼ* (250.000 κάτ.), μὲ ὠρατο λιμάνι, κέντρο ἐξαγωγῆς κρασιῶν. Τὸ *Χερβοῦργο*, πολεμικὸς ναύσταθμος, ἡ *Χάβρη*, λιμένας τῶν ὑπερωκεανείων γιὰ τὴν Ἀμερική. Ἡ *Βρέστη* στὴ Βρεττανίη, ἡ *Δίλλη* στὸ βόρειο τμήμα καί τὸ *Στρασβοῦργο* στὴν Ἀλσατία. Ἡ *Τουλούζη*, ἡ *Τουλὼν* καί ἡ *Νικαία*, ἡ μεγαλύτερη λουτρόπολις τῆς Γαλλίας στὴν *Κυανὴ Ἀκτὴ*.

2. Βέλγιο

Εἰσαγωγή. Τὸ Βέλγιο ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος τὸ 1830. Καί στοὺς δυὸ παγκόσμιους πολέμους ἔπαθε μεγάλες καταστροφές, ἀλλὰ χάρις τὸ πλούσιο ἔδαφος καί ὑπέδαφος τοῦ γρήγορα συνέρχεται.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Τὸ Βέλγιο βρίσκεται ΒΑ. τῆς Γαλλίας, βρέχεται ἀπὸ τὴ Μάγχη καί συνορεύει μὲ τὴν Ὀλλανδία καί πρὸς Ν. μὲ τὴ Γαλλία καί τὸ Λουξεμβούργο.

Ἔχει ἔκταση 30.500 τετρ. χλμ. Δηλ. ὄση εἶναι ἡ δική μας Μακεδονία.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιᾶδες—Ποταμοί. Τὸ Βέλγιο εἶναι σχεδὸν πεδινὴ χώρα. Τὰ μόνα βουνὰ ποῦ ἔχει βρίσκονται στὸ νότιο τμήμα καί ἀποτελοῦν μέρος τῶν *Ἀρδετιῶν*.

Τὸ μεγαλύτερο ὕψος τῶν εἶναι γύρω στὰ 400 μ. Τὸ ὑπόλοιπο πρὸς Β. τμήμα εἶναι πεδινὸ μὲ μικροὺς γηλόφους. Τὸ παράλιο τμήμα εἶναι πολὺ χαμηλὸ (20 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφ. τῆς θάλασσας) καί σὲ πολλὰ μέρη, στὸ αὐτὸ ἢ χαμηλότερο ἀπὸ τὴ θάλασσα ὕψος. Προστατεύεται ἀπὸ τίς πλημμύρες τῆς θάλασσας ἀπὸ φυσικὰς ἀμμώδεις *δίνας* καί ἀπὸ τὸ φυτὸ (θάμνο) *Ὀγιά*, ποῦ φυτρώνει σὲ ἀμμώδη μέρη.

Τὰ πεδινὰ μέρη εἶναι εὐφορώτατα γιὰτὶ δέχονται προσχώσεις ἀπὸ τοὺς ποταμούς.

Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Μόσας*, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ ἔδαφος καί κατόπιν προχωρεῖ πρὸς τὴν Ὀλλανδία.

Ἄλλος ποταμὸς εἶναι ὁ *Σκάλδος*. Καί οἱ δυὸ αὐτοὶ ποταμοὶ ρέουν ἕρμα, εἶναι πλωτοὶ καί συγκοινωνοῦν μὲ διώρυγες.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας στὰ παράλια εἶναι *ὠκεάνειο* καί πολὺ ὑγρὸ. Στὸ νότιο μέρος πρὸς τίς Ἀρδένες εἶναι *ἠπειρωτικὸ* καί τὸ χειμῶνα πέφτουν πολλὰ χιόνια.

Οἱ βροχὲς στὸ Βέλγιο εἶναι λιγώτερες τῆς Γαλλίας.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, γιὰτὶ τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι εὐφορώτατο.

Παράγει δημητριακὰ σὲ μεγάλες ποσότητες, βρώμη, σίκαλη, σιτάρι καί κριθάρι. Ἀκόμη πατάτες καί βιομηχανικὰ φυτὰ, ζαχαρότευτλα, λυκί-

σκο (φυτό που χρησιμοποιείται για την παρασκευή της μπίρας), λινάρι και καννάβι.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ καλλιεργήσιμη ἔκταση εἶναι μικρὴ, τὰ προϊόντα της δὲν φθάνουν γιὰ τὴ διατροφή τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη. Τρέφουν κυρίως βόδια καὶ ἀγελάδες γιὰ τὴν παραγωγή κρέατος καὶ γαλακτομικῶν εἰδῶν.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ χώρα ἔχει πλούσια κοιτάσματα γαιάνθρακα, σιδήρου καὶ ψευδαργύρου (σίγγου). Ἀνεξάντλητα θεωροῦνται τὰ γαιανθρακωρυχεῖα.

Βιομηχανία—Ἐμπόριο. Τὸ Βέλγιο, χάρι στὸν ἄφθονο γαιάνθρακα καὶ τὸ σίδηρο, εἶναι ὁλόκληρο μιὰ βιομηχανικὴ περιοχὴ.

Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες της εἶναι ἡ *μεταλλουργία* (χυτοσίδηρος καὶ χάλυβας), ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ μεταξουργία καὶ πολλὲς ἄλλες βιομηχανίες.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο. Τὸ Βέλγιο εἰσάγει δημητριακὰ, εἶδη διατροφῆς καὶ πρῶτες ὕλες. Ἐξάγει γαιάνθρακα, κατεργασμένο σίδηρο καὶ διάφορα ἄλλα βιομηχανικὰ εἶδη. Οἱ ἐξαγωγές εἶναι περισσότερες τῶν εἰσαγωγῶν.

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει μηχανές, φάρμακα, γυαλικά, χρώματα κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, κρασί, σταφίδα, μάρμαρα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Τὸ Βέλγιο ἔχει τὸ πυκνότερο σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου (10.000 χλμ). Ἀκόμη ἔχει τέλειο ὁδικὸ δίκτυο καὶ ἀναπτυγμένη ποταμοπλοῖα, γιὰτὶ οἱ ποταμοὶ του συνδέονται μὲ διώρυγες.

Οἱ λιμένες τῆς Ἀμβέρσας καὶ τῆς Ὀστάνδης εἶναι μεγάλοι διαμετακομιστικοὶ λιμένες τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Τὸ Βέλγιο ἔχει 8.600.000 κατοίκους. Εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ πυκνοκατοικημένα μέρη τοῦ Κόσμου.

Λῶδες—Γλώσσα—Θρησκεία. Οἱ Βέλγοι διαίρονται σὲ δυὸ φυλές: στοὺς Φλαμανδοὺς καὶ Οὐαλλόνους. Οἱ πρῶτοι ὁμιλοῦν Φλαμανδικὰ καὶ οἱ δεῦτεροι Γαλλικὰ. Ἡ ἐπίσημη γλώσσα εἶναι ἡ γαλλικὴ, ἀλλὰ διδάσκεται καὶ ἡ φλαμανδική.

Οἱ περισσότεροι Βέλγοι εἶναι Χριστιανοὶ Καθολικοί.

Πολίτευμα. *Συνταγματικὴ Βασιλεία.*

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι οἱ *Βρυξέλλες* (1.300.000 κάτ.), πόλη μὲ γαλλικὸ χαρακτήρα.

Εἶναι τὸ οικονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τοῦ Βελγίου. Περὶφημσ εἶναι τὸ Δημοτικὸ μέγαρό του.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ Ἀμβέρσα (800.000 κάτ.), τὸ μεγαλῦτερο λιμάνι τῆς χώρας, ἡ Γάνδη (450.000 κάτ.) ἡ Λιέγη (600.000 κάτ.), ἡ Ὀστάνδη κ.τ.λ.

3. Όλλανδία

Εισαγωγή. Ο Όλλανδία λέγεται και «Κάτω χώρα», γιατί το μισό έδαφός της είναι χαμηλότερο από την επιφάνεια της θάλασσας. Είναι παλαιό κράτος με πολλές αποικίες (Όλλανδικές Ίνδίες), αλλά σήμερα δεν έχει τη δύναμη που είχε άλλοτε.

Θέση—Όρια—Έκταση. Η Όλλανδία βρίσκεται προς Β. του Βελγίου. Συνορεύει προς Α. με τη Γερμανία, προς Ν. με το Βέλγιο και προς Δ. και προς Β. βρέχεται προς τη Βόρειο θάλασσα.

Έχει έκταση 34.000 τετρ. χιλμ.

Φυσική περιγραφή

Όρη—Πεδιάδες. Όλοκληρη ή χώρα, είναι μια πεδιάδα, στην οποία υπάρχει μόνο ένας λόφος 320 μέτρων.

Το χαρακτηριστικό της χώρας, είναι, ότι το 1/4 του εδάφους της προς τη θάλασσα βρίσκεται 5 μ. κάτω από την επιφάνειά της. Οι πεδιάδες αυτές της Όλλανδίας είναι εύφορώτατες γιατί σχηματίστηκαν από προσχώσεις των ποταμών *Μόσα* και *Ρήνου*.

Ποταμοί. Στα παράλια της Όλλανδίας (Βόρειος θάλασσα) χύνονται οι ποταμοί *Μόσας* και *Ρήνος*. Ο *Μόσας* ξεκινάει από τα Γαλλικά Βόσγια όρη, διαρρέει το Βέλγιο και έπειτα εισέρχεται στην Όλλανδία.

Ο *Ρήνος* είναι μεγάλος ποταμός της κεντρικής Ευρώπης. Πηγάζει από τις Έλβετικές Άλπεις, διαρρέει τη Γερμανία και την Όλλανδία και

Είκ. 30. Διώρυγες και «πόλδερ» στην Όλλανδία.

Εικ. 31. Θερμοκήπια στη Χάγη της 'Ολλανδίας.

χύνεται στη Βόρειο θάλασσα. Και οι δυο αυτοί ποταμοί κατακλύζουν συχνά τις παρακείμενες πεδινές εκτάσεις.

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Εἶπαμε παραπάνω, ὅτι τὸ 114 τῆς 'Ολλανδικῆς πεδιάδας εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Naί, ἀλλὰ οἱ πεδιάδες αὐτὲς σήμερα, γιὰ νὰ μὴν κατακλύζονται ἀπὸ τὴ θάλασσα, προφυλάσσονται, ἀπὸ τεράστια φράγματα, ποὺ τὰ κατασκεύασαν οἱ ἄνθρωποι μὲ πολὺ μόχθο.

Εἶναι παράξενη καὶ περίεργη ἡ ἱστορία τῶν 'Ολλανδικῶν ἄκτῶν. Τὰ παλιὰ χρόνια, τὰ παράλια, ἀλλὰ καὶ μεγάλο μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἦταν ἀμώδης ἐκταση, ποὺ σχημάτιζε *θίνες*.

Σιγά - σιγά ὅμως ἡ μηχανικὴ ἐνέργειά τῶν νερῶν τῆς θάλασσας παράσχευε ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἄμμου καὶ σχημάτισε γύρω στὴν 'Ολλανδία πολλὰ νησάκια καὶ πολλὲς κολπώσεις.

Κατὰ τὸ 1200—1300 μ. Χ. ἡ θάλασσα κατάκλυσε καὶ τὸν πεδινὸ ἠώρο ποὺ σήμερα λέγεται κόλπος τοῦ *Ζοϊντερζέ*.

Κατὰ τὸ 1421, σὲ μιὰ μεγάλη τρικυμία, ἡ θάλασσα προχώρησε τόσο βαθειὰ στὴ χώρα, ποὺ κατέστρεψε 72 χωριά κι ἔπνιξε 10.000 ἀνθρώπους! Ἀπὸ τότε οἱ 'Ολλανδοὶ ἄρχισαν νὰ κάνουν φράγματα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὸ φοβερὸ κίνδυνο.

Στὸ χαμηλότερο μέρος, στὴν περιοχὴ τοῦ *Χέλντερ*, κατασκεύασαν ἕνα φράγμα ἀπὸ γρανίτη 10 χιλιομέτρων καὶ στὰ περισσότερα μέρη ἔχουν κατασκευάσει φράγματα.

Ἐπειδὴ ὁμως βρέχει τακτικά καὶ οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν τὴ χώρα, ἔχουν ἀφήσει στὰ φράγματα πόρτες, πού τὶς λένε *πόλντερ* καί, ὅταν ἡ θάλασσα ἔχει ἄμπωτη (κάθε 6 ὥρες) ἀνοίγουν τὰ *πόλντερ* καί φεύγουν τὰ νερά. Ὅταν ἀρχίζει ἡ παλίρροια κλείνουν.

Ἄκόμη τῶν ὄχθων τῶν ποταμῶν, κοντὰ στὴ θάλασσα, τὶς ἔχουν ὑψώσει 6—10 μέτρα γιὰ νὰ μὴν εἰσέρχεται ἀπ' ἐκεῖ ἡ θάλασσα στὶς πεδιάδες.

Ἡ ἀγώνια τῶν Ὀλλανδῶν μὲ τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο εἶναι ἀδιάκοπος. Ὀλόκληρη μηχανικὴ ὑπηρεσία ἔχει τὸ κράτος, γιὰ νὰ προσέχη κι ἐπιδιορθῶνῃ τὰ φράγματα. Γι' αὐτὸ δίκαια λένε, πὼς οἱ Ὀλλανδοὶ κατασκεύασαν τὸν τόπο πού ζοῦν.

Τώρα οἱ Ὀλλανδοὶ ἐργάζονται γιὰ ν' ἀποξηράνουν ὀλόκληρον τὸν μεγάλο κόλπο *Ζοϊντερζέ*.

Κλίμα. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει ὠκεάνειο κλίμα. Τὸ χειμῶνα ἡ θερμοκρασία εἶναι μέτρια καὶ δὲν κάνει ποτὲ παγωνιές. Οἱ περισσότερες ἡμέρες τὸ χρόνο εἶναι βροχερές.

Οἱ παράλιες ἀμώδεις ἐκτάσεις εἶναι γεμάτες σπάρτα καὶ ρεΐκια. Τὰ ὑπόλοιπα μέρη εἶναι γεμάτα ἄνθη, ὄπωροφόρα δέντρα καὶ χλοερὰ λιβάδια.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία – Κτηνοτροφία. Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι θαυμάσιοι γεωργοὶ καὶ καλλιεργοῦν τὴ γῆ μὲ τὰ τελειότερα μέσα.

Δὲν παράγουν μεγάλες ποσότητες προϊόντων, γιατί ἡ χώρα των εἶναι μικρὴ σὲ ἔκταση. Ὅμως τὰ προϊόντα των εἶναι ἐξοχα σὲ ποιότητα.

Παράγει δημητριακὰ (σιτάρι, βρώμη, σίκαλη), πατάτες καὶ ζαχαρότευτλα, πολλὰ λαχανικὰ κι ἐκλεκτὰ φρούτα. Ἄκόμη καλλιεργοῦν σὲ μεγάλῃ ἔκτασῃ ἄνθη. Οἱ ἐκλεκτοὶ σπόροι τῶν Ὀλλανδικῶν ἀνθέων πωλοῦνται σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμον.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Σὲ τοῦτο βοηθεῖ τὸ ἥπιο καὶ ὑγρὸ κλίμα τῆς χώρας, πού κάμνει τὰ λιβάδια τῆς νὰ ἔχουν πάντοτε χλόη.

Περιποιοῦνται πολὺ τὰ ζῶα καὶ οἱ Ὀλλανδικοὶ σταῦλοι εἶναι οἱ καθαρῶτεροι τοῦ κόσμου. Τρέφουν ἐκλεκτὲς ποικιλίες ἀγελάδων καὶ ἀπὸ τὸ γάλα των κατασκευάζουν τὸ συμπυκνωμένο σὲ κουτιά γάλα, βούτυρο καὶ θαυμάσιο τυρὶ.

Ἀλιεΐα. Μιὰ μεγάλη πλουτοπαραγωγικὴ πηγή, γιὰ τοὺς Ὀλλανδοὺς, εἶναι ἡ ἀλιεΐα. Στὴ *Βόρειο θάλασσα* ψαρεύουν σὲ μεγάλες ποσότητες ρέγγες καὶ σολωμοὺς, πού στέλνουν σ' ὄλα τὰ μέρη.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ μόνο ὀρυκτό, πού βρασκεταὶ ἄφθονο στὴ χώρα, εἶναι ὁ γαιάνθρακας.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία κατεργασίας ἀγροτικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ ἀποικιακῶν προϊόντων.

Εικ. 32. 'Ανθώνες στην 'Ολλανδία.

Κατασκευάζει συμπυκνωμένα γάλατα και τυριά από τὰ δικά της προϊόντα, και έπεξεργάζεται το ζαχαροκάλαμο, τὸ κινίνο, τὸ ρύζι, τὴ σοκολάτα κι ἄλλα εἶδη, ποὺ μεταφέρει ἀπὸ τὶς ἀποικίες της.

Ἰδιαίτερη και μοναδική στὸν κόσμο εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς κατεργασίας διαμαντιῶν.

Ἡ 'Ολλανδία ἔχει και ἀξιόλογα ναυπηγεῖα.

Ἐχει σπουδαῖο εἰσαγωγικὸ και ἐξαγωγικὸ ἔμποριο. Εἰσάγει βιομηχανικά εἶδη (ύφασματα, χάλυβα), πρώτες ὕλες (πετρέλαια, ξυλεία) και δημητριακά.

Ἐξάγει εἶδη γαλακτοκομίας, ἐκλεκτὸ χαρτί, κατεργασμένα μέταλλα (χάλυβα, κασίτερο), σπόρους ἀνθῶν και ψάρια (ρέγγες και σολωμούς).

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κτηνοτροφικά προϊόντα, ἀποικιακά εἶδη (ζάχαρη, κινίνο, τσάι) κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, κρασί, σταφίδα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Έχει καλό σιδηροδρομικό δίκτυο (4.000 χλμ.) και θαυμάσιους αυτοκινητόδρομους. Έχει μεγάλο έμπορικό στόλο και τὰ λιμάνια της έχουν μεγάλη κίνηση. Ο λιμένας του *Ρότερνταμ* προπολεμικώς έρχοταν *δευτέρος* σὲ έμπορική κίνηση στήν Εὐρώπη, μετὰ τὸ Λονδίνο.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Ὁλλανδία ἔχει 10.200.000 κατοίκους, καί εἶναι τὸ πῶς πυκνοκατοικημένο μέρος τῆς Εὐρώπης.

Λαὸς — Γλώσσα — Θρησκεία. Οἱ Ὁλλανδοὶ ἀνήκουν στὴ βόρειο γερμανική φυλή.

Ἡ γλώσσα τους προέρχεται ἀπὸ τὴ γερμανική, ἀλλὰ διαφέρει κατὰ τὴν προφορά.

Ἀπὸ ἀποψη θρησκείας οἱ περισσότεροὶ εἶναι *Λιαμαρτυρόμενοι* καὶ οἱ ὀλιγώτεροι *Καθολικοὶ*.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι *Συνταγματική Βασιλεία*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Χάγη* (550.000 κάτ.), πού εἶναι καὶ ἔδρα τοῦ *Διεθνοῦς Δικαστηρίου*. Τὸ *Ἀμστερνταμ* (850.000 κάτ.), ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς χώρας, μεγάλο λιμάνι καὶ βιομηχανικὸ κέντρο.

Τὸ Ἀμστερνταμ ἔχει τὰ καλύτερα ἔργαστήρια κατεργασίας διαμαντιῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων. Τὸ *Ρότερνταμ* (700.000 κάτ.), μέγας λιμένας εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Προπολεμικῶς τὸ *Ρότερνταμ* μαζί μετὴν *Ἀμβέρσα* τοῦ Βελγίου καὶ τὸ *Ἀμβούργο* τῆς Γερμανίας ἦταν τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Χάγκεμ*, ἡ πόλη τῶν ἀνθέων, τὸ *(Αἰντχόφεν*, ὅπου τὰ τεράστια ἔργοστάσια ραδιοφώνων *Φίλιπς*, τὸ *Λέυντεν*, μετὰ περιφροῦ παλιὸ πανεπιστήμιον κ.τ.λ.

4. Λουξεμβούργο

Λουξεμβούργο λέγεται ἡ μικρὴ χώρα ἀνάμεσα στὴ Γαλλία, Βέλγιο καὶ Γερμανία. Έχει ἔκταση 2.600 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 295.000 κατοίκους. Τὸ Λουξεμβούργο εἶναι ἐλεύθερο κράτος ἀπὸ τὸ 1867. Οἱ κάτοικοί του εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ ὀμιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι Χριστιανοὶ Καθολικοὶ. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λουξεμβούργο (60.000 κάτ.). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μετὰ τὴ γεωργία καὶ τὴ μεταλλουργία γιατί ἡ χώρα τὸν ἔχει πλοῦσια μεταλλεῖα σιδήρου.

5. Μεγάλη Βρετανία

(Αγγλία)

Εἰσαγωγή. Τὰ δυὸ μεγάλα νησιά, ἡ *Μεγάλη Βρετανία* καὶ ἡ *Ἰρλανδία*, ἀποτελοῦν τὸ Βρετανικὸ κράτος, πού κοινῶς λέγεται *Ἀγγλία*.

Ἀπὸ τὸ 1066, ποὺ κατακτήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ ἡ Ἀγγλία ἀπὸ 60 χιλιάδες *Νορμανδοὺς* καὶ τοὺς ὁποίους ἀφομοίωσε, ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο κράτος.

Μέσα στὰ χίλια αὐτὰ χρόνια κατάρθωσε νὰ γίνῃ ἡ μεγαλύτερη αὐτοκρατορία τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ περίπου 500.000.000 ἀνθρώπων; ποὺ βρίσκονται στὰ νησιά της καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποικίες της.

Τὰ τελευταία 200 χρόνια ἦταν ἡ μεγαλύτερη οἰκονομικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμη τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο ἡ δύναμή της μίκρυνε καὶ τὴ θέση της τὴν πήρε ἡ Ἀμερική.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Οἱ Βρετανικὲς νῆσοι βρίσκονται στὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Εὐρώπης. Βρέχονται γύρω ἀπὸ τὴ Βόρειο θάλασσα, τὸν Ἀτλαντικὸ ὠνεανό, τὴ Μάγχη καὶ τὸν πορθμὸ τοῦ Καλαί.

Οἱ Βρετανικὲς νῆσοι ἔχουν ἔκταση 312.000 τετρ. χλμ. Ἀπὸ αὐτὲς 230.000 τετρ. χλμ. εἶναι ἡ μεγάλη Βρετανία, καὶ 82.000 τετρ. χλμ. ἡ Ἴρλανδία, τῆς ὁποίας τὸ βόρειο τμήμα ἀνήκει στὴν Ἀγγλία.

Ἔτσι ἡ Ἀγγλία ἔχει ἔκταση 240.000 τετρ. χλμ. καὶ ἡ Ἴρλανδία 72.000 τετρ. χλμ.

Θὰ ἐξετάσωμε μαζί τὶς Βρετανικὲς νήσους, γιατί, ἂν καὶ ἡ Ἴρλανδία εἶναι ἀνεξάρτητη κτῆση, ἀποτελεῖ σχεδὸν μιὰ ἐνότητα γεωγραφικὴ, πολιτικὴ καὶ κυρίως οἰκονομικὴ μετὰ τὴν Ἀγγλία.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία δὲν ἔχει μεγάλα καὶ ὕψηλά βουνά, ὅπως ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης. Χωρίζεται μορφολογικὰ σὲ τρία τμήματα. Στὸ βόρειο, ποὺ ὀνομάζεται *Σκωτία*, στὸ νοτιοδυτικὸ *Ὀυαλία* καὶ στὸ νοτιοανατολικὸ *Ἀγγλία*.

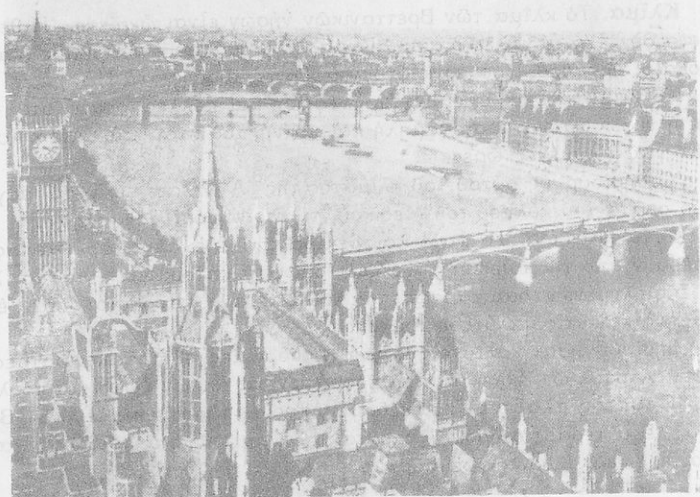
Στὴ Σκωτία ὑπάρχουν τὰ μεγαλύτερα καὶ ὕψηλότερα βουνά, τὰ *Γκαμπιανὰ* (1.350 μ.). Τὰ βουνά αὐτὰ διακόπτονται στὸ μέσο καὶ σχηματίζουν μιὰ παγετωγενῆ κοιλάδα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ συνεχόμενες μικρὲς λίμνες.

Νοτιώτερα ἐκτείνονται τὰ *Πέννινα*, τὰ ὁποῖα δὲ φθάνουν τὰ 1.000 μ. Στὴν Ὀυαλία ἐκτείνονται τὰ *Καμβριανὰ ὄρη* (1.100 μ.), τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπότομα καὶ ἀπόκρημα.

Ἀνάμεσα στὰ Γκαμπιανὰ καὶ Πέννινα ὄρη σχηματίζεται μιὰ εὐφορη πεδιάδα, ἡ μοναδικὴ τῆς Σκωτίας. Ἡ ΝΑ. περιοχὴ τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὀλόκληρη μιὰ εὐφορώτατη πεδιάδα, κατάφυτη ἀπὸ δένδρα καὶ χλόη.

Ἡ Ἴρλανδία εἶναι σχεδὸν ὀλόκληρη μιὰ πεδιάδα, ποὺ πρὸς Β. καὶ Ν. διακόπτεται ἀπὸ μικρὰ βουνά, ποὺ δὲ φθάνουν τὰ 1.000 μ. ὕψος.

Ποταμοί. Στὴ Μεγάλῃ Βρετανία σχηματίζονται πολλοὶ ποταμοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μεγαλύτερος εἶναι ὁ *Τάμεση*, ποὺ διασχίζει τὴν πεδιάδα τοῦ Λονδίνου καὶ χύνεται στὴ θάλασσα τοῦ Καλαί. Ἔχει μῆκος 334 χιλιόμετρα.

Εικ. 33. Τμήμα του Λονδίνου. Στο μέσο ρέει ο ποταμός Τάμεσης.

Ὁ μεγαλύτερος ποταμός τῆς Ἰρλανδίας εἶναι ὁ *Σάννον*, πού χύνεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Γενικῶς οἱ ἀκτὲς τῶν Βρεττανικῶν νήσων παρουσιάζονται πολὺ διακεκομμένες. Τὶς περισσότερες βαθειὲς κολπώσεις τὶς παρουσιάζουν τὰ παράλια καὶ τῶν δυὸ νήσων πρὸς τὸ Δ. μέρος.

Ἔτσι ἀποδείχεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ μεγάλη μηχανικὴ ἐνέργεια τοῦ νεροῦ. Οἱ ἀνατολικὲς ἀκτὲς εἶναι περισσότερο ὀμαλὲς καὶ χαμηλές.

Ἀκόμη, πρὸς Β. τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ ΒΔ., πρὸς τὸν βόρειο πορθμὸ, ὑπάρχουν πλῆθος μικρὲς νησίδες, πού ἀσφαλῶς ἄλλοτε θὰ ἀποτελοῦσαν ἓνα σύνολο μὲ τὴ μεγάλη νῆσο.

Πορθμοί. Ἡ Μεγάλη Βρετανία χωρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ *Καλαί*. (Καλαί—Ντόβερ 34 χλμ.). Τὸ βάθος τοῦ πορθμοῦ αὐτοῦ στὸ βαθύτερο σημεῖο εἶναι 200 μ. καὶ στὸ στενότερο σημεῖο 34 μ.

Αὐτὸ ἀποδείχνει διτὴ ἄλλοτε ἡ Μεγάλη Βρετανία ἀποτελοῦσε τμήμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Ἀκόμη ἄλλη ἀπόδειξη εἶναι, ὅτι ἡ πεδιάδα

του Λονδίνου και ή άπέναντι Γαλλική πεδιάδα έχουν όμοια γεωλογική κατασκευή.

"Άλλος μεγάλος πορθμός είναι του *Άγίου Γεωργίου*, μεταξύ των δυό μεγάλων νήσων.

Κλίμα. Το κλίμα των Βρετανικών νήσων είναι *ώκεάνειο*. Η θερμοκρασία δέν έχει μεγάλες διακυμάνσεις. Ο χειμώνας είναι ήπιος και το καλοκαίρι δροσερό. Βροχές πέφτουν άφθονες κυρίως στα ΝΔ. μέρη.

Τό χειμώνα επικρατεί μεγάλη νέφωση και πολλές φορές στο Λονδίνο, ή νέφωση είναι τόσο χαμηλή και πυκνή, που σταματάει και ή κυκλοφορία για ώρισμένες ώρες.

Ο δημιουργός αυτού του κλίματος της Άγγλιας είναι το μεγάλο θερμό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού, το περίφημο *Γκόλφ - στήμ*.

Φυτά και ζώα. Τα φυτά και δέντρα της Μεγάλης Βρετανίας δέ διαφέρουν από της Εύρώπης. Τα ζώα όμως τα κατοικίδια, για το λόγο των έπιμελημένων διασταυρώσεων που έκαμαν, παρουσιάζονται εκλεπτυσμένα και στίς καλύτερες ράτσες.

Δημιούργησαν καλά άλογα για ήπποδρομίες, έξαιρετικές ράτσες κυνηγετικών σκυλιών, έκλεκτά είδη προβάτων και άλλων ζώων και πουλιών.

Όρυκτός πλούτος. Το ύπέδαφος, κυρίως της νήσου Μεγάλης Βρετανίας, έχει τεράστιο όρυκτό πλούτο, σε γαιάνθρακα, σίδηρο, χαλκό, κασίτερο, μόλυβδο και ψευδάργυρο.

Οικονομική περιγραφή.

Ο Άγγλία χάρη στο γαιάνθρακα, τα πλούσια όρυκτά του έδαφους της και τίς πρώτες ύλες των άποικιών της, ανάπτυξε πρωτότερα από όλα τα κράτη, τη μεγαλύτερη οικονομική δράση και άπόχτησε την παγκόσμια ήγετική οικονομική θέση. Μόνο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο την ξεπέρασε ή Άμερική.

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Η γεωργία, άν και το έδαφος της χώρας είναι εύφορο, δέν άποτελεί σπουδαίο οικονομικό πλούτο για τη χώρα. Παράγει δημητριακά (σιτάρι, βρώμη και κριθάρι, σίκαλη για την κατασκευή του έθνικου ποτού των, του *ούϊσκι*), και πατάτες.

Η κτηνοτροφία είναι περισσότερο αναπτυγμένη για δυό λόγους: α) Γιατί ή χώρα διαθέτει μεγάλα χλοερά λιβάδια σε κάθε έποχή. Και β) γιατί ή άπόδοση της κτηνοτροφίας είναι μεγαλύτερη και έπικερδέστερη της γεωργίας.

Άκόμη ή κτηνοτροφία γίνεται με σύστημα και μέθοδο, ώστε να παράγει ζώα και ποιοτικά καλύτερα.

Με τίς διάφορες διασταυρώσεις ζώων πέτυχαν θαυμάσιες ράτσες άλογα, βόδια, πρόβατα, χοίρους και κότες.

Η Άγγλική κτηνοτροφία μόνο με την Όλλανδική και Έλβετική μπορεί να συγκριθί. Όμως για το μεγάλο πληθυσμό της χώρας, δέν είναι άρκετή.

Εικ. 34. 'Ο περίφημος ναός του 'Αγίου Παύλου στο Λονδίνο.

Δασικό πλοῦτο δὲν ἔχει ἡ χώρα καὶ ὅλη τὴν ξυλεία τὴν εἰσάγει ἀπ' ἔξω.

Ἄλιεία. Μεγάλο ἔθνικὸ εἰσόδημα φέρνει ἡ ἀλιεία, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ δλόκληρους ἀλιευτικοὺς στόλους.

Τὸ ψάρεμα γίνεται στὴ Βόρειο θάλασσα, ὅπου ὑπάρχουν ἄφθονα ψάρια, ρέγγες, σολωμοὶ καὶ βακαλαοὶ.

Στὴ βόρειο θάλασσα συγκεντρώνεται τὸ ψάρι γιατί ἡ θάλασσα εἶναι ἀβαθῆς (10-20-50-100 μέτρα).

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ὄρυκτοῦ πλοῦτου γίνεται ἐντατικῶς. Ἡ μεγαλύτερη ἀπόδοση εἶναι τοῦ γαιάνθρακα μὲ 300 ἑκατομ. τόνους τὸ χρόνο. Πρῶτη ἡ Ἀμερική, μὲ 650 ἑκατ. τόνους.

Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ παραγωγή τοῦ σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ, κασιτέρου καὶ ψευδαργύρου.

Βιομηχανία. Ὁ μεγαλύτερος ἔθνικὸς πλοῦτος τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς. Μέχρι τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χώρα τοῦ κόσμου.

Οἱ λόγοι, ποὺ ἔφεραν τὴν τεραστία αὐτῆ βιομηχανικῆ ἀνάπτυξη εἶναι πολλοί.

α) Ὁ ἄφθονος γαιάνθρακας, στὸν ὅποιο οἱ Ἄγγλοι πρόσθεσαν καὶ τὴ δύναμη τοῦ λευκοῦ ἄνθρακα (ὕδατοπτώσεις).

β) Ὁ πλοῦτος τῶν μεταφορικῶν μέσων (σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα πλοῖα).

γ) Ἡ ἀφθονία τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς.

δ) Τὰ μεγάλα κεφάλαια.

Καὶ ε) καὶ κυριώτερον, ὁ μεγαλύτερος πολεμικὸς στόλος τοῦ κόσμου, ποὺ κυριάρχοῦσε σ' ὅλες τὶς θάλασσες.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες τῆς εἶναι ἡ *μεταλλουργία* (χυτοσίδηρος, χάλυβας, κατασκευὴ μηχανῶν αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων κ.τ.λ.). Ἡ *ναυπηγία* (κατασκευὴ ἐμπορικῶν καὶ πολεμικῶν πλοίων). Ἡ *κλωστοῦφαντοιοργία*, (βαμβακερά, μάλλινα, λινὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Ἡ *βιομηχανία ἰούτας*, ἡ καλύτερη τοῦ κόσμου.

Ἡ *ἰούτα* εἶναι βιομηχανικὸ φυτὸ, ποὺ φύεται στὶς Ἰνδίες, καὶ ἀπὸ αὐτὸ κατασκευάζονται τὰ σακιά, τὰ σχοινιά καὶ τὰ καραβόσχοινα.

Ἄκόμη οἱ βιομηχανίες : *Πορσελάνης, κεραμεικῆς, δαλουργίας, χαρτοποιίας, χημικῶν προϊόντων* κ.τ.λ.

Ἐμπόριο. Προπολεμικῶς ἡ Μ. Βρετανία εἶχε τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου. Ἐξάγει βαμβακερά καὶ μάλλινα ὑφάσματα, προϊόντα ἰούτας, μηχανικὰ εἶδη (μηχανές κάθε εἶδους), πλοῖα ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα κ.τ.λ.).

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὑφάσματα καὶ νήματα, μηχανές, γαιάνθρακα, φαρμακευτικὰ καὶ χημικὰ προϊόντα κ.τ.λ.

Συκοινωνία. Ἔχει τέλειο σιδηροδρομικὸ (31,500 χλμ.) καὶ ὄδικό

δίκτυο, θαυμάσιο ποταμοπολοϊκό δίκτυο (5.500 χλμ. διάρυγες) και τη μεγαλύτερη ατμοπολοϊκή συγκοινωνία του κόσμου.

Προπολεμικώς ὁ ἑμπορικὸς τῆς στόλος ἦταν ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου καὶ διαθέτει ἀκόμη τὰ μεγαλύτερα ὑπερωκεάνεια.

Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ οἱ ἀεροπορικῆς ἑταιρεῖες τῆς κρατοῦν στὰ χέρια τους τὴν ἀεροπορικὴ συγκοινωνία τῶν ἡπείρων Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῶν Βρεττανικῶν νήσων εἶναι 51.000.000 κάτοικοι. Ἀπὸ αὐτοὺς 48 ἑκατομ. κατοικοῦν στὴ Μ. Βρεττανία καὶ 3 ἑκατομ. στὴν Ἴρλανδία.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς εἶναι Ἀγγλοσαξωνικός, ὁ ὁποῖος κατὰκτησε τὴ χώρα κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα καὶ ἀναμίχθηκε μὲ τοὺς Κέλτες, ποὺ κατοικοῦσαν τότε στὰ νησιά.

Οἱ Κέλτες ἀποσύρθηκαν στὰ ὄρεινά καὶ ἔτσι ὁ λαὸς διατήρησε τὸ Ἀγγλοσαξωνικὸ χρῶμα.

Οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν ψηλὸ ἀνάστημα καὶ ξανθὴ ἐπιδερμίδα. Ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς φημίζεται γιὰ ἔξυπνος, τολμηρὸς καὶ πολὺ ὑπομονετικός. Τὰ προτερήματα αὐτὰ τὸν ἔκαμαν νὰ ἰδρῦση μιὰ τόσο μεγάλη αὐτοκρατορία. Ἡ γλῶσσα τους εἶναι ἀγγλοσαξωνικὴ, μὲ πολλὰ λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχαία λατινική.

Οἱ περισσότεροὶ Ἀγγλοὶ εἶναι Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι. Ἀνήκουν ὅμως σὲ πολλὰς Χριστιανικὰς αἵρέσεις. Ἡ κυριώτερη αἵρεση εἶναι καὶ ἡ ἐπίσημη ἐκκλησία, ἡ Ἐπισκοπιανή. Ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καντερβουρίας.

Πολίτευμα. Ἡ Μεγάλῃ Βρεττανία καὶ ἡ Ἴρλανδία ἀποτελοῦν τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο.

Τὸ πολίτευμα εἶναι Συνταγματικὴ Βασιλεία μὲ δυὸ Βουλές: τῶν Λόρδων καὶ τῶν Κοινοτήτων. Τὴ μεγαλύτερη δύναμη τὴν ἔχει ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, ἡ ὁποία ψηφίζει τοὺς νόμους τοῦ κράτους.

Πόλεις. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀγγλίας εἶναι τὸ Λονδίνο. Ἔχει πληθυσμὸ 4.500.000 κατοίκους καὶ μὲ ὀλόκληρο τὸ ἀστικὸ συγκρότημα, γύρω στὸ Λονδίνο, ποὺ σχεδὸν εἶναι μιὰ πόλη καὶ λέγεται «μεγαλύτερο Λονδίνο», φθάνει τὰ 8.400.000 κατοίκους.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου.

Εἶναι κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τάμεση καὶ 80 χλμ. ἀπὸ τὶς ἐκβολές του.

Εἶναι τὸ μεγαλύτερο λιμάνι καὶ τὸ μεγαλύτερο οἰκονομικὸ κέντρο τοῦ κόσμου. Σήμερα τὴ συναγωνίζεται φοβερὰ ἡ Νέα Ὑόρκη.

Εἶναι παλαιὰ πόλη, μὲ θαυμάσια μέγαρα, μεγάλα ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα καὶ ἔχει τὸ πλουσιώτερο ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο τοῦ κόσμου.

Σ' αυτό φυλάγονται τὰ θαυμάσια γλυπτά ἀριστουργήματα τοῦ Παρθενώνα, πού μᾶς τ' ἄρπαξε ὁ ἄγγλος Ἐλγίος.

Ἔχει ἀκόμη τεράστια πάρκα καὶ τὸν ἔξοχο ναὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Οἱ λιμενικὲς ἐγκαταστάσεις τῆς εἶναι οἱ μεγαλύτερες τοῦ κόσμου.

Κοντὰ στὸ Λονδίνο βρίσκονται δυὸ μικρὲς πόλεις, ἡ Ὁξφόρδη καὶ τὸ Καίμπριτζ, πού ἔχουν τὰ παλιότερα καὶ περιφημότερα πανεπιστήμια.

Ἡ χώρα ἔχει 50 πόλεις μὲ πάνω ἀπὸ 100.000 κατοίκους. Οἱ μεγαλύτερες εἶναι: τὸ Μπέρμιγχαμ (1.100.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο κέντρο μεταλλουργίας.

Τὸ Λίβερπουλ (850.000 κάτ.), δεύτερο λιμάνι τῆς χώρας καὶ τὸ μεγαλύτερο κέντρο ἐμπορίου βαμβακιῶ.

Τὸ Μάντσεστερ (700.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο κέντρο κλωστοῦφαν-
τουργίας βαμβακιῶ.

Τὸ Λίντς (500.000 κάτ.), κέντρο ὕφαντουργίας καὶ μαλλίνων ὕφασμάτων.

Τὸ Σέφιλντ (500.000 κάτ.) εἶναι τὸ μεγαλύτερο κέντρο βιομηχανίας χάλυβος καὶ ἔχει τὸ μεγαλύτερο ἐργοστάσιο τοῦ κόσμου κατασκευῆς μαχαιρο - πηρουινῶν.

Τὸ Νιουκάστλ (400.000 κάτ.), κέντρο ἐξαγωγῆς γαιανθράκων.

Τὸ Μπρίστολ (500.000 κάτ.), τὸ ἴδιο.

Ἡ Γλασκώβη στὴ Σκωτία (1.100.000 κάτ.), στὴν ὁποία βρίσκονται τὰ μεγαλύτερα ναυπηγεῖα τοῦ κόσμου.

Τὸ Ἐδιμβούργο (500.000 κάτ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Σκωτίας, μίᾳ ἀπὸ τὶς ῥαϊότερες πόλεις τῆς Εὐρώπης.

Τὸ Πλύμουθ (200.000 κάτ.), καὶ τὸ Πόρτσμουθ (250.000 κάτ.), οἱ σπουδαιότεροι πολεμικοὶ ναύσταθμοὶ τῆς Ἀγγλίας.

Τῆς Ἴρλανδίας πρωτεύουσα εἶναι τὸ Δουβλίνο, μὲ 550.000 κατοίκους.

Ἀσκήσεις : 1) Ποιὲς εἶναι οἱ περισσότερες γεωργικὲς χῶρες τῆς Δ. Εὐρώπης; 2) Ποῦ ὀφείλεται ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἀγγλίας; 3) Ποιοὶ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Δ. Εὐρώπης;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γερμανία

Εισαγωγή. Ἡ σημερινή κατάσταση τῆς Γερμανίας, ὅπως εἶναι χωρισμένη σὲ ζώνες (Ἀγγλική, Ἀμερικανική, Γαλλική καὶ Ρωσική), δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ξέρουμε ποιά θὰ εἶναι ἡ μελλοντική κατάσταση τῆς σὲ ἔκταση, πληθυσμὸ κι' ἄλλα στοιχεῖα. Γι' αὐτό, ἡ γεωγραφία τῆς Γερμανίας θὰ γίνη μὲ βάση τὰ προπολεμικὰ στοιχεῖα.

Θέση — Ὅρια — Ἐκταση. Ἡ Γερμανία κατέχει τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Πολωνία καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν Ὁλλανδία, τὸ Βέλγιο καὶ τὴ Γαλλία. Πρὸς Β. μὲ τὴ Δανία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴ Βόρειο καὶ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλβετία, Αὐστρία καὶ Τσεχοσλοβακία. Ἔχει ἔκταση 470.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιᾶδες. Ἡ Γερμανία παρουσιάζει τέτοια διαφορὰ ἐδάφους, πὸ μπορεῖ νὰ διαιρεθῇ σὲ τρεῖς ζώνες :

α) Στὴν **βόρεια** ζώνη, ἡ ὁποία εἶναι τελειῶς πεδινή.

β) Στὴν **κεντρικὴ** ζώνη, στὴν ὁποία ὑπάρχουν βουνὰ μᾶλλον χαμηλὰ καὶ δασωμένα.

Καὶ γ) στὴ **νότια** ζώνη, στὴν ὁποία ξαπλώνονται οἱ βορεινὲς διακλαδώσεις τῶν κεντρικῶν Ἄλπεων.

Τὰ κυριώτερα βουνὰ τῆς νότιας ζώνης εἶναι οἱ *Βαυαρικὲς Ἄλπει* καὶ ὁ *Μέλας Ἄρνε* (1940 μ.), πὸ χωρίζεται ἀπὸ τὰ *Βόσγια ὄρη* καὶ ἀφήνει διόδον στὸ Ρῆνο ποταμό.

Ἐνᾶμεσα στὰ βουνὰ αὐτὰ σχηματίζεται τὸ *Βαυαρικὸ ὄροπέδιο* μὲ πολλὰ μικρὰς λίμνες καὶ ἔδαφος μᾶλλον ἄγονο, γεμάτο σωροὺς ἀπὸ χονδρὰ χαλίκια.

Τὸ ὄροπέδιο αὐτὸ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς μεγάλους παγετῶνες, πὸ κατῆλθαν ἀπὸ τὶς κεντρικὲς Ἄλπει. Αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν οἱ μεγάλοι σωροὶ χαλικίων καὶ οἱ μικρὰς λίμνες στὰ βαθύτερα κοιλώματα τοῦ ὄροπέδιου.

Β.Δ. τὸ ὄροπέδιο κατέρχεται καὶ ἀπολήγει στὴν *πεδιάδα τοῦ Δούναβη*.
 Στὴν κεντρικὴ ζώνη τῆς χώρας ἐκτείνονται ἀνατολικά τὰ *Σουδήτεια*
 ὄρη, τὸ *Όρτσον* καὶ ὁ *Βοεμικὸς Δρυμὸς* (1450 μ.). Στὸ κέντρο ὁ *Θουριγγι-*
κὸς Δρυμὸς καὶ πέραν τοῦ Ρήνου τὸ χαμηλὸ τμήμα τῶν *Άρδετιῶν*.
 Ἐνάμεσα Θουριγγικοῦ Δρυμοῦ καὶ τοῦ ποταμοῦ Ρήνου ἐκτείνονται
 τὰ *Παραρρήνια* ὄρη.

Οἱ πεδιάδες καὶ κοιλάδες ἐνάμεσα στὰ χαμηλὰ αὐτὰ βουνά εἶναι
 οἱ εὐφορώτερες τῆς Γερμανίας. Ἡ βόρεια ζώνη πρὸς τὴ θάλασσα εἶναι
 μιὰ συνεχῆς πεδιάδα.

Γενικὰ ἡ πεδιάδα αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄμμο καὶ δὲν εἶναι εὐφο-
 ρῆ ὅπως οἱ βόρειες πεδιάδες τῆς Ὀλλανδίας, Βελγίου καὶ Γαλλίας.

Ποταμοί. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Γερμανίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Δούνα-
 βη, χύνονται πρὸς τὴ *Βόρεια* καὶ *Βαλτικὴ* θάλασσα.

Ὁ *Δούναβης* πηγάζει ἀπὸ τὸν *Μέλانا Δρυμόν*, διαρρέει τὴν ὁμό-
 νυμη πεδιάδα καὶ εἰσέρχεται στὸ *Αὐστριακὸν* ἔδαφος.

Ὁ *Ρήνος* ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, πηγάζει ἀπὸ τὴς
 κεντρικῆς Ἄλπεις, ρεῖ ἐνάμεσα *Βοσγιῶν* ὄρεων καὶ *Μέλانا Δρυμοῦ*,
 κατέρχεται πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ *Ροῦν* καὶ χύνεται στὴ *Βόρειο* θάλασσα,
 στὸ Ὀλλανδικὸ μέρος. Εἶναι ἥσυχος ποταμὸς, οὐδέποτε παγώνει καὶ ὁ
 ὄγκος τῶν νερῶν εἶναι πάντοτε σταθερὸς. Εἶναι πλωτὸς ποταμὸς καὶ ἡ
κρυώτεση ποταμοπλοικὴ ἀρτηρία τῆς Ἐυρώπης.

Παράλληλα πρὸς τὸ Ρήνο ρεῖ ὁ μικρότερος ποταμὸς *Βιζεμος*, ὁ
 ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ *Θουριγγικὸ Δρυμὸ* καὶ χύνεται στὴ *Βόρειο* θά-
 λασσα.

Ὁ *Ἐλβας*, ὁ δεῦτερος σὲ μήκος ποταμὸς τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος πη-
 γάζει ἀπὸ τὰ *Τσεχοσλοβακικὰ βουνά* καὶ χύνεται στὴ *Βόρειο* θάλασσα.

Ὁ *Ὁδερως*, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν *Τσεχοσλοβακία*, ἀλλὰ χύνεται στὴ
Βαλτικὴ θάλασσα.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται μεταξύ
 τους μὲ διώρυγες.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ ἀκτῆς πρὸς τὴ *Βόρεια* καὶ *Βαλτικὴ*
 θάλασσα εἶναι ὁμαλῆς καὶ προσβάλλονται πολὺ ἀπὸ τοὺς σφοδροὺς βό-
 ρειους ἀνέμους. Οἱ ἀκτῆς τῆς *Βαλτικῆς* παγώνουν περίπου δύο μῆνες τὸ
 χρόνο.

Ὅλα τὰ καλὰ λιμάνια τῆς χώρας εἶναι *χιωσιδῆ* καὶ βρίσκονται
 στὶς ἐκβολῆς τῶν ποταμῶν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι γενικὰ *ἠπειρωτικὸ*. Μόνον τὸ ΒΔ.
 τμήμα πρὸς τὴ θάλασσα εἶναι κάπως *ὠκεάνειο*. Τὸ κεντρικὸ καὶ ὄσο προ-
 χωροῦμε πρὸς Α. γίνεται ψυχρότερο. Βροχῆς πολλῆς δὲν πέφτουν στὴ
 Γερμανία.

Στὸ ΝΔ. τμήμα πέφτουν οἱ περισσότερες, γιατί ὡς ἐκεῖ φθάνουν
 οἱ ὕγροι ΝΔ. ἀνεμοὶ καὶ ὄσο προχωροῦμε ἀνατολικά, οἱ βροχῆς γίνονται

λιγότερες. Τὴν ὑγρασία τῆς γῆς τὴ βοηθοῦν τὰ πολλὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα.

Τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῆς Γερμανίας δὲν διαφέρουν ἀπὸ τῆς ἄλλης Εὐρώπης.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄφθονο γαιάνθρακα καὶ λιγνίτη. Τὰ ἄλλα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα ἀπαντοῦν σὲ μικρὲς ποσότητες.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Τὰ ἐδάφη τῆς Γερμανίας, ὅπως εἶδαμε, δὲν εἶναι πολὺ εὐφορα. Ὅμως οἱ Γερμανοὶ μὲ ἀρδευτικὰ κι ἄλλα ἔργα καὶ μὲ χημικὰ λιπάσματα βελτίωσαν τὰ ἐδάφη των καὶ αὖξησαν τὴν παραγωγή των.

Ἡ παραγωγή δημητριακῶν (κατὰ σειρά, σίκαλη, βρώμη, σιτάρι καὶ κριθάρι) τὰ τελευταῖα χρόνια ἦταν σημαντικὴ.

Ἄκόμη ἔχει τεράστια παραγωγή πατάτας (τὴ δευτέρη θέση στὴν Εὐρώπη), τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦν ὡς ψωμί. Μεγάλη παραγωγή σὲ ζαχαρότευτλα καὶ λυκίσκο γιὰ τὴν παραγωγή μπύρας, λαχανικά, λίγο κρασί καὶ καπνὸ.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Τρέφει βόδια, χοίρους, ἄλογα, πρόβατα καὶ γίδια.

Δασοκομία. Ἡ Γερμανία ἔχει μεγάλα δάση καὶ βγάζει ἀρκετὴ ξυλεία.

Βιομηχανία. Ἡ Γερμανία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ βιομηχανικά κράτη τῆς Εὐρώπης (Ἀγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ Ρωσία). Τὴ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξή της τὴν ὀφείλει στὸν ἄφθονο γαιάνθρακα, ποὺ βρίσκεται στὸ ὑπέδαφός της, καὶ στὴν παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες της, ποὺ εἶναι σχεδὸν συγκεντρωμένες στὴν κοιλάδα τοῦ *Ρούρ*, εἶναι :

Ἡ **μεταλλουργία** (χυτοσίδηρος, χάλυβας, μηχανές, αὐτοκίνητα, κάθε εἶδους ἐργαλεῖα, ὄπλα, ραδιόφωνα κλπ.).

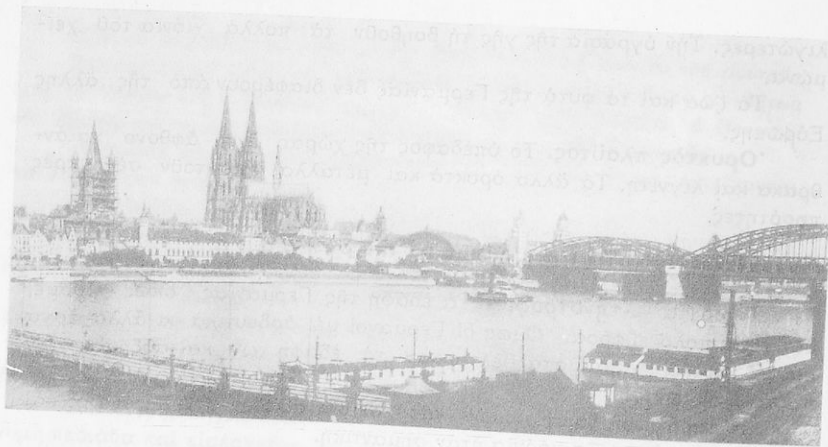
Ἡ **χημικὴ βιομηχανία** (συνθετικὸ πετρέλαιο, συνθετικὸ καουτσούκ, χρώματα, λιπάσματα, φάρμακα κλπ.).

Ἡ **κλωστοῦφαντουργία, ὑαλοργία, χαρτοποιία, ἢ κατασκευὴ μουσικῶν ὀργάνων, ὀπτικῶν ὀργάνων** κλπ.

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένο, γιατί ἡ Γερμανία ἀγόραζε τὶς πρώτες ὕλες καὶ ἔδινε βιομηχανικά εἶδη.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔπαιρνε καπνὰ, σταφίδα, λάδια, οἶνοπνεύματα, φρούτα κλπ. καὶ μᾶς ἔδινε διάφορα βιομηχανικά εἶδη, μηχανές, ὑφάσματα, ἄνθρακα, χημικὰ προϊόντα, φάρμακα.

Συγκοινωνία Ἡ Γερμανία ἔχει θαυμάσιο σιδηροδρομικὸ δίκτυο (70.000 χλμ.), μεγάλο ὁδικὸ καὶ ποταμοπλοϊκὸ δίκτυο καὶ ἄριστη ἀτμο-

Εικ. 35. "Αποψη τῆς Κολωνίας τῆς Γερμανίας με τὸν περίφημο καθεδρικό ναό.

πλοϊκή συγκοινωνία, με ὄλο τὸν κόσμο. Ὁ ἐμπορικός της στόλος ἦταν ὁ δεύτερος τῆς Εὐρώπης.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 67.000.000 κάτοικοι.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Οἱ Γερμανοὶ ἀνήκουν στὴν *Γευτονική* φυλὴ, ἀλλὰ ἔχουν ἀναμιχθῆ καὶ με ἄλλες φυλές, κυρίως Σλάβους. Ὡς πρὸς τὴ θρησκεία εἶναι Χριστιανοί, τὰ 2/3 Διαμαρτυρόμενοι καὶ τὸ 1/3 Καθολικοί.

Πολίτευμα. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχαν *δικτατορία* (Χίτλερ), γιατί γενικῶς, ὁ χαρακτήρας τῶν Γερμανῶν ἐπιτρέπει τυφλὴν πειθαρχία καὶ ὑπακοή. Ἀκόμη οἱ Γερμανοὶ διακρίνονται γιὰ τὴ βία, τὴν ὠμότητα ποῦ ἔχουν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σύστημα στὴ δράση καὶ στὴ σκέψη τῶν καὶ γι' αὐτὸ προώδευσαν καταπληκτικὰ στὶς τέχνες κι ἐπιστῆμες.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας ἦταν τὸ *Βερολίνο*, (4.500.000 κάτ.), χτισμένο στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ *Σπρέα*, παραπόταμου τοῦ Ἐλβα. Ὡραία πόλη (τώρα καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς) καὶ μεγάλο συγκοινωνιακὸ κέντρο με μεγάλη βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ κίνηση.

Ἦταν ἡ ἔδρα Πανεπιστημίων καὶ εἶχε πολλὰ ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἰδρύματα. Σήμερα ὁ πληθυσμὸς του εἶναι 3.200.000 κάτ.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Ἀμβούργο* (1.400.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας καὶ τὸ δεύτερο τῆς Εὐρώπης.

Ἡ *Δεσφία* (700.000 κάτ.), ἡ πόλη τῶν βιβλίων με τὰ μεγαλύτερα καὶ τελειότερα τυπογραφεῖα.

Τὸ *Μόναχο* (750.000 κάτ.), με τὸ μεγαλύτερο σιδηροδρομικὸ σταθμὸ

της Ευρώπης, κέντρο γραμμάτων και τεχνών και με μεγάλη βιομηχανία ζυθοποιίας (μπύρας).

Ἡ *Δρέσδη* (650.000 κάτ.). με θαυμάσια καλλιτεχνικά δημόσια κτίρια.

Τὸ *Μπρεσλάου* (600.000 κάτ.), βιομηχανικὸ κέντρο.

Ἡ *Καινιξβέργη* (350.000 κάτ.), στὴν ἀνατολικὴ Πρωσία, βιομηχανικὸ καὶ ἐμπορικὸ κέντρο.

Τὸ *Σιετίνο* καὶ τὸ *Κιέλο*, ναύσταθμοὶ στὴ Βαλτικὴ θάλασσα.

Ἡ *Κολωνία*, τὸ *Ἔσσεν*, τὸ *Ντύσελντορφ*, ἡ *Νυρεμβέργη*, ἡ *Φραγκφούρτη* καὶ ἄλλες πόλεις, μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα.

Ἡ Γερμανία ἔχει πάνω ἀπὸ 50 πόλεις με περισσότερο ἀπὸ 100 χιλιάδες πληθυσμό.

Ἐκπαίδευση. Ἡ Γερμανία εἶχε 20 περίπου Πανεπιστήμια κι ἄλλα ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα.

2. Ἑλβετία.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἑλβετία εἶναι μιὰ εὐτυχισμένη χώρα. Δὲν ἔλαβε μέρος οὔτε στὸν Α' οὔτε στὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο καί, ἐπομένως, δὲν ἔπαθε καμιὰ καταστροφή.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Ἑλβετία βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ κράτη, ποὺ δὲν βρέχονται ἀπὸ θάλασσα. Συνορεύει πρὸς Α. με τὴν Αὐστρία, πρὸς Δ. με τὴ Γαλλία, πρὸς Β. με τὴ Γερμανία καὶ πρὸς Ν. με τὴν Ἰταλία.

Ἐχει ἕκταση 41.000 τετρ. χλμ.

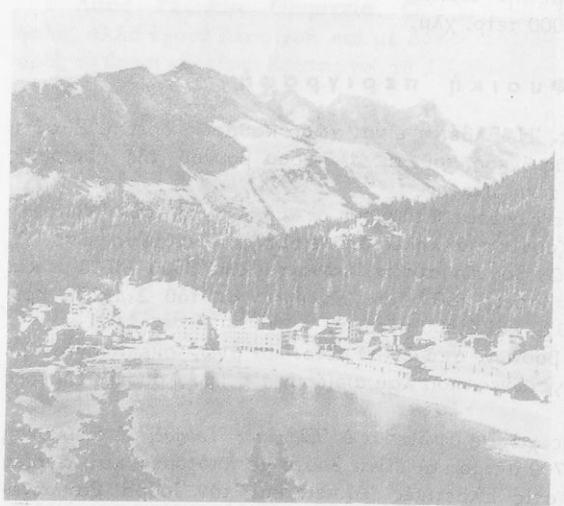
Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιᾶδες. Ἡ Ἑλβετία εἶναι χώρα καθαρῶς ὄρεινὴ. Σ' αὐτὴ ξαπλώνεται ὁ κεντρικὸς ὄγκος, τοῦ μεγαλύτερου βουνοῦ τῆς κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης, τῶν *Ἀλπεων*.

Στὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς χώρας ὑπάρχουν οἱ κύριοι ὄγκοι τῶν *Ἑλβετικῶν Ἀλπεων*, ποὺ σχηματίζουν παράλληλες ὄροσειρές με διεύθυνση ἀπὸ Δ, πρὸς Α. Οἱ κορυφές τῶν βουνῶν αὐτῶν ὑψώνονται ἀπὸ 3500—4600 μ. καὶ οἱ δυὸ κυριώτερες διαβάσεις, τοῦ *Ἁγίου Βερνάρδου* καὶ τοῦ *Σεμπλόν*, βρίσκονται σὲ ὕψος 2.000 μ. καὶ 2.500 μέτρων.

Οἱ κορυφές τῶν βουνῶν, ἀπὸ 2.500 μέτρ. καὶ ἄνω, σκεπάζονται με αἰώνια χιόνια καὶ παγετῶνες, ποὺ λαμπυρίζουν τὶς ἡλιόλουστες ἡμέρες τοῦ χειμῶνα.

Στὸ Β. μέρος τῆς χώρας ὑψώνεται ὁ *Ἑλβετικὸς Ἰούρας*, με διεύθυνση ΒΔ. ποὺ ἔχει ὕψος 1.700 μέτρα καὶ εἶναι βουνὸ με ἀπότομες καὶ ἄγριες χαράδρες. Ἀνάμεσα στὶς Ἑλβετικὲς Ἀλπεις καὶ τὸν Ἰούρα ξαπλώνεται τὸ *Ἑλβετικὸ ὄροπέδιο*, σὲ ὕψος 400—500 μ. καὶ τὸ ὁποῖο ἔχει μῆκος

Εικ. 36. Τρία χαρακτηριστικά τοπία της Έλβετίας.

250 χλμ. και μέσο πλάτος 60 χλμ.

Ποταμοί. Μεγάλους ποταμούς δεν έχει η χώρα, γιατί δεν υπάρχει ανάλογη ενδοχώρα. Όμως, από τα Έλβετικά βουνά, πηγάζουν πολλοί ποταμοί: Ο *Ροδανός* της Γαλλίας, ο *Ρήνος* της Γερμανίας, ο *Ινν*, παραπόταμος του Δούναβη, ο *Πάδος* και ο *Αδίγης* της Ιταλίας.

Λίμνες. Στα βαθύτερα κοιλάματα της Έλβετίας υπάρχουν λίμνες μικρές και μεγάλες. Οι μεγαλύτερες είναι της *Γενεύης* της *Ζυρίχης*, της *Λουκέρνης* και της *Κωνσταντίας*.

Κλίμα. Το κλίμα της Έλβετίας είναι ήπειρωτικό και πολύ ψυχρό στα ψηλότερα μέρη. Όμως τα ύψηλά βουνά της εμποδίζουν τόσο τους ψυχρούς ανέμους το χειμώνα, όσο και τους θερμούς το καλοκαίρι κι έτσι η θερμοκρασία δεν έχει απότομες αλλαγές. Βροχές και χιόνια δέχεται περισσότερα το Δ. τμήμα της χώρας, γιατί το φθάνουν οι υγροί δυτικοί άνεμοι.

Φυτά και ζώα. Τα φυτά και τα ζώα της Έλβετίας είναι όμοια με της άλλης Εύρωπης. Ἀνάμεσα στις πεδιάδες και κοιλάδες τῶν βουνῶν ὑπάρχουν δάση και λιβάδια με χλόη κάθε ἐποχῆ. Στὰ χαμηλότερα μέρη τὰ δάση ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὀξυές, βαλανιδιές, καστανιές και στὰ ὑψηλότερα ἀπὸ ὄρεινὰ πεῦκα και ἔλατα.

Πάνω ἀπὸ 2500 μ. ὕψος, δὲν ὑπάρχουν δέντρα, ἀλλὰ μικροὶ θάμνοι. Στὰ ὑψηλὰ και ἀπόκρημνα μέρη ζοῦν ἄγρια γίδια (οἱ αἴγαυροι) και πετοῦν περήφανοι γύπες και ἀετοί.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία, ἂν και γίνεται ἐπιμελημένη, ἔχει περιορισμένη ἀπόδοση, γιατί δὲν ὑπάρχουν μεγάλες καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις. Καλλιεροῦν πατάτες, ἀμπέλια και ὀπωροφόρα δέντρα.

Τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἀπὸ λιβάδια και τόπους ἀκατάλληλους για γεωργία, ἀλλὰ θαυμάσιους για κτηνοτροφία.

Γι' αὐτὸ και ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη και γίνεται με σύστημα και ὀργάνωση.

Ἡ Έλβετικὴ κτηνοτροφία μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μόνο με τὴν Ὀλλανδικὴ και Ἀγγλική. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ζῶων εἶναι οἱ *ἀγελάδες* (1.600.000 κεφ.).

Τὸ Έλβετικὸ γάλα, βούτυρο και τυρὶ εἶναι γνωστὰ σ' ὅλο τὸν κόσμο. Τὸ γάλα βιομηχανοποιεῖται, και στὴν Έλλάδα εἶναι πασίγνωστο τὸ Έλβετικὸ γάλα *Νεσιλέ*.

Δάση. Ἡ Έλβετία ἔχει μεγάλα δάση, κυρίως ἀπὸ πεῦκα, και τὰ ἐκμεταλλεύεται με θαυμάσιο τρόπο.

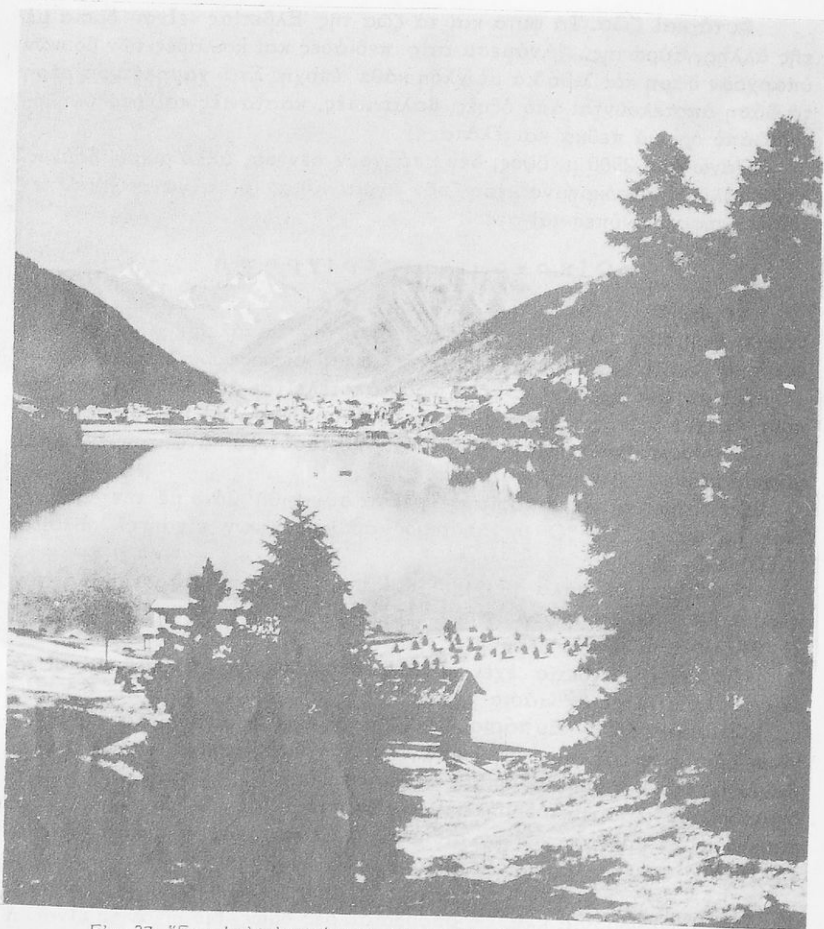
Βιομηχανία – Ἐμπόριο. Ἡ Έλβετία ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Τὸν ἄνθρακα, ποῦ τῆς λείπει, τὸν ἀντικατέστησε με τὸν *«λευκὸν ἄνθρακα»*, δηλαδὴ χρησιμοποίησε σὲ μεγάλο βαθμὸ τις ὕδατοπτώσεις και δημιούργησε τεράστια ὕδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια. Με τὸν ἠλεκτρισμὸ αὐτὸ κινοῦνται τὰ ἐργοστάσια, οἱ σιδηρόδρομοι και ὀλόκληρη ἡ βιομηχανία τῆς χώρας.

Ἐχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία κτηνοτροφικῶν εἰδῶν, κλωστοῦφαντουργία, μηχανουργία κλπ. Οἱ σπουδαιότερες ὅμως βιομηχανίες εἶναι ἡ *ὀρολογιοποιία*, ποῦ εἶναι ἀπαράμιλλη και ἡ *«βιομηχανία τῶν ξένων»*, ὅπως λέγεται ἡ θαυμάσια τουριστικὴ ὀργάνωση.

Και πραγματικῶς, τὰ πολλὰ και θαυμάσια ξενοδοχεῖα τῆς χώρας, ποῦ βρίσκονται ἀκόμη και σὲ ὑψηλές κορυφές τῶν βουνῶν, ἐπειδὴ ἔχουν και εὐκολὴ συγκοινωνία, ἀποδίδουν μεγάλο ἐθνικὸ εἰσόδημα.

Χιλιάδες ξένοι, ὅλες τις ἐποχές τοῦ χρόνου, πηγαίνουν στὴν Έλβετία, για νὰ χαροῦν τις ὀμορφιές τῆς φύσεως, ν' ἀναπαυθοῦν και νὰ διασκεδάσουν ἢ ν' ἀναρρώσουν.

Συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς χώρας εἶναι πυκνότατο (6.000 χλμ.) και τὰ περισσότερα τραῖνα τῆς κινοῦνται με ἠλεκτρισμὸ.

Εικ. 37. Ένα από τα περίφημα τουριστικά κέντρα της Έλβετίας.

Στήν Έλβετία υπάρχουν οί μεγαλύτερες σιδηροδρομικές σήραγγες : Τοῦ Σεμπλόν (20 χλμ. μήκος), τοῦ Ἀγίου Γοτθάρδου (15 χλμ. μήκος) καί τοῦ Λέτσμπεργκ (17 1/2 χλμ. μήκος).

Οί σήραγγες αὐτές βρίσκονται σέ ὑψόμετρο 700 — 1100 καί 1200 μέτρα.

Ἐμπόριο. Τό ἐμπόριο τῆς χώρας, ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό, εἶναι μεγάλο. Ἐχει ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καί ἐξαγωγῶν. Εἰσάγει πρώτες ὕλες (βαμβάκι, μάλλι, μετάξι, μεταλλεύματα), δημητριακά καί ἀποικιακά προϊόντα).

Ἐξάγει βιομηχανικά εἶδη (ύφάσματα, μηχανές, ὥρολόγια, χρώματα) καὶ βιομηχανοποιημένα κτηνοτροφικά προϊόντα (γάλα, βούτυρο καὶ τυρί).

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει μηχανές, ὥρολόγια, ύφάσματα καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνό, σταφίδα, σύκα, σταφύλια καὶ λάδι.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 4.700.000 κάτοικοι.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Οἱ Ἑλβετοὶ εἶναι κράμα λαῶν. Τὰ 70% τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι Γερμανοί, τὰ 20% Γάλλοι, τὰ 10% Ἴταλοὶ καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἄλλες ἐθνικότητες.

Ἐχουν ὅμως ὄλοι ἐθνικὴ συνείδηση κι ἀγαποῦν πολὺ τὴν πατρίδα τους. Ὅμιλοῦν γερμανικά, γαλλικά καὶ Ἰταλικά. Ὅλοι ὅμως οἱ μορφωμένοι ὁμιλοῦν γερμανικά καὶ γαλλικά.

Ἡ Ἑλβετικὸς λαὸς εἶναι ὁ περισσότερο μορφωμένος τῆς Ἑυρώπης. Εἶναι λαὸς εἰλικρινῆς, δραστήριος καὶ φιλόπατρις.

Θρησκεία. Τὰ 70% τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι Διαμαρτυρόμενοι καὶ τὰ 30% Καθολικοί.

Πολίτευμα. Ἡ Ἑλβετία ἀποτελεῖ δημοσοιδιακὴ δημοκρατία. Διαιρεῖται σὲ 22 μικρότερες δημοκρατίες ποὺ ὀνομάζονται *Καντόνια*.

Τὴν Κυβέρνηση τῆς χώρας ἀποτελοῦν 7 Ὑπουργοί, ποὺ ἐκλέγονται ἀπ' ὀλόκληρη τὴ χώρα.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Βέρνη* (140.000 κάτ.), ποὺ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς χώρας. Ἄλλες πόλεις εἶναι : Ἡ *Ζυρίχη* (350.000 κάτ.), ἡ μεγαλύτερη τῆς Ἑλβετίας, τὸ οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας. Ἡ *Γενεύη* (140.000 κάτ.), ἡ πόλη τῶν ρωλογιῶν. Ἡ *Λωζάνη* (100.000 κάτ.). Ἡ *Λουκέρνη* τουριστικὸ κέντρο. Ἡ *Βασιλεία* (170.000 κάτ.), σιδηροδρομικὸ καὶ ἔμπορικὸ κέντρο καὶ ὁ πρῶτος λιμένας τοῦ Ρήνου. Ὁ Ἅγιος Γάλλος, κέντρον κλωστοῦφαντουργίας. Τὸ *Μοντρέ* καὶ τὸ *Νταβός*, γνωστότατα τουριστικὰ κέντρα.

3. Αὐστρία

Εἰσαγωγή Ἡ Αὐστρία εἶναι κράτος, ποὺ δημιουργήθηκε μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιο πόλεμο (1914—18). Τὸ 1938 ὅμως, ὁ Χίτλερ τὴν κατέλαβε μὲ τὴ βία καὶ τὴν ἔκαμε Γερμανικὴ ἐπαρχία. Σήμερα ξανάγινε κράτος, ἀλλὰ ἀκόμη τὴν κατέχουν οἱ νικητρίες δυνάμεις : Ἀμερικὴ, Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσία.

Θέση — Ὅρια — Ἐκταση. Ἡ Αὐστρία βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ἑυρώπης καὶ εἶναι μεσογειακὴ χώρα, ὅπως καὶ ἡ Ἑλβετία.

Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Οὐγγαρία, πρὸς Δ. μὲ τὴν Ἑλβετία, πρὸς

Β. με τή Γερμανία και Τσεχοσλοβακία και πρὸς Ν. με τὴν Ἰταλία και Γιουγκοσλαυία

Ἔχει ἔκταση 84.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσική περιγραφή

Ἡ Αὐστρία εἶναι ὄρεινὴ χώρα. Ὀλόκληρο τὸ ΝΔ. και ΝΑ. τμήμα της σκεπάζεται ἀπὸ τὶς διακλαδώσεις τῶν ἀνατολικῶν ἄλπεων. Τὰ βουνὰ αὐτὰ εἶναι ὕψηλά, σκεπασμένα με πυκνὸτατα δάση και ἀνάμεσά τους βρίσκονται μικρὲς ὁμορφες λίμνες.

Γενικῶς οἱ αὐστριακὲς ἄλπεις, ποὺ σκεπάζονται ἀπὸ χιόνια και παγετῶνες, ἔχουν τοπία ἐξαιρετικῆς ὁμορφιάς. Ἡ ὕψηλότερη κορυφὴ τῶν βουνῶν της ἔχει ὕψος 3.800 μέτρα.

Οἱ αὐστριακὲς ἄλπεις σχηματίζουν τρεῖς διαβάσεις, ποὺ ἡ κυριώτερη εἶναι τοῦ Μπρῆνε, μεταξὺ Ἰταλίας και Αὐστρίας.

Πεδινὸ εἶναι μόνο τὸ ΒΔ. τμήμα, τὸ ὁποῖον διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Δούναβη.

Ποταμοὶ—Λίμνες. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ Δούναβης, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς σ' ὄλοκληρο τὸ τμήμα τῆς Αὐστρίας και ὁ Ἴνν, παραπόταμος αὐτοῦ.

Οἱ λίμνες εἶναι μικρὲς και βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ βουνὰ, σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 2.000 μέτρα.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ἠπειρωτικόν. Βροχὲς πέφτουν ἀρκετὲς, κυρίως στὸ Δ. τμήμα, γιὰ τὸ λόγο, ὅτι ἐκεῖ βρίσκονται τὰ περισσότερα δάση.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία—Δασοκομία. Ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη, γιὰ τὸν ὅτι δὲν ὑπάρχουν καλλιεργήσιμες ἔκτασεις. Παράγει ἀπὸ λίγα (καλαμπόκι, πατάτες και ζαχαρότευτλα).

Μεγάλὴ ἀνάπτυξη ἔχει ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία γίνεται με ἐπιμελημένο τρόπο. Τρέφουν ἀγελάδες και χοίρους.

Ὁ μεγαλύτερος ὁμῶς πλοῦτος τῆς χώρας προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν. Τὰ μεγάλα δάση τῆς Αὐστρίας βγάζουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας καλῆς ποιότητας.

Οἱ κάτοικοι ἀγαποῦν τὰ δάση, τὰ προσέχουν και τὰ ἐκμεταλλεύονται μ' ἐπιστημονικὸν τρόπο.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Στὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας δὲν ὑπάρχουν πολλὰ ὀρυκτὰ, παρὰ μόνο λιγνίτης και σίδηρος.

Βιομηχανία. Ἡ χώρα ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία, κυρίως μεταλλουργία, κλωστούφαντουργία βαμβακιοῦ και ξυλουργία (ἔπιπλα Βιέννης) κλπ.

Συγκοινωνία. Ἡ Αὐστρία ἔχει πυκνὸν σιδηροδρομικὸν δίκτυο (7.000 χιλμ.), ἀλλὰ ἡ μεγαλύτερη συγκοινωνία της εἶναι ἡ πλωτὴ ἀρτηρία τοῦ

ποταμού Δούναβη. Γι αυτό και η Βιέννη έχει σπουδαίες λιμενικές εγκαταστάσεις. Ακόμη η χώρα έχει τέλειο οδικό δίκτυο, για τη μεταφορά της ξυλείας.

Έμπόριο. Η χώρα προπολεμικώς είχε καλό έμπόριο. Από την Ελλάδα εισάγει καπνά, σταφίδες, κρασιά κι άλλα γεωργικά είδη και εξάγει ύφασματα, ξυλεία, έπιπλα πολυτελείας και είδη γυναικείας μόδας.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ο πληθυσμός της είναι 7.000.000 κάτοικοι.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Ο λαός είναι γερμανικής καταγωγής και όμιλει τη γερμανική γλώσσα. Οί μισοί είναι Καθολικοί και οί άλλοι Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Βιέννη (1.700.000 κάτ.) κτισμένη κοντά στο Δούναβη. Είναι από τις ωραιότερες πόλεις της Ευρώπης. Έχει με-

Είκ 38. Άνάβαση στις αυστριακές Άλπεις.

γάλη πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση, περίφημο Πανεπιστήμιο, θέατρα και ώδεϊα.

Ἡ Βιεννη ἔχει τὸ μεγαλυτεμο πάρκο τῆς Εὐρώπης. Ἀκόμη εἶναι μεγάλο σιδηροδρομικό, ἔμπορικό καὶ ποταμοπλοϊκό κέντρο.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ Γκράτς (220.000 κάτ.), τὸ Λίντς (200.000 κάτ.), τὸ Στρασβοῦργον, διεθνὲς μουσικὸ κέντρο καὶ ἄλλες.

4. Οὐγγαρία

Εἰσαγωγή. Ἡ Οὐγγαρία ἔγινε κράτος μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ὅπως καὶ ἡ Αὐστρία. Σήμερα βρίσκεται ὑπὸ Ρωσικὴ στρατιωτικὴ κατοχή.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Οὐγγαρία βρίσκεται στὴν κεντρικὴ περιοχὴ τῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μετὴν Ρουμανίαν, πρὸς Δ. μετὴν Αὐστρίαν, πρὸς Β. μετὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ πρὸς Ν. μετὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἔχει ἔκταση 93.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Οὐγγαρία εἶναι μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα. Στὸ Δ. μόνον τμῆμα τῆς πεδιάδας ὑψώνεται ὁ χαμηλὸς *Οὐγγρικὸς Δρυμὸς*, κατάφυτος ἀπὸ πυκνὰ δάση. Στὶς ἀπέραντες ὅμως πεδινὲς ἐκτάσεις δὲν ὑπάρχουν καθόλου δέντρα. Ἔτσι οἱ πεδιάδες αὐτὲς ἔχουν τὸ χρῶμα τῆς στέπας. Τὰ πλουσιώτερα ἐδάφη τῆς Οὐγγαρίας εἶναι τὰ λεγόμενα «μαῦρα χῶματα».

Ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ εἶναι: Ὁ *Δούναβης*, ὁ ὁποῖος ρεεῖ στὸ μέσο τῆς χώρας καὶ εἶναι παντοῦ πλωτός. Ὁ *Τάις* ἢ *Τίσα*, παραπόταμος τοῦ Δούναβη, ὁ ὁποῖος εἶναι ὀρητικὸς ποταμὸς καὶ πηγάζει ἀπὸ τὰ *Καρπάθια* καὶ τὶς *Τρανσυλβανικὰ Ἄλπεις*.

Λίμνες. Ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς χώρας εἶναι ἡ *Πλάτιν*.

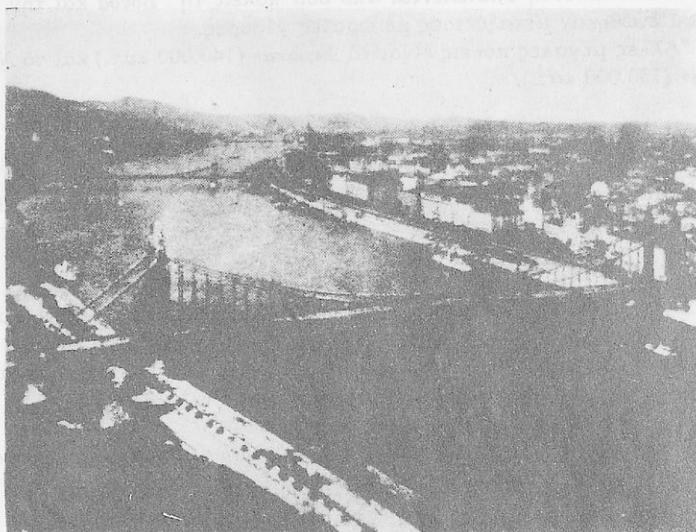
Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι *ἠπειρωτικόν*, μὲ ξηρὸ δριμύτατο χειμῶνα. Βροχὲς πέφτουν λίγες καὶ ἡ ὕγρασία τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι διατηρεῖται ἀπὸ τὸ πολλὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα.

Ὄικονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Οὐγγαρία εἶναι καθαρὰ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα. Οἱ πλούσιες πεδιάδες τῆς παράγουν κατὰ σειρά, καλαμπόκι, σιτάρη, πατάτες καὶ ἄφθονα ζαχαρότευτλα (ζάχαρη). Τὰ ἀμπέλια τῆς εἶναι λίγα ἀλλὰ κάνουν περίφημο κρασί.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Τρέφει βόδια, πρόβατα καὶ ἐξαιρετικὰ ἄλογα (οὐγγαρέζικα ἄλογα καὶ δέρματα).

Ὅρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει λιγνίτη, βωξίτη καὶ σίδηρο.

Εικ. 39. "Αποψη τής Βουδαπέστης. Στο μέσον ρέει ο ποταμός Δούναβης.

Βιομηχανία—Έμπόριο. Βιομηχανία μεγάλη δέν υπάρχει στη χώρα. Ἡ κυριώτερη βιομηχανία εἶναι ἡ κατασκευὴ γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο. Ἡ χώρα εἰσάγει βιομηχανικὰ εἶδη, ξυλεία καὶ γαιάνθρακα καὶ ἐξάγει δημητριακὰ, ζάχαρη, ἀκατέργαστα δέρματα καὶ κτήνη.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Οὐγγαρία ἔχει 9.200.000 κατοίκους.

Λαὸς—Γλώσσα—Θρησκεία. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι *Μαγνάροι*, φυλὴ *Ταταρική*, ποὺ ἦλθε σὲ ἐπιμιξία καὶ μὲ ἄλλους λαοὺς. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι περὶ φανος λαὸς κι ἀγαπᾶ πολὺ τὴν πατρίδα του.

Ἡ οὐγγρικὴ γλῶσσα ὁμοιάζει μὲ τὴν τουρκικὴ. Οἱ περισσότεροὶ Οὐγγροὶ εἶναι Καθολικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί.

Πόλεις. Ἡ Οὐγγαρία, ἐπειδὴ εἶναι γεωργικὸ καὶ κτηνοτροφικὸ κράτος, δέν ἔχει μεγάλες πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Βουδαπέστη* (1.050.000 κάτ.), κτισμένη στὸ κέντρο τῆς χώρας, στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Δούναβη. Εἶναι ὠραία πόλη καὶ τὸ οἰκονομικὸ, πολιτικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Ἡ Βουδαπέστη ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ πόλεις τῆ *Βούδα* καὶ τὴν *Πέστη* πού ἐνώθησαν μεταξύ τους με ὥρατες γέφυρες.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ *Σεγκεντίν* (140.000 κάτ.) καὶ τὸ *Ντεμπρετσέν* (130.000 κάτ.).

5. Τσεχοσλοβακία

Εἰσαγωγή. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι νέο κράτος, πού σχηματίσθηκε μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Στὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ἦταν τὸ πρῶτο κράτος, πού κατέλαβε ἡ Γερμανία. Σήμερα εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιρροή τῆς Ρωσίας.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Τσεχοσλοβακία βρίσκεται στὴν καρδιά τῆς Εὐρώπης.

Συνορεύει πρὸς Α. με τὴν Πολωνία, πρὸς Β. καὶ Δ. με τὴ Γερμανία καὶ πρὸς Ν. με τὴν Αὐστρία καὶ τὴν Οὐγγαρία.

Ἔχει ἕκταση 130.000 τετ. χιλιόμετρα.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς περιοχές: Τῆ *Βοεμία* δυτικά, τῆ *Μοραβία* στὸ κέντρο καὶ τῆ *Σλοβακία* ἀνατολικά.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Τσεχοσλοβακία περιβάλλεται γύρω - γύρω ἀπὸ βουνά. Πρὸς Α. ἐκτείνονται τὰ *Καρπάθια*, ΒΑ. τὰ *Σουδήτεια*, πρὸς Β. τὰ *Μεταλλικὰ ὄρη* ("Ἐρτσον) καὶ ΝΔ. ὁ *Βοεμικὸς Δρυμὸς*.

Ὅλα τὰ βουνά τῆς χώρας σκεπάζονται ἀπὸ πυκνά καὶ μεγάλα δάση (ὄξιές, βαλανιδιές, πεδκα καὶ ἔλατα).

Ἀνάμεσα στὸ Βοεμικὸ Δρυμὸ, τὰ Μεταλλικὰ ὄρη ("Ἐρτσον) καὶ τὰ Σουδήτεια ὄρη ἐκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιάδα (ὄροπέδιb) τῆς *Βοεμίας*.

Στὸ κέντρο βρίσκεται ἡ πεδιάδα τῆς *Μοραβίας*, ἡ ὁποία πρὸς Ν. ἐνώνεται με τὴν Οὐγγρική πεδιάδα καὶ πρὸς Β. με τὴν Πολωνική. Στὸ Α. τμῆμα δὲν ὑπάρχουν πεδιάδες παρὰ μικρὲς κοιλάδες.

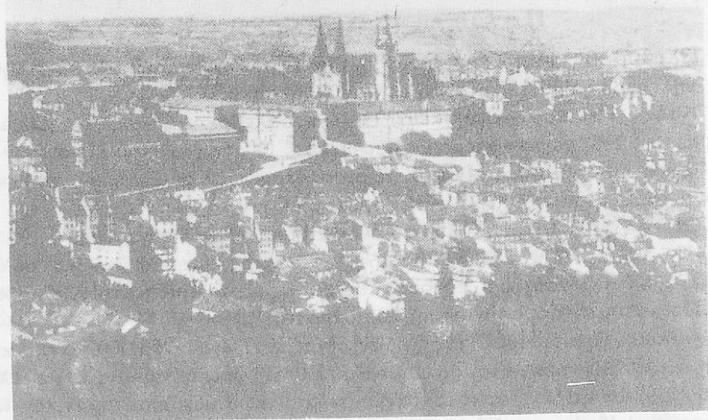
Οἱ πεδιάδες τῆς χώρας εἶναι προσχωσιγενεῖς κι εὐφορώτατες, κυρίως τῆς Βοεμίας.

Ποταμοί. Ἀπὸ τὰ Σουδήτεια ὄρη πηγάζει ὁ *Ἐλβας*, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ δεχθῆ καὶ τὰ νερά τοῦ *Μολδάβα*, διασχίζει τὰ Μεταλλικὰ ὄρη καὶ εἰσέρχεται στὴ Γερμανία. Ἀπὸ τὸ Τσεχοσλοβακικὸ ἔδαφος πηγάζουν καὶ δυὸ παραπόταμοι τοῦ Δούναβη.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι *ἠπειρωτικὸ*, με δριμύτατο χειμῶνα. Βροχὲς πέφτουν μᾶλλον ἀρκετές.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναπτυσσόμενη, κυρίως στὴ Βοεμία καὶ Μοραβία. Παράγουν δημητριακὰ (σιτάρι,

Εικ. 40. "Αποψη της Πράγας πρωτεύουσας της Τσεχοσλοβακίας.

σίκαλη, βρώμη, κριθάρι), λυκίσκο (φυτό της μπύρας), πολλές πατάτες και μεγάλες ποσότητες ζαχαρότευτλα (ζάχαρη).

Η κτηνοτροφία βρίσκεται στην ίδια ανάπτυξη με τη γεωργία. Τρέφουν βόδια, χοίρους κι αίγοπρόβατα.

Δασικός πλούτος. Η χώρα έχει πολλά δάση κι εξάγει αρκετή ποσότητα ξυλείας.

Όρυκτος πλούτος. Το υπέδαφος της χώρας έχει γαιάνθρακα, λιγνίτη σε μεγάλες ποσότητες και σίδηρο.

Βιομηχανία. Η Τσεχοσλοβακία υπάγεται στα βιομηχανικά κράτη της Εύρωπης. Οι μεγαλύτερες βιομηχανίες της είναι ή κλωστούφαντουργία βαμβακιού και λιναριού, ή σιδηρουργία, ή ζαχαροποιία και ή ζυθοποιία. Φημισμένα είναι τα προϊόντα της βιομηχανίας πορσελάνης και υαλοποιίας (βοεμικά κρύσταλλα).

Συγκοινωνία. Γενικώς, έχει τέλειο συγκοινωνιακό δίκτυο. Το σιδηροδρομικό είναι από τα πυκνότερα της Εύρωπης (14.000 χλμ.).

Το ποταμοπλοϊκό με τόν "Ελβα και Δούναβη ένώνει τή χώρα με τ' άλλα Εύρωπαϊκά κράτη.

Έμπόριο. Το έμπόριο της χώρας, κυρίως με το έξωτερικό, είναι πολύ άναπτυγμένο. Οι εξαγωγές της υπερβαίνουν τις εισαγωγές.

Έξάγει : βιομηχανικά είδη (μηχανές, όπλα), βαμβακερά και μάλλινα ύφασματα. Ξυλεία, ζάχαρη και είδη πορσελάνης και ύαλουργίας.

Εισάγει : άκατέργαστα μέταλλα, βαμβάκι, μαλλι και δημητριακά. Στην Έλλάδα έξάγει ζάχαρη, μηχανές, μετάλλια και γυαλικά είδη, κι από την Έλλάδα εισάγει καπνό, σταφίδα, σύκα, σταφύλια και δέρματα.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Μετά την έκδίωξη των Γερμανών (Σουδιτών) ό πληθυσμός της χώρας είναι περίπου 12.500.000 κάτοικοι.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οί Τσεχοσλοβάκοι είναι λαός Σλαβικής καταγωγής. Στη χώρα κατοικούν δύο φυλές. Οί Τσέχοι, πού κατοικούν τη Βοεμία και Μοραβία και είναι οί περισσότεροι, και οί Σλοβάκοι, πού κατοικούν τη Σλοβακία και είναι οί λιγώτεροι.

Οί Τσεχοσλοβάκοι είναι λαός έργατικός και φιλοπρόοδος.

Ή γλώσσα τους είναι σλαβικής καταγωγής, βαρεία και μέ πολλά σύμφωνα. Οί περισσότεροι κάτοικοι της χώρας είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Κομμουνιστική Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα της χώρας είναι ή Πράγα (950.000 κάτ.), κτισμένη στις όχθες του ποταμού Μολδαύα. Είναι ώραία πόλη μέ μεγαλοπρεπή δημόσια κτίρια, άρχαιο πανεπιστήμιο κι άλλα έπιστημονικά και καλλιτεχνικά ίδρύματα. Είναι συγκοινωνιακό, έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο.

Δεύτερη πόλη είναι τό Μπρνό (300.000 κάτ.), μεγάλο βιομηχανικό κέντρο της χώρας.

Τό Πίλσεν (200.000 κάτ.), κέντρο πολεμικής βιομηχανίας και ζυθοποιίας. Ή Μπρατισλάβα (170.000 κάτ.), λιμάνι του Δούναβη κλπ.

Άκόμη στη χώρα υπάρχουν δυό περίφημες λουτροπόλεις (θερμές πηγές), κοντά στα Μεταλλικά όρη, τό Κάρλοβπανι και τό Μάριεμπανι.

Άσκήσεις. 1) Ποιά χώρα της Κεντρικής Ευρώπης έχει τη μεγαλύτερη βιομηχανία και γιατί ; 2) Μέ ποιά χώρα της Κεντρικής Ευρώπης ή χώρα μας έχει τις μεγαλύτερες έμπορικές σχέσεις ; 3) Ποιά χώρα έχει τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση και γιατί ; 4) Ποιές είναι οί μεγαλύτερες συγκοινωνιακές άρτηρίες της Κεντρικής Ευρώπης ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Πολωνία

Εισαγωγή. Ἡ Πολωνία ἔγινε κράτος μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον. Στὸ Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον ἔπαθε τεράστιες καταστροφές, κυρίως σὲ ἀνθρώπινο ὕλικόν. Σήμερα ξανάγινε ἐλεύθερον κράτος, ἀλλὰ μετατοπίστηκαν τὰ σύνορά της καὶ δὲν εἶναι ὀριστικά. Γι' αὐτὸ θὰ ἐξετάσωμε τὴ χώρα ὅπως ἦταν προπολεμικά.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Πολωνία κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὴν Ῥωσίαν, πρὸς Δ. μετὰ τὴν Γερμανίαν, πρὸς Β. μετὰ τὴν ἀνατολικὴν Πρωσίαν καὶ Λιθουανίαν καὶ πρὸς Ν. μετὰ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ Ρουμανίαν.

Ἔχει ἔκταση 310.000 τετραγ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Πολωνία εἶναι περισσότερο πεδινὴ χώρα. Τὰ μεγαλύτερα βουνά της εἶναι οἱ βόρειες παραφυάδες τῶν *Καρπαθίων* ὄρεων, στίς ὁποῖες τὸ μεγαλύτερον ὕψος εἶναι 2.600 μέτρα.

Οἱ παραφυάδες αὐτὲς ξαπλώνονται βορειότερα καὶ σχηματίζουν τεράστιον ὄροπέδιον. Τὸ ὄροπέδιον αὐτὸ εἶναι ἡ εὐφορύτερη περιοχὴ τῆς χώρας, γιὰτὶ δέχεται τίς προσχώσεις πολλῶν ποταμῶν,

Τὸ βόρειον τμήμα τῆς Πολωνίας ἀποτελεῖ ἀπέραντη πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς γερμανικῆς.

Ἡ πεδιάδα αὐτὴ, ὅπως καὶ ἡ γερμανικὴ, εἶναι παγετωγενῆς καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι ἀμώδες μετὰ μεγάλα χαλκία, γι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐφορῆ.

Ἔτσι ἡ Πολωνία διαιρεῖται σὲ τρία τμήματα: Τὸ νότιον, ποῦ εἶναι ὄρεινόν καὶ γεμάτον δάση, τὸ κεντρικόν, ποῦ ἀποτελεῖ τεράστιον εὐφορον ὄροπέδιον καὶ τὸ βόρειον, ποῦ εἶναι τελείως πεδινό.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Πολωνίας, ὁ ὁποῖος δέχεται τὰ νερά ὄλων τῶν ποταμῶν τῆς χώρας, εἶναι ὁ *Βιστούλας*, ποῦ χύνεται στὴ Βαλτικὴ θάλασσα. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἶναι πλωτὸς καὶ τὸ χειμῶνα παγώνει.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ἡπειρωτικόν καὶ τὸ χειμῶνα κάνει πολὺ κρύον. Βροχὲς δὲν πέφτουν πολλὰς, ἀλλὰ τὰ πολλὰ χιόνια τοῦ χει-

μώνα διατηροῦν μεγάλη ὑγρασία στὴ χώρα. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἀνατολικὸ τμήμα σχηματίζονται πολλὰ ἔλη καὶ τέλματα. Γενικῶς τὸ κλίμα εἶναι ψυχρὸ καὶ ὑγιεινόν.

Ὅρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄφθονο γαιάνθρακα, ὄρυκτὸ ἄλατι, σίδηρο, ψευδάργυρο, κάλιο καὶ πετρέλαιο, κυρίως στὸ ΝΔ τμήμα καί, γι' αὐτὸ, ἡ περιοχή αὐτὴ εἶναι πυκνοκατοικημένη.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Πολωνία εἶναι περισσότερο γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα.

Στὴ βόρεια πεδιάδα παράγει μεγάλες ποσότητες σίκαλης καὶ πατάτας. Στὸ κεντρικὸ ὄροπέδιο, σιτάρι, βρώμη, κριθάρι, ζαχαρότευτλα καὶ λινάρι.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐξ ἴσου ἀναπτυγμένη. Τρέφει πολλὰ ἄλογα (τὰ περισσότερα τῆς Εὐρώπης) καὶ πολλὰ βόδια, κυρίως, γιὰ κρέας. Ἀκόμη χοίρους καὶ γιδοπρόβατα. Ἐπειδὴ παράγει πολλὰ δημητριακὰ τρέφει καὶ πολλὰ πουλερικά.

Ὅρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ χώρα παράγει πολὺ γαιάνθρακα (ἔρχεται δεύτερη στὴν Εὐρώπη) καὶ ἀρκετὲς ποσότητες σιδηρο, ὄρυκτὸ ἄλατι, ψευδάργυρο καὶ πετρέλαιο (τρίτῃ στὴν Εὐρώπη).

Βιομηχανία. Χάρη στὸν ἄφθονο γαιάνθρακα ἡ χώρα ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Κυριώτερος κλάδος εἶναι ἡ κλωστοῦφαντουργία καὶ ἡ μεταλλουργία.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἶναι ἀναπτυγμένη περισσότερο στὶς ΝΔ. περιοχές, ποὺ ὑπάρχουν τὰ μεταλλεῖα καὶ λιγώτερο στὶς ἀνατολικές.

Γενικῶς ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο ὡς καὶ ποταμοπλοϊκὸ (Βιστούλας).

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο, ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο.

Εἰσάγει ἀποικιακὰ προϊόντα (καφέ, βαμβάκι, ρύζι) καὶ μηχανές, αὐτοκίνητα κλπ.

Ἐξάγει γαιάνθρακα, μεταλλεύματα, πετρέλαιο, ξυλεῖα, ζάχαρη, κρέατα καὶ κτήνη.

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κρέατα, ξυλεῖα, δέρματα καὶ εἰσάγει καπνὰ, σταφίδα, οἶνοπνεύματα κλπ.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμὸς. Προπολεμικῶς ἡ χώρα εἶχε 32.000.000 κατοίκους. Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τὶς σφαγές καὶ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῶν Γερμανῶν, ὁ πληθυσμὸς εἶναι λιγώτερος. Ἀπογραφή 1948 : 24.500.000 κάτοικοι).

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οί Πολωνοί είναι σλαβικής καταγωγής. Στη χώρα όμως μένουν και πολλοί Γερμανοί, Ρώσοι και Έβραιοί.

Ἡ γλώσσα των είναι σλαβικό ἰδίωμα.

Οί περισσότεροι Πολωνοί είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας είναι *Κομμουνιστική Δημοκρατία*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας είναι ἡ *Βαρσοβία* (1.300.000 κάτ.), ἡ ὁποία ἔπαθε τίς μεγαλύτερες καταστροφές ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ σήμερα ὁ πληθυσμὸς τῆς είναι μόνον 700.000 κάτοικοι.

Εἶναι κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Βιστούλα καὶ εἶναι βιομηχανικό καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ *Λότζ* (600.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο βιομηχανικὸ κέντρο τῆς χώρας, τὸ *Πόζεν* (350.000 κάτ.) καὶ ἡ *Κρακοβία* (350.000 κάτ.), ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς χώρας.

2. Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Ρωσία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὴν Κασπία θάλασσα, πρὸς Β. βρέχεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανὸν, πρὸς Δ. συνορεύει μετὰ τὴ Φινλανδία, βρέχεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ συνορεύει μετὰ τὴν Πολωνία καὶ τὴ Ρουμανία, καὶ πρὸς Ν. μετὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ τὸν Καύκασον.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ἔχει ἔκταση 6.000.000 τετρ. χλμ. καὶ 140.000.000 κατοίκους. Ὁλόκληρη ἡ Ρωσία, Εὐρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατικὴ, ἔχει ἔκταση 22.000.000 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸν 200.000.000 περίπου κατοίκους.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Τὸ μεγαλύτερον βουνὸ τῆς χώρας εἶναι ὁ *Καύκασος* (5.560 μ.), τὸ ὑψηλότερον τῆς Εὐρώπης, ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον ὡς τὴν Κασπία θάλασσα. Τὰ *Οὐράλια* ὄρη (1.600 μ.), τεράστια σὲ μῆκος ὄροσειρά. Τὰ ὄρη τῆς *Κριμαίας* (1.700 μ.), καὶ τὰ *Καρπάθια*.

Ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ρωσίας, ὅπως βλέπομε, βρίσκονται στὰ σύνορα τῆς χώρας.

Τὸ ὑπόλοιπον μέρος ἀποτελεῖ τεράστια σὲ ἔκταση πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς βόρειας Εὐρωπαϊκῆς, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Πυρρηναία.

Ποταμοί. Ἡ ἀπέραντη πεδιάδα τῆς Ρωσίας σχηματίζει πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς. Στὸ Β. Παγωμένον ὠκεανὸν χύνονται ὁ *Πεισχόρας* καὶ ὁ *Δουίνας*. Στὴ Βαλτικὴ θάλασσα ὁ *Δύνας* καὶ ὁ *Νιέμεν*. Στὸν Εὐξείνιον Πόντον ὁ *Δνεπίστερος*, ὁ *Δτείπερος*, καὶ ὁ *Δόν*. Καὶ στὴν Κασπία θάλασσα ὁ *Βόλγας* ὁ μεγαλύτερος τῆς Εὐρώπης (3400 χλμ. μῆκος) καὶ ὁ *Οὐράλης*.

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Μεγάλον τμήμα τῆς Ρωσίας δὲν βρέχεται

από θάλασσα. Πρὸς Β. ὁ Β. Παγωμένος ὠκεανὸς σχηματίζει τὴ *Λευκὴ θάλασσα* καὶ τὴ χερσόνησο *Κόλα*. Οἱ ἄκτεις εἶναι χαμηλές, δὲν σχηματίζουν καλὰ λιμάνια κι ἀκόμη, τὸν περισσότερο καιρὸ, ἡ θάλασσα εἶναι παγωμένη.

ΒΔ. ἔχει τὴ Βαλτικὴ θάλασσα, ποὺ ἔχει κι αὐτὴ τὸ μειονέκτημα νὰ παγῶνι πολλοὺς μῆνες τὸ χειμῶνα.

Στὸ Ν. μέρος ἔχει τὸν Εὐξεινο Πόντο, ποὺ σχηματίζει τὴ χερσόνησο τῆς *Κριμαίας* καὶ ὠρισμένα καλὰ λιμάνια. Ὅμως κι αὐτὴ ἡ θάλασσα εἶναι κλεισμένη καὶ δὲν ἐπικοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μὲ κανέναν ὠκεανό.

Ἡ *Κασπία θάλασσα* εἶναι λίμνη, ἄσχετο ἂν εἶναι τεράστια σὲ ἔκταση καὶ ἔχει μεγάλο βάθος (1900 μ.). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ρωσία ποτὲ δὲν ἔγινε μεγάλη ναυτικὴ δύναμη.

Κλίμα. Ἄν ἐξαιρέσωμε τὴ νότια ἀκτὴ τῆς Κριμαίας, ποὺ ἔχει κλίμα εὐκράτο, ὀλόκληρη ἡ Ρωσία ἔχει κλίμα *ἡπειρωτικό*, μὲ ψυχρότατο χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ Ρωσικὴ χώρα ἔχει τεράστια ἔκταση ἀπὸ Ν. πρὸς Β. (40°—65° παράλληλος), τὸ κλίμα εἶναι διαφορετικό. Γι' αὐτὸ τὴ Ρωσία τὴ διαιροῦμε σὲ 4 ζώνες ἀπὸ ἀποψη κλίματος καὶ βλαστήσεως.

1) Ζώνη *Τούντρας*. Αὐτὴ ἡ ζώνη βρίσκεται κοντὰ στὰ παράλια τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι ἄδεντρη καὶ γεμάτη τέλματα. Τὸ ψυχὸς εἶναι δριμύτατο, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 8—9 μῆνες καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιός.

2) Ζώνη τοῦ *Δάσους*. Ἡ ζώνη αὐτὴ βρίσκεται νοτιώτερα καὶ φθάνει μέχρι τῆς Μόσχας. Ἡ πεδιάδα αὐτὴ, ἐπειδὴ εἶναι παγετωγενῆς, εἶναι ἀμμώδης κι εὐκόλα φύονται δέντρα (πεῦκα καὶ ἔλατα). Γι' αὐτὸ ἡ ζώνη αὐτὴ σκεπάζεται ἀπὸ ἀπέραντο δάσος, ποὺ δὲν περιορίζεται στὴν Εὐρώπαική, ἀλλὰ ἐκτείνεται σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀσιατικὴ Ρωσία. Στὴ ζώνη αὐτὴ τὸ ψυχὸς εἶναι μεγάλο, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 6—7 μῆνες καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶναι μᾶλλον ἀραιός.

3) Ζώνη τῶν *σιελλῶν*. Ἡ ζώνη αὐτὴ εἶναι ἡ νοτιώτερη καὶ φθάνει ὡς τὸν Εὐξεινο Πόντο καὶ τὴν Κασπία θάλασσα. Τὴ ζώνη αὐτὴ τὴ χωρίζομε σὲ δύο ζώνες, στὴ ζώνη τῆς *μαύρης στέππας* καὶ στὴ ζώνη τῆς *φαιῆς στέππας*. Ἡ ζώνη τῆς *μαύρης στέππας* (χῶμα μαῦρο) εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ρωσίας ἀπὸ τὰ Καρπάθια ὡς τὰ Οὐράλια ὄρη, εἶναι εὐφορώτατη γῆ καὶ παράγει ἄφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Στὴ ζώνη αὐτὴ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικό, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 5-6 μῆνες, τὸ καλοκαίρι εἶναι θερμὸ καὶ εἶναι τὸ πιὸ πυκνοκατοικημένο μέρος. Στὴ ζώνη αὐτὴ ὑπάρχουν δάση ἀπὸ φυλλοβόλα δέντρα, βαλανιδιές, ὄξυες καὶ *σημιίδες*, τὸ ἔθνικὸ δέντρο τῶν Ρώσων.

4) Ζώνη τῆς *φαιῆς στέππας* (χῶμα φαιό). Βρίσκεται στὸ νότιο τμήμα, μεταξὺ *Ἀζοφικῆς* καὶ *Κασπίας* θάλασσας. Ἡ φαιὰ γῆ εἶναι ἄγονη καὶ ἄδεντρη.

Βροχές στη Ρωσία δὲν πέφτουν πολλές. Οἱ περισσότερες πέφτουν σὸ δυτικὸ τμήμα καί, ὅσο προχωροῦμε ἀνατολικά, γίνονται λιγώτερες.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ Ρωσία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ περισσότερο χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, παρὰ βιομηχανικὴ. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ γεωργία ἀναπτύχθηκε περὶ σσότερο καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται μὲ μηχανικὰ μέσα κι ἐπιστημονικὸ τρόπο.

Ἡ παραγωγή δημητριακῶν εἶναι τεράστια. Παράγει τὸ 1/2 τῆς παραγωγῆς κόσμιας παραγωγῆς,

τὴν πρώτη θέση κατέχει τὸ σιτάρι καὶ ἀκολουθοῦν ἡ σίκαλη, ἡ βρώμη καὶ τὸ καλαμπόκι. Τεράστια εἶναι καὶ ἡ παραγωγή τῆς πατάτας. Εἶναι ἡ πρώτη τοῦ κόσμου. Ἀκόμη παράγει ζαχαρότευτλα, βαμβάκι, λινάρι καὶ φρούτα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐξ ἴσου ἀναπτυγμένη σ' ὅλη τὴ χώρα. Τρέφουν ἄλογα, βόδια, πρόβατα καὶ χοίρους.

Ἄλγεια. Ἡ ἄλγεια εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη, γιατί καὶ οἱ λίμνες καὶ ποταμοὶ τῆς χώρας ἔχουν ἄφθονα ψάρια. Περιφημο εἶναι τὸ *ρωσικὸ χαβιάρι*, ποὺ φτιάχνεται ἀπὸ τ' αὐτὰ ψαριῶν τῆς Κασπίας θάλασσας.

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ Ρωσία ἔχει ἀπέραντα δάση, ἀπὸ τὰ ὅποια βγάξει μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ἀκόμη στὰ δάση αὐτὰ ὑπάρχει ἄφθονο κυνήγι ἀγρίων ζῶων μὲ πολύτιμο δέρμα (πολικὲς ἀλεπούδες καὶ διάφορα εἶδη ἰκτιδῶν, ἐρμίνες κλπ.), ποὺ φέρνει ἀρκετὸ εἰσόδημα.

Ὄρυκτος πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄφθονα ὄρυκτὰ καὶ μέταλλα: γαιάνθρακα, πετρέλαιο, χρυσό, πλατίνα, σίδηρο, βωξίτη, ψευδάργυρο, κασίτερο, χαλκό, μόλυβδο κλπ.

Βιομηχανία. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ βιομηχανία τῆς χώρας ἔλαβε μεγάλη ἀνάπτυξη. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες εἶναι ἡ *μεταλλουργία*, ἡ *κλωστοῦφαντουργία*, ἡ *βιομηχανία χημικῶν προϊόντων* (συνθετικὸ καουτσούκ, συνθετικὴ βενζίνη κλπ.) ἡ *ζαχαροποιία*, ἡ *ξυλουργία* κλπ.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἶναι καλὴ, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὴ, γιὰ τὴν ἔκταση τόσο μεγάλης χώρας. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο ἀραιὸ καὶ τὸ ὁδικὸ δίκτυο ἀκόμη ἀραιότερο. Ἡ ποταμοπλοία ἀναπτύχθηκε μὲ τίς διώρυγες μεταξὺ τῶν ποταμῶν καί, ἔτσι, ἐπικοινωνεῖ ὁ Εὐξείνιος Πόντος μὲ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖ μόνον μεγάλα κέντρα.

Ἐμπόριο. Ἡ Ρωσία ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, πετρέλαιο καὶ ξυλεία.

Εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανές, ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα) καὶ ἀποικιακὰ προϊόντα, καφέ, τσάι, καουτσούκ κλπ.

Είκ. 41. ΡΩΣΙΑ, Μόσχα. Το Κρεμλίνο.

Προπολεμικῶς στήν Ἑλλάδα ἔστειλε δημητριακοὺς καρπούς, ξυλεία καὶ πετρέλαιο κι ἔπαιρνε καπνὸ, σταφίδα, ἔλιες καὶ λάδι.

Πολιτικὴ περιγραφή

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας τὸ ἀποτελοῦν οἱ *Ρῶσοι*. Στὰ παράλια τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ ζοῦν οἱ *Λάπωνες* καὶ οἱ *Σαμογέτες*. Κοντὰ στὴ Βαλτικὴ θάλασσα οἱ Ρῶσοι λέγονται *Λευκορῶσοι*. Ὑπάρχουν κι ἐλάχιστοι Γερμανοί, Ρουμάνοι, Ἀρμένιοι κι Ἑβραῖοι.

Ὅλοι οἱ Ρῶσοι εἶναι *Σλάβοι*, πού ἀναμίχθηκαν μὲ Μογγόλους καὶ Τατάρους.

Οἱ Ρῶσοι ὀμιλοῦν τὴ ρωσικὴ γλῶσσα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κατάγονται ὅλες οἱ ἄλλες σλαβικές. Ἀπὸ ἀποψη θρησκείας ὅλοι οἱ Ρῶσοι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι μὲ δικὸ τους Πατριάρχη.

Πολίτευμα. Ἡ Ρωσία εἶναι *Ομοσπονδία Δημοκρατιῶν* καὶ λέγεται *Ἐνωση Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν*. Στὴν πραγματικότητα ὅμως εἶναι δικτατορία τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Διαιρεῖται σὲ 17 μικρότερες δημοκρατίες, πού ὅλες ὅμως διευθύνονται ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη Ρωσικὴ Δημοκρατία.

Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο ἡ Ρωσία ἐνσωμάτωσε στὸ κράτος της καὶ τὶς τρεῖς μικρές Δημοκρατίες τῆς Λευκορωσίας (*Ἐσθονία, Λεττονία καὶ Λιθουανία*)

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι η Μόσχα (7.000.000 κάτ.), μεγάλο πολιτικό, βιομηχανικό, εμπορικό και πνευματικό κέντρο της χώρας. Σ' αυτήν υπάρχει το μεγάλο ανάκτορο των Τσάρων της Ρωσίας, που λέγεται *Κρεμλίνο*.

Δεύτερη πόλη είναι το *Λένινγκραντ* (3.200.000 κάτ.), ή άλλοτε *Πειτρούπολη*, παλιά πρωτεύουσα των Τσάρων.

Είναι χτισμένη στο *Φιννικό* κόλπο, είναι ωραία πόλη και μεγάλο βιομηχανικό κέντρο.

Το *Κίεβο* (850.000 κάτ.), η πόλη με τις περισσότερες εκκλησίες.

Η *Οδησός* (600.000 κάτ.), ο πρώτος λιμένας στον Εύξεινο Πόντο. Σ' αυτήν άλλοτε έμεναν πολλοί Έλληνες κι εκεί ιδρύθηκε η *Φιλική Έταιρία*.

Το *Χάρκοβο* (800.000 κάτ.), κέντρο βιομηχανίας.

Η *Σεβαστούπολη* (200.000 κάτ.), μεγάλος πολεμικός ναύσταθμος στην Κριμαία.

Το *Μπακόν* (800.000 κάτ.), κέντρο πετρελαίου στη Κασπία θάλασσα.

Η Ρωσία έχει πάνω από 50 πόλεις με 100—500 χιλ. κατοίκους.

3. Φινλανδία

Εισαγωγή. Η Φινλανδία έγινε κράτος μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.

Θέση — Όρια — Έκταση Η Φινλανδία βρίσκεται ανάμεσα στη Σκανδιναβική χερσόνησο και στη Ρωσία.

Συνορεύει προς Α. με τη Ρωσία, προς Δ. με τη Σουηδία, προς Β. με τη Νορβηγία και προς Ν. βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα.

Έχει έκταση 340.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσική περιγραφή

Η Φινλανδία είναι μια περίεργη χώρα. Το έδαφος της αποτελείται από πολλά μικρά γρανιτώδη ύψωματα, που δέν υπερβαίνουν τα 500—1000 μέτρα.

Ανάμεσα σ' αυτά σχηματίζονται κοιλάδες, που τα χαμηλότερα μέρη των είναι λίμνες.

Υπάρχουν στη χώρα περισσότερες από 3.000 λίμνες μικρές και μεγάλες. Γι' αυτό, η Φινλανδία ονομάζεται «*Χώρα των λιμνών*». Τα 2/3 της χώρας είναι σκεπασμένα με δάση από κωνοφόρα δέντρα. Το υπόλοιπο έδαφος είναι βαλτότοποι και άγονα μέρη.

Οι άκτες της Φινλανδίας σχηματίζουν πολλές κολπώσεις και καλά λιμάνια. Γύρω στις άκτες υπάρχουν πάρα πολλά νησάκια, που οι Φινλανδοί τα λένε *σέρες*.

Εικ. 42. Ήλσινκι, ή πρωτεύουσα τής Φινλανδίας.

Τό κλίμα τής χώρας είναι ήπειρωτικό, με δριμύτατο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Τό χαρακτηριστικό ζώο τής χώρας είναι ο *τάρανδος*.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. "Αν και τό έδαφος είναι άγονο, οί κάτοικοι κάνουν έντατική καλλιέργεια και παράγουν σιτάρι, σίκαλη, λινάρι και

πατάτες. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη, γιατί ἡ χώρα ἔχει ἄφθονα λιβάδια. Τρέφουν ἄλογα, βόδια, πρόβατα καὶ χοίρους. Περισσότερα ὅμως εἰσοδήματα φέρνουν ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ξυλείας καὶ ἡ ἄλλεια.

Βιομηχανία. Χάρη στὴν ἄφθονο ξυλεία καὶ στὴν παραγωγή ἠλεκτρικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις ἔχουν ἀναπτυγμένη βιομηχανία χαρτοποιίας.

Συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι ἀραιὸ καὶ τὸ ὁδικὸ περιορισμένο.

Ἐμπόριο. Εἰσάγουν βιομηχανικὰ προϊόντα, σιτάρι καὶ ἀποικιακὰ καὶ ἐξάγουν ξυλεία, χαρτὶ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμὸς—Γλώσσα—Θρησκεία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 4.000.000 κάτοικοι. Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι λαὸς *Φιννικής* καταγωγῆς. Τὰ 20% τῶν κατοίκων εἶναι Σουηδοί.

Ἡ γλώσσα των μοιάζει με τὴν Οὐγγρική καὶ Τουρκική. Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι Διαμαρτυρόμενοι στὸ Θρήσκευμα. Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι λαὸς μορφωμένος καὶ πολιτισμένος καὶ ἀγαπᾷ πολὺ τὸν ἀθλητισμὸ.

Πολίτευμα. Ἡ Φινλανδία εἶναι κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Ἑλσίνκι* (375.000 κάτ.), οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Ἀσκήσεις : 1) Ποιὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ; 2) Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Ρωσίας ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Θέση — "Όρια — "Εκταση. Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος βρίσκεται στὸ βόρειο τμήμα τῆς Εὐρώπης καὶ εἶναι ἡ *μεγαλύτερη χερσόνησος*.

Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὴν Φινλανδία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν τοῦ Κατεγάκη καὶ Σκαγεράκη. Πρὸς Β. ἀπὸ τὸ Β. Παγωμένον Ὦκεανὸν καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

"Ἐχει ἕκταση 770.000 τετρ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη — Πεδιάδες. Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος ἔχει μιὰ μεγάλη ὄροσειρά, τὴν *Σκανδιναυικὴν Ἄλπειν*, ποὺ ἐκτείνονται στὸ ΒΔ. τμήμα τῆς καὶ ἔχουν ὕψος 2.550 μ. Τὸ ἀνατολικὸ τμήμα εἶναι πεδινόν. Ἀποτελεῖ τὸ *Βαλτικὸν ὄροπέδιον*, τὸ ὁποῖον ὀλοένα κατέρχεται καὶ καταλήγει στὸ ΝΑ. τμήμα ποὺ εἶναι τελειῶς πεδινόν.

Οἱ Σκανδιναυικαὶ Ἄλπειν καὶ κυρίως τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον εἶναι κατάφυτο μετὰ δάση ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα.

Ποταμοὶ — Λίμνες. Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος σχηματίζει πολλοὺς μικροὺς ποταμούς, ποὺ χύνονται ὅλοι πρὸς τὸ Ν. καὶ Α. τμήμα. Λίμνες ὑπάρχουν πολλὰ, κυρίως στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς χώρας. Οἱ λίμνες αὐτὰς εἶναι ὑπολείμματα παγετώνων, ποὺ ἄλλοτε σκέπαζαν ὀλόκληρην τὴν χώραν, ὅπως εἶπαμε καὶ στὴν Φινλανδία.

Οἱ μεγαλύτερες λίμνες εἶναι ἡ *Βέννερ*, ἡ *Βέτερ*, ἡ *Γιάλμαρ* καὶ ἡ *Μέλαρ*.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ ἀκτὲς τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου παρουσιάζουν τὴν μεγαλύτερη κολπώσιν. Οἱ δυτικαὶ ἀκτὲς, στὴν ὁποίαν φθάνει ἡ ὄροσειρά, πέφτουν ἀπὸτομα καὶ σχηματίζουν βαθεῖς καὶ στενοὺς κόλπους, τὰ περίφημα *φιόρδ*.

Τὰ φιόρδ αὐτὰ προχωροῦν βαθιὰ μέσα στὴν ξηρὰ καὶ πολλὰς φορὰς διακλαδίζονται σὲ μικρότερα. Παρουσιάζουν ἄγρια μεγαλόπρεπὴ θέα, γιὰ τὰ βουνὰ ὑψώνονται ἀπὸτομα ἀπὸ τὴν θάλασσαν (500—1000 μ.).

"Ἄλλοτε τὰ φιόρδ ἦταν στενὰς κοιλάδες, ποὺ σιγά-σιγά ἔπαθαν

διάβρωση από τὰ νερά τῆς θάλασσας καὶ τελικὰ σκεπάστηκαν ἀπ' αὐτή.

Γι αὐτό, γύρω στὰ παράλια αὐτά, ὑπάρχουν ἄπειρα μικρὰ νησάκια, τελείως ἀκατοίκητα, πού ἄλλοτε, ἀσφαλῶς θὰ ἦταν ἐνωμένα μὲ τὴν ξηρά.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου παρουσιάζει διαφορές. Τὰ δυτικά παράλια, ἐπειδὴ δέχονται τὴν ἐπίδραση τοῦ ρεύματος τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, ἔχουν κλίμα ἥπιο καὶ ὑγρό.

Οἱ κορυφές τῶν Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων στὸ ἐσωτερικὸ σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια καί, ὅσο προχωροῦμε ἀνατολικά, τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ἠπειρωτικό.

Ὁ χειμώνας εἶναι δριμύτατος καὶ ἡ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ ὁ Βοθνικός κόλπος παγώνουν.

Βροχές πέφτουν περισσότερες στὸ δυτικὸ τμήμα. Στὸ ἀνατολικό, ἐπειδὴ οἱ Σκανδιναυικὲς Ἄλπεις ἐμποδίζουν τοὺς ΒΔ. ἀνέμους, οἱ βροχές εἶναι λιγώτερες. Γενικῶς ὅμως τὸ κλίμα εἶναι *πολὺ ὑγρὸ*.

Διαίρεση τῆς χερσονήσου

Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσονήσος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κράτη. Ἀπὸ τὴ *Νορβηγία* καὶ τὴ *Σουηδία*.

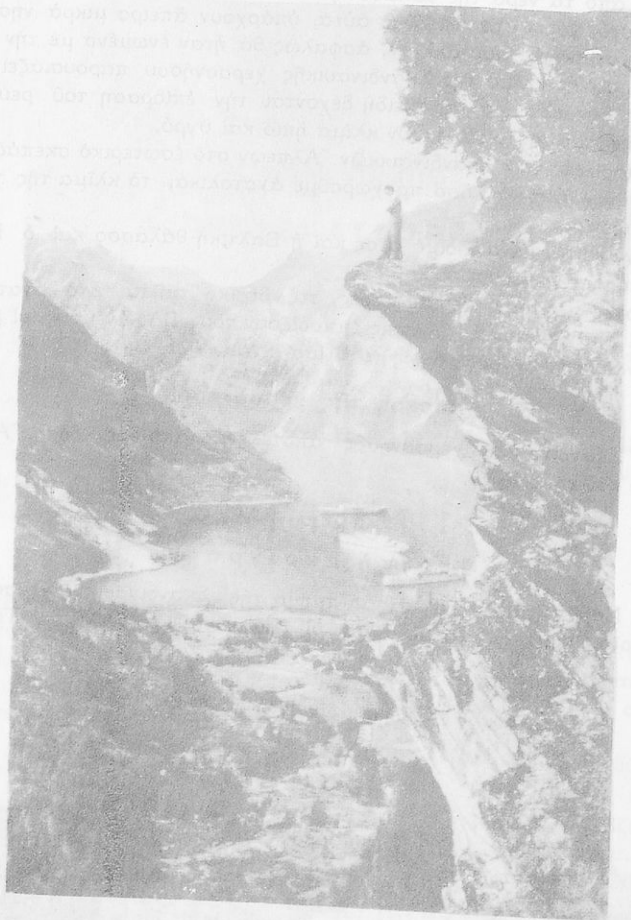
1. Νορβηγία

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ Δ. τμήμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, στὸ ὁποῖο, κυρίως, ξαπλώνονται οἱ Σκανδιναυικὲς Ἄλπεις. Τὸ μόνο

Εἰκ. 42. Ὁσλο, πρωτεύουσα τῆς Νορβηγίας.

Εικ. 44. Χαρακτηριστικό «φιόρδ» της Νορβηγίας.

πεδινό μέρος βρίσκεται στο ΝΑ. άκρο της χώρας. Άρα ή Νορβηγία είναι χώρα όρεινή.

Οικονομική περιγραφή

Ή γεωργία είναι ελάχιστα αναπτυγμένη, γιατί τó έδαφος είναι τελείως όρεινό.

Ή κτηνοτροφία είναι περισσότερο αναπτυγμένη. Τρέφουν βόδια και

πρόβατα. Ἡ ἀλιεία καὶ ἡ δασοκομία (ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν) εἶναι οἱ κυριώτεροι κλάδοι, ποὺ φέρνουν στὴ χώρα μεγάλον ἐθνικὸ πλοῦτο.

Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρὴ καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴ χαρτοποιΐα καὶ τὴν παρασκευὴ διατηρημένων ψαριῶν (ρέγγες, βακαλάος καὶ μουρουνέλαιο).

Ὁρυκτὸ πλοῦτο ἔχει ἐλάχιστο ἢ χώρα. Ὑπάρχει μόνον νικέλιο.

Ἡ ναυτιλία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς χώρας εἶναι μεγάλος (2000 πλοῖα).

Συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι μικρὸ (4000 χλμ) καὶ τὸ ὁδικὸ τελείως ἀνύπαρκτο. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ γίνεται μὲ τὰ πλοῖα.

Ἐμπόριο. Ἡ χώρα εἰσάγει δημητριακὰ, μηχανές, μεταλλεύματα καὶ ὑφάσματα καὶ ἐξάγει χαρτί, νικέλιο, παστά ψάρια καὶ *μουρουνέλαιο*.

Πολιτικὴ περιγραφή

Ἔχει ἔκταση 325.000 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 3.200.000 κατοίκους. Οἱ Νορβηγοὶ ἀνήκουν στὴν *Γερμανικὴ* φυλὴ καὶ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Σουηδοὺς. Ὁμιλοῦν δική τους γλῶσσα καὶ εἶναι ὅλοι Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Ἡ χώρα ἔχει πολίτευμα Συνταγματικῆς Βασιλείας.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Ὄσλο* (400.000 κάτ.), τὸ οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Τὸ *Μπέργκεν* (100.000 κάτ.) καὶ τὸ *Τρόνγκεμ* (60.000 κάτ.).

2. Σουηδία

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Σουηδία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς χερσονήσου καὶ εἶναι χώρα μᾶλλον πεδινή.

Τὸ Δ. τμήμα τῆς χώρας ἀποτελεῖ τὸ *Βαλτικὸ ὄροπέδιο* (ὑψους 400 — 600 μ.), τὸ ὁποῖο εἶναι σκεπασμένο μὲ ἀπέραντα δάση κωνοφόρων δέντρων. Τὸ ΝΑ. τμήμα, εἶναι τελείως πεδινὸ καὶ εὐφορο, γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ τὶς προσχώσεις τῶν πολλῶν μικρῶν ποταμῶν τῆς.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Τόσο ἡ γεωργία, ὅσο καὶ ἡ κτηνοτροφία, εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένες παρὰ στὴ Νορβηγία. Στὶς εὐφορες νότιες πεδιάδες τῆς παράγονται δημητριακοὶ καρποί, πατάτες καὶ ζαχαρότευτλα. Στὰ πολλὰ λιβάδια τρέφονται ἀγελάδες καὶ πρόβατα.

Δασοκομία. Χάρη στὰ ἀπέραντα δάση τῆς βγάζει μεγάλες ποσότητες ἐκλεκτῆς ἔξυλης.

Ὁρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Σουηδία ἔχει μεγάλο ὀρυκτὸ πλοῦτο σὲ γαιάνθρακα, σίδηρο καὶ ψευδάργυρο.

Βιομηχανία. Χάρη στὸ γαιάνθρακα καὶ στὴν ἠλεκτρικὴν ἐνέργεια

από τις ύδατοπτώσεις, ή χώρα έχει αναπτυγμένη βιομηχανία. Κατασκευάζει μηχανές, γυαλικά είδη, χαρτί και προπάντων *σπίρτα*, πού είναι, σχεδόν, *μονοπάλιο της Σουηδίας*.

Συγκοινωνία. Έχει καλό σιδηροδρομικό δίκτυο (17.000 χλμ.) και μεγάλο έμπορικό στόλο.

Έμπόριο. Η Σουηδία είναι πλούσιο κράτος. Οι εξαγωγές της υπερβαίνουν τις εισαγωγές.

Έξάγει μηχανήματα, ξυλεία, χαρτί, σπύρτα και μεταλλεύματα σιδήρου.

Εισάγει άνθρακα, καουτσούκ, πετρέλαιο κλπ.

Στη χώρα μας εξάγει ξυλεία, σπύρτα, χαρτί και μηχανές και εισάγει καπνό και σταφίδα.

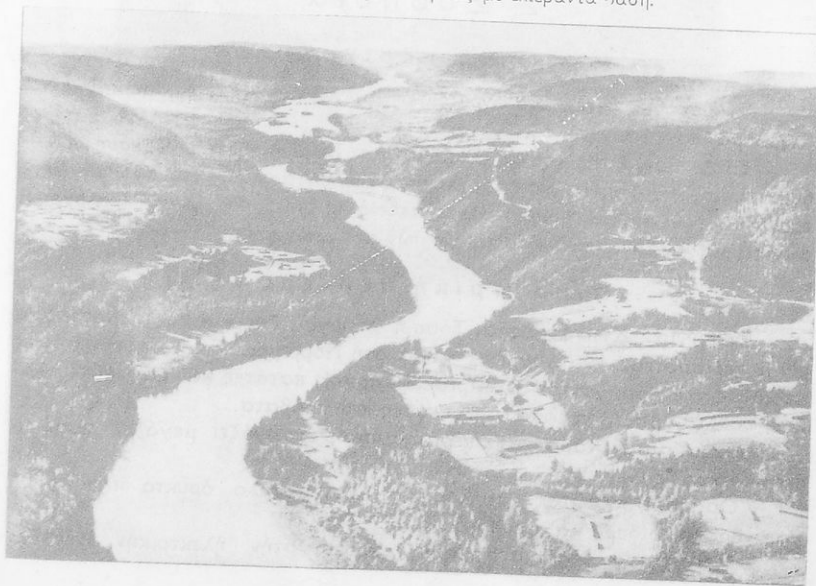
Πολιτική περιγραφή

Έκταση—Πληθυσμός. Η Σουηδία έχει έκταση 450.000 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 7.000.000 κατοίκους.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οι Σουηδοί ανήκουν στη *Τευτονική* φυλή. Είναι άνθρωποι μορφωμένοι κι έχουν προπάντων ψυχικό πολιτισμό. Άσχολούνται πολύ με τόν άθλητισμό και ή *Σουηδική γυμναστική* διδάσκεται σ' όλον τόν κόσμο.

Η Σουηδία είχε την εύτυχία νά μη λάβη μέρος και στους δυό Παγκόσμιους πολέμους και γι' αυτό δέν ανάκόπηκε ό πολιτισμός της.

Είκ. 45. Τοπίο της Σουηδίας με άπέραντα δάση.

Εικ. 46. Στοκχόλμη, πρωτεύουσα της Σουηδίας.

Οι Σουηδοί μιλούν τή σουηδική γλώσσα καί εἶναι ὄλοι Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Τό πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι Συνταγματική Βασιλεία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Στοκχόλμη* (750.000 κάτ.). Εἶναι ὁμορφὴ πόλι χτισμένη πάνω σέ πολλὰ νησάκια καί γι' αὐτό λέγεται ἡ «*Βενετία τοῦ Βορῶν*». Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Γκότεμπεργκ* (350.000 κάτ.) καί ἡ *Ὄσνῶλα*, μὲ περίφημο πανεπιστήμιο.

Λ α π ω ν ί α

Στὸ βόρειο ἄκρο τῆς Νορβηγίας, Σουηδίας καί Φινλανδίας ζεῖ μιὰ περιέργη φυλὴ ἀνθρώπων, οἱ *Λάπωνες*. Οἱ Λάπωνες 160.000 περίπου, εἶναι λαὸς ἀμόρφωτος, ἀπολίτιστος καί στή μορφή μᾶλλον ἀσχημος. Ζοῦν σέ καλύβες, τὶς ὁποῖες κατασκευάζουν μὲ πάγους καί ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τους εἶναι τὸ ψάρεμα.

Τὸ μόνο ζῶο, ποῦ ζεῖ στὰ μέρη αὐτά, εἶναι ὁ *τάρανδος*, τὸ ἀγαπητὸ ζῶο τῶν Λαπώνων. Αὐτὸ μεταχειρίζονται γιὰ ὄλες τὶς δουλειές των. Τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς μεταφορικὸ μέσο, τὸν τρέφουν γιὰ τὸ γάλα καί τὸ κρέας του καί, ἀπὸ τὸ δέρμα του, κατασκευάζουν ἐνδύματα καί ὑποδήματα.

Β' ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΓΙΟΥΤΛΑΝΔΗΣ

Δ α ν ί α

Εισαγωγή. Παλιότερα ή Δανία ήταν μεγάλο κράτος και κατείχε τη *Σκανδιναβική* χερσόνησο, τη νήσο *Γροιλανδία*, τη νήσο *Ίσλανδία* και πολλά νησιά στον Άτλαντικό ωκεανό. Σήμερα περιορίστηκε μόνο στη χερσόνησο της *Γιουτλάνδης*.

Θέση—Όρια—Έκταση. Η Δανία βρίσκεται στα βόρεια της Γερμανίας, ανάμεσα στη Βόρειο και Βαλτική θάλασσα. Προς Α. βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα, προς Δ. από τη Βόρειο θάλασσα, προς Β. από τον πορθμό του Κατεγάκη και Σκαγεράκη και προς Ν. συνορεύει με τη Γερμανία.

Η Δανία αποτελείται από τη χερσόνησο της *Γιουτλάνδης* και από 380 νησιά, που τα μεγαλύτερα είναι ή *Σχελάνδη*, ή *Φιονία* και ή *Λεολάνδη*. Έχει έκταση 43.000 τετ. χιλιόμετρα.

Φ υ σ ι κ ή π ε ρ ι γ ρ α φ ή

Όρη—Πεδιάδες. Η κυρίως Δανία και τα νησιά της δεν παρουσιάζουν κανένα βουνό κι αποτελούν μία συνεχή πεδιάδα. Τα μεγαλύτερα ύψώματα στη χώρα δεν υπερβαίνουν τα 170 μέτρα.

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Οι δυτικές ακτές δεν σχηματίζουν καλούς όρμους και είναι γεμάτες ύφάλους. Οι ανατολικές σχηματίζουν πολλές κολπώσεις κι αρκετά φυσικά λιμάνια.

Κλίμα. Το κλίμα της χώρας είναι *ωκεάνειο* και πολύ *ύγρό*.

Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ή π ε ρ ι γ ρ α φ ή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Η Δανία είναι καθαρά γεωργική και κτηνοτροφική χώρα. Παράγει δημητριακά (βρώμη, σιτάρι, κριθάρι, σίκαλη), πατάτες και ζαχαρότευτλα.

Τρέφει, μ' έπιστημονικόν τρόπο πολλά ζῶα, ἀγελάδες, χοίρους και πουλερικά.

Βιομηχανία. Δεν έχει, παρά εκείνη που άσχολείται με τα γεωργικά και κτηνοτροφικά είδη.

Συγκοινωνία. Έχει πυκνό σιδηροδρομικό και όδικό δίκτυο καθώς και άτμοπλοϊκό με το έξωτερικό.

Έμπόριο. Εισάγει βιομηχανικά είδη (μηχανές, ύφασματα), δημητριακά και άποικιακά προϊόντα και γαιάνθρακα.

Έξάγει ζῶα και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Εικ. 47. Κοπεγχάγη, πρωτεύουσα της Δανίας.

Ἡ Δανία στέλνει στὴν Ἑλλάδα κονσερβοποιημένα κρέατα καὶ ψάρια, τυρί, διάφορους σπόρους λαχανικῶν, σιταριῶν καὶ πατάτας καὶ παίρνει ἀπ' αὐτὴν καπνό, ξηροὺς καρπούς, μαστίχα, κρασιᾶ κλπ.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμὸς—Λαὸς—Γλῶσσα. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 4.000.000 κάτοικοι. Ὁ λαὸς εἶναι *τευτονικῆς* καταγωγῆς καὶ ἡ γλῶσσα του *τευτονική*.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ Βασιλεία.

Πόλεις. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα *Κοπεγχάγη* (950.000 κάτ.), δὲν ἔχει ἄλλες μεγάλες πόλεις, γιατί εἶναι καθαρῶς γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα.

Ἀσκήσεις : 1) Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Νορβηγίας, Σουηδίας καὶ Δανίας ; 2) Μὲ ποιὰ χώρα τῆς Βόρειας Εὐρώπης ἡ χώρα μας ἔχει τὶς μεγαλύτερες ἐμπορικὲς σχέσεις ; 3) Γιατί οἱ Σκανδιναβοὶ εἶναι οἱ καλύτεροὶ ἀθλητὲς τοῦ κόσμου ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η Ε Λ Λ Α Δ Α

Θέση—Όρια — Έκταση. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς νότιας Εὐρώπης καὶ κατέχει τὸ Ν. τμήμα τῆς βαλκανικῆς Χερσονήσου.

Ἡ Ἑλλάδα συνορεύει ΒΑ. μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη (Τουρκία) καὶ Α. βρέχεται ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴν Ἀλβανία, Γιουγκοσλαυία καὶ Βουλγαρία. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα. Ἔχει ἔκταση περίπου 133.000 τετρ. χιλίόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Ἑλλάδα φυσικὰ διαιρεῖται σὲ *ἠπειρωτικὴ* καὶ *νησιωτικὴ* Ἑλλάδα.

Ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα διαιρεῖται σὲ 6 διαμερίσματα: 1) *Πελοπόννησο*. 2) *Στερεὰ Ἑλλάδα*, 3) *Θεσσαλία*, 4) *Ἡπειρο*, 5) *Μακεδονία*, καὶ 6) *Δυτικὴ Θράκη*.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα διαιρεῖται σὲ 5 διαμερίσματα: 1) *Νησιά τοῦ Ἰονίου πελάγους*. 2) *Κρήτη*, 3) *Κυκλάδες*, 4) *Νησιά τοῦ Αἰγαίου Πελάγους* καὶ 5) *Δωδεκάνησα*.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Ἡ Ἑλλάδα βρέχεται ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς τῆς (ἀνατολική, νότια καὶ δυτικὴ) ἀπὸ θάλασσα καὶ παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία σὲ κόλπους, ἀκρωτήρια καὶ χερσονήσους.

Κόλποι. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι: Ἀλεξανδρουπόλεως, Πόρτο-Λάγο, Καβάλας, Στρυμονικός, Ἁγίου Ὄρους, Κασσάνδρας, Θερμαϊκός, Παγασσητικός, Μαλιακός, Εὐβοϊκός, Σαρωνικός, Ἀργολικός, Λακωνικός, Μεσσηνιακός, Κυπαρισσιακός, Πατραϊκός, Κορινθιακός καὶ Ἀμβρακικός.

Ἀκρωτήρια. Ἁγίους Ὄρους, Δρέπανο, Καναστραῖο, Ποσειδίο, Αἴαντιο (Τρίκερι), Ἀρτεμήσιο, Κύναιο, Καφηρέας, Σούνιο, Σκύλαιο, Μαλέας, Ταίναρο, Ἀκρίτας, Κατάκωλο, Πάπας, Ρίο, Ἀντίρριο καὶ Ἄκτιο.

Χερσόνησοι. Ἡ μεγαλύτερη χερσόνησος εἶναι ἡ *Πελοπόννησος* καὶ ἔπειτα ἡ *Χαλκιδική*, ἡ ὁποία σχηματίζει τρεῖς μικρότερες: Τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς *Σιδωνίας* καὶ τῆς *Κασσάνδρας*.

Πορθμοί. Τοῦ Εὐρῖπου.

Είκ. 48. 'Ο ισθμός της Κορίνθου.

Ίσθμοί. Της Κορίνθου, ό όποίος μετά τό άνοιγμα τής διώρυγας έπαυσε νά είναι ισθμός κι έγινε πορθμός.

Διαμόρφωση του έδάφους — "Όρη 'Η Έλλάδα είναι περισσότερο όρεινή. 'Η κύρια όροσειρά, πού άποτελεί τή σπονδυλική στήλη τής χώρας, είναι ή όροσειρά τής Πίνδου.

'Η όροσειρά αύτή διακλαδίζεται σέ μικρότερα σέ έκταση βουνά, πού τά κυριώτερα είναι :

Μακεδονία · *Θράκη* : Βόϊτο, Βαρνούς, Βόρας, Βέρμιο, Καμβούνια, Χάσια, Κερκίνη (Μπέλες), "Όρβηλος και Ροδόπη.

"Ηπειρος : Μιτσικέλι, Τόμαρος, Γράμμος, Σμόλικας και Τζουμέρκα.

Θεσσαλία : 'Ο "Όλυμπος (2918 μ.), τό *ύψηλότερο βουνό τής Έλλάδος* και τό πλέον γνωστό άπό τήν ιστορία τής χώρας, ή "Όσσα (Κίσαβος) και τό Πήλιο.

Στερεά Έλλάδα (Ρούμελι) : "Όρθρυς, "Αγραφα, Τυμφρηστός, 'Οξυά, Πανατωλικό, Βαρδούσια, Γκιώνα, Παρνασσός, Καλλιδρομον, Οίτη, 'Ελικώνας, Κιθαιρώνας, Πάρνηθα κ.λ.π.

Πελοπόννησος: Κυλλήνην, Ἄροάνια (Χελμός), Παναχαϊκό, Μαίναλο, Ταΰγετος, Πάρνωνας κ.λ.π.

Κρήτη: Λευκά Ὀρη, Ἴδη καὶ Δίκητη.

Πεδιάδες: 1) *Θράκης*: Ἀλεξανδρουπόλεως, Κομοτινῆς, Ξάνθης.

2) *Μακεδονίας*: Καβάλας, Δράμας, Σερρών, Θεσσαλονίκης, Γιαννιτσῶν.

3) *Θεσσαλίας*: Ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάδα, ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ.

4) *Ἡπείρου*: Ἄρτας καὶ Πρέβεζας.

5) *Στερεῆς Ἑλλάδος*: Ἀγρινίου, Λαμίας, Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς.

6) *Πελοποννήσου*: Κορίνθου, Αἰγίου, Πατρῶν, Ἡλείας, Μεσσηνίας, Λακωνίας καὶ Ἄργους.

Πεδιάδες μικρὲς ὑπάρχουν καὶ στὰ μεγάλα νησιά, Κρήτη καὶ Κέρκυρα.

Ὀροπέδια. Μαντινείας (Πελοπόννησος), Ἰωαννίνων (Ἡπειρος) καὶ Φλώρινας, Καὶλαριῶν (Μακεδονία).

Ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος ἔχουν τὶς πηγὰς τοὺς στ' ἄλλα κράτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου κι αὐτοὶ εἶναι οἱ ποταμοὶ τῆς *Μακεδονίας*—*Θράκης*: Ἐβρος, Νέστος, Στρυμῶνας καὶ Ἀξιός.

Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοί, ποὺ πηγάζουν μέσα στὴν Ἑλλάδα εἶναι: Ὁ Ἀλιάκμονας (Μακεδονία), ὁ Πηνειὸς (Θεσσαλία), ὁ Ἀραχθὸς (Ἡπειρος), ὁ Ἀχελῷος, ὁ Σπερχειὸς (Στερεὰ Ἑλλάδα) καὶ ὁ Ἀλφειὸς, Πηνειὸς καὶ ὁ Εὐρώτας (στὴν Πελοπόννησο).

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι πλωτοί, οὔτε σχηματίζουν δέλτα, τὸ δὲ καλοκαίρι ἔχουν λίγο νερό, γιὰ τὸ περισσότερο ἐξατμίζεται ἢ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

Λίμνες. Οἱ σπουδαιότερες λίμνες εἶναι στὴ *Μακεδονία*: Βόλβη, Ὀστροβίου, Λαγκαδᾶ, Πρέσπια στὰ Ἑλληνο-Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικὰ καὶ Δοϊράνη στὰ Ἑλληνο-Γιουγκοσλαβικὰ σύνορα. Στὴ *Θεσσαλία*: Κάρλα. Στὴν *Ἡπειρο*: Ἰωαννίνων. Στὴ *Στερεὰ Ἑλλάδα*: Τοῦ Μαραθῶνα, Ξυλιάδα, Τριχωνίδα, Ὑλίκη. Στὴν *Πελοπόννησο*: Στυμφαλία κ.λ.π.

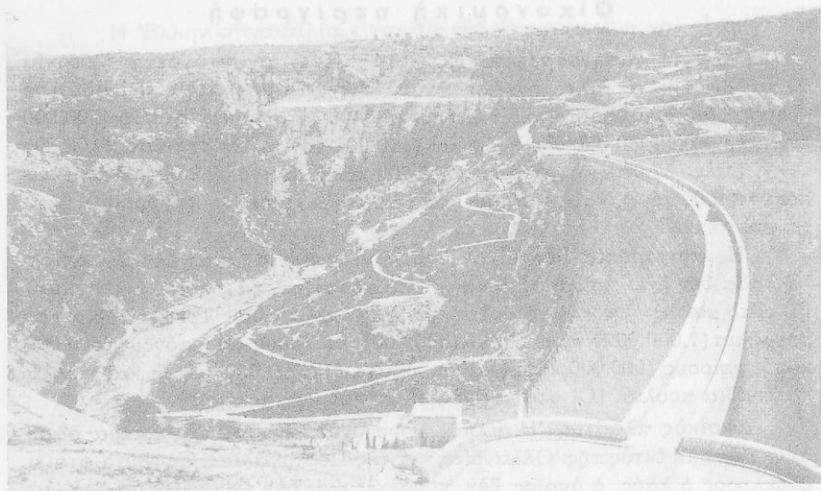
Κλίμα. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ Β. ἡμισφαίριο, καὶ σὲ ἴση περίπου ἀπόσταση ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ καὶ τὸ Β. Πόλο, ἔχει γενικῶς κλίμα *ἐνκράτο*. Εἰδικότερα ἐπειδὴ βρέχεται κατὰ τὰ 3/4 ἀπὸ θάλασσα, ἔχει στὶς παραλίες κλίμα *θαλάσσιο* καὶ στὸ ἐσωτερικὸ κλίμα *ἠπειρωτικὸ*.

Βροχὲς πέφτουν πολλὲς τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ χειμῶνα, λιγώτερες τὴν ἄνοιξη καὶ σχεδὸν καθόλου τὸ καλοκαίρι. Οἱ περισσότερες βροχὲς πέφτουν στὴ νοτιοδυτικὴ Ἑλλάδα καὶ λιγώτερες στὴ βορειοανατολική.

Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχει ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία καὶ τὸ κέντρο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ Πελοπόννησος, τὰ Νησιά τοῦ Ἴονιου, οἱ Κυκλάδες καὶ ἡ Κρήτη ἔχουν κλίμα περισσότερο ἥπιο (γλυκὸς χειμῶνας, δροσερὸ καλοκαίρι).

Οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν στὴν Ἑλλάδα, εἶναι οἱ βόρειοι καὶ βορειοανατολικοὶ τὸ χειμῶνα καὶ νότιοι καὶ νοτιοανατολικοὶ τὸ καλοκαίρι.

Εικ. 49. Το φράγμα της λίμνης του Μαραθώνα.

Γενικά τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ, τὸ καλύτερο τῆς Μεσογείου.

Φυτά. Ἡ θέση, ἡ φυσικὴ διαμόρφωση καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος καθορίζουν τὰ φυτὰ τῆς καὶ τὰ ζῶα τῆς. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει τὰ φυτὰ, ποὺ ἀπαντοῦν σ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς βόρειας πλευρᾶς τῆς Μεσογείου: Ἐλιές, ἀμπέλια, μουριές, ἐσπεριδοειδῆ, δάφνες, ὀπωροφόρα δένδρα, πεῦκα καὶ βαλανιδιές καί, ἀπὸ τὰ 800 μέτρα ὕψος καὶ πάνω, ἔλατα, ὄξυές καὶ ὄρεινὰ πεῦκα, κυρίως στὴν Ἠπειρο κοί Μακεδονία.

Πάνω ἀπὸ τὰ 1500 μέτρα, τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι γυμνὰ καὶ ἡ βλάστηση ἔχει *Ἄλπειο χαρακτηρισμό.*

Ζῶα. Καὶ τὰ ζῶα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὅμοια μὲ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου: Βόδια, ἄλογα, μουλάρια, ὄνοι, χοῖροι, πρόβατα, γίδια καὶ πουλερικά. Στὰ βουνὰ υπάρχουν ἀλεπούδες, ἰκτίδες, λαγοί, λύκοι ἀγριόγιδα, ἀγριογούρουνα καὶ ἐλάχιστα ἐλάφια καὶ ζαρκαδία.

Ἀκόμη, ἀετοί, ὄρνεα, πέρδικες καὶ πλῆθος ὠφελίμων καὶ ὠδικῶν πτηνῶν.

Στὴ θάλασσα ἀπαντοῦν πλῆθος διαφόρων εἰδῶν ψάρια καὶ στοὺς ποταμούς καὶ λίμνες, χέλια, πέρκες κλπ.

Ὄρυκτά. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι πλούσιο σὲ ὄρυκτά, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἔχει τελείως ἐρευνηθῆ.

Βρίσκονται μεταλλεύματα, σιδήρου, βωξίτου, μολύβδου, ψευδαργύρου, χαλκοῦ κλπ. Ἀκόμη ὑπάρχει ἀφθονος λιγνίτης, σμύριδα, γύψος, θειάφι καὶ ἄφθονα μάρμαρα.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀναπτυγμένη γεωργία ἂν καὶ δὲν ἔχει μεγάλες πεδιάδες, γιὰ τὴν χώρα μας εἶναι περισσότερο ὀρεινὴ. Παράγει δημητριακὰ : Σιτάρι (980.000 τόν.), καλαμπόκι (200.000 τόν.), κριθάρι (280.000 τόν.), βρώμη (150.000 τόν.). Ἐπίσης λάδι (100.000 τόν.), ἔλιές (20.000 τόν.), κρασί (200.000 τόν.), καπνὸ (42.000 τόν.), βαμβάκι (15.000 τόν.), καὶ μικρότερες ποσότητες πατάτες, ρύζι, φρούτα, λαχανικά κλπ.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ὅσο ἡ γεωργία ἀναπτυγμένη, γιὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχει πολλὰ λιβάδια καὶ τὸ χόρτο τὸ καλοκαίρι ξηραίνεται. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θρέψῃ πολλὰ μεγάλα ζῶα. Τρέφει βόδια καὶ βουβάλια (1.000.000 κεφ.), ἄλογα (390.000) κεφ. ὄνους καὶ ἡμιόνους (600.000 κεφ.), χοίρους (500.000 κεφ.), αἰγοπρόβατα (12.000.000 κεφ.), καὶ πολλὰ κατοικίδια πουλιά. (Οἱ στατιστικὲς εἶναι πρὸ τοῦ πολέμου).

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ Ἑλλάδα δυστυχῶς ἔχει τὰ ὀλιγώτερα δάση στὴν Εὐρώπῃ ἐκτὸς τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Σὲ τοῦτο φταίει ὁλόκληρος ὁ λαός, ὁ ὁποῖος δὲν προσέχει καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ δάση.

Ἄλιεα. Στὶς θάλασσες τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν ἄρκετὰ εἶδη ψαριῶν. Σαρδέλες, μαρίδες, γόπες, μπαμποῦνια, λεθρίνια, συναγρίδες, κέφαλοι κλπ. Ὅμως ἡ ἄλιεα δὲν γίνεται μὲ σύστημα καὶ δὲν ἐπάρκει γιὰ τὶς ἀνάγκες μας σὲ ψάρια.

Βιομηχανία. Ἡ χώρα μας ἔχει ἀξιόλογη βιομηχανία καὶ προπολεμικὰ ἔρχόταν *πρώτη* στὰ Βαλκάνια. Σήμερα ἀναδιοργανώνεται καὶ κοντεύει νὰ φθάσῃ στὴν προπολεμικὴ ἀνάπτυξη.

Οἱ κυριώτερες βιομηχανίες τῆς χώρας εἶναι :

Ἡ *μεταλλουργία* (χάλυβας, ἄλλα μέταλλα καὶ οἰκοδομικὲς ὕλες), ἡ *κλωστοῦφαντουργία* (βαμβάκερά, μάλλινα καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα), ἡ *βιομηχανία τροφίμων*, ἡ *βυρσοδεψία*, ἡ *χαρτοποιία*, ἡ *πυλοποιία*, ἡ *ξυλουργία*, ἡ *σιγαροποιία*, ἡ *μακαρονοποιία*, ἡ *σαπωνοποιία*, ἡ *οἶνοπνευματοποιία* κ.λ.π.

Ἡ βιομηχανία μας θὰ αὐξηθῇ περισσότερο ἂν γίνῃ ἐκμετάλλευση τῶν ὑδατοπτώσεων.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεύματα τῆς χώρας εἶναι :

Ὁ λιγνίτης (140.000 τόνοι), ὁ σίδηρος (400.000 τόνοι), ὁ βωξίτης (160.000 τόν.), ὁ σιδηροπυρίτης (140.000 τόν.), καὶ σὲ μικρότερες ποσότητες, ὁ λευκόλιθος, τὸ νικέλιο, ὁ ψευδάργυρος, τὸ χρώμιον κ.λ.π. Ἰδιαίτερα ὄρυκτὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ σμύριδα (7.300 τόν.) καὶ ἡ ἀφθονία τῶν μαρμάρων διαφόρων χρωμάτων.

Συγκοινωνία Ἡ κυριώτερη συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἡ *ἀτμοπλοϊκή*.

Η Έλληνική ναυτιλία είναι αρκετά αναπτυγμένη και είναι μιὰ μεγάλη πηγή ἔθνικοῦ πλοῦτου.

Ἡ Ἑλλάδα προπολεμικῶς ἐρχόταν πέμπτη στὴ σειρά ἀπὸ ἄποψη ἐμπορικοῦ στόλου. Εἶχε 1327 πλοῖα χωρητικότητας 2.500.000 τόνων. Στὸν πόλεμο ἔπαθε μεγάλες φθορές, ἀλλὰ σιγά-σιγά ἐπανάρχεται.

Οἱ σημαντικότεροι λιμένες τῆς χώρας εἶναι κατὰ σειρά: *Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Κέρκυρα, Βόλος, Ἡράκλειο, Κοβίλα* καὶ *Μυτιλήνη*.

Τὸ ὁδικὸ δίκτυο τῆς χώρας εἶναι 13.500 χλμ. ἀλλὰ δὲν διατηρεῖται σὲ τόσο καλὴ κατάσταση.

Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς Ἑλλάδος εἶναι 2770 χιλμ. Τὸ μισὸ εἶναι κρατικὸ (Σ.Ε.Κ.) καὶ τὸ μισὸ ἰδιωτικόν. Οἱ κυριώτερες σιδηροδρομικὲς γραμμὲς εἶναι :

- 1) Πειραιᾶς—Ἀθήνα—Θήβα—Λειβαδιά—Ἀμφίκλεια—Βράλλος—Λιανοκλάδι—Λάρισα—Κατερίνη—Θεσσαλονίκη.
- 2) Θεσσαλονίκη—Πλατὺ—Ἔδεσσα—Φλώρινα.
- 3) Θεσσαλονίκη—Κιλκίς—Δοϊράνη—Σιδηρόκαστρο—Σέρρες—Δράμα—Ξάνθη—Κομοτινή—Ἀλεξανδρούπολη—Σουφλί.
- 4) Πειραιᾶς—Ἀθήνα—Ἐλευσίνα—Μέγαρο—Κόρινθος—Αἴγιον—Πάτρα—Πύργος—Κυπαρισσία—Καλάμαϊ.
- 5) Ἀθήνα—Κόρινθος—Ἄργος—Τρίπολη—Μεγαλόπολη—Καλάμαϊ. Καὶ “
- 6) Βόλος—Λάρισα, Βόλος—Καρδίτσα—Τρίκαλα—Καλαμπάκα.

Ἀεροπορικὴ Συγκοινωνία. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἀναπτύχθηκε καὶ ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία. Οἱ κυριώτερες πόλεις, ποὺ συνδέονται ἀεροπορικῶς μὲ τὴν Ἀθήνα εἶναι : ἡ Ἀλεξανδρούπολη, ἡ Κομοτινή, ἡ Ξάνθη, ἡ Καβάλα, ἡ Δράμα, οἱ Σέρρες, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Φλώρινα, ἡ Κοζάνη, τὰ Ἰωάννινα, ἡ Λάρισα, ὁ Βόλος, τὸ Ἄργεῖο, ἡ Τρίπολη, ἡ Καλαμάτα, ἡ Κέρκυρα, τὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειο καὶ ἡ Ρόδος

Τηλεφωνικὸ καὶ ταχυδρομικὸ δίκτυο ὑπάρχει σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα.

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένον καὶ κυρίως τὸ ἐξωτερικόν. Προπολεμικῶς τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο ἐκάλυπτε τὰ 2/3 τοῦ εἰσαγωγικοῦ. Σήμερα δυστυχῶς ἡ χώρα ἔχει μεγάλες ἀνάγκες καὶ εἰσάγει τὰ περισσότερα εἶδη ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ χώρα εἰσάγει : μηχανές, αὐτοκίνητα, φάρμακα, πετρέλαιο, ζάχαρη, καφέ, ἀεροπλάνα, πλοῖα, σιδηροδρομικὸ ὕλικόν, δημητριακὰ κ.λ.π.

Ἐξάγει : καπνόν, σταφίδα, κρασί, λάδι, διάφορα μεταλλεύματα, φρούτα, σταφύλια, σύκα, ἔσπεριδοειδῆ, ξηρούς καρπούς κ.λ.π.

Ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς χώρας εἶναι γεωργοί. Ἀκολουθοῦν οἱ κτηνοτρόφοι, οἱ ἐργάτες βιομηχανίας, οἱ ναυτικοί, καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ μεταφορές, οἱ ἔμποροι, τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, οἱ Δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ ἐπιστήμονες, καὶ οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὶς καλὰς τέχνες.

Πολιτική περιγραφή

Λαός — Γλώσσα — Θρησκεία. Ὁ λαός, πού κατοικεῖ στήν Ἑλλάδα ἀπό 3000 χρόνια, εἶναι οἱ Ἑλληνες οἱ ὅποιοι μιλοῦν ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων τήν Ἑλληνική γλώσσα, πού ἐξελίχθηκε στή σημερινή Νεοελληνική.

Οἱ Ἑλληνες εἶναι Χριστιανοί Ὁρθόδοξοι. Στήν Ἑλλάδα ζοῦν ἐπίσης 130 χιλιάδες Μωαμεθανοί, 40 χιλ. Χριστιανοί Καθολικοί καί 10 χιλιάδες Χριστ. Διαμαρτυρόμενοι. Ἡ Ἑλληνική Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι αὐτοκέφαλη καί διοικεῖται ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, τῆς ὁποίας Πρόεδρος εἶναι ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, πού λέγεται καί Ἀρχιεπίσκοπος. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία μας ἀναγνωρίζει γιά πνευματικό ἀρχηγό τῆς τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐκπαίδευση. Ἡ ἐκπαίδευση στήν Ἑλλάδα διαιρεῖται σέ τρεῖς βαθμούς.

1) Τῆ Στοιχειώδη ἢ Δημοτικῆ Ἐκπαίδευση, 2) τῆ Μέση καί 3) τὴν Ἀνωτάτη.

Ἡ Δημοτικῆ Ἐκπαίδευση περιλαμβάνει τὰ Δημοτικά σχολεῖα καί εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιά ὅλο τὸ λαό. Σ' αὐτὴ φοιτοῦν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοῦ βου μῆρος τοῦ 14ου χρόνου τῆς ηλικίας των. Γι αὐτό, τὰ Δημοτικά σχολεῖα ὑπάρχουν καὶ στοὺς μικρότερους συνοικισμοὺς στήν Ἑλλάδα. Ἀκόμη ὅμως τὸ ποσοστὸ τῶν ἀγραμμάτων εἶναι σημαντικό, ἰδίως σήμερα, μετὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ Μέση Ἐκπαίδευση περιλαμβάνει τὰ Γυμνάσια, Λύκεια, καί τὶς κατώτερες ἐμπορικῆς, γεωργικῆς, μηχανικῆς, ναυτικῆς κ.λ.π. σχολῆς. Στὶς σχολῆς αὐτῆς ἡ φοίτηση δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ.

Ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση περιλαμβάνει τὰ δύο Πανεπιστήμια, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὸ Πολυτεχνεῖο καὶ ἄλλες ἀνώτατες σχολῆς, Σχολὴ Ἐνδελπίδων, Σχολὴ Δοκίμων, Σχολὴ Ἰκάρων, Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ.τ.λ.

Καὶ σ' αὐτῆς τὶς σχολῆς φοιτᾷ μόνον ὁποῖος θέλει.

Πολίτευμα. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει κοινοβουλευτικὴ Συνταγματικὴ Βασιλεία, ἥτοι Βασιλευμένη Δημοκρατία.

Ἀνώτατος ἀρχὼν τῆς χώρας καὶ ρυθμιστὴς τοῦ Πολιτεύματος εἶναι ὁ Βασιλεὺς.

Ἡ ἀνωτάτη νομοθετικὴ ἐξουσία, πού ψηφίζει τοὺς νόμους, εἶναι ἡ Βουλὴ, πού ἐκλέγεται ἀπὸ τὸ λαὸ κάθε τέσσαρα χρόνια.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶναι ἡ Κυβέρνηση, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργὸ καὶ τοὺς Ὑπουργοὺς, μὲ ἐκτελεστικὰ ὄργανα, τὶς Δημόσιες Ὑπηρεσίες, τὸ Στρατὸ καὶ τὴ Χωροφυλακὴ.

Τῆ δικαστικὴ ἐξουσία ἀσκοῦν τὰ παντὸς βαθμοῦ δικαστήρια.

"Εκταση και πληθυσμός τῆς Ἑλλάδος

Διαμερίσματα	Ἐπιφάνεια (σέ τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός (κάτοικοι)	Πυκνότητα πληθ. (κατά τετρ. χλμ.)
Πελοπόννησος	21.500	1.130.000	52
Στερεά Ἑλλάδα—Εὐβοία	25.000	2.275.000	91
Θεσσαλία	14.000	625.000	44
Ἡπειρος	9.250	330.000	35
Μακεδονία	34.500	1.700.000	50
Θράκη	8.600	335.000	40
Νῆσοι Αἰγαίου πελάγους	4.100	285.000	72
Κυκλάδες	2.650	125.000	51
Κρήτη	8.400	465.000	54
Δωδεκάνησα	2.500	120.000	47
Νῆσοι Ἴονίου πελάγους	2.200	230.000	102
Σύνολον	132.000	7.610.000	(μέσος ὁρος :) 57

Πολιτική Διοίκηση. Ἡ Ἑλλάδα διαιρεῖται σέ νομοίς καί κάθε νομός σέ ἐπαρχίες.

α) *Πελοπόννησος, 9 νομοί.* 1) Κορινθίας, 2) Ἀργολίδος, 3) Ἀχαΐας, 4) Ἠλείας, 5) Ἀρκαδίας, 6) Μεσσηνίας, 7) Λακωνίας.

β) *Στερεά Ἑλλάδα, 7 νομοί.* 1) Ἀττικῆς, 2) Βοιωτίας, 3) Φθιώτιδος, 4) Φωκίδος, 5) Εὐρυτανίας, 6) Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας καί 7) Εὐβοίας.

γ) *Θεσσαλία, 4 νομοί.* 1) Μαγνησίας, 2) Λάρισας, 3) Καρδίτσας καί 4) Τρικάλων.

δ) *Ἡπείρου, 4 νομοί.* 1) Ἄρτας, 2) Πρέβεζας, 3) Θεσπρωτίας καί 4) Ἰωαννίνων.

ε) *Μακεδονία, 12 νομοί.* 1) Κοζάνης, 2) Καστοριάς, 3) Φλώρινας 4) Πειρίας. 5) Ἡμαθίας, 6) Πέλλης, 7) Κιλκίς, 8) Θεσσαλονίκης, 9) Χαλκιδικῆς, 10) Σερρών, 11) Δράμας καί 12) Καβάλας.

στ) *Θράκη, 3 νομοί.* 1) Ξάνθης, 2) Ροδόπης καί 3) Ἐβρου.

ζ) *Νῆσοι Αἰγαίου, 3 Νομοί.* 1) Λέσβου, 2) Χίου καί 3) Σάμου.

η) *Κυκλάδες, 1 νομός.* 1) Κυκλάδων.

θ) *Κρήτη, 4 νομοί.* 1) Χανίων, 2) Ρεθύμνης, 3) Ἡρακλείου καί 4) Λασηθίου.

ι) *Νῆσοι Ἴονίου, 4 νομοί* 1) Ζακύνθου, 2) Κεφαλληνίας, 3) Λευκάδος, καί 4) Κέρκυρας.

Τὰ Δωδεκάνησα δέν ἐχωρίσθησαν ἀκόμη σέ νομούς.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἀθήνα (900.000 κάτ.). Μεγάλες πόλεις ἡ Ἑλλάδα, ἐκτός ἀπό τὴν Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη καί Πειραιά, δέν ἔχει γιατί εἶναι γεωργικὴ χώρα. Θ' ἀναφέρωμε τίς κυριώτερες πόλεις τῆς χώρας.

Στῆ *Θράκη* : Ξάνθη, Κομοτινή, Ἀλεξανδρούπολη, Σουφλί, Ὀρεστιάδα.

Στη *Μακεδοσία*: Καβάλα, Δράμα, Σέρρες, Θεσσαλονίκη, Πολύγυρος, Κιλκίς, Κατερίνη, Γιαννιτσά, Βέροια, Νάουσα, Έδεσσα, Φλώρινα, Κοζάνη.

Στην *Ήπειρο*: Ίωάννινα, Πρέβεζα, Άρτα.

Στη *Θεσσαλία*: Βόλος, Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα.

Στη *Στερεά Ελλάδα*: Άθήνα, Λαμία, Άμφισσα, Μεσολόγγι, Άργίριο, Λειβαδιά, Θήβα, Χαλκίδα, Λαύριο, Πειραιάς.

Στην *Πελοπόννησο*: Κόρινθος, Αίγιο, Πάτραι, Πύργος, Καλαμάτα, Τρίπολη, Σπάρτη, Γύθειο, Άργος, Ναύπλιο.

Στά *Επιάνησα*: Κέρκυρα, Άργοστόλι, Ληξούρι, Ζάκυνθος, Λευκάδα.

Στις *Κυκλάδες*: Σύρος, Νάξος.

Στην *Κρήτη*: Χανιά, Ρέθυμνο, Ήράκλειο.

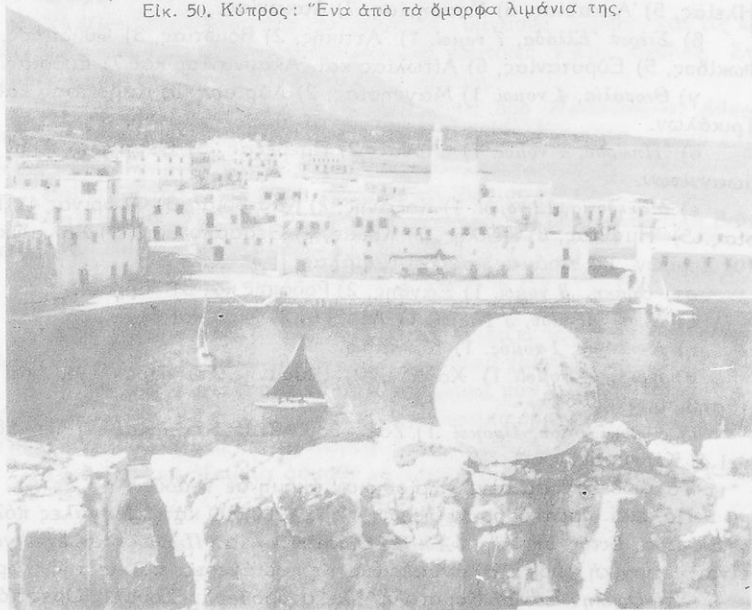
Στά *Νησιά τοῦ Αἰγαίου*: Σάμος, Μυτιλήνη, Χίος.

Στά *Δωδεκάνησα*: Ρόδος, Κως, Κάρπαθος.

Άλύτρωτα Έλληνικά μέρη

Έξακολουθούν ακόμη νά μένουν άλύτρωτα Έλληνικά έδάφη, ή *Βόρεια Ήπειρος* καί ή νήσος *Κύπρος*. Τά μέρη αυτά έχουν γνήσιο Έλληνικό

Εικ. 50. Κύπρος: Ένα από τά δμορφα λιμάνια της.

Είκ. 51. Κοπέλλες τής Κύπρου άτενίζουν μακριά με λαχτέρα τή Μητέρα Έλλάδα.

πληθυσμό, άκμαίο φρόνημα και φλογερό πόθο νά ένωθουν με τή Μητέρα Έλλάδα. Για τή Βόρεια Ήπειρο μιλήσαμε, όταν έξετάσαμε τήν Άλβανία. Για τήν Κύπρο θά μιλήσωμε τώρα.

Η ΚΥΠΡΟΣ

Ή Κύπρος άνήκει στη Βρετανική Άυτοκρατορία. Όμως πρόκειται για νήσο με γνήσιο Έλληνικό πληθυσμό, ό όποιος επί 100 χρόνια τώρα καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες νά ένωθῆ με τή Μητέρα Έλλάδα.

Θέση. Ή Κύπρος βρίσκεται ανατολικά των Δωδεκανήσων, στο τρίγωνο τής Μεσογείου, πού σχηματίζεται από τή Μικρά Άσία και Συρία.

Φυσική περιγραφή

Έχει έκταση 9.300 τ. χλμ. Είναι μάλλον πεδινή χώρα. Στο ΝΔ. τμήμα τής νήσου ύψώνεται τó βουνό Τρώοδο (2000 μ.). Ποταμούς μεγάλους δέν έχει. Τό κλίμα τής νήσου είναι ξηρό και όμοιάζει με τó κλίμα τής Συρίας.

Οικονομική περιγραφή

Ή Κύπρος είναι γεωργική χώρα. Τά κυριώτερα προϊόντα της είναι :

τὸ κρασί, τὸ βαμβάκι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ. Ἡ *κτηνοτροφία* εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ τρέφει ἄλογα, μουλάρια καὶ ὄνους. Τὸ *ὄδιό* δίκτυο εἶναι κάπως ἀναπτυγμένο καὶ τὸ *οιδημοδρομικὸ* ἐλάχιστο. Στους λιμένες της καταπλέουν πολλὰ Ἑλληνικὰ καράβια.

Πολιτικὴ περιγραφή

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου εἶναι 490.000 κάτοικοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 450 χιλιάδες εἶναι Ἑλληνες καὶ οἱ ὑπόλοιποι *Τουῖρκοι*. Ἡ νήσος εἶναι *Βρετανικὴ ἀποικία*, χωρὶς καμιὰ αὐτονομία. Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς εἶναι ἡ πρωτεύουσα *Λευκωσία* καὶ οἱ τρεῖς λιμένες τῆς *Λεμησός*, *Λάμναξ* καὶ *Ἀμμόχωστος*.

Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ

Οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, ἔφευγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ πήγαιναν σ' ἄλλα μέρη, ὅπου ἴδρυναν πλούσιες ἀποικίες (*Μικρὰ Ἀσία* — *Κάτω Ἰταλία* — *Σικελία* — *Εὔξεινος Πόντος* κλπ.).

Κι ἀργότερα, καὶ σήμερα ἀκόμη, ὑπάρχει αὐτὴ ἡ τάση τῶν Ἑλλήνων γιὰ ἀποδημία σ' ἄλλους τόπους. *Ὅπου ὅμως καὶ ἂν πάη ὁ Ἕλληνας πάντα διακρίνεται καὶ δημιουργεῖ.*

Οἱ Ἕλληνες ποὺ βρίσκονται στὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, οἱ περισσότεροι εἶναι ἔμποροι βιομήχανοι, ἐπιχειρηματίες ἢ ἐφοπλιστές.

Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες βρίσκονται στὴν Ἀμερικὴ στὶς Ἰνωμένες Πολιτεῖες, στὴν Αἴγυπτο, στὴν Τουρκία, Ρωσία, Ρουμανία, Γαλλία, Γιουγκοσλαβία, Ἰταλία, Ἀγγλία, Γερμανία, Αὐστρία, Ἑλβετία, Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωση, Βέλγιο, Ὁλλανδία, Πολωνία, Ἰσπανία κλπ.

Ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς ποὺ βρίσκεται ἔξω τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους μαζί μὲ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Βόρειας Ἡπείρου καὶ Κύπρου, ἀνέρχεται περίπου σὲ 1.300.000 ψυχές.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α'

*Έκταση και πληθυσμός των Κρατών τής Εύρώπης

Κράτος	*Έκταση σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
Άλβανία	28.000	1.000.000	Τίρανα	40.000
Άγγλία (Μ. Βρετ.)	230.000	50.000.000	Λονδίνο	8.400.000
Αυστρία	84.000	7.000.000	Βιέννη	1.700.000
Βουλγαρία	110.000	7.300.000	Σόφια	450.000
Βέλγιο	30.500	8.600.000	Βρυξέλλες	1.300.000
Γαλλία	550.000	42.000.000	Παρίσι	2.800.000
Γιουγκοσλαυά	250.000	16.000.000	Βελιγράδι	400.000
Γερμανία	470.000	67.000.000	Βερολίνο	3.200.000
Δανία	43.000	4.000.000	Κοπεγχάγη	950.000
Ελλάδα	133.000	7.610.000	Αθήνα	900.000
Έλβετία	41.000	4.500.000	Βέρνη	130.000
Εύρωπ. Τουρκία	24.000	1.300.000	Κωνσταντινούπολη	1.000.000
Ίταλία	304.000	46.000.000	Ρώμη	1.700.000
Ίσπανία	500.000	28.000.000	Μαδρίτη	1.450.000
Ίρλανδία	82.000	3.000.000	Δουβλίνο	450.000
Λουξεμβούργο	2.600	300.000	Λουξεμβούργο	60.000
Νορβηγία	325.000	3.000.000	Όσλο	400.000
Όλλανδία	34.000	10.200.000	Χάγη	550.000
Ούγγαρία	93.000	9.200.000	Βουδαπέστη	1.050.000
Πολωνία	310.000	25.000.000	Βαρσοβία	700.000
Πορτογαλία	90.000	7.000.000	Λισσαβώνα	700.000
Ρωσία (Εύρωπ.)	6.000.000	160.000.000	Μόσχα	7.000.000
Ρουμανία	240.000	16.000.000	Βουκουρέστι	1.400.000
Σουηδία	450.000	7.000.000	Στοκχόλμη	750.000
Τσεχοσλοβακία	130.000	12.500.000	Πράγα	850.000
Φινλανδία	300.000	4.000.000	Έλσινκί	375.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Β΄

Τά Κράτη τής Εύρώπης κατά τήν ἔκταση

Κράτος	Ἔκταση σέ τετρ. χλμ.	Κράτος	Ἔκταση σέ τετρ. χλμ.
Ρωσία (Εὐρωπ.)	6.000.000	Τσεχοσλοβακία	130.000
Γαλλία	550.000	Βουλγαρία	110.000
Ἰσπανία	500.000	Οὐγγαρία	93.000
Γερμανία	470.000	Πορτογαλία	90.000
Σουηδία	450.000	Αὐστρία	84.000
Νορβηγία	325.000	Ἴρλανδία	82.000
Πολωνία	310.000	Δανία	43.000
Ἰταλία	304.000	Ἑλβετία	41.000
Φινλανδία	300.000	Ὁλλανδία	34.000
Γιουγκοσλαυία	250.000	Βέλγιο	30.500
Ρουμανία	240.000	Ἀλβανία	28.000
Ἀγγλία	230.000	Εὐρωπ. Τουρκία	24.000
Ἑλλάδα	133.000	Λουξεμβούργο	2.600

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ΄

Τά Κράτη τής Εύρώπης κατά τόν πληθυσμό

Κράτος	Πληθυσμός	Κράτος	Πληθυσμός
Ρωσία (Εὐρωπ.)	160.000.000	Ἑλλάδα	7.600.000
Γερμανία	67.000.000	Βουλγαρία	7.300.000
Ἀγγλία	50.000.000	Πορτογαλία	7.000.000
Ἰταλία	46.000.000	Σουηδία	7.000.000
Γαλλία	42.000.000	Αὐστρία	7.000.000
Ἰσπανία	28.000.000	Ἑλβετία	4.500.000
Πολωνία	25.000.000	Δανία	4.000.000
Ρουμανία	16.000.000	Φινλανδία	4.000.000
Γιουγκοσλαυία	16.000.000	Νορβηγία	3.000.000
Τσεχοσλοβακία	12.500.000	Ἴρλανδία	3.000.000
Ὁλλανδία	10.200.000	Εὐρωπ. Τουρκία	1.300.000
Οὐγγαρία	9.200.000	Ἀλβανία	1.300.000
Βέλγιον	8.600.000	Λουξεμβούργο	300.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ΄.

Τὰ Κράτη τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ

Κράτος	Πυκνότητα κατὰ τετρ. χλμ.	Κράτος	Πυκνότητα κατὰ τετρ. χλμ.
Ὀλλανδία	300	Πολωνία	68
Βέλγιον	282	Γιουγκοσλαυία	64
Ἀγγλία	210	Βουλγαρία	64
Ἰταλία	148	Ρουμανία	60
Λουξεμβούργου	137	Ἑλλάδα	56
Γερμανία	138	Εὐρωπ. Τουρκία	54
Ἑλβετία	109	Ἰσπανία	50
Τσεχοσλοβακία	100	Ἰσλανδία	36
Δανία	93	Ἀλβανία	34
Οὐγγαρία	93	Ρωσία	30
Αὐστρία	83	Σουηδία	16
Πορτογαλία	77	Φινλανδία	13
Γαλλία	76	Νορβηγία	9

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε΄.

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Εὐρώπης

Ὄνομα πόλεως	Κράτος στό ὁποῖο ἀνήκει	Κάτοικοι	Ὄνομα πόλεως	Κράτος στό ὁποῖο ἀνήκει	Κάτοικοι
Λονδίνο (με τὰ προάστια)	Ἀγγλία	4.500.000 (8.400.000)	Βουκουρέστι	Ρουμανία	1.400.000
Μόσχα	Ρωσία	7.000.000	Ἀμβούργο	Γερμανία	1.400.000
Λένινγκραντ	»	3.200.000	Μιλάνο	Ἰταλία	1.300.000
Βερολίνο	Γερμανία	3.200.000	Βρυξέλλες	Βέλγιο	1.300.000
Παρίσι	Γαλλία	2.800.000	Βαρκελώνη	Ἰσπανία	1.300.000
Βιέννη	Αὐστρία	1.700.000	Γλασκώβη	Ἀγγλία	1.100.000
Ρώμη	Ἰταλία	1.700.000	Βουδαπέστη	Οὐγγαρία	1.050.000
Μαδρίτη	Ἰσπανία	1.450.000	Λίβερπουλ	Ἀγγλία	1.000.000
			Μπέρμιγχαμ	»	1.000.000

Όνομα πόλεως	Κράτος στο οποίο ανήκει	Κάτοικοι	Όνομα πόλεως	Κράτος στο οποίο ανήκει	Κάτοικοι
Νεάπολη	Ίταλία	1.000.000	Μόναχο	Γερμανία	850.000
Κων)πολη	Τουρκία	1.000.000	Λισσαβόνα	Πορτογαλία	700.000
Κοπεγχάγη	Δανία	950.000	Μασσαλία	Γαλλία	800.000
Άθινα	Έλλάδα	900.000	Άμστερταμ	Όλλανδία	800.000
Χάρκοβο	Ρωσία	850.000	Κολλωνία	Γερμανία	770.000
Πράγα	Τσεχοσλοβακία	850.000	Μάντσεστερ	Άγγλία	750.000
Κίεβο	Ρωσία	850.000	Λειψία	Γερμανία	700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ΄.

Τά ύψηλότερα όρη τής Εύρώπης

Όνομα	Κράτος στο οποίο βρίσκεται	Ύψος σε μέτρα
Καύκασος (Έλμπρούς)	Ρωσία	5.650
Λευκόν Όρος—Άλπεις	Γαλλία—Έλβετία	4.810
Σιέρρα Νεβάδα	Ίσπανία	3.500
Πυρηναία	Γαλλία	3.400
Αϊτνα	Σικελία (Ίταλία)	3.280
Ροδόπη	Βουλγαρία	2.984
Όλυμπος	Έλλάδα	2.918
Απέννινα	Ίταλία	2.900
Άλβανικές Άλπεις	Άλβανία	2.800
Καντάβρια	Ίσπανία	2.650
Πίνδος	Έλλάδα	2.635
Σκανδιναυικές Άλπεις	Νορβηγία	2.530
Τρανσυλβανικές Άλπεις	Ρουμανία	2.530
Γκιώνα	Έλλάδα	2.510
Καρπάθια	Τσεχοσλοβακία	2.500
Αίμος	Βουλγαρία	2.400

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ΄.

Οί μεγαλύτεροι ποταμοί τής Εύρώπης

Όνομα	Χώρα την οποία διαρρέει	Μήκος σε χιλιάμ.
Βόλγας	Ρωσία	3.600
Δούναβης	Κεντρική Εύρώπη	2.900
Ουράλης	Ρωσία	2.350
Δνείπερος	»	2.150
Δόν	»	1.900
Πετσόρας	»	1.600
Δνείστερος	»	1.400
Ρήνος	Γερμανία	1.350
Έλβας	»	1.150
Βιστούλας	Πολωνία	1.100
Λείγηρ (Λουάρ)	Γαλλία	1.050
Τάγος	Ίσπανία	1.000
Έβρος	Βουλγαρία - Έλλάδα - Τουρκία	440

ΠΙΝΑΚΑΣ Η΄.

Οί κυριώτερες λίμνες

Όνομα	Χώρα στην οποία βρίσκεται	Έκταση σε τετρ. χλμ.
Λαντόγκα	Ρωσία	18.400
Όνέγκα	»	9.750
Βέννερ	Σουηδία	6.250
Βέττερ	»	2.000
Μαλάρη	»	1.700
Πλάττεν	Ούγγαρία	635
Γενεύη	Έλβετία	560
Κωνσταντία	Έλβετία - Γερμανία	540
Σκόδρα	Αλβανία	400
Πρέσπα	Έλλάδα - Σερβία - Αλβανία	290
Τριχωνίδα	Έλλάδα	100

ΠΙΝΑΚΑΣ Θ'

Οι κυριότερες χερσόνησοι τής Εύρωπης

Όνομα	Έκταση σε τετρ. χιλίόμε.
Σκανδιναυική	775.000
Ίβηρική ή Πυρηναική	590.000
Βαλκανική ή Έλληνική	468.000
Ίταλική	194.000
Γιουτλάνδης (Δανία)	40.000
Κριμαίας (Ρωσία)	26.000
Πελοπόννησος (Έλλάδα)	24.000
Βρεττάνης (Γαλλία)	20.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι'

Οι κυριότερες νήσοι τής Εύρωπης

Όνομα	Έκταση σε τετρ. χιλίόμε.
Μεγάλη Βρετανία (Άγγλια)	230.000
Ίσλανδία	103.000
Ίρλανδία	82.000
Σικελία (Ίταλία)	25.000
Σαρδηνία »	24.000
Κορσική (Γαλλία)	8.700
Κρήτη (Έλλάδα)	8.600
Σχελάνδη (Δανία)	7.000
Εύβοια (Έλλάδα)	3.775

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ

1. Οί κάτοικοι τῆς Γῆς

Ὁ ἄνθρωπος ἐφανίστηκε πάνω στὴ Γῆ, μετὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἀσφαλῶς ἐφανίστηκαν στὶς *θεομῆς χῶρες* καὶ ἀπ' ἐκεῖ ξαπλώθηκαν κατόπιν στὶς *ἐνκρατες* καὶ *βορειότερες χῶρες*.

Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικό, γιατί οἱ χῶρες αὐτές εἶχαν τὸ καταλληλότερο κλίμα καὶ ὑπῆρχαν ἄφθονα καὶ πρόχειρα τὰ μέσα διατροφῆς τῶν. Δηλαδή καρποὶ καὶ ζῶα.

Γιὰ νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος στὴν κατάστασιν, ποὺ βρίσκεται σήμερα, πέρασαν χιλιάδες χρόνια. Στὴν ἀρχὴ *διανοητικὰ* δὲν ἦταν ἀναπτυγμένος, ὅσο εἶναι σήμερα, οὔτε εἶχε τὰ *σημερινὰ μέσα ζωῆς*.

Ἀντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ τ' ἄγρια ζῶα. Στὴν ἀρχὴ κοιμόταν μέσα σὲ σπηλιές γιὰ νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τὸ κρύο κι ἔτρωγε *χόρτα* καὶ *καρπούς* ἀπὸ φυτὰ καὶ δέντρα.

Ἀργότερα μὲ πέτρες καὶ ξύλα σκότωνε ἄγρια ζῶα κι ἔτσι ἄρχισε νὰ τρώῃ καὶ *κρέας*. Μὲ τὸ δέρμα τῶν ζῶων ἔφτιανε ρούχα κι ἀργότερα ὑποδήματα.

Ἔτσι σιγά-σιγά οἱ ἀνάγκες τὸν ἔκαμαν νὰ καλλιεργήσῃ τὴ γῆ, ἀντὶ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ νὰ ἐξημερώσῃ τὰ ζῶα γιὰ τὶς ἀνάγκες του. Γιὰ νὰ βοηθηθεῖ κιόλας ἄρχισε νὰ ζῆ κατὰ *ομάδες* κι ἔτσι σιγά-σιγά δημιούργησε τὸν *πολιτισμό*.

Ὁ πρῶτος πολιτισμὸς τῶν ἀνθρώπων δημιουργήθηκε στὴν *Κίνα* καὶ τὶς *Ἰνδίες* τῆς *Ἀσίας*. Ἀργότερα δημιουργήθηκε πολιτισμὸς γύρω στοὺς ποταμοὺς *Τίγρη* καὶ *Εὐφράτη*.

Ἀπὸ ἐκεῖ μεταδόθηκε στὴν *Αἴγυπτο* καὶ κατόπιν στὴν *Ἑλλάδα*. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔπειτα ξαπλώθηκε σ' ὅλο τὸν κόσμον.

Ἐπειδὴ ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν *ἀνώτερος πολιτισμός*, γι' αὐτὸ συνηθίζεται ν' ἀναφέρεται ὡς ὁ *μεγαλύτερος πολιτισμὸς τοῦ Κόσμου*.

Ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἐξέλιξι τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

2. Οί φυλές τῶν ἀνθρώπων

“Όλοι οί ἀνθρωποι πού κατοικοῦν στά διάφορα μέρη τῆς Γῆς, δέν εἶναι ἐντελῶς ὅμοιοι μεταξύ τους. Παρουσιάζουν διαφορές στή σωματική ἀνάπτυξη, στό χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, στό τρίχωμα τῆς κεφαλῆς κ.ἄ.

“Ἐτσι οί ἐπιστήμονες τούς διαιροῦν, ἀνάλογα μέ τίς ὁμοιότητες πού ἔχουν, σέ 4 φυλές, Οἱ φυλές αὐτές εἶναι: ἡ *Λευκή* φυλή, 2) ἡ *Κίτρινη* ἢ *Μογγολική*, 3) ἡ *Μαύρη* φυλή καί 4) ἡ *Ἐρυθρόδερμη* φυλή.

Α) **Λευκή ἢ Καυκασία** φυλή (1.040) ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τή

Εἰκ. 52. Τύποι τῶν τεσσάρων φυλῶν τῆς ἀνθρωπότητας.

λευκή ἐπιδερμίδα, τά κανονικά χαρακτηριστικά, τὸ μᾶλλον ὕψηλό ἀνάστημα καί τὴν πνευματικὴ ὑπεροχή. Ἡ Λευκή φυλή κατοικεῖ στὴν Εὐρώπη, Ἰνδίες, Βόρεια καί Νότια Ἀμερική, Αὐστραλία καί Ν. Ἀφρική.

Β) Ἡ **Κίτρινη ἢ Μογγολική** φυλή (870 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ κίτρινο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ πλατὺ μέτωπο καί τίς ἐξωγκωμένες παρειές, τὸ μᾶλλον κοντὸ ἀνάστημα καί τὴ σχετικὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ Κίτρινη φυλή κατοικεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἀσίας καί τῆς δυτικῆς Ἀφρικής. Σ' αὐτὴ τὴ φυλὴ ὑπάγονται οἱ Τοῦρκοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Οὐγγροὶ καί οἱ Φινλανδοὶ στὴν Εὐρώπη.

Γ) Ἡ **Μαύρη** φυλή (210 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ μαῦρο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ ἐξωγκωμένο πρόσωπο μέ τὰ παχειὰ χεῖλη. Ἀκόμη τὸ ὕψηλό ἀνάστημα, τὰ σγουρὰ μαλλιά καί τὴ χαμηλὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ Μαύρη φυλή κατοικεῖ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρική καί στὰ μεγάλα νησιά τῆς Ἀσίας (Ἰνδονησία, Φιλιππίνες).

Δ) Ἡ **Ἐρυθρόδερμη** φυλή (5—6 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ χάλκινο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ ψηλὸ ἀνάστημα, τὰ μακριὰ μαλλιά, τὴ μεγάλη μύτη καί τὴν κατώτερη διανοητικὴ ἀνάπτυξη. Κατοικεῖ ἀποκλειστικά στὴν Ἀμερική καί σιγὰ - σιγὰ ἐξαφανίζεται.

3. Οἱ γλώσσες τῶν ἀνθρώπων

“Όλοι οἱ ἀνθρωποι δέν μιλοῦν τὴν ἴδια γλώσσα. Σ' ὀλόκληρὴ τὴ Γῆ ὁμιλοῦνται πάνω ἀπὸ 2.500 γλώσσες!! Οἱ πιὸ πλούσιες καί πιὸ ἔξε-

λιγμένες είναι οι Ευρωπαϊκές γλώσσες. Οι κυριώτερες γλώσσες, που όμως ομιλούνται από πολλά εκατομμύρια ανθρώπων, είναι :

Ἡ *Κινεζική* (500 εκατομ. άνθρωποι), ἡ *Ἀγγλική* (300 εκατομ.), ἡ *Ρωσική* (160 εκατομ.), ἡ Ἰνδική (160 εκατομ.), ἡ *Ἰσπανική* (120 εκατ.) καὶ ἡ *Γαλλική* (80 εκατομ.).

4. Οἱ θρησκείες τῶν ἀνθρώπων

Θρησκεία ὀνομάζομε τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό, τὸ *Δημιουργὸ τοῦ Σίμπαντος*.

Ὅπως οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν στὴ γλώσσα, ἔτσι διαφέρουν καὶ στὴ θρησκεία.

Τὸ ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει νὰ μὴ πιστεῦθῃ σὲ κάτι, πού νὰ τ' ὀνομάξῃ Θεό, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξη, ὅτι θὰ ἔλθῃ μιὰ ἡμέρα, πού ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ πιστεύουν στὸν *Ἐνα, Ἀληθινὸ Θεό*.

Οἱ κυριώτεροι τύποι θρησκείας πού ὑπάρχουν στὸν κόσμον εἶναι : Ὁ *Μονοθεϊσμός*, ὁ *Πολυθεϊσμός* καὶ ἡ *Εἰδωλολατρεία*.

Οἱ κυριώτερες μονοθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι :

α) Ὁ *Χριστιανισμός*, στὸν ὁποῖο πιστεύουν ὅλοι οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ εἶναι 700 εκατομμύρια καὶ λατρεύουν τὸν *Ἀληθινὸ Θεό* καὶ τὸν *Ἰησοῦ Χριστό*, πού κατέβηκε στὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

β) Ὁ *Ἰουδαϊσμός* (16 εκατομ.). πού οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν στὸ Θεό, ἀλλ' ὄχι καὶ στὸ Χριστό, τὸν ὁποῖο περιμένουν.

γ) Ὁ *Μωαμεθανισμός* (210 εκατομ.). Οἱ Μωαμεθανοὶ πιστεύουν στὸ Θεό καὶ στὸν προφήτη τους τὸ *Μωάμεθ*.

Οἱ πολυθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι :

α) Ὁ *Βραχμανισμός*, ὁ *Βουδδισμός*, ὁ *Κομφουκισμός*, ὁ *Ταοϊσμός* κ.λ.π. (1000 εκατομ.).

β) Οἱ *εἰδωλολάτρες*, πού πιστεύουν στὰ εἰδωλα καὶ σ' αὐτοὺς ἀνήκουν οἱ ἄγριοι καὶ ἀπολίτιστοι ἀκόμη λαοί.

5. Τὰ πολιτεύματα

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ζοῦν ὁμαδικά, ἀναγκάστηκαν νὰ κανονίσουν καὶ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ἔπρεπε νὰ ζοῦν. Δηλ. τὰ καθήκοντα καὶ τίς ὑποχρεώσεις τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν ὁμάδα.

Ἀργότερα, πού οἱ ἄνθρωποι σχημάτισαν κράτη, τίς *ἄγραφες* αὐτὲς *συνήθειες*, τίς ἔκαμαν *γραπτὸν νόμον*.

Οἱ γραπτοὶ αὐτοὶ νόμοι σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ὀργανώνεται καὶ διοικεῖται ἓνα κράτος ἀποτελοῦν τὸ *Πόλιτευμα*.

Οἱ κυριώτεροι τύποι πολιτευμάτων εἶναι :

1) Ἡ *Μοναρχία*. Στὸν τύπον αὐτὸν τοῦ πολιτεύματος ὁ *Μονάρχης* κυβερνᾷ κληρονομικά. Ἡ *Μοναρχία* ἢ *Βασιλεία* μπορεῖ νὰ εἶναι *Ἀπόλυτη*

Μοναρχία, στην οποία ο Μονάρχης κάνει ό,τι θέλει, ή να είναι *Συνταγματική Μοναρχία*, στην οποία ο *Βασιλεύς* κυβερνάει σύμφωνα με το *Σύνταγμα* (κανονισμό) και τους *Νόμους*, που ψηφίζει ή *Βουλή*, ή οποία εκλέγεται απ' το λαό.

Συνταγματική Βασιλεία είναι το σημερινό πολίτευμα της Ελλάδος.

2) *Η Δημοκρατία*. Στόν τύπο αυτόν του πολιτεύματος, ο *Ανώτερος* "Αρχοντας εκλέγεται από το Λαό για ώρισμένο χρονικό διάστημα.

Αυτός κυβερνάει σύμφωνα με το *Σύνταγμα* και τους *Νόμους*, που ψηφίζουν οι *Βουλευτές*, οι αντιπρόσωποι του Λαού.

3) *Όμοσπονδιακή Δημοκρατία*. Στόν τύπο αυτόν του πολιτεύματος πολλά κράτη μαζί, ενώ έχουν δική τους Κυβέρνηση και δικούς τους *Νόμους*, όλα μαζί κάνουν μια *Ανώτερη Κυβέρνηση*, που στην ουσία διοικεί αυτή, όλα τα κράτη μαζί. Τέτοιο σύστημα έχουν οι *Αμερικανοί*, οι *Έλβετοί* και οι *Μεξικανοί*.

6. Οί μεγαλύτερες συγκοινωνίες κατά ξηρά, θάλασσα και άερα

Ο άνθρωπος προοδεύοντας στόν πολιτισμό, ανάπτυξε και τα *μέσα συγκοινωνίας*. Στην αρχή βιάδιζε *πεζός*, ύστερα χρησιμοποίησε τα *ζώα* για μεταφορικά μέσα, και κατασκεύασε *βάρες* για να περνά τη θάλασσα. Αργότερα έφτιασε το *κάρο* για την ξηρά και τα *ϊστιοφόρα* για τη θάλασσα.

Στά νεώτερα χρόνια, που ανακάλυψε το *αυτοκίνητο* και το *τραίνο*, χάραξε δρόμους στην ξηρά κι έστρωσε *σιδηροδρομικές γραμμές*. Για τη θάλασσα έφτιαξε μεγάλα *επιβατικά* κι *εμπορικά καράβια*.

Στά τελευταία χρόνια, που έφευρε το *αεροπλάνο*, δημιούργησε και *αεροπορική συγκοινωνία*. Οί μεγαλύτεροι συγκοινωνιακοί δρόμοι είναι οί *σιδηροδρομικοί*, οί *ατμοπλοϊκοί* και οί *αεροπορικοί*.

Με άφετηρία το *Λονδίνο*, που είναι το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο, θά όνομάσωμε μερικούς συγκοινωνιακούς δρόμους.

Α') Σιδηροδρομικές συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Παρίσι - Γενεύη - Μιλάνο - Τεργέστη - Βελιγράδι - Θεσσαλονίκη - Λάρισα - Αθήνα ή Βελιγράδι - Σόφια - Κωνσταντινούπολη - Άγκυρα - Βαγδάτη - Περσικός κόλπος.

β) Λονδίνο - Παρίσι - Βερολίνο - Βαρσοβία - Μόσχα και διά του υπερσιβηρικού σιδηροδρόμου, στό Βλαδιβοστόκ.

γ) Λισσαβώνα - Μαδρίτη - Βαρκελώνα - Μασσαλία - Νίκαια - Μιλάνο - Φλωρεντία - Ρώμη κλπ.

Β'. 'Ατμοπλοϊκές Συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Γιβραλτάρ - Νεάπολη - Πειραιάς - Πόρτ - Σάιτν - "Αντεν - Καλκούτα - Σιγκαπούρη - Σίδνεϋ.

β) Λονδίνο - Νέα 'Υόρκη - Νέα 'Ορλεάνη - Παναμάς - Βανκοϋβερ - 'Ιαπωνία.

γ) Λονδίνο - Ρίον 'Ιανέϊρον - Μπουένος 'Αϊρες - 'Ακρωτήριο καλής Ελπίδος κ.λπ.

Γ'. 'Αεροπορικές Συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Παρίσι - Ρώμη - 'Αθήνα - Κάιρο - Βαγδάτη - Κεϋλάνη - Βαταβία ('Ιάβα).

β) 'Αθήνα - Ρώμη - Μαδρίτη - Κανάριοι Νήσοι - Νέα 'Υόρκη - "Άγιος Φραγκίσκος.

γ) 'Αθήνα - Κάιρο - Τρίπολη - Τύνιδα - 'Αλγέριο - Μαδρίτη - Λονδίνο - Νέα Γη - Μόντρεαλ - 'Οττάβα κ.λπ.

"Όλες οί 'ηπειροι συνδέονται με αεροπορική και ατμοπλοϊκή συγκοινωνία.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α΄.

Ἡ ἔκταση καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν ἠπείρων τῆς γῆς

Όνομα	Ἐκταση σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς
Ἀσία	44.000.000	1.300.000.000
Ἀμερική	42.000.000	310.000.000
Ἀφρική	30.000.000	190.000.000
Εὐρώπη	11.400.000	550.000.000
Αὐστράλια (Ὁκεανία)	9.000.000	12.700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Β΄

Τὰ μεγαλύτερα κατὰ τὴν ἔκταση κράτη τῆς γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Ἐκταση σὲ τετρ. χλμ.
Ρωσία	Εὐρώπη — Ἀσία	22.000.000
Καναδάς	Β. Ἀμερική	9.500.000
Βραζιλία	Ν. Ἀμερική	8.500.000
Ἡν. Πολιτεῖες Ἀμερικής	Β. Ἀμερική	7.800.000
Αὐστράλια (ἐκτὸς νήσων)	Αὐστράλια	7.500.000
Κίνα καὶ Μαντζουρία (μόνον)	Ἀσία	7.200.000
Ἰνδίες	Ἀσία	4.100.000
Ἀργεντινὴ	Ν. Ἀμερική	2.800.000
Μεξικὸν	Β. Ἀμερική	2.000.000
Ἰράν (Περσία)	Ἀσία	1.650.000
Περοῦ	Ν. Ἀμερική	1.250.000
Κολομβία	Ν. Ἀμερική	1.150.000
Βολιβία	Ν. Ἀμερική	1.100.000
Ἀβησσυνία	Ἀφρική	1.000.000
Αἴγυπτος	Ἀφρική	1.000.000
Γαλλία	Εὐρώπη	550.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ'

Τὰ μεγαλύτερα κατά τόν πληθυσμό κράτη τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Πληθυσμός
Κίνα	Ἀσία	480.000.000
Ἰνδίες	Ἀσία	400.000.000
Ρωσία	Εὐρώπη—Ἀσία	200.000.000
Ἡν. Πολιτείες Ἀμερικής	Β. Ἀμερική	151.000.000
Ἰαπωνία	Ἀσία	84.000.000
Ἰνδονησία	»	78.000.000
Γερμανία	Εὐρώπη	67.000.000
Βραζιλία	Ν. Ἀμερική	52.000.000
Ἀγγλία (Μ. Βρετανία)	Εὐρώπη	50.000.000
Ἰταλία	Εὐρώπη	46.000.000
Γαλλία	Εὐρώπη	42.000.000
Ἰσπανία	Εὐρώπη	28.000.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ'.

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Γῆς

Όνομα	Κράτος	Ἡπειρος	Κάτοικοι
Λονδίνο	Ἀγγλία	Εὐρώπη	4.500.000
(μὲ τὰ προάστια)			8.400.000
Νέα Ὑόρκη	Ἡνωμ. Πολιτείες	Β. Ἀμερική	7.800.000
Μόσχα	Ρωσία	Εὐρώπη	7.000.000
Σαγκάη	Κίνα	Ἀσία	4.600.000
Τόκιο	Ἰαπωνία	Ἀσία	4.500.000
Σικάγον	Ἡνωμ. Πολιτείες	Β. Ἀμερική	3.600.000
Λένινγκραντ	Ρωσία	Εὐρώπη	3.200.000
Βερολίνο	Γερμανία	Εὐρώπη	3.200.000
Μπουένος Ἀϊρες	Ἀργεντινή	Ν. Ἀμερική	3.000.000
Παρίσι	Γαλλία	Εὐρώπη	2.800.000
Ρίον Ἰανέριον	Βραζιλία	Ν. Ἀμερική	2.200.000
Καλκούτα	Ἰνδοστάν	Ἀσία	2.200.000
Φιλαδέλφεια	Ἡνωμ. Πολιτείες	Β. Ἀμερική	2.000.000
Λὸς Ἀντζελες	»	Β. Ἀμερική	1.950.000
Ντιτρόιτ	»	Β. Ἀμερική	1.850.000
Βιέννη	Αὐστρία	Εὐρώπη	1.700.000
Ρώμη	Ἰταλία	Εὐρώπη	1.700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε΄.

Τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Ύψος σὲ μέτρα
Ἐβερεστ	Ἰμαλαΐα	8.840
Καρακορούμια	Ἀσία	8.620
Κορδιλλιέρες Ἄνδεις	Ν. Ἀμερική	7.000
Βραχῶδη Ὀρη	Β. Ἀμερική	6.300
Κιλλιμάντζαρο	Ν. Ἀφρική	6.000
Καύκασος	Εὐρώπη	5.650
Κένυα	Ν. Ἀφρική	5.600
Ἐλμπρούζ	Ἀσία (Περσία)	5.460
Ἀραράτ	Μικρὰ Ἀσία	5.150
Λευκὸν Ὄρος—Ἄλπεις	Εὐρώπη	4.810
Ἄτλας	Β. Ἀφρική	4.700

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ΄.

Οἱ μεγαλύτερο ποταμοὶ τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Μῆκος σὲ χιλιόμε.
Μισσισιπιῆς	Β. Ἀμερική	6.700
Νεῖλος	Ἀφρική	6.400
Ἀμαζόνιος	Ν. Ἀμερική	5.500
Κυανοῦς (Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ)	Ἀσία	5.300
Ἰενεσέης	»	4.750
Ἀμοῦρ	»	4.700
Κόγκος	Ἀφρική	4.640
Λένας	Ἀσία	4.600
Κίτρινος (Χουάγκ-Χό)	»	4.500
Μεκόγκ	»	4.200
Νίγηρ	Ἀφρική	4.100
Λαπλάτας	Ν. Ἀμερική	4.000
Μακένζης	Β. Ἀμερική	3.700
Βόλγας	Εὐρώπη	3.400

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Κεφάλαιο Α΄.

Η ΓΗ

	Σελίς
1. Τό σχήμα τής Γῆς	3
2. Τό μέγεθος τής Γῆς	4
3. Ὁ στερεός φλοιός τής Γῆς (Λιθόσφαιρα, Ὑδρόσφαιρα, Πυρόσφαιρα)	5
4. Πετρώματα	6
5. Μεταβολές στήν ἐπιφάνεια τής Γῆς	6
α) Μεταβολές ἀπό τήν ἐσωτερική θερμότητα τής Γῆς	7
β) Μεταβολές ἀπό τή μηχανική ἐνέργεια τοῦ νεροῦ	7
γ) Μεταβολές ἀπό τή χημική σύσταση τοῦ νεροῦ	8
δ) Μεταβολές ἀπό τήν ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου	9
ε) Μεταβολές ἀπό τήν ἐνέργεια τῶν ζώων	9
6. Τό ἐσωτερικό τής Γῆς	9
α) Ἡφαίστεια	9
β) Θερμές Πηγές	10
γ) Σεισμοί	11
7. Κινήσεις τής Γῆς	12
α) Περιστροφική κίνηση τής Γῆς (γύρω στόν ἑαυτό της)	12
(Ἀνισότητα ἡμέρας καί νύχτας)	12
β) Κίνηση μεταθέσεως (γύρω στόν ἥλιο)	13
Οἱ τέσσερες ἐποχές τοῦ ἔτους	14
8. Τό ἡμερολόγιο	14
α) Ἰουλιανό ἡμερολόγιο	15
β) Γρηγοριανό ἡμερολόγιο	15

Κεφάλαιο Β΄.

Ο ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

1. Οἱ σπουδαιότεροι ἀστερισμοί (Γαλαξίας κλπ)	16
2. Πλανῆτες καί ἀπλανεῖς	17
3. Δορυφόροι	17
4. Κομήτες καί Διάττοντες	17

	Σελ.
5. 'Ο 'Ηλιος	18
6. 'Η Σελήνη	18
7. Οι φάσεις της σελήνης	19
8. 'Εκλείψεις του ήλιου	20
9. 'Εκλείψεις της σελήνης	20

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

Γενική επισκόπηση της Εύρώπης	21
Φυσική διαίρεση της Εύρώπης	27

Κεφάλαιο Α'.

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α' 'Ελληνική ή Βαλκανική Χερσόνησος	28
'Αλβανία	28
Γιουγκοσλαβία (Σερβία)	31
Βουλγαρία	34
Εύρωπαϊκή Τουρκία ('Ανατολική Θράκη)	36
Ρουμανία	39
Στατιστικοί πίνακες	42
Β' 'Ιταλική Χερσόνησος	44
'Ιταλία	44
Γ' 'Ιβηρική ή Πορθηαϊκή Χερσόνησος	50
1. 'Ισπανία	52
2. Πορτογαλία	53

Κεφάλαιο Β'.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γαλλία	56
2. Βέλγιο	61
3. 'Ολλανδία	63
4. Λουξεμβούργο	67
5. Μεγάλη Βρετανία ('Αγγλία)	67

Κεφάλαιο Γ'.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γερμανία	77
2. 'Ελβετία	79

	Σελ.
3. Αυστρία	83
4. Ούγγαρία	86
5. Τσεχοσλοβακία	88

Κεφάλαιο Δ΄.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Πολωνία	91
2. Εύρωπαϊκή Ρωσία	93
3. Φινλανδία	97

Κεφάλαιο Ε΄.

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α΄. Σκανδιναυική Χερσόνησος	100
1. Νορβηγία	101
2. Σουηδία	103
Β΄. Χερσόνησος Γιουτλάνδης	106
1. Δανία	106

Κεφάλαιο ΣΤ΄.

Η ΕΛΛΑΔΑ

Κύπρος	117
Στατιστικοί πίνακες	119—124

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙΛΩ ΣΤΗ ΓΗ

1. Οι κάτοικοι της Γης	125
2. Οι φυλές των ανθρώπων	126
3. Οι γλώσσες των ανθρώπων	127
4. Οι Θρησκείες των ανθρώπων	127
5. Τα πολιτεύματα	128
6. Οι μεγαλύτερες συγκοινωνίες κατά ξηρά, θάλασσα και αέρα Παγκόσμιοι στατιστικοί πίνακες	128 130—132

112
24
83
80
88

Κεφάλαιο Δ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Αλβανία
2. Ουγγαρία
3. Τσεχοσλοβακία

91
93
97

1. Πολωνία
2. Ρουμανία
3. Γιουγκοσλαβία

Κεφάλαιο Ε
ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

100
101
109
108
106
108

1. Σουηδία
2. Δανία
3. Γερμανία
4. Ολλανδία
5. Βέλγιο
6. Γαλλία

Κεφάλαιο ΣΤ
Η ΕΛΛΑΔΑ

117
119-124

1. Ελλάδα
2. Κύπρος

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΛΛΑΣ ΣΤΗ ΓΗ

124
126
133
137
138
139
138-133

1. Ο άνθρωπος τη Γη
2. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
3. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
4. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
5. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
6. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
7. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
8. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
9. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα
10. Ο άνθρωπος στην Ελλάδα

ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1526

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΑΞΗ ΣΤ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
 ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
 Δ/ΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 54408

Ἀθήναις τῆ 22 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τὸν κ.
 Γ. ΜΑΥΡΙΑΝ

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54410/1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς **Γεωγραφίας** διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον "**ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**," βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις :
 Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
 Ὁ Διευθυντῆς
 Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ